

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας

Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας
Σχολή Καλών Τεχνών
Τμήμα Εικαστικών & Εφαρμοσμένων

Δι-ιδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών
«ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ - ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ»
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ
ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Κλινική Κοινωνιολογία και Εκπαίδευση: Παρεμβάσεις μέσω της τέχνης σε σχολεία της Ελλάδας που υποδέχονται παιδιά από προσφυγικές οικογένειες.»

Καραγιάννη Άννα

AEM: 1832017122

Επιβλέπων Καθηγητής: Χτούρης Σωτήριος

Τριμελής Επιτροπή:

Χτούρης Σωτήριος

Ζιώγας Ιωάννης

Μπούζας Βασίλειος

Ευχαριστίες

Πολλοί είναι εκείνοι που συμβάλλουν στην διεκπεραίωση μιας ερευνητικής εργασίας και για την δικιά μου περίπτωση θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους ανθρώπους που με στήριξαν.

Αρχικά ευχαριστώ τον καθηγητή μου κ. Χτούρη Σωτήρη που του είμαι ευγνώμων για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε και τις ευκαιρίες που πρόσφερε αλλά και για την υποστήριξη και την καθοδήγηση του καθ' όλη την διάρκεια της έρευνας. Τους Ζιώγα Γιάννη και Μπούζα Βασίλη που μου μεταδίδουν τις γνώσεις τους σαν καθηγητές δέκα χρόνια τώρα και αποτέλεσαν την αφορμή να ξεκινήσω και να συνεχίσω.

Επίσης ευχαριστώ πολύ την Ραμίνα που με εμπνέει και με εμπυχώνει να δίνω τον καλύτερο μου εαυτό, αλλά και την μητέρα μου για την στήριξή της. Αλλά και την Άννα που μοιράστηκα την αγωνία μου μαζί της και μου πρόσφερε την βοήθεια της. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους συμμετέχοντες, για τον χρόνο που διέθεσαν και την πολύτιμη βοήθειά τους.

~

*«Χρειάζεται να επενδύσουμε στην εκπαίδευση προσφύγων ή αλλιώς
θα πληρώσουμε το τίμημα μιας γενιάς παιδιών καταδικασμένων
να μεγαλώσουν χωρίς να είναι ικανά να ζήσουν ανεξάρτητα...»*

Filippo Grandi

Περιεχόμενα

Περίληψη	σελ. 5
Abstract	σελ. 5
Εισαγωγή	σελ. 7
1. Θεωρητικό πλαίσιο	
1.1 Ανθρωπιστική κρίση.....	σελ.8
1.2 Κοινωνικός και εκπαιδευτικός αποκλεισμός.....	σελ.9
1.2.1 Η διαμόρφωση της ταυτότητας μέσα από την κοινωνική διάδραση στο σχολείο και ο ρόλος του εκπαιδευτικού.....	σελ. 9
1.2.2 Η διαμόρφωση της ταυτότητας μέσα από την κοινωνική διάδραση στο σχολείο και ο ρόλος του εκπαιδευτικού.....	σελ. 11
1.3 Εκπαίδευση προσφύγων	σελ. 15
1.3.1 Η εκπαιδευτική πολιτική για τους πρόσφυγες.....	σελ. 15
1.3.2 Τι είναι οι Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων, πως στελεχώνονται και ποιό είναι το πρόγραμμα λειτουργίας τους.....	σελ. 15
2. Ερευνητικό πλαίσιο	
2.1 Μεθοδολογία και ερευνητικά ερωτήματα.....	σελ. 17
2.2 Συμμετέχοντες.....	σελ. 18
2.3 Θεματική ανάλυση ποιοτικού υλικού.....	σελ. 19
2.4 Θέματα δεοντολογίας.....	σελ. 21
2.5 Επεξεργασία και ανάλυση υλικού.....	σελ. 22
2.5.1 Συμβολισμός συντομεύσεων για γρήγορη ανάλυση	σελ. 22
2.5.2 Ανάλυση δεδομένων έρευνας.....	σελ. 23
2.6 Συζήτηση – Συμπεράσματα.....	σελ. 55
2.7 Αντί επιλόγου.....	σελ. 58
3. Εικαστική παρέμβαση στο πεδίο δράσης	
3.1 Animation και παρουσίαση αποτελεσμάτων.....	σελ. 58
Αντί επιλόγου/Προτάσεις	σελ. 75

Βιβλιογραφία..... σελ. 82

Παράρτημα..... σελ.88

Έντυπα ενημέρωσης – συγκατάθεσης..... σελ.88

Οδηγός θεμάτων Ομάδων Εστιασμένης Συζήτησης..... σελ. 91

Μετεγγραμμένα κείμενα Ομάδων Εστιασμένης Συζήτησης..... σελ. 92

~

Περίληψη.

Στην παρούσα διπλωματική εργασία με θέμα «Η εκπαίδευση των προσφύγων και η ένταξη τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από την οπτική του εκπαιδευτικού», παρουσιάζονται οι ανάγκες, τα ζητήματα και τα εμπόδια όπως τα επισήμαναν εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που εργάστηκαν σε Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων.

Στόχος ήταν η μελέτη της εκπαιδευτικής πολιτικής που ακολουθείται και η καταγραφή των εμποδίων την ένταξη των παιδιών προσφύγων στη σχολική και την κοινωνική ελληνική πραγματικότητα, μέσα από την ανταλλαγή απόψεων και αντιλήψεων στο πλαίσιο εστιασμένων ομάδων συζήτησης με το εκπαιδευτικό προσωπικό.

Με βάση το ποιοτικό υλικό της έρευνας, δημιουργήθηκε ένα animation μικρού μήκους ως παρουσίαση προγράμματος υγείας στα σχολεία, με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση καθώς και τη δημιουργία ευκαιριών για την εκπαίδευση και ένταξη των παιδιών προσφύγων.

Λέξεις κλειδιά: Παιδιά προσφύγων, εκπαιδευτικοί, εκπαίδευση, διαπολιτισμική εκπαίδευση, σχολική - κοινωνική ένταξη.

Abstract.

The main subject of this thesis is "The education and assimilation of refugees in the Greek educational system from a teacher's perspective". It presents the needs, issues and obstacles that are found during this process, as they have been pointed out by primary and elementary education professionals of who have worked in welcoming and educational facilities, established especially for refugees.

The aim is to study the educational policies that have been followed and to record the setbacks that have been met during the assimilation process of refugee children in Greek schools, and in Greek society in general. This has been achieved by using focus groups comprised of education personnel to exchange opinions and attitudes on the subject.

A short animated film has been created based on the material of the research. The film has been used as a presentation of a sanitary agenda in schools, aimed to inform ,

raise consciousness and to create opportunities for refugee children in schools, leading to further acceptance and assimilation.

Key words : *Refugee children, education, teachers, intercultural education, school assimilation, social assimilation.*

~

Εισαγωγή.

Η ένταξη των παιδιών προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί σύγχρονο ζήτημα της κοινωνίας. Σύμφωνα με τον Filippo Grandi, Ύπατο Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η εκπαίδευση αποτελεί δεύτερη ευκαιρία για αυτούς, ώστε να επενδύσουν στο μέλλον τους και να συμβάλουν στις κοινότητες υποδοχής τους. Οι αριθμοί όμως των ποσοστών, των ευκαιριών να σπουδάσουν μέχρι και την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι απογοητευτικοί. Πολλοί παράγοντες φαίνεται να επηρεάζουν αυτά τα ποσοστά, από την συνεχή μετακίνηση τους, μέχρι το θεσμικό και οικονομικό σύστημα που δεν φαίνεται να παρέχει τους απαραίτητους πόρους σε αυτό το κομμάτι.

Στην παρούσα ερευνητική μελετήθηκε ο θεσμός του σχολείου ως περιβάλλον ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων που συμβάλουν στην αποδοχή και ένταξη των προσφύγων. Επίσης σκοπός είναι να αναδειχθούν τα ζητήματα που απασχόλησαν τους επαγγελματίες εκπαίδευσης των Δομών Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων, καθώς και ο ρόλος τους ως διαμεσολαβητές των κοινωνικών αντιλήψεων και στάσεων της κοινωνίας υποδοχής.

Στο πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού πλαισίου, μελετήθηκε η θεωρία καλλιέργειας της ταυτότητας του ατόμου εντός του σχολείου που συνεπάγεται την εκπαιδευτική και κοινωνική τους ένταξη. Επίσης εξετάστηκε το σχολείο ως τόπος κοινωνικοποίησης σε συνάρτηση με τις στάσεις και αντιλήψεις της κοινωνίας που το επηρεάζουν μέσα από την αναπαραγωγή των θεωριών των κοινωνικών αναπαραστάσεων και της ξενοφοβίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του ερευνητικού πλαισίου αναλύεται η συλλογή ποιοτικών δεδομένων, όπως προέκυψαν από την σύσταση ομάδων εστιασμένης συζήτησης με εκπαιδευτικούς των Δομών εκπαίδευσης προσφύγων. Ως πρωταγωνιστές, των εκπαιδευτικών και γραφειοκρατικών διαδικασιών μιας νεοσύστατης για την ελληνική πραγματικότητα, βραχυπρόθεσμης εκπαιδευτικής πολιτικής, παρουσίασαν τα δεδομένα.

Στο τρίτο κεφάλαιο της ερευνητικής παρουσιάζεται ένα animation αφορμισμένο από τα συμπεράσματα της έρευνας, σαν πρόγραμμα αγωγής υγείας για την ευαισθητοποίηση του μαθητικού και εκπαιδευτικού δυναμικού των ελληνικών σχολικών μονάδων. Επίσης, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ευκαιριών των

παιδιών προσφύγων, στην εκπαίδευση, όπως τα δημοσίευσε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε ανάλογη έκθεσή της.

~

1. Θεωρητικό πλαίσιο

1.1 Ανθρωπιστική κρίση.

Αρχικά, είναι σημαίνον να διακριθούν οι όροι του «μετανάστη» (immigrant) και του «πρόσφυγα» (refugee) που πολύ συχνά συγχέονται έχοντας ως αποτέλεσμα την παρερμηνευση της σημασίας και της βαρύτητας της. Αυτή η παρερμηνευση οιονεί τον κίνδυνο της εγκαθίδρυσης και διαίωσισης μιας *κουλτούρας σκεπτικισμού, επιφύλαξης και φόβου* (Σαββάκης, 2012) αλλά και αποσπά την προσοχή από την ειδική νομική προστασία που απαιτείται για τους πρόσφυγες (UNHCR, 2016). Ο όρος «μετανάστης» χρησιμοποιείται για να περιγράψει το άτομο που αφήνει την πατρίδα του με σκοπό την βελτίωση του βιοτικού του επιπέδου ενώ παράλληλα διατηρεί την προστασία της και μπορεί να επιστρέψει σε αυτήν οποτεδήποτε το επιθυμήσει. Από την άλλη, με την έννοια του «πρόσφυγα» εννοείται το βίαια εκτοπισμένο από την χώρα του άτομο που διέφυγε από ένοπλες συρράξεις ή διώξεις και διατρέχει κίνδυνο της ζωής, της ελευθερίας και της αξιοπρέπειας του. Είτε η χώρα του δεν δύναται να το προστατεύσει, είτε φοβάται να επικαλεστεί την προστασία της και για αυτόν τον λόγο η επιστροφή σε αυτήν αποτελεί μέγιστο κίνδυνο. *Επίσης πρόσφυγας είναι το πρόσωπο που δεν έχει ιθαγένεια και για τους παραπάνω λόγους βρίσκεται εκτός της χώρας πριν της διαμονής του και δεν μπορεί ή λόγω φόβου του, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτή* (Τοπάλη, 2012, σ. 102). Βρίσκεται υπό το καθεστώς διεθνούς προστασίας από το διεθνές δίκαιο με την «Σύμβαση της Γενεύης του 1951». Τέλος, ένας μετανάστης αναπάντεχα, μπορεί να πάρει την ιδιότητα του πρόσφυγα αλλά επ' ουδενί ένας πρόσφυγας δεν θα γίνει μετανάστης. Σε αυτήν την περίπτωση, το άτομο παίρνει την ιδιότητα του πρόσφυγα «επί τόπου» (Τοπάλη, 2012).

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες σηματοδοτούνται με την εικόνα του «ξένου» που εισήλθαν στην κοινωνία υποδοχής και θεωρούνται «επικίνδυνοι και κατώτεροι άλλοι». Στηρίζεται ότι ο ξένος που είναι κομμάτι της κοινωνίας υποδοχής, δεν μπορεί να διαχωριστεί, αλλά ταυτόχρονα χρήζει διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο επικοινωνίας και τις διαδικασίες κοινωνικοποίησης, αφού φέρει και εισάγει σε αυτήν νέα πολιτισμικά και κοινωνικά στοιχεία (Χαϊντεράιχ, 2011). Η παραμονή τους δεν

είναι οπωσδήποτε *πρόσκαιρη και παροδική* αφού δεν είναι σίγουρη η αναχώρηση και αποχώρηση τους από τον νέο τόπο (Σαββάκης, 2012).

Σύμφωνα με τους Χτούρη, Ζήση και Ρόντο, *η πρόσφατη εξέλιξη της οικονομικής κρίσης και της κρίσης χρέους στην Ελλάδα (...) έχει καθορίσει και μετασχηματίσει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των Ελλήνων για την παρουσία μεταναστών και προσφύγων στην χώρα* (Χτούρης, Ζήση, Ρόντος, 2011).

1.2 Κοινωνικός και εκπαιδευτικός αποκλεισμός.

1.2.1 Κοινωνικές αναπαραστάσεις, διακρίσεις, κοινωνικός αποκλεισμός.

Το 1898 ο γάλλος κοινωνιολόγος Durkheim εισάγει τον όρο των αναπαραστάσεων διακρίνοντάς τες σε ατομικές και κοινωνικές. Η μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων έμελε να χαρακτηρίσει το έργο του Serge Moscovici, κοινωνικού ψυχολόγου, προσεγγίζοντας τες με λιγότερο στατικό τρόπο από τον πρώτο. Κατά τον Moscovici οι κοινωνικές αναπαραστάσεις είναι μια ψυχική διεργασία και αποτελούν μια ειδική μορφή συμβολικής σκέψης που είναι κοινωνικά προσδιορισμένη. Λειτουργούν ως αποκωδικοποίηση και απλούστευση των συμβολικών και μη πληροφοριών του περιβάλλοντος, προκειμένου να γίνουν κατανοητές από τον κοινό νο. Αποδίδουν στο αφηρημένο, νόημα και ιδιότητα. Με άλλα λόγια, πρόκειται για την αντιστοίχιση μιας σημασίας με μιας εικόνας και μιας εικόνας με μια σημασία. Επηρεάζουν τον λόγο, την στάση και τις συμπεριφορές μιας ομάδας. Μπορεί τα άτομα να συμμετέχουν συνειδητά ή ασυνείδητα και με διαφορετική ένταση ή τρόπο σε αυτές.

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις μπορούν να μεταδοθούν με διαφορετικούς τρόπους ανάλογα με την σχέση του πομπού με τον δέκτη. Ένας τρόπος είναι μέσω της *διάδοσης* στην οποία εμπλέκονται κυρίως τα MME και έχουν σαν στόχο την παραγωγή μιας κοινής γνώμης. Κατά την *μετάδοση* τα μέλη μιας ομάδας μεταξύ τους επικοινωνούν πεποιθήσεις και πιστεύω και δημιουργούν μια κοινή στάση. Το ενδιαφέρον σε αυτόν τον τρόπο είναι πως τα άτομα προκειμένου να στηρίξουν τις απόψεις τους δύναται να παραλλάξουν άλλες, υπάρχουσες και επιβεβαιωμένες γνώσεις. Η *προπαγάνδα* λειτουργεί ως συγκρουσιακή διαδικασία διάκρισης ανάμεσα στο σωστό και το λάθος, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο τα στερεότυπα.

Ο τρόπος με τον οποίο επικοινωνούνται και διαδίδονται οι κοινωνικές αναπαραστάσεις γίνονται πάντα μέσω του *λόγου*. Ο λόγος μεταξύ των υποκειμένων

μιας ομάδας συμβαίνει σε τρία επίπεδα, στον *καθημερινό αδόμητο λόγο*, όπου οι κ.α. διαδίδονται σαν φήμες, στον *κοινό κώδικα επικοινωνίας* που αν δεν υπάρχει τα άτομα οδηγούνται σε σύγκρουση/ λογομαχία και στα *ενοποιητικά στοιχεία* που μέσω αυτών στηρίζονται και συγκεκριμενοποιούνται οι τις πεποιθήσεις μιας ομάδας (Ρήγα, 1991). Η ανάλυση του, μπορεί να δείξει τον τρόπο με τον οποίο δομείται η ατομική συνείδηση.

Για την δημιουργία των κοινωνικών αναπαραστάσεων δυο διαδικασίες ακολουθούνται. Η πρώτη είναι η *επικέντρωση* ή *αγκυροβόληση (anchoring)* ή αλλιώς κατά την Ρήγα η φάση της στήριξης που κατά αυτήν την διαδικασία το άγνωστο/αφηρημένο ενσωματώνεται σε μια οικεία κατηγορία ή δίκτυο ώστε να μπορέσει να εξηγηθεί και να γίνει κατανοητό. Η *αντικειμενοποίηση (objectification)* ή φάση συγκεκριμενοποίησης, πρόκειται για την δεύτερη φάση κατά την οποία το αφηρημένο γίνεται συγκεκριμένο, ή αλλιώς η έννοια μετατρέπεται σε κοινωνική γνώση και σηματοδοτείται.

Κατά τους Bauer και Gaskell υπάρχουν τρία βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν και δομούν κάθε κοινωνική αναπαράσταση. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι το *υποκείμενο*, το *αντικείμενο* και το *πλαίσιο*. Τα άτομα που δημιουργούν, σχηματίζουν και μεταφέρουν την κοινωνική αναπαράσταση αποτελούν το *υποκείμενο*. Το *αντικείμενο* είναι η έννοια αυτή που αναπαριστάται και νοηματοδοτείται εντός μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας Υποκειμένων ή αλλιώς όπως το χαρακτηρίζουν οι Bauer και Gaskell, το *πλαίσιο*.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να ξεκαθαριστεί ότι η έννοια των κ.α. δεν πρέπει να συγχέεται και να γίνεται συνώνυμη με το στίγμα, τα στερεότυπα, οι διακρίσεις και η προκαταλήψεις, αλλά τα εμπεριέχει. *Διαφέρουν επίσης από αυτό που αποκαλούμε «ιδεολογία»*, μιας και είναι ένα ιδιαίτερα πλατύ κοινωνικό φαινόμενο (Παπαστάμος, 2008). Οι κ.α. μεταδίδονται κοινωνικά, λειτουργούν σαν ένας κοινός νους, σαν μια κοινωνική συνείδηση και επηρεάζουν την ατομική. Λειτουργούν σαν ομοιογενοποιητική δύναμη. Μετατρέπουν την ατομικότητα σε συλλογικότητα μέσα από τις κοινωνικές διαδικασίες αλληλεπίδρασης. Το στίγμα είναι η αναπαράσταση που έχουν τα υποκείμενα για κάποιο χαρακτηριστικό μιας ομάδας. Τα στερεότυπα είναι γενικεύσεις για άλλες ομάδες ατόμων που είναι αυθαίρετες, λανθασμένες, ανακριβής και παραπλανητικές. Τέλος, οι διακρίσεις μπορεί να είναι ατομικές, δηλαδή να απευθύνονται και να χαρακτηρίζουν τα μέλη μιας ομάδας, θεσμικές μέσα

από κανόνες, θεσμούς και δομές φορέων και δομικές μέσα από πολιτικές που ακολουθούνται.

1.2.2 Η διαμόρφωση της ταυτότητας μέσα από την κοινωνική διάδραση στο σχολείο και ο ρόλος του εκπαιδευτικού.

Κατά τους Παρθένη και Παπακωνσταντίνου, η ένταξη του ατόμου στο κοινωνικό σύνολο γίνεται μέσω της εκπαίδευσης ενώ η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, στηρίζει πως η εκπαίδευση αποτελεί τρόπο επίλυσης των παγκόσμιων κρίσεων. Είναι σημαίνον κομμάτι στη ζωή του, αφού βοηθάει στην διαμόρφωση της ταυτότητάς του μέσα από διαδικασίες κοινωνικοποίησης, αλληλεπίδρασης και διαχείρισης. Εδώ είναι σημαντικό να οριστεί πως η ταυτότητα κατά τους Μπέργκερ και Λούκμαν είναι μια υποκειμενική πραγματικότητα μιας και το άτομο είναι μοναδικό. Το πρόβλημα όμως με τον ακριβή ορισμό της ταυτότητας που θα μπορούσε να βοηθήσει στην κατανόηση και την δημιουργία μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας περισσότερο συμπεριληπτικής, είναι πως η ταυτότητα εμπεριέχεται σε έναν συμβολικό κόσμο και δεν μπορεί να εξεταστεί μεμονωμένα. Επομένως πρέπει να ληφθούν υπόψη οι θεωρητικές νομιμοποιήσεις της κοσμολογίας μέσα από την οποία θα μελετηθεί η ταυτότητα (Μπέργκερ και Λούκμαν, 2003).

Κάτι άλλο σχετικά με αυτήν την έννοια είναι πως δεν μπορεί να γίνει λόγος για συλλογικές ταυτότητες αφού όπως προαναφέρθηκε, το άτομο είναι ξεχωριστό, μοναδικό. Άλλωστε όπως αναφέρει ο Fisher η διαδικασία ανάπτυξης της ταυτότητας του ατόμου, *είναι η συνείδηση αυτού που είναι και αυτού που αξίζει, ή αλλιώς η αλλαγή του τρόπου με τον οποίο βλέπει τον εαυτό του* σε σχέση με μια ομάδα. Μια τέτοια διαδικασία είναι ατομική, προσωπική, υποκειμενική που ακόμα και αν το άτομο είναι μέλος μια ομάδας, νοητικά λειτουργεί μοναδικά. Κάπως έτσι, δεν δύναται η ύπαρξη μιας πρακτικής εκπαίδευσης που αφορά μια ομάδα ανθρώπων, που εντάσσονται σε μια συλλογική ταυτότητα, καθώς το κάθε άτομο διατηρεί την μοναδικότητα και την ατομικά του.

Τόσο το σχολικό περιβάλλον και το περιβάλλον της τάξης ως μικρο-σύστημα, όσο και ο ρόλος του καθηγητή είναι σημαντικοί παράγοντες επιρροής στην διαμόρφωση της σχολικής ταυτότητας και κατ' επέκταση της προσωπικής/κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου. Ο ρόλος του δασκάλου λοιπόν, πέρα από το να διευκολύνει την μάθηση

είναι και αυτός του *κοινωνικού διαμεσολαβητή* (Fisher, 2003). Μπορεί να εξομαλύνει τις ανισότητες μέσα στην τάξη ενθαρρύνοντας τις διαδράσεις μεταξύ των μαθητών και τη συνεργατική μάθηση (co-operative learning), αφού μέσω της συνεργασίας οι μαθητές δύνανται να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες που συνεπάγεται την βελτίωση των σχέσεων τους, μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο τα περιστατικά ματαίωσης και απογοήτευσής (Fisher, 2003) ή να τις ενισχύσει αφού η διδασκαλία επηρεάζεται από τις κοινωνικές αναπαραστάσεις του δασκάλου και μπορούν να πάρουν τον ρόλο του *αντικειμένου αναπαράστασης* όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Η δημιουργία ομάδων και μικρών κοινοτήτων στο πλαίσιο της σχολικής κοινότητας και η συμμετοχή σε αυτές, μπορούν μέσα από την συνδιαμόρφωση κοινών αξιών και ιδανικών να δημιουργήσουν αίσθημα δικαιοσύνης και δημοκρατικότητας. Φυσικά, κάτι τέτοιο δεν είναι αρκετό από μόνο του, παρόλα αυτά, μέσα από αυτήν την διαδικασία αλληλεπίδρασης, το άτομο διαμορφώνει την προσωπικότητα του πράγμα που οδηγεί στην ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης μέσα από συγκινησιακά και συναισθηματικά βιώματα. Με άλλα λόγια τα παιδιά μέσα από την συνεργασία και την αλληλεπίδραση μπορεί να βιώσουν σε λιγότερες περιπτώσεις το αίσθημα της προσωπικής αποτυχίας, ανικανότητας και απογοήτευσής που είναι βασικό κομμάτι για την διαμόρφωση της σχολικής και προσωπικής ταυτότητας τους. Κατά τον Cummins, οι *σχέσεις αλληλεπίδρασης που αναπτύσσονται* τόσο μεταξύ των ομηλικών συμμαθητών όσο και μεταξύ αυτών και των εκπαιδευτικών φαίνεται να επηρεάζουν πολύ περισσότερο την *μαθητική πρόοδο από οποιαδήποτε άλλη μέθοδο διδασκαλίας*. Συνεχίζοντας, αναφέρει σχετικά με την ταυτότητα και την ανάπτυξη του γνωστικού επιπέδου του ατόμου πως η αλληλόδραση δασκάλων και μαθητών ενισχύει τους δεύτερους να προσπαθήσουν περισσότερο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και μέσα από την *επιβεβαίωση και διεύρυνση της αυτεπίγνωσής τους (sense of self)* (Cummins, 2005). Από την άλλη, αν απορρίπτονται και αγνοούνται τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά του ατόμου, αμέσως αυτό *ξεκινάει σε μειονεκτική θέση* (Cummins, 2005). Συνεπώς για την εμπειρία που θα αποκτήσει το άτομο στην σχολική ζωή του, σημαίνον κομμάτι είναι πέρα από την εφαρμογή των διδακτικών μεθόδων και των δραστηριοτήτων, στα πλαίσια ανάπτυξης του γνωστικού επιπέδου, είναι και οι σχέσεις αλληλεπίδρασης και η ποιότητα των διαδικασιών κοινωνικοποίησης (Παρθένης & Παπακωνσταντίνου, 2018).

Βέβαια όπως στηρίζεται και από την συστημική, δεν μπορεί η σχολική επιτυχία ή αποτυχία του ατόμου να συνδέεται μόνο με τον ρόλο του δασκάλου και τις μεθόδους

συντονισμού, συνεργασίας και εκπαίδευσης που ακολουθεί . Ο δάσκαλος όπως και ο μαθητής πρέπει από κοινού να ρισκάρουν στην δημιουργία ενός δικτύου επικοινωνίας και επαφής μεταξύ τους και μεταξύ των υπόλοιπων μελών της κοινότητας. Αυτή την σχέση αλλά και την συμμετοχή του μαθητή στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες επηρεάζει και το μικρο-περιβάλλον της τάξης, το θεσμικό πλαίσιο που λειτουργεί η σχολική κοινότητα, τα μοντέλα συμπεριφοράς και αξιών που αναπτύσσονται και ακολουθούνται σε αυτή, το μέσο-δίκτυο της οικογένειας αλλά και το μακρο-σύστημα των πολιτισμικών στοιχείων που ενυπάρχουν στην κοινωνία. Η οικογένεια και η εκπαίδευση είναι οι κυρίαρχες κοινωνικές συνιστώσες που επηρεάζουν, διαμορφώνουν και δύναται να εξελίξουν την ταυτότητα του ατόμου (Νικολάου, 2008). Το περιβάλλον της τάξης πρόκειται για μια μικρογραφία της κοινωνίας. Αυτό συνεπάγεται την έκφραση των σχέσεων εξουσίας της κοινότητας. Ο δάσκαλος φέρει και προβάλλει τις σχέσεις κυριαρχίας όπως είναι διαμορφωμένες στο ευρύ κοινωνικό περιβάλλον (Cummins, 2005). Αυτές οι σχέσεις εκφράζονται και μέσα στην τάξη μεταξύ των ομηλικών. Είναι πολύ βασικό ο εκπαιδευτικός να μπορεί να εμπνείει ένα σύστημα συνεργασία και δημοκρατικότητας. *Η δύναμη/ εξουσία μπορεί να δημιουργείται σε συνεργασία με άλλους για να χρησιμοποιείται από όλους* (Κούρτη-Καζούλη, 2005).

Παρόλα αυτά, σημαντικό κομμάτι στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην αντιμετώπιση του αποκλεισμού που ο δάσκαλος μπορεί να επηρεάσει, είναι ο τρόπος υποδοχής και όσα το άτομο πρόκειται να βιώσει σ' αυτό το πλαίσιο (Παπακωνσταντίνου & Παρθένης, 2012). Ακόμη, έχει την ευθύνη του να γνωρίζει, να αναγνωρίσει και να προβλέψει τους παράγοντες που απειλούν ή μπορούν να απειλήσουν την ατομική ταυτότητα του μαθητή που κατ' επέκταση θα εμποδίσει την γνώση. Με άλλα λόγια να αναπτύξει διδακτικές πρακτικές που και θα μειώσουν τις όποιες απειλές αλλά και στόχο θα έχουν να ενισχύσουν την ταυτότητα και να προστατεύσουν την ευαλωτότητα της. Εδώ η θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων μπορεί να φανεί πολύ χρήσιμη μιας και ο βασικός μηχανισμός δημιουργίας και διατήρησης τους βρίσκεται στον πυρήνα τους. Εάν δηλαδή δημιουργηθεί κλίμα αμφισβήτησης για την εσωτερική δομή, την κεντρική ιδέα μιας κοινωνικής αναπαράστασης, τότε μπορεί να αναδιαμορφωθούν με έναν νέο τρόπο. Φυσικά κάτι τέτοιο αναφέρεται σε αυτό το σημείο ως βοηθητικός μηχανισμός αλλαγής και αντιμετώπισης των προκαταλήψεων και αντιλήψεων των διακρίσεων. Με την ίδια διαδικασία μπορούν να ενισχυθούν ή να δημιουργηθούν καινούριες

αναπαραστάσεις που θα αντιστρέψει το επιθυμητό αποτέλεσμα της αντιμετώπισης των διακρίσεων άρα και των απειλών που αναφέρθηκαν παραπάνω στην εκπαιδευτική διαδικασία. Για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των παιδιών, πολύ σημαντικό κρίνεται και το κομμάτι της πολιτισμικής εκπαίδευσης. Μια διδακτική μέθοδος εστιασμένη σε αυτό το θέμα μπορεί να αναπτυχθεί μέσα από την *Πολιτισμική Αγωγή*. Σύμφωνα με τους Ζιώγα και Ξεπαπαδάκου η Πολιτισμική Αγωγή αν και συνδέεται συχνά με την καλλιτεχνική παιδεία και την αισθητική καλλιέργεια, *αφορά και την αντίληψη και κατανόηση της ανθρώπινης ανάπτυξης μέσα σε ένα ευρύ «πλέγμα συνηθειών, πεποιθήσεων, εθίμων, αντιλήψεων και μορφών συμπεριφοράς που απαρτίζουν τον συνεκτικό ιστό της κοινότητας»*¹. Κατά την εκπαιδευτική διαδικασία της Πολιτισμικής Αγωγής, ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσφέρει την ευκαιρία στον μαθητή να γνωρίσει και να εξοικειωθεί με τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, τις αξίες και τις ιδέες άλλων ομάδων, ενώ παράλληλα θα αναπτύξει ικανότητες που θα τον βοηθήσουν και θα ενδυναμώσουν την ταυτότητα του. Τέτοιες δεξιότητες είναι η παρατήρηση, η ερμηνεία, η κριτική στάση και η συμμετοχή (Ζιώγας, Ξεπαπαδάκου, 2012). Σε ένα ακόμα επίπεδο που χρησιμεύει η διδασκαλία της Πολιτισμικής Αγωγής είναι η μελέτη της τέχνης και των πολιτισμικών στοιχείων ιστορικά. Όπως και στην περίπτωση της θρησκευτικής παιδείας έτσι και εδώ μπορεί να δημιουργηθεί ένα πρόσφορο έδαφος ανταλλαγής ιδεών και κριτικής σκέψης ανάμεσα στα χαρακτηριστικά του παρελθόντος και της σύγχρονης εποχής. Μέσα από την αναγνώριση και μελέτη τέτοιων χαρακτηριστικών που φέρουν τις ρίζες τους στα βάθη του χρόνου μπορεί να βοηθήσει στο να αναδυθούν ζητήματα που απασχολούν την πολιτισμική ταυτότητα του ατόμου, να αναθεωρήσει όποια από αυτά επιλέξει και να τα αναδιαμορφώσει παίρνοντας επιρροές από το παρόν. Άλλωστε όπως αναφέρει και ο Cummins, πρέπει να ενθαρρύνεται η κριτική τοποθέτηση απέναντι στο πολιτισμικό υπόβαθρο του μαθητή και της κοινωνίας υποδοχής, για να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν οι αντιφάσεις (Cummins, 2005). Με άλλα λόγια μέσα από την βαθύτερη κατανόηση του πολιτισμικού κεφαλαίου του ατόμου σε σχέση με το περιβάλλον υποδοχής, αναπτύσσονται διαδικασίες αυτογνωσίας και διαπραγμάτευσης της ταυτότητας του ατόμου (Ζιώγας, Ξεπαπαδάκου, 2012).

¹ Ζιώγας, Ξεπαπαδάκου, 2012, σ.9

1.3 Η εκπαίδευση των προσφύγων.

1.3.1 Η εκπαιδευτική πολιτική για τους πρόσφυγες.

Σύμφωνα με την τέταρτη ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που εκδόθηκε το 2016 σχετικά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση στην Ευρώπη, φαίνεται οι οικονομικές επενδύσεις των χωρών στο κεφάλαιο της εκπαίδευσης να έχουν αυξηθεί μέχρι εκείνη την χρονιά τουλάχιστον. Υπογραμμίζει όμως την ανάγκη για την εξασφάλιση της μεγαλύτερης καταλληλότητας και της χωρίς αποκλεισμούς λειτουργία των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών ιδίως όσον αφορά την ένταξη των νεοαφιχθέντων προσφύγων και μεταναστών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016). Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει η αναφορά σε δέκα κράτη μέλη που μείωσαν τις δημόσιες δαπάνες τους στην εκπαίδευση το 2014, μέσα στα οποία βρίσκεται και η Ελλάδα.

Όπως φαίνεται από το θεσμικό πλαίσιο γύρω από το θέμα της εκπαίδευσης προσφύγων, η μέριμνα του Ελληνικού κράτους για αυτό, είναι περιορισμένη. Παρακάτω περιγράφεται ο τρόπος λειτουργίας Δομών Εκπαίδευσης Προσφύγων, που λειτουργούν σε δημόσια σχολεία της χώρας. Δεν φαίνεται να προβλέπεται ειδική κατάρτιση εκπαιδευτικών στην εκπαίδευση προσφύγων, όπως επίσης το πρόγραμμα σπουδών φαίνεται να είναι αρκετά ανοιχτό, ελεύθερο, χωρίς συγκεκριμένους στόχους και συγκεκριμένη διδακτέα ύλη. Επίσης δεν προβλέπεται δημιουργία νέων τμημάτων παιδιών που εγγράφονται πολύ μετά την έναρξη τη σχολικής χρονιάς, αλλά ούτε και ειδικά τμήματα για την υποστήριξη τους και σε σύγκριση του γνωστικού επιπέδου των μαθητών της τάξης που έχει προχωρήσει στην ύλη.

1. 3.2 Τι είναι οι Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων, πως στελεχώνονται.

Σύμφωνα με την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, οι Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων (από δω και στο εξής θα αναφέρονται ως ΔΥΕΠ), είναι η προσπάθεια της Ελληνικής Κυβέρνησης για την παροχή εκπαίδευσης σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες πολιτών τρίτων χωρών. Οι δομές αυτές εντάσσονται στην τυπική εκπαίδευση της Ελλάδας και για αυτόν τον λόγο στεγάζονται σε σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας. Για να δημιουργηθεί τμήμα ΔΥΕΠ στην εκάστοτε σχολική μονάδα, προϋπόθεση είναι να υπάρχει κέντρο φιλοξενίας ή όπως αναφέρεται στο Φύλλο Εφημερίδας της

Κυβερνήσεως, οποιοδήποτε είδους κατάλυμα που χρησιμοποιείται από το ελληνικό κράτος ή άλλους διεθνής φορείς, στην περιοχή. Επίσης η απόφαση προβλέπει την δημιουργία τμημάτων ΔΥΕΠ και εντός των κέντρων φιλοξενίας, όμως σε αυτήν την έρευνα, θα μελετηθούν αποκλειστικά δομές που στεγάζονται και αποτελούν τμήμα των σχολικών μονάδων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκτός δηλαδή του χώρου των κέντρων φιλοξενίας, αφού αυτές που βρίσκονται εντός αφορούν κυρίως παιδιά από 4-5 χρονών που πρόκειται να φοιτήσουν σε Νηπιαγωγεία.

Για την λειτουργία των δομών συντονιστές, επόπτες και υπεύθυνοι της οργάνωσής τους είναι η Ομάδα Διαχείρισης, Συντονισμού και Παρακολούθησης, οι αρμόδιες Διευθύνσεις ΥΠΠΕΘ, οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης καθώς και οι Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Για τους διευθυντές της κάθε σχολικής μονάδας που λειτουργεί παράρτημα ΔΥΕΠ, ισχύουν οι ίδιοι νόμοι καθηκόντων, αφού όπως προαναφέρθηκε οι δομές αυτές είναι τμήμα του σχολείου. Ακόμα, σε κάθε σχολική μονάδα ορίζεται ένας μόνιμος εκπαιδευτικός ως υπεύθυνος λειτουργίας. Για την έναρξη λειτουργίας των δομών και την εξομάλυνση των θεμάτων στην κάθε σχολική μονάδα, ορίζεται μια τριμελής ομάδα από το εκπαιδευτικό προσωπικό που εμπλέκεται σε αυτήν, δηλαδή από τους Σχολικούς Συμβούλους, τους Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων(ΣΕΠ), τους Προϊστάμενους Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τους Διευθυντές και εκπαιδευτικούς.

Τα τμήματα στις ΔΥΕΠ ανάλογα με τον αριθμό και τις ανάγκες των μαθητών μπορούν να είναι πάνω από ένα. Το ελάχιστο όριο ίδρυσης ενός τμήματος είναι 10 παιδιά με ανώτερο τα 20. Το ωρολόγιο πρόγραμμα που αφορά τα παραρτήματα σχολικών μονάδων δημοτικού, που απευθύνεται σε παιδιά 5-12 χρονών, διαμορφώθηκε ως εξής:

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα πέντε ημέρες την εβδομάδα, από Δευτέρα ως Παρασκευή. Η ώρα έναρξης λειτουργίας είναι στις 14:00 και ακολουθείται από ένα τέταρτο υποδοχής των μαθητών. Η λήξη έχει οριστεί για τις 18:00. Το χρονικό διάστημα κατά την λειτουργία έχει μοιραστεί σε τέσσερις διδακτικές ώρες των 45 λεπτών με 3, διαλείμματα των δεκαπέντε λεπτών ανάμεσά τους.

Στο πρόγραμμα τα μαθήματα που έχουν οριστεί ανά εβδομάδα είναι πέντε. Οι ώρες παρακολούθησης των αντίστοιχων μαθημάτων που έχουν κατανεμηθεί μέσα στην εβδομάδα, είναι η εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας με 6 ώρες, η εκμάθηση της Αγγλικής Γλώσσας με 4 ώρες, τα Μαθηματικά και η Φυσική Αγωγή που

διδάσκονται 3 ώρες έκαστος και τέλος η Αισθητική Αγωγή που περιλαμβάνει την Μουσική, τα Εικαστικά και την Θεατρική Αγωγή με 2 ώρες παρακολούθησης.

~

2. Ερευνητικό πλαίσιο

2.1 Μεθοδολογία και ερευνητικά ερωτήματα.

Η παρούσα ποιοτική έρευνα έχει δύο βασικούς ερευνητικούς στόχους:

Πρώτον, τη μελέτη της εκπαιδευτικής πολιτικής και ένταξης των παιδιών προσφύγων μέσα από την προβολή των κοινωνικών αναπαραστάσεων των εκπαιδευτικών και την κοινότητα.

Δεύτερον, την ανάδειξη των ζητημάτων που λειτουργούν σαν εμπόδιο στην εκπαιδευτική διαδικασία των προσφυγόπουλων, έχοντας συνέπειες στην διαμόρφωση και την ενδυνάμωση της κοινωνικής ταυτότητας τους.

Μέσα από την μελέτη της οπτικής των εκπαιδευτικών των ΔΥΕΠ εξετάζονται αυτοί οι δυο στόχοι ενώ στο τέλος υποβάλλουν τις προτάσεις τους για την καλύτερη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος που αφορούν τις Δομές.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που απασχόλησαν την παρούσα μελέτη είναι τα εξής:

- i. Ποιοι οι κοινωνικοί δεσμοί των παιδιών προσφύγων που φοιτούν στις ΔΥΕΠ (μεταξύ ομηλικών, εκπαιδευτικών και κοινότητας);

Όπως προαναφέρθηκε, η αλληλεπίδραση των ατόμων στο σχολικό πλαίσιο, αλλά και σε σχέση με το περιβάλλον της κοινότητας, όχι μόνο επηρεάζουν την εμπειρία και την προσπάθεια του μαθητή, αλλά διαμορφώνουν και εξελίσσουν και την ταυτότητα του. Επίσης κατέχουν πολύ σημαντικό ρόλο στην ένταξη των μαθητών.

- ii. Ποιες είναι οι απόψεις του εκπαιδευτικού προσωπικού των ΔΥΕΠ για την επίδοση των παιδιών που φοιτούν σε αυτές;

Οι εκπαιδευτικοί που βρέθηκαν αντιμέτωποι με τις προκλήσεις που επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία στο πεδίο μιας τάξης ΔΥΕΠ, είναι οι βασικοί γνώστες και παρατηρητές στο θέμα της σχολικής επιτυχίας, της

ανάπτυξης γνωστικών (κυρίως) δεξιοτήτων και της σταθερής παρακολούθησης των παιδιών προσφύγων. Έτσι, κρίνονται αρμόδιοι να συγκρίνουν αυτές τις δυνατότητες και δεξιότητες με τις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας που ζουν. Επίσης, από την μελέτη των απόψεων των συμμετεχόντων, μέσα από τα στοιχεία του καθημερινού λόγου τους, μπορούν να αναδυθούν οι συγκαλυμμένες ή μη στάσεις τους όπως έχουν αναπτυχθεί και επηρεαστεί από το μακρο- κοινωνικό πλαίσιο (Ζήση, Χτούρης, Χίου & Ρενταρή, 2013).

- iii. Σε ποιους τομείς της εκπαιδευτικής πολιτικής στις ΔΥΕΠ υπάρχουν ελλείψεις ή κρίνουν βελτίωσης;

Η καταγραφή και απαρίθμηση των ζητημάτων που αποτελούν τροχοπέδη στην διδακτική διαδικασία μπορεί να οδηγήσει στην αντιμετώπιση τους που συνεπάγεται στην δημιουργία περισσότερων ευκαιριών στην εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων.

Για την πραγματοποίηση της έρευνας συστάθηκε ομάδα εστιασμένης συζήτησης και στην συνέχεια έγινε η μικρο-ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων. Επιλέχθηκε η μεθοδολογία των εστιασμένων ομάδων, αφού σκοπός ήταν η παραγωγή δεδομένων με υψηλό επίπεδο εγκυρότητας (Χτούρης, Ζήση Ρενταρή, 2015).

2.2 Συμμετέχοντες.

Εκπαιδευτικοί των ΔΥΕΠ αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας. Αρχικός στόχος ήταν να πραγματοποιηθεί η έρευνα με εκπαιδευτικούς αποκλειστικά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Ημαθίας, αλλά η διαδικασία εύρεσης των συμμετεχόντων/ουσών ήταν αρκετά δύσκολη αφενός γιατί οι δομές στον νομό είναι λίγες και αφετέρου γιατί οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να καλύψουν το ωράριο των 24 διδακτικών ωρών συμμετείχαν σε περισσότερες από μια δομές και πολλές φορές και στις δομές της πρωτοβάθμιας, αλλά και σε αυτές της δευτεροβάθμιας ταυτόχρονα, ειδικά στις περιπτώσεις των ειδικοτήτων. Ένα άλλο πρόβλημα στην εύρεση και συμμετοχή εκπαιδευτικών στην έρευνα ήταν ότι το προσωπικό των ΔΥΕΠ βρισκόταν υπό διαρκή αναδιαμόρφωση αφού πολλοί υπέβαλαν αίτηση βελτίωσης θέσης ώστε να αλλάξουν σχολείο και να αναλάβουν θέση στο πρωινό ωρολόγιο πρόγραμμα.

Έλαβαν μέρος επτά εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων, πιο συγκεκριμένα τέσσερις δημοτικής εκπαίδευσης (ΠΕ²70), εκ των οποίων οι δυο είχαν μηδενική προϋπηρεσία γενικά στην εκπαίδευση, ένας καλλιτεχνικών μαθημάτων (ΠΕ08) που επίσης εργαζόταν για πρώτη φορά στον τομέα της εκπαίδευσης, ένας αγγλικής φιλολογίας (ΠΕ06) και ένας πληροφορικής (ΠΕ19). Όλοι οι εκπαιδευτικοί ανέλαβαν είχαν την οργανική τους θέση σε ΔΥΕΠ της πρωτοβάθμιας διεύθυνσης και ως είχαν αναλάβει υποχρεωτικά και στην δευτεροβάθμια για την κάλυψη ωραρίου, όλοι ήταν απόφοιτοι Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και οι έξι ήταν αναπληρωτές με τρεις από αυτούς να μην έχουν καμία προϋπηρεσία στην γενική παιδεία πόσο μάλλον στην εκπαίδευση προσφύγων, ενώ μόνο ο ένας ήταν μόνιμα διορισμένος. Μόλις οι τρεις εργάστηκαν σταθερά από την έναρξη της σχολικής χρονιάς μέχρι την λήξη στις δομές υπηρεσίας τους ενώ οι τρεις προσλήφθηκαν και εργάστηκαν για τέσσερις μήνες και ο ένας για ένα μήνα. Οι τρεις από τους συμμετέχοντες/ ουσες είχαν μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ ο ένας από αυτούς είχε πάνω στην διαπολιτισμική εκπαίδευση που όμως δεν λειτούργησε σαν κριτήριο διορισμού στις ΔΥΕΠ.

Δημιουργήθηκαν δυο ομάδες εστιασμένης συζήτησης και πραγματοποιήθηκε μια συνέντευξη μέσω ίντερνετ. Οι συνεντεύξεις διεκπεραιώθηκαν στο διάστημα του Μαΐου και Ιουνίου 2019, που το ωράριο ενόψει της παύσης διδακτικού έργου λόγω καλοκαιριού ήταν πιο ελαστικό.

2.3 Θεματική ανάλυση ποιοτικού υλικού.

Οι ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στοχεύουν στην βαθύτερη κατανόηση της δυναμικής των κοινωνικών φαινομένων. Αν και χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια στις κοινωνικές επιστήμες, για την διεξοδική και πιο εμπειρισταωμένη μελέτη των διάφορων ζητημάτων, αντιμετωπίζουν πρόβλημα στον τρόπο ανάλυσης του ποιοτικού υλικού που προκύπτει από αυτές (Attride- Stirling, 2001). Ένα μεθοδολογικό εργαλείο που μπορεί να διευκολύνει σε αυτό το κομμάτι, είναι η θεματική ανάλυση (Willig, 2008 & Ίσαρη, Πουρκός, 2015) και πιο συγκεκριμένα η χρήση των θεματικών δικτύων. Η εφαρμογή των θεματικών δικτύων είναι ένας τρόπος οργάνωσης της ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων. Οι θεματικές

² όπου ΠΕ, ο κωδικός κλάδου-ειδικότητας σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

αναλύσεις επιδιώκουν να αποκαλύψουν σημαντικές πληροφορίες, νοήματα και μοτίβα σε ένα κείμενο σε διαφορετικά επίπεδα και τα θεματικά δίκτυα στοχεύουν στη διευκόλυνση της δομής και απεικόνισης αυτών των θεμάτων (Attride- Stirling, 2001).

Αυτό ουσιαστικά που προσφέρουν τα θεματικά δίκτυα είναι μια απεικόνιση με μορφή αραχνοειδούς δικτύου σαν αρχή οργάνωσης και αναπαράστασης καθώς ορίζουν τις διαδικασίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μετάβαση από το κείμενο στην ερμηνεία. Τα θεματικά δίκτυα κατά την Attride Stirling (2001) συστηματοποιούν την εξαγωγή πρώτον, δεδομένων χαμηλής τάξης που είναι εμφανή στο κείμενο (Βασικές Θεματικές, Basic Themes), δεύτερον, κατηγοριών βασικών θεματικών οι οποίες ομαδοποιούνται για να συνοψίσουν πιο αφηρημένες αρχές (Οργανωτικές Θεματικές, Organizing Themes) και τρίτον, ανώτερων θεματικών οι οποίες εμπεριέχουν περιληπτικά τις κυρίαρχες μεταφορές στο κείμενο σαν σύνολο (Καθολικές θεματικές, Global Themes). Ουσιαστικά τα χαμηλής τάξης δεδομένα ομαδοποιούνται στις Βασικές Θεματικές από τις οποίες ομαδοποιούνται οι μεσαίας τάξης έννοιες που συνοψίζουν τις κυριότερες παραδοχές πιο αφηρημένα ή αλλιώς στις Οργανωτικές Θεματικές. Στην συνέχεια οργανώνονται στις Καθολικές Θεματικές, δηλαδή σε σύνολα που παρουσιάζουν μια διαφωνία ή στάση για ένα ζήτημα ή μια πραγματικότητα. Είναι μάκρο- θέματα που συνοψίζουν και νοηματοδοτούν ομάδες θεμάτων χαμηλής τάξης, ενώ είναι λιγότερες σε αριθμό από τις Οργανωτικές και Βασικές Θεματικές. Οι Καθολικές Θεματικές είναι με άλλα λόγια ο πυρήνα ενός θεματικού δικτύου. Βέβαια μια ανάλυση δεδομένων μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα την ανάδυση περισσότερων από ένα θεματικά δίκτυα.

Μετά τον σχεδιασμό, την συλλογή του ποιοτικού υλικού των συνεντεύξεων και την μεταγραφή του, ακολουθεί η κωδικοποίηση και ανάλυση των δεδομένων. Η Attride Stirling (2001) για την θεματική ανάλυση του υλικού με την χρήση των θεματικών δικτύων, προτείνει 3 βασικά ερμηνευτικά στάδια : α) την αποδόμηση του κειμένου β) την εξερεύνηση του και γ) την ενσωμάτωση της εξερεύνησης. Πιο αναλυτικά στο πρώτο στάδιο, αρχικά κωδικοποιείται το υλικό δημιουργώντας ένα πλαίσιο κωδικοποίησης και στην συνέχεια αναλύεται το κείμενο σε τμήματα χρησιμοποιώντας αυτό το πλαίσιο, ώστε να περιοριστούν τα δεδομένα για την καλύτερη διαχείριση τους. Έπειτα ακολουθεί η αναγνώριση θεμάτων όπου γίνεται η αναγνώριση των μοτίβων και των δομών στον λόγο και έτσι αφηρημένα θέματα και έννοιες, εντοπίζονται από τα κωδικοποιημένα τμήματα του κειμένου. Στην συνέχεια, αυτά τα θέματα επεξεργάζονται για να προχωρήσουν στην κατασκευή δικτύων. Κατά

αυτήν την διαδικασία, αφού ομαδοποιηθούν τα θέματα γίνεται η επιλογή των Βασικών Θεματικών που ανατακτοποιούνται σε Οργανωτικές. Από αυτό το βήμα έπεται η εξαγωγή των Καθολικών Θεματικών και η απεικόνιση των θεματικών δικτύων που έχουν αναδυθεί. Μετά την επιβεβαίωση και εκκαθάριση αυτών των απεικονιζόμενων δικτύων, περιγράφονται εκτενώς με αναφορές από τμήματα του κειμένου και διερευνώνται καθώς καταγράφονται τα μοτίβα. Τέλος, αφού γίνει μια σύνοψη των θεματικών δικτύων που αποτελούν το δεύτερο στάδιο, ερμηνεύονται τα μοτίβα σαν το τελικό στάδιο της ανάλυσης.

Τα δεδομένα που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα, αναλύθηκαν με την μέθοδο της θεματικής ανάλυσης με την χρήση των θεματικών δικτύων, όπως περιγράφηκαν παραπάνω. Για την διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας, καταγράφηκαν οι απομαγνητοφωνήσεις και μελετήθηκαν πολλές φορές από την ερευνήτρια. Τα ευρήματα αυτά εντάχθηκαν στο θεωρητικό πλαίσιο που εξετάστηκε και παραπάνω σαν διαδικασία την ανάλυσης με το συγκεκριμένο εργαλείο (Willig, 2008).

2.4 *Θέματα δεοντολογίας.*

Για την έρευνα τηρήθηκαν οι αρχές ηθικής και δεοντολογίας και δόθηκαν οι δεοντολογικές εγγυήσεις τόσο προφορικά όσο και εγγράφως στον κάθε συμμετέχον και στην κάθε συμμετέχουσα στην έρευνα ξεχωριστά. Αφού ενημερώθηκαν για την έρευνα και τον σκοπό της, εξασφαλίστηκε η προστασία των προσωπικών τους δεδομένων και οι πληροφορίες ταυτοποίησης τους. Επίσης γνωστοποιήθηκε πως η συμμετοχή τους στην μελέτη ήταν προαιρετική και πως οποιαδήποτε στιγμή το επιθυμούσαν μπορούσαν να αποχωρήσουν από την συνέντευξη ή να παραμείνουν και να μην απαντήσουν σε κάποια ερώτηση. Ακόμα, συμφώνησαν στην μαγνητοσκόπηση της συζήτησης κατά την διάρκεια της συνέντευξης με σκοπό την επεξεργασία του υλικού με πιο επιμελή τρόπο ώστε να μην διαστρεβλωθούν τα λεγόμενα του/ της κάθε συμμετέχοντα/ ουσας.

Τα έντυπα συγκατάθεσης και ενημέρωσης επισυνάπτονται στο τμήμα του παραρτήματος της συγκεκριμένης έρευνας. Γενικά δημιουργήθηκε ένα κλίμα εμπιστοσύνης και οι ερευνούμενοι εκφράστηκαν πιο ελεύθερα και συζήτησαν και μετά το πέρας της μαγνητοφώνησης της συνέντευξης, καθώς υπήρξε και ένα

περιστατικό όπου αναφέρθηκαν στην συζήτηση κομμάτια που αργότερα ζητήθηκαν να μην δημοσιευτούν, που όμως δεν επηρέασαν το αποτέλεσμα της έρευνας.

2.5 Επεξεργασία και ανάλυση υλικού.

2.5.1 Συμβολισμός συντομεύσεων για γρήγορη ανάλυση.

Σε αυτό το σημείο θα γίνει χρήση των παρακάτω συντομεύσεων για γρήγορη ανάγνωση, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα:

Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες θα συμβολίζονται με "Σ" και με τον αριθμό 1, 2 ή 3 μετά το γράμμα. Το 1 είναι για τους υπεύθυνους των Δομών που έχουν και πολύ ενεργή συμμετοχή στην συζήτηση. Το 2 είναι για τον/ην δεύτερο/ η σε μήνες υπηρεσίας στην Δομή με ίδια συμμετοχή με τους/ ις Σ1 και το 3 είναι για τους/ ις λιγότερο ενεργούς/ ες στην συνέντευξη, με μικρότερο χρονικό διάστημα υπηρεσίας.

Πριν το σύμβολο "Σ" θα φέρουν τον αριθμό 1., 2. ή 3. ανάλογα την ομάδα εστιασμένης συζήτησης που συμμετείχαν. Της πρώτης εστιασμένης ομάδας θα έχουν τον αριθμό 1 της δεύτερης τον αριθμό 2 και ο/η Σ της ατομικής συνέντευξης θα έχει απλώς τον αριθμό 3.

1 ^η ΕΟ συζήτησης		2 ^η ΕΟ συζήτησης		3 ^η Συνέντευξη	
Συμμετέχων no1	1.Σ1	Συμμετέχων no1	2.Σ1	Ένας συμμετέχων	3.Σ
Συμμετέχων no2	1.Σ2	Συμμετέχων no2	2.Σ2		
Συμμετέχων no3	1.Σ3	Συμμετέχων no3	2.Σ3		

Πίνακας 1

2.5.2 Ανάλυση δεδομένων.

Κατά την θεματική ανάλυση με την μέθοδο των θεματικών δικτύων, τα μετεγγραμμένα κείμενα, χωρίστηκαν σε τέσσερα θεματικά δίκτυα. Η κάθε Καθολική Θεματική που προέκυψε, αναλύθηκε και ερμηνεύτηκε με σημεία από τα κείμενα.

1) *Οι κοινωνικοί δεσμοί των παιδιών προσφύγων που φοιτούν στις ΔΥΕΠ, ως πλαίσιο ενδυνάμωσης και ανάπτυξης της κοινωνικής ταυτότητας.*

Στόχος εδώ είναι να αναδυθούν οι κοινωνικές αναπαραστάσεις που εμποδίζουν την ένταξη των παιδιών προσφύγων αλλά και να εξεταστούν οι διαπροσωπικές σχέσεις και η επιρροή που ασκείται από το κοινωνικό και πολιτισμικό κεφάλαιο στο άτομο, για την διαμόρφωση και ενδυνάμωση της ταυτότητας του. Αρχικά στην έρευνα εξετάστηκαν οι κοινωνικοί δεσμοί των παιδιών προσφύγων, όπως τους αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί, σε τρία επίπεδα:

A. Στο μικρο-περιβάλλον της τάξης και την σχέση με ομηλίκους και του σχολείου

B. στο μέσο-περιβάλλον της οικογένειας και πως αυτή επηρεάζει τα παιδιά αλλά και

Γ. στο μακρο-περιβάλλον της κοινότητας και την αποδοχή

Στην πρώτη ερώτηση για την σχέση μεταξύ των μαθητών οι εκπαιδευτικοί απάντησαν στην αρχή πως οι σχέσεις ήταν καλές όμως στην συνέχεια πρόσθεσαν πως υπήρχαν διαφορές που πολλές φορές κατέληγαν τα παιδιά στην λεκτική και σωματική βία μεταξύ τους, ειδικά στην αρχή. Μόνο ο 3.Σ ανέφερε πως «Υπήρχε μια διαμάχη, γιατί ήταν παιδιά Κουρδάκια, άλλα από Αφγανιστάν και λοιπά. Αυτά μεταξύ τους έχουν μια έχθρα. Εντάξει, δεν τσακώνονταν ή πλακωνόντουσαν. Μου είπαν στις αρχές πριν πάω εγώ υπήρχαν και αυτά τα περιστατικά αλλά την περίοδο που πήγα εγώ ήταν σχετικά καλά μαζί, μεταξύ τους. Δεν μιλιώντουσαν αλλά δεν τσακωνόντουσαν τουλάχιστον.». Καθώς επίσης και οι 2.Σ1 και 2.Σ2 είπαν τα εξής:

«2.Σ1: (...)Δηλαδή είχαμε κάποιες υποομάδες..

2.Σ2: Ναι σίγουρα, λόγω ή εθνικότητας ή καταγωγής πιο πολύ...

2.Σ1: Ναι, στην αρχή δεν θέλαν ούτε να καθίσουν και στο ίδιο θρανίο και λόγω κουλτούρας ας πούμε, αγόρια-κορίτσια. Στην πορεία λίγο ε..

2.Σ2: άλλαξε αυτό..». Αναφέρθηκαν όλοι στην δημιουργία υποομάδων ανάλογα τον κοινό γλωσσικό κώδικα, την εθνικότητα και το φύλο αλλά και με τις σχέσεις στο

οικογενειακό περιβάλλον που φαίνεται να επηρεάζει πολύ τα παιδιά, με όχι θετικό τρόπο.

Οι οικογένειες μοιάζουν να μεταφέρουν στα παιδιά τα προβλήματα και τις διαφορές που έχουν μεταξύ τους. Σύμφωνα με τον 1.Σ2:

«Ναι, συνήθως αυτό το παρατηρούμε σε παιδιά που μιλάν την ίδια γλώσσα. Ας πούμε ένα παιδί που θα μιλάει φαρσί, θα πάει με το αντίστοιχο παιδί που μιλάει και αυτό στην ίδια γλώσσα.» και τον 1.Σ1, «Τα κορίτσια έχουν πιο δυνατούς δεσμούς μεταξύ τους.» Ο 2.Σ1 λέει, «Είχαμε και περίπτωση μαθητή, τον Τ., ο οποίος για αρκετό διάστημα μέχρι πριν το Πάσχα δεν ερχόταν και δεν ήρθε μέχρι και το τέλος της χρονιάς στο σχολείο ακριβώς γιατί η οικογένεια δεν είχε καλές σχέσεις με μια άλλη οικογένεια και δεν ήθελαν το παιδί τους να έχει επαφές...», ενώ ο 2.Σ2, «(..)κάποια ας πούμε έντονα σκηνικά που είχαμε με ζύλο μεταξύ τους, πιο πολύ ήταν λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν στο camp, δηλαδή μεταφέρονταν προβλήματα που είχαν οι γονείς τους, (...) μετά παίρνανε, ομαδοποιούνταν, ανάλογα με το ποια οικογένεια στήριζε η μια παρέα και η άλλη.(...) Την μια φορά μπορεί να παίζανε, να ήταν στο ίδιο θρανίο, να ανταλλάσανε και να κάνανε, μόλις θα γινόταν κάτι στο διάλειμμα, θα μεταφέρονταν η ένταση που υπήρχε στο camp.(...)Εκεί είχαμε θέματα που παιδιά δεν θέλαν να είναι στο τμήμα το μεν, γιατί οι περισσότεροι ήταν Ιρακινοί ενώ οι Σύριοι ήταν στο άλλο τμήμα, πάλι και εκεί με θέμα φύλου, αγόρι-κορίτσι.(...)Και με το που θα γινόταν κάτι, που κάποιος θα έλεγε μια άσχημη κουβέντα στον άλλον, στην γλώσσα τους, γιατί στην αρχή δεν καταλαβαίναμε τίποτα, πάλι έβλεπες ότι ο συντοπίτης του, θα έπαιρνε το μέρος του.(...)Και επίσης ήταν πάρα πολύ έντονο το θέμα της οικογένειας. Δηλαδή ο μεγαλύτερος αδερφός ένιωθε την ανάγκη να προστατέψει την μικρότερη αδερφή, τον μικρότερο αδερφό...»

Ταυτόχρονα κάνουν συχνή αναφορά στην κουλτούρα των παιδιών προσφύγων ως κάτι ξένο και παράταιρο από την ελληνική νοοτροπία (σχετικά με τις μεθόδους πειθάρχησης και εκπαίδευσης), δίνοντας αρνητικό πρόσημο. Αναφέρονται σαν άτομα που έχουν τάσεις έντονης βίας και γίνονται προσπάθειες εκπολιτισμού από τους εκπαιδευτικούς και άλλους εμπλεκόμενους. Επίσης, φαίνεται να κάνουν γενικεύσεις σε σχέση με την εθνοτική καταγωγή, ενώ έχουν επίγνωση των γλωσσικών και πολιτισμικών διαφορών των χωρών προέλευσης των παιδιών:

«2.Σ3: Τα ξεσπάσματα είναι πιο βίαια απ' ότι στα παιδιά, στα Ελληνόπουλα. Αυτό είναι δυστυχώς το μόνο αρνητικό. Είναι θέμα κουλτούρας τους, έτσι όπως...»

2.Σ1: Οι γονείς τους.

2.Σ3: ...οι γονείς τους κτλ και οι γειτονιές τους εκεί πέρα πως συμπεριφέρονταν..

2.Σ1: Και οι γονείς έχουν αυτή την κουλτούρα(...)

Σε αυτό το σημείο ο 2.Σ2 παρουσιάζει σε πρώτο πληθυντικό μια ιστορία που τελικά του/της έχουν διηγηθεί:

«Την ίδια συζήτηση είχα με ένα παιδί που είναι μέσα στο camp, σε ΜΚΟ, και είναι ας το πούμε βοηθός εκεί πέρα, ο οποίος τους κάνει δραστηριότητες κτλ και αυτό που προσπαθούμε να το περάσουμε σαν συνέχεια και στους ίδιους τους γονείς είναι αυτό, η αποφυγή της βίας και το ζύλο μεταξύ τους. Και από την άλλη φοβόμαστε να καλέσουμε κάποιες φορές τους γονείς να τους πούμε ότι ο μικρός δεν ακολουθεί ή δεν κάνει αυτό που του λέω, γιατί με το που θα ξεστομίσουμε κάτι μικρό κατευθείαν έχει σηκωθεί το χέρι και έχει πέσει καρπαζιά χωρίς να έχουμε ολοκληρώσει τον λόγο για τον οποίο θέλουμε να κάνουμε την παρατήρηση. Αυτό εμάς μας έχει μεταφέρει τέλος πάντων» Και ο 1.Σ1, «Τους γονείς τους, τους έχουνε και τον φόβο, γιατί είναι και η νοοτροπία τους με ζύλο και τα σχετικά, οπότε... (...)Ναι δεν είναι... Δεν υπάρχει Κουρδιστάν, είναι από Συρία, από Αραβία, από Ιράκ και μιλάνε διάφορες Παστούρ, Ντουρ, Φαρσί, μιλάνε καμιά δεκαριά γλώσσες, αλλά είναι όλοι... άμα τους ρωτήσεις τι είσαι, σου λένε "Είμαι Κούρδος"».

Για τις σχέσεις που αναπτύχθηκαν μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών σκοπός είναι να μελετηθεί το κοινωνικό πλαίσιο που αναπτύσσεται στο περιβάλλον του σχολείου. Κατά πόσο η προσέγγιση των δασκάλων επηρεάζει την απόδοση αλλά και ποια είναι η θέση των εκπαιδευτικών απέναντι στα παιδιά; Και στις τρεις περιπτώσεις συνεντεύξεων οι εκπαιδευτικοί συνέκλιναν στο γεγονός ότι η επικοινωνία με τα παιδιά ήταν δύσκολη, ειδικά στην αρχή της σχολικής χρονιάς λόγω διαφορετικής γλώσσα επικοινωνίας. Αυτό σε κάποιες περιπτώσεις φαίνεται να είχε αντίκτυπο στις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ του εκπαιδευτικού και μαθητικού δυναμικού. Κυρίως η συνεννόηση γινόταν με ένα πιο σωματοποιημένο τρόπο όπως απαντάει ο 2.Σ1 και ο 2.Σ2 στην ερώτηση σε ποια γλώσσα μιλούσαν με τα παιδιά, «*Του σώματος...*» και ο 1.Σ2, «*Παντομίμα! Δηλαδή η Σ1 δεν ξέρω τι τράβηξε στην αρχή που ήταν..*». Οι εκπαιδευτικοί ακόμα, επισημαίνουν πως λόγω έλλειψης κοινού γλωσσικού κώδικα σε συνδυασμό με την άγνοια του παρελθόντος και των τραυματικών εμπειριών των παιδιών, τους προκαλούσε διστακτικότητα στην δημιουργία σχέσεων μαζί τους. Πιο συγκεκριμένα ο 2.Σ2 αναφέρει, «*Υπάρχει διστακτικότητα. Αυτό ειπώθηκε και στο σεμινάριο, γιατί δεν ξέρεις τι να ρωτήσεις το παιδί. Τι κάνει ο μπαμπάς σου; Ο μπαμπάς του μπορεί να τον σκότωσαν μπροστά του, ή να μην είναι εδώ ή να μην*

γνώρισε μπαμπά, δεν ξέρουμε, είναι λίγο... Περιμένουμε από αυτούς να πούνε και στην κουβέντα να εμφανιστεί κάτι, παρά να μπούμε εμείς και να πάρουμε πρωτοβουλία...». Σύμφωνα με αυτά τα λεγόμενα δεν φαίνεται να παίρνουν πρωτοβουλίες για να γνωριστούν με τα παιδιά και να καλλιεργήσουν το σχεσιακό πλαίσιο. Παρόλα αυτά η θέληση των παιδιών για αλληλεπίδραση με τους πολιτισμικά διαφέροντες από αυτά δασκάλους, ήταν μεγάλη. Όπως λέει και ο 2.Σ1 «(...) σε γενικές γραμμές θέλαν, αποζητούσαν την προσοχή του εκπαιδευτικού. (...) Δηλαδή θέλανε να παίζουμε, ζητούσανε να παίζουμε μαζί... Είχαμε καλές σχέσεις γενικά...». Οι συνεντευξιαζόμενοι της πρώτης ομάδας εστιασμένης συζήτησης επισημαίνουν ότι τα παιδιά όχι μόνο αποζητούσαν την καλλιέργεια της σχέσης τους με τον δάσκαλο αλλά, εξέφραζαν την ευγνωμοσύνη τους στο πρόσωπο του. Ο 1.Σ2 αναφέρει χαρακτηριστικά «...εγώ αυτό που θα 'θελα να πω είναι ότι έχουνε φιλότιμο, πολύ μεγάλο φιλότιμο(...) μπορεί να κάνουν μια δραστηριότητα που να τους αρέσει και στο τέλος θα σε αγκαλιάσουν και θα σου πούνε 'Ευχαριστώ πάρα πολύ, πέρασα πολύ όμορφα σήμερα' (...) Πολλή μεγάλη ευγνωμοσύνη, δηλαδή τον δάσκαλο(...) Με το που έρχονται κατευθείαν μας αγκαλιάζουν...» και ο 1.Σ1 συμπληρώνει, «...το ότι λένε ευχαριστώ δεν μας έχει τύχει αλλού... Ό,τι και να κάνουμε 'Κυρία ευχαριστώ –Κυρία ευχαριστώ'» και ο 1.Σ3, «εγώ όταν πρωτοήρθα (...) και λέει η καινούρια σας δασκάλα, ας πούμε, τρέξαν με αγκαλιάσανε, δηλαδή.... μου έκανε εντύπωση, ναι!» και ο 2.Σ2 «...ας πούμε έβλεπα, με την Σ1, τώρα στα πιο μικρά, έβλεπα ότι (..) ήταν λίγο πιο μητρική έτσι φιγούρα πολλές φορές, δηλαδή έβλεπα ότι θέλανε την αγκαλιά» και στην συνέχεια αναφέρει «μας βλέπαν πιο πολύ σαν παρέα τους, παρά σαν τον δάσκαλο».

Οι εκπαιδευτικοί από την μεριά τους ήταν θετικοί στις προσκλήσεις των παιδιών και προσπάθησαν αυθόρμητα να επενδύσουν στην δημιουργία ενός κοινού γλωσσικού κώδικα μέσω συμβόλων. Η συμμετοχή τους στο παιχνίδι ήταν μια τέτοια αυθόρμητη προσπάθεια. Όπως λέει ο 2.Σ3, «Πολλές φορές στο παιχνίδι συμμετέχουμε και μείς, λίγο με την μπάλα κυρίως που τους αρέσει, μπάσκει κ αυτά.» και η 1.Σ1 «Και σε δραστηριότητες που κάνουμε όλοι μαζί, ή όταν παίζουμε ας πούμε μήλα όλοι μαζί, κόκκινο φως όλοι μαζί». Επίσης, στα τρία σχολεία παρατηρούνται διαφορετικές ποιότητες στις σχέσεις δασκάλου- μαθητή. Πιο αναλυτικά, στην πρώτη ΔΥΕΠ οι εκπαιδευτικοί σχολιάζουν πως οι σχέσεις τους είναι κοντινές και το αιτιολογούν με δυο τρόπους. Ο ένας τρόπος είναι ο μικρός αριθμός τμημάτων και ο άλλος είναι η σημαντικότητα που προσδίδουν στον ρόλο του δασκάλου οι μαθητές. Πιο συγκεκριμένα ο 1.Σ2 αναφέρει, «...ο ρόλος του δασκάλου είναι κάτι πάρα πολύ

σημαντικό σε σύγκριση με το πώς έχει γίνει πλέον νομίζω στο ελληνικό σχολείο». Στην δεύτερη Δομή οι εκπαιδευτικοί επίσης επισημαίνουν την καλή σχέση με τα παιδιά με μια πιο μέτρια φορτισμένη αντίδραση και λέγοντας ο 2.Σ3, «Δεν έχουν διαφορές σε σχέση με τα Ελληνόπουλα να το πω έτσι. Υπάρχει μια δυσκολία στην επικοινωνία, αλλά από εκεί και μετά είναι το ίδιο πράγμα. Τα ίδια ενδιαφέροντα, για παιχνίδι, για προσοχή στο μάθημα ή να μην προσέχουν στο μάθημα, να κάνουν τίποτα άλλο, την ίδια ζωηρότητα μέσα, δεν έχει διαφορές. Εγώ αυτό αποκόμισα». Στην Τρίτη περίπτωση, ο 3.Σ περιγράφει μια σχέση περισσότερο απόμακρη λέγοντας, «Και αυτά δεν μας παίρνανε και πάρα πολύ στα σοβαρά, γιατί τα περισσότερα παιδιά μας βλέπαν απλά σαν ένα μεταβατικό στάδιο, γιατί τα θέλαν να φύγουν εκτός Ελλάδας, οπότε και που ήταν στο σχολείο το έκαναν γιατί τα στέλναν με το ζόρι ή απλά για να περάσουν τον χρόνο τους. Καθαρά! Γενικότερα υπήρχε μια τεράστια κινητοποίηση στην τάξη. Πότε ερχόντουσαν, πότε δεν ερχόντουσαν δεν είχανε την αίσθηση δηλαδή του σχολείου όπως την έχουμε εμείς.(...) Ενέργειες γινόντουσαν από το εκπαιδευτικό προσωπικό αλλά τα παιδιά γενικότερα δεν το βλέπανε.. Δεν είχανε δηλαδή.. Η απάντηση τους ήταν «ε γιατί να μάθω να γράφω ελληνικά τώρα, αφού θα φύγω θα πάω εξωτερικό» οπότε δεν τους ενδιέφερε πολύ.». Σε αυτό το σημείο όλοι σύγκριναν την κατάσταση με αυτή του ελληνικού σχολείου και της ιδέας του θεσμού στην ελληνική πραγματικότητα.

Στην αλληλεπίδραση τα παιδιά φάνηκαν πολύ πρόθυμα και ενθουσιασμένα να μοιραστού τα πολιτισμικά τους στοιχεία με τους δασκάλους. Όπως λέει και ο 2.Σ2, «Όλη την ώρα θέλουν να χορέψουν (...) θέλαν πάρα πολύ να μας εξηγήσουν τι κάνουν πως παντρεύονται, τι κάνουν, τι φοράνε, όλα, τα κουμπιά, τα χρυσά τους, όλες τις διαδικασίες». Σχολιάζουν και αρνητικά αυτήν την επαφή των παιδιών, ο 1.Σ1 αναφέρει «Απλά έχουνε και το άλλο αυτοί(...) Δεν έχουν συνηθίσει στην ανταπόδοση, ότι δίνουμε αλλά παίρνουμε κιόλας (...) Είναι από την μια ευγνωμοσύνη αλλά σε αυτά τα θέματα... στο δώσε (...) Στο δώσε δεν βλέπεις ευγνωμοσύνη, βλέπεις ότι θα πάρει μπουφάν, μπορεί να το πετάξει την επόμενη μέρα και θα έρθει να σου πει ‘Κυρία μπουφάν’». Στην συνέχεια αναφέρονται στον θεσμό του σχολείου σαν προσπάθεια εκπολιτισμού των παιδιών που αργά ή γρήγορα, αν το επιλέξουν θα τους δοθεί η ευκαιρία για αλλαγή και ένταξη στην ελληνική κουλτούρα, ο 2.Σ3 λέει με τον 2.Σ1, «Είναι ένας τρόπος για να ξεφύγουν από την πραγματικότητα του camp.», «Ναι, ναι! Ισχύει αυτό βέβαια!», «Και ίσως και οι δομές με αυτήν την φιλοσοφία γίνανε. Περισσότερο να ηρεμήσουν λίγο τα παιδιά, πριν πάνε στο επόμενο βήμα το οποίο είναι

ένταξη στο πρωινό σχολείο.», «Σαν προετοιμασία....», «Μαθαίνουν λίγο και την ελληνική πραγματικότητα και τα λοιπά, τις συμπεριφορές και των δασκάλων.», «Ναι, του τι πάει να πει είναι κουδούνι, χτυπάμε, μπαίνουμε μέσα, γιατί κάποια από αυτά δεν έχουν πάει καν σχολείο», «Σαν νηπιαγωγείο κάπως. (γέλια) Ε να μάθουν δηλαδή βασικούς κανόνες λειτουργίας του σχολείου.». Και ο 3.Σ, «...τα στέλναν με το ζόρι ή απλά για να περάσουν τον χρόνο τους. Καθάρá! (...) Η απάντηση τους ήταν «ε γιατί να μάθω να γράφω ελληνικά τώρα, αφού θα φύγω θα πάω εξωτερικό» οπότε δεν τους ενδιέφερε πολύ.».

Στην τρίτη ερώτηση σχετικά με την επαφή των δασκάλων και των γονέων των παιδιών των ΔΥΕΠ πρόκειται να ερευνηθεί η σύνδεση αυτών των δυο. Αν και εξωτερικοί παράγοντες είναι πολλοί σημαντικοί στην διαδικασία εκμάθησης αλλά και διαμόρφωσης της ταυτότητας του ατόμου. Οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν πως σε γενικές γραμμές δεν είχαν επαφή με τους γονείς. Ο κύριος λόγος είναι πως η επικοινωνία γίνεται μέσω του συντονιστή της ΔΥΕΠ και του camp. Οι υπεύθυνοι των Δομών αναλαμβάνουν να απαντήσουν πρώτοι., «Έχουμε την συντονίστρια που κάνει την διασύνδεση μεταξύ ημών και του camp, οπότε εμείς κανονικά με τους γονείς δεν έχουμε κάποια επαφή... », αναφέρει ο 1.Σ1 όπως και ο 2.Σ1, «Βασικά δεν έχουμε επαφή με τους γονείς, έχουμε μόνο μέσω της συντονίστριας. Δηλαδή αν συμβεί κάτι το επικοινωνούμε μέσω της συντονίστριας, η συντονίστρια το μεταφέρει..». Ο 2.Σ1, παρουσιάζει και την δυσαρέσκεια σε αυτό λέγοντας, «Τώρα ακριβώς πως μεταφέρεται όταν δεν έχεις προσωπική επαφή είναι λίγο δύσκολο. Το τι φτάνει στους γονείς, το τι πώς μεταφέρονται αυτά, γιατί και η κοπέλα η συντονίστρια δεν έχει πάντα μεταφραστή για να συνεννοηθεί. Πρέπει να είναι διαθέσιμος κάποιος ώστε αν μπορέσει να συζητήσει.». Μόνο ένας εκπαιδευτικός δήλωσε πως πήγαινε τακτικά στο camp για να έρθει σε πρόσωπο με πρόσωπο επαφή με τους γονείς, αλλά με απώτερο σκοπό την πειθαρχία. Όπως λέει ο 1.Σ1 «Εγώ επειδή πηγαίνω συχνά-πυκνά στο camp γιατί νιώθω ότι και σε θέματα πειθαρχίας και τα σχετικά άμα βλέπουν τα παιδιά ότι μιλάω με τους γονείς, μιλάω με τους συντονιστές, ότι είμαι εκεί ότι βλέπω, υπάρχει επικοινωνία, είναι και αυτά πιο πειθαρχημένα γιατί ξέρουν ότι ό, τι συμβεί εδώ, υπάρχει επικοινωνία, το μεταφέρουμε στους γονείς τους.. Τους γονείς τους, τους έχουνε και τον φόβο, γιατί είναι και η νοοτροπία τους με ζύλο και τα σχετικά, οπότε...». Ο 3.Σ απάντησε πως δεν είχε καμία επαφή με κανέναν γονιό και δεν υπήρχε ενδιαφέρον από την μεριά τους για ενημέρωση εξαιρουμένου σε μια επίσκεψη στο camp που κάποιοι θέλησαν να τον προσεγγίσουν, «Πέρα από μια φορά που κάναμε εμείς επίσκεψη στο camp που

ζούσανε, που εκεί πέρα δεν μας μιλούσανε και πάρα πολύ. Εντάξει, ήταν λίγοι που θα ερχόντουσαν και θα χαν κάποια ερώτηση, αλλά οι πιο πολλοί ήταν τίποτα.. Δεν ασχολιόντουσαν καθόλου θα 'λεγα.». Στην περίπτωση αυτή η κινητικότητα ήταν χαμηλή ενώ υπήρχε η ευκαιρία για επαφή, αλλά χωρίς να σημαίνει πως δεν υπήρχε ενδιαφέρον. Ο 2.Σ1 ενώ αναφέρει πως δεν συμμετείχαν οι γονείς λόγω της παρουσίας των συντονιστών, στο κάλεσμα που έκανε η Δομή, υπήρξε μεγάλη και ενεργή συμμετοχή των γονέων. Όπως περιγράφει, τους κηδεμόνες τους απασχόλησε και η επίδοση αλλά κυρίως η συμπεριφορά των παιδιών. Σύμφωνα με τον 2.Σ1, «...μου έκανε εντύπωση ότι έδειξαν μεγάλο, ήρθαν βασικά σχεδόν όλοι. Και έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τα παιδιά τους για το, ρωτούσαν για την συμπεριφορά τους. Δηλαδή τους μίλησα εγώ γενικά και μετά ήρθα και ο καθένας ατομικά να με ρωτήσει για το παιδί τους, για το πώς πηγαίνει και στα μαθήματα και σε θέματα συμπεριφοράς. Έδειξαν δηλαδή ενδιαφέρον». Ακόμα, στην επαφή με τους γονείς, φαίνεται οι εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων να μην την έχουν αλλά και να μην την επιδιώκουν ενεργά. Αυτό το στηρίζουν πρώτων στο ότι τα μαθήματα ειδικότητας δεν θεωρούνται τόσο σημαντικά, χωρίς να προσδιορίζουν από ποιόν υπάρχει αυτή η πεποίθηση, ο 3.Σ για αυτό λέει, «Αλλά εμένα σαν ειδικότητα δεν υπάρχει λόγος να με ρωτήσουν, έτσι;». Δεύτερον στηρίζεται στο ότι το ωράριο είναι περιορισμένο, όπως αναφέρει ο 2.Σ3 «...εγώ δεν έχω τόση πολλή επαφή και με τους γονείς, γιατί είναι σε περιορισμένο ωράριο.» Ο 1.Σ1 λέει πως υπάρχουν γονείς που ενδιαφέρονται και άλλοι που δεν ενδιαφέρονται. Για την πρώτη περίπτωση τους προβάλλει ως πολύ υποστηρικτικούς στον θεσμό του σχολείου, «Τους λένε, είναι κάποιοι γονείς που τους λένε ότι θα πηγαίνετε σχολείο, πρέπει, πρέπει να πηγαίνετε να μάθετε ελληνικά, η Ελλάδα είναι ωραία και τα σχετικά...».

Πολύ σημαντικός παράγοντας είναι και το μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας ο 2.Σ3, απάντησε σε προηγούμενη ερώτηση πως, «Αυτοί που είχαν κάποιο εκπαιδευτικό υπόβαθρο καλύτερο, προσέχουν καλύτερα..» και ο 1.Σ1 με τον 1.Σ2:

«1.Σ1: Εντάξει, η κάθε οικογένεια κουβαλάει και τα δικά της ήθη, ναι... Αλλά είναι και οικογένειες πολύ ανοιχτές, ας πούμε μου λένε οι αδερφές οι δυο ότι η μαμά είπε ότι αυτό στα μαλλιά που φοράνε το μαντήλι, δεν είναι καλό.

1.Σ2: Που η μαμά τους είναι μορφωμένη όμως, δεν είναι;

1.Σ1: Η μαμά του είναι οδοντίατρος, ναι...»

Ένας άλλος σημαίνον παράγοντας που επηρεάζει τα παιδιά στην επιμέλεια και στο διδακτικό κομμάτι, είναι οι συνήθειες της οικογένειας στην καθημερινότητα. Η

ρουτίνα των κηδεμόνων ακολουθείται επίσης από τα παιδιά, που όπως περιγράφουν οι εκπαιδευτικοί δεν τα βοηθάει. Όπως προκύπτει με αφορμή των διάλογο του 2.Σ1 και 2.Σ2 οι μαθητές ενώ δεν ήθελαν να κλείσει το σχολείο για διακοπές, απουσιάζουν από το πρωινό σχολείο εντός των camp γιατί ακολουθούν το πρόγραμμα ύπνου των ενηλίκων:

«2.Σ2: Όταν τους λέγαμε ότι δεν έχουμε σχολείο ...

2.Σ1: Ναι, ναι, ναι τους κόστιζε!

2.Σ2: Πάρα πολύ! Και όταν δεν είχαν μόνο διδασκαλία, όταν είχαν, ήταν μέρα που χάναν κάποια ειδικότητα, εκεί νομίζω δυο φορές.(...)

2.Σ1: Για αυτό ίσως και πολλά είδες που είπαν και στο σεμινάριο ότι δεν πηγαίνουνε στην πρωινή ζώνη, είχαν απουσίες πολλά. Δεν ζυπνάνε.

2.Σ2: Ναι, ναι, ναι δεν ζυπνάνε, γιατί δεν ζυπνάνε οι γονείς.»

Αλλά πιο πριν ο 2.Σ2 αναφέρει πως «Αυτό που μου χει μεταφερθεί εμένα, είναι ότι στην ουσία τα παιδιά κάνουν πολύ περισσότερα πράγματα εκεί που βρίσκονται από ότι κάνουν οι γονείς. Δηλαδή οι γονείς μπορεί να κοιμούνται όλη την μέρα , αυτό και μετά τα παιδιά, κάποια από αυτά θα ζυπνήσουν για να πάνε στο πρωινό σχολείο που είναι μέσα στο camp και τα περισσότερα επειδή θα έχουν ήδη ξεφυτρήσει όλο το βράδυ, θα ζυπνήσουν γύρω στις 12μιση, 1 παρά». Για ακόμα μια φορά επίσης αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί πως η «νοοτροπία» και τα «ήθη» του οικογενειακού περιβάλλοντος προβάλλονται από τους γονείς και σε κάποιες περιπτώσεις επηρεάζουν την σχολική διαρροή. Ο 1.Σ1 για το θέμα σχολιάζει, «Είναι και άλλη, η οικογένεια Ζ. που τους παρακαλάμε να στείλει τα παιδιά σχολείο. Και δεν τα στέλνουν γιατί έχουνε μικρά μωρά να βοηθάνε με τα μωρά, να βοηθάνε στο μαγείρεμα, να βοηθάνε σε... Είναι μεγάλες οι κοπέλες, 12 χρονών...(...) Στις εκδρομές στέλνουν μόνο το αγόρι, στέλναν το αγόρι μόνο γιατί φοβότανε(...) Εντάξει, η κάθε οικογένεια κουβαλάει και τα δικά της ήθη, ναι...» και ο 1.Σ2, «Και το αγόρι ας πούμε, δηλαδή βλέπεις λίγο τη διάθεση, το αγόρι πρέπει να πάει σχολείο, τα κορίτσια δεν πάνε...». Και πιο πριν ο 1.Σ1, «Τους γονείς τους, τους έχουνε και τον φόβο, γιατί είναι και η νοοτροπία τους με ζύλο και τα σχετικά, οπότε...όταν τους είχαμε πει ότι δεν τα ακουμπάμε τους γονείς τους κακοφάνηκε ναι! (...) Ακόμη και εγώ ας πούμε αν έχω έναν χάρακα για να δείχνω κάτι στον χάρτη, κάτι ψηλά, κάτι που δεν φτάνω, στην αρχή τους έβλεπα με το που έβγαζα τον χάρακα από την κασετίνα, κάναν όλοι... ταραζότανε, κοιτιότανε , σου λέει για ποιόν είναι ο χάρακας;».

Ο 2.Σ1 αναφέρει επίσης πως σε γενικές γραμμές πως τα προβλήματα για την επαφή με τους γονείς είναι κυρίως πως η μετακίνηση των γονέων είναι δύσκολη και πως για την καλύτερη συννόηση είναι υποχρεωτική η παρουσία διερμηνέα, *«Δεν είναι εύκολη υπόθεση το να έρθουν. Βασικά πρέπει να υπάρχει μεταφραστής, για να συνεννοηθούμε.»*. Επίσης πέρα από την εμπειρία του 1.Σ1 με την συχνή επαφή με τους κηδεμόνες στο camp και στην δεύτερη Δομή οι εκπαιδευτικοί προσπάθησαν να τους ενεργοποιήσουν ώστε να υποστηρίξουν τα παιδιά σχετικά με τις σχολικές εργασίες τους. Ο 2.Σ1 σχολιάζει πως στην συνάντηση επιδίωξε την σύνδεση του οικογενειακού περιβάλλοντος με το σχολείο και με κατανόηση, προσπάθησε να προτείνει λύσεις, ώστε να εμψυχώνονται οι μαθητές και στο σπίτι για να προσπαθήσουν, *«Εντάξει, σε εκείνη την συνάντηση τους είπα ότι καλό είναι να τους ρωτάνε το τι κάνουν στο σχολείο, να δείξουν λίγο ενδιαφέρον ώστε να τα παρακινούνε να κάνουν κάποια πράγματα (...) προσπάθησα, να μην τους προβληματίζει το ότι δεν ξέρουν την γλώσσα, να δείξουν ενδιαφέρον. Έβαζα ας πούμε ένα σπιτάκι σήμα ότι έχουμε εργασία για το σπίτι. Να δείχνουν, να τους ρωτήσουν «τι έχετε για το σπίτι;».* *Τους είπα, ότι «ξέρω, πολλοί δεν θέλετε να μείνετε στην Ελλάδα αλλά τα παιδιά θα βγουν μόνο κερδισμένα στο να παρακολουθούν το σχολείο και να προσπαθούν».*

2) *Απόψεις του εκπαιδευτικού προσωπικού των ΔΥΕΠ για την επίδοση των παιδιών που φοιτούν σε αυτές.*

Με θέμα την επίδοση των προσφύγων μαθητών που φοιτούν στις ΔΥΕΠ, συζητήθηκε το ενδιαφέρον των παιδιών κατά την διδασκαλία . Σκοπός είναι να συγκριθεί θεωρητικά και πρακτικά η αποτελεσματικότητα των μεθόδων που εφαρμόζονται. Επίσης σκοπός είναι να αναδυθούν τα εμπόδια (απτά και νοητά) που δυσχεραίνουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα στην εκμάθηση. Ακόμα, συζητήθηκε η εντατική παρακολούθηση των μαθημάτων σε αντιδιαστολή τη διαρροή.

Για αρχή ο 2.Σ3 σε προηγούμενη ερώτηση αναφέρει πως *«Αυτοί που είχαν κάποιο εκπαιδευτικό υπόβαθρο καλύτερο, προσέχουν καλύτερα, έχουν και απαιτήσεις και το καταλαβαίνεις.»* και όπως στηρίζει ο Cummins(2005) *«η μάθηση θα ανατροφοδοτήσει τους μαθητές για ακόμα μεγαλύτερη προσπάθεια»*. Το γνωστικό επίπεδο του μαθητή και η εξέλιξή του είναι σε συνάρτηση με την προηγούμενη σχολική εμπειρία, το οικογενειακό περιβάλλον και τα κίνητρα μέσα από το κοινωνικό πλαίσιο του σχολείου της κοινωνίας υποδοχής. Το ίδιο επιβεβαιώνει και ο 2.Σ1 που επισημαίνει πως η εμπειρία των παιδιών από προηγούμενο σχολικό περιβάλλον καθώς και η στήριξη της οικογένειας επηρεάζουν την γνωστική διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα λέει, *«Ήθελε να εξελίσσεται. Εντάξει, αυτό νομίζω είναι θέμα και απ' το σπίτι, από πίσω, το τι υπάρχει και τι στόχους έχει το ίδιο το παιδί... Παίζουν πολλά ρόλο...»*, αλλά και ο 2.Σ2 στηρίζει το ίδιο, *«Δεν ξέρω τι ίσχυε στην χώρα και στην περιοχή του καθενός. Αλλά ήταν ξεκάθαρο, τα παιδιά το οποία είχαν πάει σχολείο μέχρι και την τελευταία στιγμή πριν να φύγουν, φαινόταν ότι ξέραν την εκπαιδευτική διαδικασία ας το πούμε. Και οπότε αυτό σε συνδυασμό με το ότι βλέπαν ότι καλλιεργούνταν κάτι και ότι είχαν πρόοδο, σίγουρα ζητούσαν πολύ περισσότερο για να μάθουν.»*. Γενικά οι εκπαιδευτικοί των τριών Δομών σχολιάζουν πως η συμμετοχή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία ήταν ανάλογα τον μαθητή ή όπως αναφέρει ο 3.Σ, *«Όπως μια κλασσική τάξη θα 'λεγα... Υπήρχε ενδιαφέρον τις περισσότερες μέρες αλλά ήταν και οι μέρες που δεν είχαν απλά όρεξη.»*. Ο 2.Σ1 σημειώνει πως τα παιδιά δεν κατέβαλαν ιδιαίτερη προσπάθεια και πως κυρίως τους απασχολούσε το παιχνίδι, *«... δεν προσπαθούν μπορώ να πω πάρα πολύ...(...) Δηλαδή για να μάθουνε... Λίγα παιδιά είναι που ζητάνε να μάθουν και να γράφουν και να μιλάνε ελληνικά. Τα περισσότερα θέλανε να παίζουν...»*, και δεν συμμετείχαν όλα με

τον ίδιο τρόπο, ούτε είχαν τις ίδιες απαιτήσεις, «Κάποια παρουσίαζαν μπορώ να πω ενδιαφέρον και χαιρόντουσαν και με την πρόοδο τους, κάποια ήταν αδιάφορα... Δεν υπήρχε μια κοινή, δεν μπορώ να πω ότι όλα τα παιδιά θέλαν ή προσπαθούσαν να μάθουν. Υπήρχαν και κάποια που δεν τους ενδιέφερε καθόλου το να μάθουν να γράφουν, να διαβάζουν και ότι έχει να κάνει με γνωστικά αντικείμενα.». Συνεχίζει με αυτούς τους μαθητές που ζητούσαν επιπλέον εργασίες και το έδειχναν έντονο ενδιαφέρον, «Αλλά ήταν και κάποια που ζητούσαν και επιπλέον. Δηλαδή σε περιόδους που δεν κάναμε, κάναμε κάποιες δράσεις κλπ "κυρία να κάτσουμε να κάνουμε, να μάθουμε, να γράψουμε", υπήρχαν και κάποια που το ζητούσαν.». Το ίδιο συνέβαινε και στην πρώτη Δομή όπως συζητήθηκε στην συνέντευξη. Ο 1.Σ1 σημειώνει, «Κάποιοι ζητάνε και μαθήματα για το σπίτι. Δεν τους βάζουμε γενικά. Κάποιοι ζητάνε ότι θέλουν να έχουν και στο σπίτι μαθήματα, αυτούς τους βάζουμε όντως. Βιβλία ας πούμε αν τους δανείσεις βιβλία, αυτοί που ξέρουν να διαβάζουν το εκτιμάνε, τα διαβάζουν, τα γυρνάνε, τα επιστρέφουνε...». Επίσης τα πιο μικρά σε ηλικία παιδιά έχουν καλύτερη απόδοση στα μη γλωσσικά μαθήματα, ο 2. Σ2 λέει, «... αλλά τα πάνε πολύ καλύτερα στα ελληνικά, στα ελληνικά-συγγνώμη, στα μαθηματικά. Ίσως επειδή τα μαθηματικά είναι παγκόσμια γλώσσα; Δεν ξέρω.. δηλαδή τα αντιλαμβάνονται πολύ καλύτερα και έχουνε πολύ μεγαλύτερη πρόοδο και επίδοση.».

Ακόμα, υπογραμμίζεται η δυσκολία των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία ειδικά στα γλωσσικά για τέσσερις διαφορετικούς λόγους. Πρώτον, οι εκπαιδευτικοί προσεγγίζουν την διδασκαλία όπως διδάχτηκαν να την εφαρμόσουν σε μια τάξη με ελληνόπουλα. Ο 1.Σ2 μεταφέρει την εμπειρία του, «Δηλαδή αυτό το να το ξεκινήσω όπως τα ξεκινάνε τα ελληνόπουλα ας πούμε στην πρώτη δημοτικού να μάθουνε τα γραμματάκια και μετά τις λεξούλες και όλα τα σχετικά νομίζω δεν λειτουργεί... Τουλάχιστον εγώ αυτό έχω αντιληφθεί ότι δεν λειτουργεί, δηλαδή περισσότερο λειτουργεί το να τους μαθαίνεις θεματολογίες. Δηλαδή σήμερα να μάθουν τα μέλη της οικογένειας, σήμερα να μάθουμε τα ρούχα...» και «Ε δεν λειτουργεί και ότι δεν έχουμε ενημέρωση. Ας πούμε, ξεκινήσατε όλες και εγώ ας πούμε ξεκίνησα με το 'π', γιατί και στην πρώτη δημοτικού ξεκινάμε με το γράμμα 'π'. Αυτά τα παιδάκια όμως μετά που έκατσα να μάθω το αλφάβητο το δικό τους δεν έχουν τον φθόγγο 'π'. Δεν είχανε ακούσει ποτέ 'π'... Δεν, δεν το 'χουν στην γλώσσα τους, καμία λέξη και όλες εμείς εκεί... να τους μάθουμε το 'π'.».

Δεύτερον, οι συνεχείς αλλαγές στο μαθητικό δυναμικό έχει σαν αποτέλεσμα να μην μπορούν να συνεχίσουν την ύλη και να προκαλείται σύγχυση και μείωση

ενδιαφέροντος, ο 2.Σ3 σχολιάζει και ο 2.Σ2 συμφωνεί, «Απ' την στιγμή που ήρθαν και άλλα παιδιά, εκεί κάπου χάθηκα και 'γω.... Δεν μπορούσα να συνεννοηθώ...(...) Κάπου εκεί έσπασε όλη... η εκπαιδευτική και η διάθεση η δική μου και... γινότανε χαμός.» και ο 3.Σ «...μπαίναμε στην διαδικασία πολλές φορές να επαναλάβουμε μαθήματα, γιατί έλειπαν τα προηγούμενα και ήταν εντελώς καινούριο το τμήμα.». Τρίτον, τέτοιες αλλαγές γίνονται και στο εκπαιδευτικό προσωπικό που συνεπάγεται την συνέχεια του διδακτικού έργου από άλλους δασκάλους με διαφορετικές μεθόδους. Ο 2.Σ1 αναφέρει, «ανά διαστήματα αναβαθμιζόταν, έφευγε στην πρωινή ζώνη, ερχόταν άλλη... Δηλαδή και αυτό δεν βοήθησε την όλη ροή.» καθώς και ο 1.Σ2 «Εμείς έχουμε και το εξής πρόβλημα, ας πούμε εγώ είμαι δασκάλα αναπληρώτρια μειωμένου ωραρίου και που κατά την διάρκεια της χρονιάς παίρνουνε αναβάθμιση δηλαδή από το σχολείο πόσες δασκάλες μειωμένου ωραρίου έχουν περάσει; Πέντε;». Τέταρτον, δεν υπάρχει κατάλληλο διδακτικό υλικό αφού είναι γραμμένα στην ελληνική ή την αγγλική που δεν είναι κατανοητές από όλα τα παιδιά. Ο 2.Σ3 λέει, «Αλλά για να μάθουν κάποιες τεχνικές στον υπολογιστή κλπ εκεί υπάρχουν δυσκολίες γιατί όλο το λογισμικό είναι είτε στα ελληνικά είτε στα αγγλικά. Παραμένεις σε απλά λογισμικά παρόλο που το παιδί μπορεί να είναι μεγάλο.» Αυτό έχει αντίκτυπο στο ενδιαφέρον των παιδιών και εξέλιξη τους στον γνωστικό επίπεδο, σύμφωνα με τον Cummins και όπως επιβεβαιώνουν οι εκπαιδευτικοί της έρευνας.

Από τις περιγραφές τους οι εκπαιδευτικοί, σχολιάζουν πως τα παιδιά μπορεί να μην είχαν την πρόθεση να παρακολουθήσουν την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά ήθελα να παρακολουθούν τα μαθήματα και να βρίσκονται στον χώρο του σχολείου. Αυτή η συμμετοχή των παιδιών αιτιολογείται στο ότι το σχολείο φαίνεται να αποτελεί διέξοδο από την καθημερινότητά του. Σύμφωνα με τον 1.Σ1, «Ε... γενικά οι μεγάλοι επειδή και στο camp η ζωή τους δεν είναι κανένα περιβάλλον ωραίο να μεγαλώνουμε παιδιά, το σχολείο το έχουν και σαν διέξοδο. Τους αρέσει γιατί έρχονται εδωπέρα, κάνουν ευχάριστα πράγματα, τα περνάνε ωραία, οπότε δείχνουν ενδιαφέρον για το σχολείο. Όταν λέμε ότι θα είμαστε αύριο κλειστά γιατί έχουμε εκλογές (1.Σ2: Ξενερώνουν), το πρώτο που θα κάνουν δεν είναι να πούνε «ΩΩΩΩ ΝΑΙ», στενοχωριούνται, ρωτάνε μετά, «Μεθαύριο, θα έχει;». Δηλαδή χαίρονται να έρχονται γιατί του αρέσει και στο camp δεν έχει κάτι να απασχοληθούμε, να...», αλλά και με τον 2.Σ2, «Και να φύγουν απ' την ρουτίνα του camp. Όταν τους λέγαμε ότι δεν έχουμε σχολείο...». Όσων αφορά τους μαθητές με έντονη συμμετοχή αποτέλεσαν κίνητρο προσπάθειας ανάπτυξης του γνωστικού επιπέδου για τα υπόλοιπα παιδιά της ΔΥΕΠ,

για βραχυπρόθεσμο χρονικό διάστημα όμως. Ο 2.Σ1 αναφέρει, «Στείλαμε κάποιου μαθητές από την ΔΥΕΠ στο τμήμα ένταξης σε άλλο σχολείο, επειδή είχαν προχωρήσει αρκετά(...) Με το που είδαν αυτήν την κίνηση, κάποια παιδάκια, εκεί για ένα μικρό διάστημα, ήταν σαν κίνητρο αυτό και προσπαθούσαν "και εγώ κυρία να μάθω να γράφω, να διαβάζω να...". Ε ίσως θέλαν και περισσότερο κίνητρο, δεν ξέρω.. Δεν ξέρω τι να πω... Εκεί για ένα μικρό διάστημα, είχανε σχεδόν όλα θέληση για μάθηση.».

Στην συνέχεια συζητήθηκε η σταθερή παρακολούθηση στα μαθήματα και το ποσοστό διαρροής των παιδιών. Όπως προέκυψε, οι μαθητές παρακολουθούσαν σταθερά. Όμως ο αριθμός των παιδιών άλλαζε συνέχεια, λόγω των μετακινήσεων των οικογενειών σε άλλα camp ή σε άλλες πόλεις. Ο 3.Σ αναφέρει, «Γενικά υπήρχε μια κινητοποίηση για να καταλάβεις, αν είχαμε σε μια τάξη 16 άτομα, μπορεί σήμερα να είχαμε τα 8 και την επόμενη μέρα να είχαμε τα άλλα 8 και να μην έρχονταν τα προηγούμενα, οπότε μπαίναμε στην διαδικασία πολλές φορές να επαναλάβουμε μαθήματα, γιατί έλειπαν τα προηγούμενα και ήταν εντελώς καινούριο το τμήμα. Η κινητοποίηση ήταν τεράστια!» και ο 1.Σ3, «Γενικά έρχονται, ζούνε στο camp για κάποιο χρονικό διάστημα, και όσο ζούνε στο camp μπαίνουν σε προγράμματα με τις ΜΚΟ να τακτοποιηθούν σε σπίτια σε πόλεις . Αυτοί που τακτοποιούνται, φεύγουν και πηγαίνουν στο πρωινό σχολείο, Θεσσαλονίκη, Κατερίνη σε διάφορες πόλεις σε διαμερίσματα. Αυτοί φυσικά φεύγουν... Από την αρχή της χρονιάς έχουμε αλλάξει το μαθητικό δυναμικό πάρα πολλές φορές και υπάρχουν και κύματα με νέα παιδιά που έρχονται στο camp που έρχονται τώρα από την Συρία ή από τα hotspots στα νησιά και έρχονται.».

Και ο 2.Σ2 σχολιάζει, «Στο πρώτο ενώ ξεκινήσαμε με δυο τμήματα καταλήξαμε να κάνουμε ένα τμήμα και αυτό γιατί φύγανε τα παιδιά και κάποια μετά στο τέλος δεν ερχόντουσαν. Αλλά στο άλλο σχολείο ήρθαν καινούρια παιδιά. Φεβρουάριο, Μάρτιο προσθέτονταν και ξεκινήσαμε... ήταν μέρες που έκανα μάθημα με μια μαθήτριά με δυο μαθητές, με τρις και φτάσαμε να έχουμε 13 στο τέλος. Αλλά με το που εμφανίστηκαν οι 13, ήταν 13 από την αρχή μέχρι το τέλος. Εκεί ήταν φοβερό, δεν το πίστευα.».

Όπως επιβεβαιώνουν όλοι οι εκπαιδευτικοί η φοίτηση ήταν τακτική και μόνο ελάχιστες περιπτώσεις επέλεξαν να μην παρακολουθήσουν. Οι λόγοι ήταν κυρίως οικογενειακοί ή κοινωνικοί. Ένα παράδειγμα δίνει ο 1.Σ1, «παιδιά που να μην έρχονται στο σχολείο, είναι μεμονωμένες οι περιπτώσεις(...) ένα κοριτσάκι το οποίο έτσι όπως φεύγουν και τακτοποιούνται, τακτοποιήθηκε και η κολλητή της φίλη, οι άλλες κολλητές της φίλες τις γράψαν εξ αρχής σε άλλο σχολείο, στο άλλο, οπότε και αυτή είπε δεν ξαναέρχομαι σχολείο γιατί δεν έχει την φίλη.» και σε προηγούμενη ερώτηση

«Είναι και άλλη, η οικογένεια Ζ. που τους παρακαλάμε να στείλει τα παιδιά σχολείο. Και δεν τα στέλνουν γιατί έχουνε μικρά μωρά να βοηθάνε με τα μωρά, να βοηθάνε στο μαγείρεμα, να βοηθάνε σε... Είναι μεγάλες οι κοπέλες, 12 χρονών...». Έναν ακόμα λόγο διαρροής αποτέλεσε και ο εορτασμός του Ραμαζανιού που τα παιδιά δεν παρακολούθησαν τα μαθήματα, ενώ άλλα που επέλεξαν να παρακολουθήσουν ήταν εξουθενωμένα. Ο 2.Σ3 σχολιάζει, *«Μόνο σε περιόδους γιορτών. Κάτι δικά τους έθιμα που έχουνε εκεί.... Στο Ραμαζάνι... Δεν ερχόταν.»* και ο 1.Σ3, *«Τώρα εντάζει, λόγω ραμαζανιού, δεν ερχότανε..».*

3) Τομείς της εκπαιδευτικής πολιτικής στις ΔΥΕΠ όπου πιθανόν υπάρχουν ελλείψεις ή κρίνουν βελτίωσης.

Σκοπός σε αυτό το κομμάτι είναι να μελετηθούν τα διάφορα σημεία υλικοτεχνικά και μη που επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία και χρήζουν βελτίωσης και οι ανάγκες, όπως τις εντόπισαν και περιέγραψαν οι εκπαιδευτικοί των ΔΥΕΠ. Συζητήθηκαν το περιβάλλον της τάξης, τα μέσα διδασκαλίας, η διαμόρφωση του ωρολογίου προγράμματος, οι τρόποι και η επαφή με την κοινότητα και την πρωινή ζώνη, η κατάρτιση των δασκάλων στην εκπαίδευση προσφύγων, αλλά και οι ελλείψεις για την ομαλή λειτουργία του σχολείου.

Αρχικά, οι αίθουσες που πραγματοποιούνταν το μάθημα ήταν πολύ συγκεκριμένες. Σε καμία Δομή δεν υπήρχε η δυνατότητα επιλογής λόγω έλλειψης χώρου. Υπήρξε όμως και η περίπτωση που ναι μεν ο διευθυντής παραχώρησε αίθουσα για την απογευματινή ζώνη, όμως δεν επιτράπηκε η οποιαδήποτε ανάρτηση υλικού ή η χρήση άλλου χώρου. Στις Δομές που οι διευθυντές ήταν συνεργάσιμοι και ανοιχτοί, οι εκπαιδευτικοί αντιμετώπισαν τα εξής προβλήματα: Αρχικά, οι δάσκαλοι της πρωινής ζώνης είχαν καταλάβει τον χώρο στους τοίχους αναρτώντας το δικό τους υλικό. Ο 2.Σ1 περιγράφει, *«Αυτό τώρα, το να αναρτήσουμε υλικό ήταν πολύ δύσκολο, γιατί ο δάσκαλος της πρωινής ζώνης είχε ήδη... πρώτων της τετάρτης ειδικά η δασκάλα είχε πάρα πολύ υλικό, που να το βάλω εγώ το δικό μου; Γινότανε χαμός, οπότε βάλε-βγάλε, πονεμένη ιστορία γενικά, θα βοηθούσε πάρα πολύ να έχουμε έναν δικό μας χώρο.»* καθώς συνεχίζει, *«Εντάζει μας δώσαν κάποια ντουλάπια να βάζουν τα πράγματά τους τα παιδιά, γιατί αφήνανε πολλά βιβλία στο σχολείο. (...) Οι μεγάλοι πήραν μια γωνία, αλλά ήταν πίσω, που πρέπει να γυρίσεις να κοιτάξεις(...) δεν υπήρχε δυνατότητα λόγω χώρου έτσι όπως ήταν διαμορφωμένος, δεν μπορούσαμε εύκολα να*

αναρτήσουμε κάτι... Είχα εγώ ένα φελοπίνακα εκεί αλλά δεν βόλευε και εκεί που ήταν...». Ο 2.Σ3 αναφέρει, «Όπου υπήρχε εργαστήριο πληροφορικής καθόταν τα παιδιά, όπου δεν υπήρχε όπως ήταν στο γυμνάσιο, εκεί δεν χρειαζόταν κάτι εγώ να 'χω μαζί μου. Είχαμε τον προτζέκτορα και προσπαθούσαμε με αυτό να δουλέψουμε και πίνακα και τον πίνακα.». Μόνο οι εκπαιδευτικοί της πρώτης συνέντευξης δεν αντιμετώπιζαν πρόβλημα χώρου και συνεργασίας, ο 1.Σ1 λέει, «Ναι, και στην τάξη και εδώ, αυτές όλες τις εργασίες τις έχουμε βάλει εμείς, γιατί τα παιδάκια χαίρονται πάρα πολύ.» και ο 1.Σ2 συμπληρώνει, «Και ζωγραφιές τους και απ' τα μικρούλια. Ο Ν. ας πούμε που είναι και λίγο πιο ζωηρός, παίρνει βάζει κόλλα και τις κολλάει και μόνος του μη χαλάσει τους πίνακες.». Η ανάρτηση του υλικού όπως προέκυψε από την έρευνα εξυπηρετούσε πέρα από την ανάπτυξη του γνωστικού μέσα από την δημιουργία κοινών γλωσσικών συμβόλων και στην οικειοποίηση του χώρου, αλλά και στην κοινωνικοποίηση με τους ομηλικούς. Οι μαθητές της απογευματινής ζώνης της Δομής που υπηρετούσαν οι εκπαιδευτικοί που έδωσαν πρώτοι συνέντευξη, επιδίωκαν την επαφή και επικοινωνία με τους μαθητές της πρωινής, μέσω της ανάρτησης του υλικού. Όπως αναφέρει ο 1.Σ1 «Κάνουμε ας πούμε μια εργασία και λένε, θα την δούνε τα ελληνάκια; Χαίρονται πάρα πολύ και τις βάζουμε και εδώ για να τις βλέπουν όλοι, αλλά και στις τάξεις μέσα ό,τι κάνουμε, το βάζουμε το κρεμάμε.». Στις ΔΥΕΠ που οι διευθυντές δεν συνεργάστηκαν και το υλικό δεν αναρτιόνταν οι εκπαιδευτικοί σχολίασαν πως υπήρχε πίεση και από την πρωινή ζώνη. Η ελευθερία τους ήταν περιορισμένη και όπως ειπώθηκε από τον 2.Σ2 «Δεν είχαμε την δυνατότητα να αναρτήσουμε εκεί πάνω εικόνες ή οτιδήποτε άλλο. Οι τοίχοι ήταν άδειοι αλλά το περιβάλλον δεν ήταν και τόσο φιλικό και τόσο δεκτικό έτσι ώστε να χρησιμοποιήσουμε κάτι και να νιώθουν τα παιδιά ότι είναι το τμήμα τους και η τάξη τους(...)Οκ, κάντε ότι είναι να κάνετε, έχετε αυτήν την τάξη, μέχρι εκεί.». Η χρήση των αιθουσών που παραχωρήθηκαν ήταν αυστηρή και στην τρίτη Δομή, επιδιώκοντας την απομόνωση από τα άτομα της πρωινής ζώνης. Πιο συγκεκριμένα, ο 3.Σ περιγράφει «υπήρχε μεγάλη αντίδραση και από γονείς και από προσωπικό του πρωινού σχολείου ότι δεν θέλουν καμία σχέση με αυτά τα παιδιά. Οπότε το ανεβάσεις στον τοίχο έργο παιδιών που δεν τα θέλουν στο σχολείο, δεν υπήρχε περίπτωση. Τις τάξεις που μας είχανε δώσει ήταν συγκεκριμένες, «θα μπαίνετε σε αυτές τι τρις και μόνο». υπήρχε μεγάλη αντίδραση και από γονείς και από προσωπικό του πρωινού σχολείου ότι δεν θέλουν καμία σχέση με αυτά τα παιδιά. Οπότε το ανεβάσεις στον τοίχο έργο παιδιών που δεν τα θέλουν στο σχολείο, δεν υπήρχε περίπτωση. Τις τάξεις που μας είχανε δώσει ήταν συγκεκριμένες,

”θα μπαίνετε σε αυτές τι τρις και μόνο”», ενώ αναφέρει και την εμπλοκή γονέων «Σκέψου υπήρχαν και περιστατικά πχ στο διάλειμμα που παίζαμε μπάλα έξω με τα παιδιά και είχε βγει η μπάλα εκτός σχολείου και βγήκε μια μάνα και φώναζε απ’ το μπαλκόνι γιατί βγήκε το παιδάκι να μαζέψει την μπάλα. Λέει να μην βγαίνει απ’ το σχολείο. Μιλάμε μεγάλη έχθρα και ρατσισμός, Ναι!».

Στην συνέχεια συζητήθηκαν τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπαιδευτική διαδικασία, με σκοπό την καταγραφή των αναγκών και το ποσοστό κάλυψής τους, αλλά και τις διδακτικές μεθόδους των εκπαιδευτικών. Οι δάσκαλοι ανέφεραν κυρίως την δυσκολία με την έλλειψη βιβλίων κατάλληλων για την διδασκαλία. Όπως επισήμαναν το Υπουργείο Παιδείας προμήθευσε τις Δομές με την σειρά βιβλίων ”Γειά σας” για όλες τις τάξεις της πρωτοβάθμιας. Το συγκεκριμένο υλικό οι εκπαιδευτικοί το περιέγραψαν ως πολύ προχωρημένο και δύσχρηστο, ενώ αναζήτησαν άλλες λύσεις. Το ελαστικό πρόγραμμα σπουδών δεν περιόριζε στην ύλη και στις μεθόδους που θα χρησιμοποιούσαν. Αυτό δεν το εγχείρημα δεν φάνηκε να βοήθησε τους λιγότερο έμπειρους δασκάλους. Ο 1.Σ2 μεταφέρει «Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα, ότι δεν υπάρχει αναλυτικό πρόγραμμα που να σου λέει σαφής οδηγίες και να σου λέει μια συγκεκριμένη ύλη που πρέπει να βγάλεις, ούτε οδηγίες ούτε... πώς να στο πω... δεν ξέρω πώς να το πω, συμβουλές... Ας πούμε εμένα ήταν η πρώτη μου δουλειά εδώ, δεν έχω ξαναμπει σε τάξη και ήρθα αντιμέτωπη με παιδάκια τα οποία δεν ήξεραν πολύ καλά ελληνικά, και πρέπει να βάλεις λίγο αγγλικά, λίγο ελληνικά, λίγο παντομίμα για να συνεννοηθείς. Οπότε το να διδάξεις, με αυτές τις συνθήκες, είναι μια πρόκληση που είναι δύσκολο.», ενώ ο 1.Σ1 αναφέρει, «Εμένα να σου πω την αλήθεια αυτό το ότι δεν υπάρχει πρόγραμμα συγκεκριμένο με διευκόλυνε, γιατί θεωρώ ότι κάθε ομάδα παιδιών έχει διαφορετικές ανάγκες, οπότε ανάλογα με τις ανάγκες βλέπεις τι κουμπώνει.». Η σειρά των βιβλίων που προτάθηκε από το Υπουργείο Παιδείας αφορούσε μόνο την γλώσσα και το γνωστικό επίπεδο που απαιτούσε ήταν υψηλό για τα μικρότερα σε ηλικία παιδιά που δεν ήταν εξοικειωμένα με την ελληνική. Ο 1.Σ3 λέει, «Ε υπάρχει βιβλίο (...)είναι όμως για τα μεγαλύτερα παιδιά.» και ο 1.Σ1, «Και εγώ όταν είχα τα μικρά τμήματα δεν με βόλεψε τόσο πολύ γιατί νομίζω είναι αρκετά προχωρημένο.» αλλά και ο 2.Σ2, «Σ1: Από το Υπουργείο Παιδείας εμάς μας προτείνανε μας στείλανε την σειρά ”Γεια σας”, που είναι για τάξεις υποδοχής. Τώρα δεν είναι και πολύ βιβλίο(...) Ξέχασα να σου πω την σειρά “γεια σας” την χρησιμοποίησα στα μεγάλα.». Ο 1.Σ2 συμφωνεί και συμπληρώνει, «Είναι προχωρημένο! Έχουνε δώσει στην άλλη Δομή, το έχει μοιράσει η ΜετάΔραση νομίζω,

ένα βιβλίο... Δηλαδή η ΜΚΟ έχει δώσει ένα βιβλίο το οποίο πρέπει να είναι πού καλό γιατί, είναι μεταφρασμένο στα αραβικά και αν δεν κάνω λάθος και στα φαρσί». Ο 2.Σ1 όμως δεν βρήκε εύχρηστο το συγκεκριμένο βιβλίο της ΜΚΟ, «Και κάποια στιγμή μας 'φέραν και αυτό ότι... της ΜΕΤΑδρασης το 'εντάζει'', δεν ξέρω αν το ξέρεις... Δεν με βόλεψε πού η αλήθεια είναι. Το ξεκίνησα με το μεγάλο τμήμα αλλά στην πορεία το άφησα. Δεν με βόλευε ιδιαίτερα.», ενώ ο 2.Σ2 αναφέρει πως το συγκεκριμένο βιβλίο το χρησιμοποίησε σαν βάση για την εκμάθηση αγγλικών στην δευτεροβάθμια, «Το συγκεκριμένο επειδή το πήρα στα χέρια μου μετά, με τα παιδιά του γυμνασίου μέχρι σε ένα σημείο, δούλεψε.». Αλλά και στα άλλα προτεινόμενα συγγράμματα αντιμετώπισαν πρόβλημα, όπως λέει ο 2.Σ2, «Και στα μεγάλα εκεί είχα θέμα.. Προσπαθούσα να ακολουθήσω πάλι να κάνω το δικό μου υλικό, πρότεινε το Υπουργείο το βιβλίο της τρίτης δημοτικού το οποίο είναι ήδη προβληματικό για την τρίτη δημοτικού στο ελληνικό σχολείο, οπότε πόσο μάλλον καθόλου εύκολο να ακολουθηθεί από τα παιδιά της ΔΥΕΠ». Ο 1.Σ2 δήλωσε πως πολύ βοηθητικό θα ήταν και ένα λεξικό, σε πολλές γλώσσες, «Απλά ακόμα και ένα λεξικό, θυμάσαι και συ ρε Σ1, με την Α. παίζει να ήμουν; Το λεξικό επειδή αυτό που είπαμε πριν, ότι τα παιδιά δεν μιλάνε την ίδια γλώσσα, δηλαδή έχουν δέκα διαλέκτους ή ξέρω 'γώ ή δέκα διαφορετικές γλώσσες, ακόμα και το λεξικό που είναι μεταφρασμένο στα αραβικά, ελάχιστα το καταλαβαίνουν αν όχι κανένα.» και ο 1.Σ1 «: Και δεν είναι, εμένα ακόμα και αυτοί που το καταλάβαιναν, ήταν ας πούμε αραβική λέξη γραμμένη με ελληνικούς χαρακτήρες για να την διαβάσουμε εμείς, αλλά είναι η προφορά τους έτσι, οπότε τους την διάβαζα την λέξη, δεν την καταλάβαιναν, όταν του έδειχνα την εικόνα και το λέγανε μόνοι τους, το 'λέγαν κάπως παρόμοια αλλά με άλλη προφορά, οπότε δεν βοήθησε νομίζω». Η λύση που βρήκαν σε αυτό ήταν η χρήση του google translate και άλλα ψηφιακά λεξικά, ο 1.Σ1, «Εμένα πιο πολύ με βοήθησε google translate το οποίο δεν έχει στα κούρδικα ηχητικό, αλλά κατέβασα μια άλλη εφαρμογή η οποία έχει ηχητικό και στα κούρδικα και σε άλλες γλώσσες» πράγμα που αναφέρει και ο 2.Σ2. Όλοι οι εκπαιδευτικοί δούλεψαν το υλικό τους για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, ομαδοποιώντας-κατηγοριοποιώντας θεματικά αντικείμενα και λέξεις. Ο 2.Σ1, για τις μικρότερες τάξεις χρησιμοποίησε το βιβλίο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των τμημάτων ένταξης της Θράκης, «είχαν έτσι πολύ εικόνα για τα πιο μικρά ήταν πιο καλά και δουλεύαμε προφορικά λίγο λεξιλόγιο ας πούμε, τι ψωνίζουμε, τι τρώμε, τα ρούχα μας... Τέτοια πράγματα(...) Είχε ωραίες εικόνες και ήταν και κοντά στην κουλτούρα τους επειδή τα χρησιμοποιούνε είχε ας πούμε ονόματα Μεχμέτ ή... Που.. τέλος πάντων είναι επάνω

στην *Θράκη*». Ο 2.Σ2 χρησιμοποίησε το υλικό του Υπουργείου Παιδείας για την εκμάθηση των αγγλικών, δουλεύοντας με τα βιβλία της πρώτης και δευτέρας δημοτικού. Στα μαθηματικά το κύριο μέσο εκμάθησης ήταν τα φυλλάδια, μόνο ένας εκπαιδευτικός χρησιμοποίησε στα μικρά παιδιά τα βιβλία της πρώτης δημοτικού. Ο 2.Σ2 χρησιμοποίησε το υλικό του Υπουργείου Παιδείας για την εκμάθηση των αγγλικών, δουλεύοντας με τα βιβλία της πρώτης και δευτέρας δημοτικού.

Η κύρια μέθοδος που εφάρμοσαν οι εκπαιδευτικοί για την εκμάθηση της γλώσσας ήταν εικόνες. Οι 1.Σ2 και 1.Σ3, που δεν είχαν εμπειρία στην εκπαίδευση χρησιμοποίησαν κυρίως την προβολή οπτικού υλικού, αφού δοκίμασαν και άλλους τρόπους, όπως αναφέρει ο πρώτος, *«Εγώ δοκιμάζοντας πήγα. Είδα τα γραμματάκια, είδα ότι δεν λειτούργησε. Αν όχι την επόμενη μέρα, τις επόμενες δυο μέρες τα είχαν ξεχάσει. Δηλαδή εμένα με βοήθησε αυτό, με καρτελίτσες, με εικόνες, να.... Ας πούμε «Τι είναι αυτό;», «Ζώνη.», «Τι είναι αυτό;», «Αυτό είναι παπούτσια.».* Δηλαδή έτσι, με εικόνες και προφορικά περισσότερο», αλλά και ο δεύτερος *«ίσως μπορεί να πάρω διάφορες εικόνες και μέσα από τις εικόνες να ονομάσουμε τι είναι το κάθε ένα. Αυτό, δηλαδή κάπως έτσι κάνω το μάθημα μου, με εικόνες κυρίως.. Και γραπτό και προφορικό λόγο. Δηλαδή λέμε τι δείχνει η εικόνα ή τι είναι.... »*. Προβολές μέσω προτζέκτορα, εκτύπωση εικόνων αλλά και εικόνες από το ίντερνετ βοήθησαν την διαδικασία. Ο 1.Σ1 λέει, *«Και με βοήθησε και πάρα πολύ οι google εικόνες. Λένε ας πούμε ότι δεν μπορείς να τα εξηγήσεις όλα, σου λέει ξέρω 'γω τι είναι 'νοσοκομείο''. Ε από το να το εξηγήσεις τι είναι 'νοσοκομείο'', google εικόνες και το καταλάβαιναν, το βλέπανε, ναι...»*. Σύμφωνα με τις περιγραφές των εκπαιδευτικών, δεν υπήρχε σε όλες τις αίθουσες προτζέκτορας ενώ όλοι χρησιμοποίησαν την παρουσίαση οπτικού υλικού. Ο 3.Σ δήλωσε, *«Κοίτα, τουλάχιστον στην αίθουσα εγώ που ήμουνα δεν είχαμε προτζέκτορα, οπότε έφερνα το tablet και τους έδειχνα υλικό μέσω του tablet. »*, αλλά και ο 1.Σ2 και 1.Σ3 φαίνεται να αγνοούσαν την ύπαρξη προτζέκτορα και υπολογιστή, επειδή δεν υπήρξε σωστή ενημέρωση. Ο 2.Σ1 προσέγγισε πιο δημιουργικά την διδασκαλία ετοιμάζοντας δικό του υλικό όπως αναφέρει, *«Τώρα από εκεί και πέρα ό,τι υλικό έβρισκα ανά διαστήματα, έβγαζα, τύπωνα, με καρτούλες, με μαγνητικά γράμματα, με παιχνιδάκια... Διάφορα τέτοια δικά μου.»* . Σημαντικές ήταν και οι ελλείψεις στα εργαστήρια πληροφορικής αλλά και όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ερώτηση η γλώσσα του εκπαιδευτικού υλικού. Ο 2.Σ3 περιγράφει την κατάσταση, *«όπου υπήρχαν καινούριοι υπολογιστές υπήρχε και το αντίστοιχο υλικό(...) αλλά είναι εξειδικευμένο και πρέπει να μπορείς να επικοινωνήσεις για να το*

δείξεις στα παιδιά (...) αυτά είναι όλα πολύ καλά λογισμικά αλλά δεν μπορούσα, δεν μπορώ να τα χρησιμοποιήσω... Πώς να το μεταδώσεις τώρα, όλη η τεχνική είναι να του πω να πατήσει, τι να κάνει, τις εντολές να γράψει(...) το υλικό είναι πολύ αλλά οι δυνατότητες για να το εφαρμόσεις λίγες» και μεταδίδει την εμπειρία του από μια Δομή, «Το εργαστήριο ήταν.. μπηκά μέσα ήταν πολύ παλιό... δεν.. Λέω, ευχαριστώ φεύγω(...) Και υπήρχε και μια δυσκολία, τώρα τι θες να πας, λέω άσε δεν ασχολούμαι(...) και τελικά δεν άξιζε να ταράξω λιμνάζοντα νερά(...) οι υπολογιστές στην τάξη ήταν πιο καλύτεροι... κλάσης καλύτεροι από το εργαστήριο.».

Για τον τρόπο λειτουργίας του ωρολογίου προγράμματος, συζητήθηκε το γεγονός ότι οι ΔΥΕΠ θα μπορούσαν να λειτουργούν μαζί με το πρωινό και όχι απόγευμα, ο 2.Σ1, συμφωνεί με τον 2.Σ2, «Ας ήταν χωριστά σαν τμήμα οι ΔΥΕΠ, δηλαδή να κάνανε μάθημα με την δασκάλα της ΔΥΕΠ, μόνα τους, όπως λειτουργεί τώρα σαν ένα επίπεδο προσαρμογής για να μούνε μετά στην πρωινή ζώνη, αλλά δεν είναι απαραίτητο να λειτουργεί τόσο ξεκομμένα λες και...» «2.Σ2: Είναι μίασμα...» Την ίδια άποψη υποστηρίζει και ο 3.Σ, «Εντάξει αν εξαιρέσεις ότι θα προτιμούσα να κάναν μάθημα πρωινές ώρες μαζί με δικά μας παιδιά, νομίζω θα ήταν και πιο φυσιολογικό και ίσως να έκανε και τα παιδιά να θέλουν να έρχονται όντως στο σχολείο. Γιατί, γιατί να μουν στην διαδικασία να υπάρχει τόσο διαχωρισμός; Σαν να τους λέμε «οκ, ελάτε σχολείο αλλά δεν σας θέλουμε.», όπως και ο 1.Σ3, «ίσως θα ήταν ότι επειδή αυτά θα ενταχθούν κάποια στιγμή μαζί με τα υπόλοιπα παιδιά που είναι ελληνάκια και αυτά, να κάνουμε περισσότερες δραστηριότητες μαζί τους». Ένα άλλο πρόβλημα που αναδύθηκε με την πραγματοποίηση του προγράμματος τις απογευματινές ώρες, ήταν οι καιρικές συνθήκες που περιόριζαν τα παιδιά. Τον χειμώνα τα παιδιά έφευγαν βράδυ, ενώ όσο πλησίαζαν οι καλοκαιρινοί μήνες η ζέστη δυσκόλευε την κατάσταση ειδικά τις ώρες του διαλείμματος. Ο 2.Σ2 μέσα στα υπόλοιπα που ειπώθηκαν περιγράφει, «Το δύσκολο ήτανε σίγουρα όσο ερχόντουσαν οι καλοκαιρινοί μήνες, γιατί τα παιδιά δεν μπορούσαμε να τα βγάλουμε ούτε διάλειμμα (...) από τον Απρίλιο και μετά, ήταν δύσκολα τα πράγματα εκεί. Από θέμα καιρικών συνθηκών και μόνο(...) Εντάξει τον χειμώνα... Το δύσκολο επίσης ήταν εκεί μέσα -μέσα στον χειμώνα, στα μέσα του χειμώνα, που ήταν βράδυ. Δηλαδή φεύγαν βράδυ τα παιδιά! (...) Αισθανόντουσαν και αυτά με το που άλλαζε και η ώρα και νύχτωνε βαριά, η τελευταία ώρα γινότανε σκοτάδι. Μάλιστα κάποια στιγμή έγινε διακοπή ρεύματος δεν μπορούσαμε να κάνουμε μάθημα». Σε γενικές γραμμές οι εκπαιδευτικοί θεωρούν επαρκή τα μαθήματα για τα παιδιά προσφύγων όταν τα ελληνόπουλα έχουν πολλά περισσότερα μαθήματα,

ευκαιρίες και χόμπι να ασχοληθούν. Προτεραιότητα τους είναι η εκμάθηση της ελληνικής για την διευκόλυνση της επικοινωνίας τους. Επικεντρώνονται αποκλειστικά σε αυτό, ακόμα και όταν οι ανάγκες ειδικοτήτων όπως εικαστικά, πληροφορική, γυμναστική δεν είναι καλυμμένες. Μόνο στην μια Δομή οι δάσκαλοι σχολίασαν πως θα επιθυμούσαν να έχουν και εικαστικό, αφού είχαν τις άλλες τρεις ειδικότητες που προβλέπεται. Οι εκπαιδευτικοί της πρώτη συνάντησης, έβρισκαν αρκετά τα μαθήματα του ωρολόγιου προγράμματος, αφού πρόκειται για μεταβατικό στάδιο. Όπως αναφέρει και ο 1.Σ1 *«Όχι, και εγώ θεωρώ ότι ναι και μόνο που κάνουν γλώσσα, μαθηματικά και έχουν αγγλικά εννοείται(...) Να μάθουν πρώτα να συνεννοούνται και μετά»*, ενώ ο 2.Σ1 *«Εγώ νομίζω θα ήταν καλό να ενταχθεί και εικαστικός, κάτι πιο δημιουργικό. Θεατρολόγος... κάτι, κάτι να εκφραστούν και μέσω της τέχνης, αλλιώς! Θα βοηθούσε!»*. Ένα ακόμα θέμα που συζητήθηκε ήταν η ύπαρξη συνδιδασκαλίας σε συνδυασμό με της συνεχή αλλαγή του μαθητικού δυναμικού ως εργαλείο που θα μπορούσε να διευκολύνει κατά την παράδοση. Λόγω έλλειψης ειδικοτήτων, οι ήδη προσληφθέντες εκπαιδευτικοί κάλυπταν περισσότερες ώρες σε διαφορετικές Δομές, αντί να βρίσκονται σταθερά περισσότερες ώρες σε μια για να έχουν τον απαιτούμενο χρόνο με τα παιδιά, πράγμα που δυσκόλευε την διαδικασία. Επίσης οι αλλαγές στους μαθητές δεν βοηθούσε στην ροή του μαθήματος και δεν έδινε την ευκαιρία στα παιδιά να εξελιχθούν. Αυτό που προτάθηκε ήταν οι συνδιδασκαλίες, πιο συγκεκριμένα ο 2.Σ2 *«Χρειάζονται συνδιδασκαλίες, αν όχι ειδικότητα και δασκάλα μέσα, δυο δασκάλες μέσα οτιδήποτε κ αν υπάρχει εκεί. Και εμείς οι ειδικότητες όλες καλύπτουμε ωράριο μειωμένου δεν καλύπτουμε πλήρους(...) θα μπορούσαμε να δουλεύουμε κανονικά πλήρους μέσα και να κάνουμε περισσότερες ώρες»* και ο 2.Σ1 *«ναι, είχαμε σοβαρό πρόβλημα, εκεί δηλαδή ήταν απαραίτητο να υπάρχουνε δυο δάσκαλοι μέσα σε κάθε τμήμα. Γιατί αδικήθηκαν και τα προηγούμενα που ήδη είχαν μάθει να γράφουν να διαβάζουν κάποια πράγματα, δεν μπορούσαμε να προχωρήσουμε... Δηλαδή εγώ έβγαζα φωτοτυπίες σε 4 επίπεδα δυσκολίας. Ε σε ποιο να πρωτο-τρέξω όμως να βοηθήσω...»*.

Στην συνέχεια της συζήτησης αναδύθηκε και το ζήτημα της υποδοχής, αποδοχής και ένταξης των παιδιών προσφύγων σε σχέση με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον εντός και εκτός του σχολείου. Οι συμμετέχοντες σχολίασαν την προσωπική τοποθέτηση των διευθυντών των υποδομών και προέκυψε πως είχαν επιρροή στις στάσεις και απόψεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών της πρωινής ζώνης. Όπως αναφέρουν οι συνεντευξιαζόμενοι της πρώτης Δομής, όταν ο διευθυντής του

σχολείου καλωσόρισε τα παιδιά προσφύγων σε μια κοινή δράση με την πρωινή ζώνη, οι μαθητές αποδοκίμασαν την παρουσία τους. Όμως οι εκπαιδευτικοί έδρασαν αμέσως καταστέλλοντας την κατάσταση και στην συνέχεια τα παιδιά αλληλεπίδρασαν μεταξύ τους χωρίς καμία ένταση. Ο 1.Σ1 λέει, «...ο διευθυντής σε εμάς είχε πει στο μικρόφωνο να καλωσορίσουμε τα παιδιά που είναι το απόγευμα ε και από κάποια παιδιά άκουσες “ουουου”. Βέβαια οι δασκάλες τους κατευθείαν τα μάζεψαν, αλλά νομίζω στο παιχνίδι μετά ήταν μια χαρά.» και ο 1.Σ2 «...στο παιχνίδι πάνω, δεν υπήρχαν αντιδράσεις από τα παιδιά, μια χαρά παίζαν(...) Μετά, αυτοί που κάναν “ου”, μετά μια χαρά συνεργαστήκαν.». Εκείνη την ημέρα παρόντες ήταν και τα μέλη του Συλλόγου γονέων και κηδεμόνων που όμως απλά έτυχε να παρευρεθούν μιας και η δράση δεν έγινε για τα παιδιά προσφύγων. Στην συγκεκριμένη εκδήλωση, οι εκπαιδευτικοί της ΔΥΕΠ θέλησαν να συμμετάσχουν με σκοπό να γνωρίσουν τους μαθητές του απογευματινού με του πρωινού προγράμματος όπως αναφέρει ο 1.Σ2, «Αλλά δεν έγινε για να συμμετέχουν τα προσφυγόπουλα με τα ελληνόπουλα. Θα γινόταν έτσι κ αλλιώς και απλά αντί εμείς να έρθουμε το απόγευμα, ήρθαμε το πρωί και συμμετείχαμε στην εκδήλωση.». Για αυτόν τον λόγο πιστεύουν πως θα πρέπει να θεσμοθετηθούν από κοινού δράσεις, ώστε να μην γίνονται συγκαλυμμένα και να είναι πιο συνειδητή η συμμετοχή και αποδοχή. Κάτι αντίστοιχο περιγράφουν και οι εκπαιδευτικοί της δεύτερης ΔΥΕΠ, ο 2.Σ1 λέει, «κάναμε πολλές εμείς με την πρωινή ζώνη χάρη στον διευθυντή και αυτός πήρε και την πρωτοβουλία, από εκεί ξεκινούσε(...) Αλλά χωρίς ενημέρωση των γονιών της πρωινής ζώνης. Δηλαδή δεν λέγαμε ότι θα γίνει μια δράση με τα προσφυγόπουλα, γιατί από ότι είπε ο διευθυντής, τα περισσότερα δεν θα ερχόντουσαν την άλλη μέρα στο σχολείο. Δεν θα τα στέλναν οι γονείς. Οπότε το κάναμε έτσι, αθόρυβα. Ούτως ή άλλως δεν μετακινούνταν από το σχολείο(...)Κάναμε απλά δράσεις που ούτως ή άλλως θα τις κάναν τα ελληνόπουλα απλά συμμετείχαν και τα προσφυγόπουλα.». Το θετικό στην συγκεκριμένη Δομή ήταν η καλή συνεργασία του διευθυντή που όπως υπογραμμίζουν είναι πολύ σημαντική για την οργάνωση δράσεων, ο 2.Σ2, «Αλλά αυτό και πάλι έχει να κάνει με την συνεργασία που υπάρχει ανάμεσα στον υπεύθυνο της ΔΥΕΠ, του απογεύματος και τον διευθυντή.» και συνεχίζει δίνοντας ένα παράδειγμα από άλλη Δομή που δεν υπήρχε συνεργασία, «Για παράδειγμα είχαμε τροχοπέδη στην πραγματοποίηση εκδρομής στην Θεσσαλονίκη όπου είχαμε κάνει συγκεκριμένο πλάνο με μεταφραστή, όχι με μεταφραστή, με ξεναγό ας πούμε, δεν έγινε η εκδρομή για καθαρά πρακτικούς και γραφειοκρατικούς λόγους. Δεν δόθηκε έγκριση να γίνει η εκδρομή ή τουλάχιστον δεν παρακάμφθηκαν κάποια

πράγματα στα οποία έχω μάθει σε άλλα σχολεία παρακάμφθηκαν. Δηλαδή την ίδια εκδρομή την έκανε το ένα γυμνάσιο, αλλά το άλλο γυμνάσιο δεν την έκανε...». Ακόμα μια εμπειρία εξιστορεί ο 2.Σ2, «Κάνανε, πήρανε πραγματάκια για να τους δώσουμε το Πάσχα, δωράκια. Για να τους δώσουμε τα Χριστούγεννα κάτι, ένα κέρασμα, ένα κάτι τις.. Στο γυμνάσιο είχε μεταφερθεί παράπονο ας πούμε της φιλολόγου ότι κάνανε τσικνοπέμπτη, κάνανε κάποια πράγματα και ενώ υποτίθεται ότι είχαν υπολογίσει και κάτι, κάποιο φαγητό να δώσουν στα παιδιά, δεν δόθηκε ποτέ. Αυτό δείχνει πολλά, δεν ξέρω...» Παρόμοια εμπειρία περιέγραψε και ο 3.Σ λέγοντας, «είχε πρόβλημα και η διεύθυνση η πρωινή που είχε γυρίσει τουλάχιστον στο ένα σχολείο ο διευθυντής και είχε πει από την αρχή ότι «Εγώ δεν θέλω καμία σχέση.»(...) Ο προϊστάμενος που μας παραχώρησε τις αίθουσες, μας είπε «μπορείτε να μπειτε, αλλά δεν θέλω καμία σχέση.»(...) Αλλά ο άλλος στο σχολείο που δεν ήθελε, δεν τον είδα ποτέ. Δεν ξέρω τι φάση. Το πε και το 'κανε! (...) εγώ τον διευθυντή εκείνου του σχολείου δεν τον γνώρισα ποτέ». Αλλά σημείωσαν και αντιδράσεις των γονέων και στις τρεις Δομές, ο 3.Σ αναφέρει, «Το μεγαλύτερο πρόβλημα νομίζω ήταν αυτοί που δεν θέλαν τα παιδιά τους να είναι στο ίδιο σχολείο με αυτά. Οπότε δεν γινότανε, τώρα από την στιγμή που αρνιούνται και η διεύθυνση και οι γονείς, δεν μπορείς να τα βάλεις με το έτσι θέλω...» ενώ σε προηγούμενη ερώτηση περιγράφει το εξής περιστατικό «Σκέψου υπήρχαν και περιστατικά πχ στο διάλειμμα που παίζαμε μπάλα έξω με τα παιδιά και είχε βγει η μπάλα εκτός σχολείου και βγήκε μια μάνα και φώναζε απ' το μπαλκόνι γιατί βγήκε το παιδάκι να μαζέψει την μπάλα. Λέει να μην βγαίνει απ' το σχολείο. Μιλάμε μεγάλη έχθρα και ρατσισμός, Ναι!» , αλλά και ένα ακόμα, «τα έβλεπες τώρα, σχεδόν καλοκαίρι να είναι με φούτερ, κουκούλες κλπ. Είχα πιάσει ένα παιδάκι από το γυμνάσιο που μιλούσε καλά αγγλικά και του λέω «Καλά ρε συ δεν ζεσταίνεστε ξέρω γω; Βγάλτε τα ξέρω γω, με κουκούλες κλπ» και το κάνανε γιατί ντρεπόντουσαν για το πώς τους κοιτούσαν οι δικοί μας έξω, οι ντόπιοι! Γυρνάει και μου λέει «Καλά, δεν βλέπεις πως κοιτάνε;» (...) Και όντως φαινόταν, δηλαδή κάθε φορά που βγαίναμε, όλοι γυρνούσαν και απλά μας κοιτούσαν σαν λες και ήμασταν περίεργοι ή κάτι.». Γενικά φαίνεται η κοινότητα να αντέδρασε ή να ήταν τελείως αποκομμένη σύμφωνα με τα λεγόμενα του 2.Σ1, καθώς ο 2.Σ3 το αιτιολόγησε με την υπόθεση ότι πιθανόν κανείς δεν ειδοποίησε ή δεν τους κίνησε το ενδιαφέρον για την επαφή και την στήριξη των παιδιών των ΔΥΕΠ. Βέβαια υπήρξαν λίγα αλλά έντονα περιστατικά υποστήριξης. Ο 3.Σ περιγράφει ένα τέτοιο δίνοντας έμφαση στο γεγονός ότι τα παιδιά προσφύγων ήθελαν να νιώσουν αποδεκτά και το ζητούσαν εναγωνίως, «Όταν ερχόντουσαν σε επαφή με

δικό μας κόσμο και έβλεπαν ότι και αυτοί τους αποδέχονται ήταν πολύ καλοί και το γουστάρανε!(...) στο γυμνάσιο κιόλας ήταν η κόρη μιας.... της διευθύντριας νομίζω, που είχαμε, που ερχόταν εθελοντικά και παρακολουθούσε κ' αυτή μάθημα, έτσι να τους κάνει παρέα. Και το γουστάρανε και τα παιδιά που ήταν και έναν Ελληνάκι μαζί τους και τους έβλεπε με το χαμόγελο ότι ξέρεις έχουμε και εδώ έναν ξένο που μας αποδέχεται κλπ. Ήταν καλό, αυτό αποζητούσανε στην ουσία!». Όπως επίσης περιέγραψε και μια δράση με ένα άλλο σχολείο «Α, είχαμε πάει και σε μια εκδρομή στο μουσικό σχολείο που μας παίζανε μουσική και τραγουδήσαμε και ένα δικό τους τραγούδι.». Μια ακόμα εμπειρία εξιστόρησε και ο 1.Σ1 τονίζοντας τον ιδιαίτερο ενθουσιασμό που έδειχναν τα παιδιά της πρώτης υπό έρευνα ΔΥΕΠ μετά την αλληλεπίδραση τους με αυτά της πρωινής ζώνης, «Και ξες τι άλλο μου είπανε, ότι από την Τσικνοπέμπτη που είχαν κάνει κάτι, που γνωριστήκανε...(...) δυο Ελληνάκια, τους έλεγαν σε ποια τάξη θα πάει ο καθένας. Ότι εσείς θα είστε στην πέμπτη, εσείς θα είστε στην τετάρτη και τα σχετικά και μου λέει ένα κοριτσάκι «Θα είμαι με την Σ. και την Μ.;», που τις είδανε μια φορά την Τσικνοπέμπτη και εγώ δε είχα στον νού μου, λέω «Ποια είναι η Σ. και η Μ.;» και τα θυμόταν ακόμη». Συμφωνώντας ο 1.Σ2 είπε, «Ας πούμε για να φανταστείς, χθες κιόλας, χθες προχθές, η Ν. λέει, στο πρωινό εγώ θέλω να κάθομαι στο θρανίο με Ελληνάκι, όχι με Κουρδάκι» (...) Αλλά ας πούμε ακόμα και αυτή η μικρή η μικρή επαφή που υπήρχε με τα ελληνόπουλα τα δικά μας πολύ το χαίρονται. Δηλαδή τα ελληνόπουλα τα έχουν σαν τους Θεούς. Και ρωτάνε ας πούμε και τα ελληνόπουλα... θα είναι και τα ελληνόπουλα... τα ελληνάκια».

Σχετικά με τις δράσεις που οργανώθηκαν στις ΔΥΕΠ οι εκπαιδευτικοί είπαν ότι διοργάνωσαν πολλές εκπαιδευτικές εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία, γιορτές (όπως ο εορτασμός της Τσικνοπέμπτης και οι παγκόσμιες ημέρες βιβλίου, αθλητισμού κ.α), αθλοπαιδείες, παρακολουθήσεις σε φεστιβάλ και διαγωνισμούς και μαζί με τα παιδιά του πρωινού προγράμματος αλλά και μεμονωμένα οι Δομές. Μάλιστα ο 3.Σ περιέγραψε πως τα παιδιά αν και δεν παρακολουθούσαν το μάθημα, ήταν πολύ πρόθυμα και συμμετείχαν στις εκδρομές. Όπως είπε, «είχαν πάει και με την πληροφορική σε ένα φεστιβάλ αυτοματισμού που είχαν κάνει κάτι ρομποτάκια και κάτι τέτοια και είχαν πάει σε διαγωνισμό και νομίζω βγήκαν και σε καλή θέση»

Ο 2.Σ1 πρότεινε πως οι διοικητικές ανάγκες των ΔΥΕΠ για την διευκόλυνση στις δράσεις και για σημαντικές αποφάσεις πρέπει να αναλαμβάνονται από το εκπαιδευτικό προσωπικό που υπηρετεί σε αυτές. Από τους αρμόδιους των Δομών και όχι από όλο τον σύλλογο διδασκόντων της πρωινής και απογευματινής ζώνης

γενικότερα. Πιο συγκεκριμένα τόνισε, «νομίζω θα θέλαμε να λειτουργεί χωριστός σύλλογος για την ΔΥΕΠ και να αποφασίζουμε εμείς(...)σε θέματα πρακτικά διοικητικά λίγο πρέπει να ξεκαθαριστεί το τι θα.. βέβαια αν πρέπει να υπάρχει ξεχωριστός σύλλογος, ποιος αποφασίζει για το τι θα γίνεται στη ΔΥΕΠ, για εκδρομές, για τέτοια...». Έκανε λόγο όμως και για το θεσμικό πλαίσιο που εμποδίζει τους ελιγμούς λόγω του γραφειοκρατικού μέρους, όπως ανέφερε, «Πάντως υπάρχουν και κάποια νομικά κολλήματα, δηλαδή εμείς π.χ. για να κάνουμε κάτι, μια δράση που συνήθως θα πρέπει να γίνει πρώι, πρέπει να γίνει ολόκληρο πρακτικό (...) πρέπει να καθοριστεί το νομικό πλαίσιο... Νομίζω είναι λίγο ασαφές...».

Μια τυπική ημέρα διδασκαλίας όπως την περιέγραψαν οι εκπαιδευτικοί περιελάμβανε το εξής πρόγραμμα: Οι δάσκαλοι πήγαιναν μια ώρα πριν να έρθουν τα παιδιά για την προετοιμασία του υλικού και της αίθουσας. Στην συνέχεια περίπου στις 14:00 έφτανε το λεωφορείο με τα παιδιά και ακολουθούσε ένα τέταρτο διάλειμμα όπου έπαιρναν απουσίες, έτρωγαν και προετοιμάζονταν για το μάθημα. Μετά ακολουθούσε η παρακολούθηση των μαθημάτων με 45' διδασκαλίας και 15' διάλειμμα όπως προβλέπεται. Τα τμήματα κυρίως ήταν χωρισμένα ανά δυο τάξεις ανάλογα την ηλικία σε μικρά, μεσαία και μεγάλα. Πριν το σχόλασμα οι δάσκαλοι μετρούσαν τους μαθητές και τους συνόδευαν στο λεωφορείο για να επιστρέψουν στο camp. Όπως ανέφερε ο 2.Σ1 προσπαθούσε να τηρήσει το πρόγραμμα, εκτός απροόπτων περιστατικών και μοιράστηκε με αφορμή αυτό την εξής ιστορία, «Εγώ είχα ένα άγχος με το όταν ζητούσαν να πάνε τουαλέτα, γιατί είχαμε και το επεισόδιο με την Σ., είχαμε ένα περιστατικό, ένα λιποθυμικό επεισόδιο από ένα κοριτσάκι το οποίο ζήτησε να πάει τουαλέτα την ώρα που κάναμε μάθημα και αργούσε να επιστρέψει, βγήκαμε την ψάχναμε όλοι, δεν την βρήκαμε πουθενά, ήταν και ένα παιδάκι το οποίο είχαμε μια βδομάδα μόνο που είχε έρθει στην δομή οπότε δεν το ήξερε κιόλας τι συνέβαινε εδώ. Και τελικά το βρήκαμε πίσω από το κτήριο από τις τουαλέτες λιπόθυμο το βρήκα, κάτω, χωρίς τις αισθήσεις του. Του σηκώσαμε τα πόδια, του χώσαμε δυο σφαλιάρες μετά άνοιξε ματάκια του, καλέσαμε ασθενοφόρο, τέλος πάντων ολόκληρη διαδικασία μετά αλλά εντάξει ήταν κάτι το οποίο με ταρακούνησε αρκετά και φαγώθηκα μετά. Όταν ζητούσαν δηλαδή να πάνε τουαλέτα συνήθως τους έστελνα 2-2 ή με... εντάξει... Δεν ήθελα ούτως ή άλλως μέσα στο διάλειμμα...». Ο 2.Σ2 περιέγραψε πως οι μαθητές του δημοτικού απαιτούσαν ιδιαίτερη προσοχή ειδικά κατά την ώρα του διαλείμματος και ειδικά σε σχέση με τα μεγαλύτερα που φοιτούσαν στην δευτεροβάθμια, «Μόλις μάθαμε τα παιδιά και πως κινούνται κτλ και ποια πράγματα να

προσέξουμε, εκεί μετά χαλάρωσε λίγο το πράγματα, σαν ήμασταν σε κανονικό σχολείο στα παιδιά του γυμνασίου. Στο δημοτικό έπρεπε να ήμασταν εκεί.». Συμπλήρωσε επίσης πως πολύ σημαντικό παράγοντα αποτέλεσε και το γεγονός ότι λόγω μικρού αριθμού μαθητών που φοιτούσαν στο δημοτικό, τα παιδιά που είχαν διαφορές ηλικίας έπρεπε να συνεργαστούν και να μοιραστούν στο παιχνίδι την αυλή. Όπως είπε, «Αλλά ήταν κ αυτό, δεν είναι όπως είναι στην πρωινή αυλή που θα είναι τα πρωτάκια με τα δευτεράκια, τα τριτάκια, δηλαδή θα έχουν ούτως ή άλλως τις ομάδες τους τις ηλικιακές που θα παίζουν μαζί, τώρα πρέπει να συνεργαστούν όλες οι ηλικίες δηλαδή από 5 μέχρι και 12 στο δημοτικό, οπότε εκεί τα μικρά, τα μεγάλα, ανακάτευαν, κάνανε- ράνανε, υπήρχε έτσι ένα, μια τριβή εκεί οπότε σίγουρα δεν διευκόλυναν τα πράγματα.». Σαν αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία εντάσεων και διαχωρισμών, που όμως έλλειπαν όταν συμμετείχαν και οι εκπαιδευτικοί στο παιχνίδι.

Σχετικά με την κατάρτιση/ επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού πάνω σε θέματα εκπαίδευσης προσφύγων, δεν προβλεπόταν κάτι από το Υπουργείο Παιδείας και τις διευθύνσεις Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης. Δεν υπήρξε στήριξη των δασκάλων ούτε στο εκπαιδευτικό κομμάτι, ούτε στην υποδοχή και προσέγγιση των παιδιών. Όπως αναφέρει ο 2.Σ2 μόνο ένα σεμινάριο διοργανώθηκε με θέμα την πρόληψη του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και μια ενημέρωση στο τέλος της χρονιάς, «Σχετικά με την πρόσληψη του ρατσισμού, την πρόληψη και την αντιμετώπιση του ρατσισμού και την ξενοφοβία. Αυτό.(...)Αυτό συζητούσαμε προηγουμένως ότι πως το λένε... Καλωσορίσαμε τα παιδιά και δεν ξέραμε τίποτα για αυτά. Τίποτα γι' αυτά, για τις συνήθειές τους, για την καθημερινότητά τους, για ποια χώρα είναι, πόσο καιρό είναι εδώ, ποια είναι η οικογενειακή τους κατάσταση η τωρινή.». όλοι τόνισαν πως θα έπρεπε να είχε γίνει κάποιο σεμινάριο εισαγωγικά και πως υπήρχε χρόνος και στην αρχή αλλά και μέσα στην χρονιά. Όπως ανέφερε ο 2.Σ1 η πρόσληψη των εκπαιδευτικών και η υποδοχή των παιδιών για το σχολικό έτος είχε μια εβδομάδα απόσταση που θα μπορούσαν οι αρμόδιοι να οργανώσουν κάποια επιμόρφωση, «Εντωμεταξύ έγινε η πρόσληψη 4 Οκτωβρίου και μετά από μια εβδομάδα ήρθανε τα παιδιά. Οπότε εκείνη η εβδομάδα θα μπορούσαν να αξιοποιηθεί.. καθημερινά να γίνει ένα εβδομαδιαίο καθημερινά σε σεμινάρια. Και στην διάρκεια της χρονιάς θα έπρεπε να έχουμε επικοινωνία και με ειδικούς». Συμπλήρωσε καταληκτικά με μια ιστορία για να δείξει την σοβαρότητα της κατάστασης και την σημαντικότητα της στήριξης και της ενημέρωσης στους εκπαιδευτικούς « Γιατί είχαμε ας πούμε αυτό το κοριτσάκι που σου ανέφερα, ήταν ιδιαίτερη κατάσταση, ήταν μόνο του εδωπέρα, χωρίς μαμά, χωρίς

μπαμπά, ήταν σε μια ιδιαίτερη περίπτωση. Θα μπορούσαμε να έχουμε μια επαφή, να έρθει ένας ψυχολόγος να πει «Ξέρεις είμαι εδώ, αν χρειαστείς κάτι πάρτο το τηλέφωνό μου».». Δεν πρέπει να αγνοείται και το γεγονός ότι μέσα στους προσληφθέντες δασκάλους ήταν και άτομα με μηδενική εμπειρία επάνω στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον 1.Σ2 η μέθοδος διδασκαλίας διαμορφώθηκαν δοκιμάζοντας, αφού δεν υπήρξε κάποια επιμόρφωση, πράγμα που παραδέχτηκε και ο 1.Σ3. Ο 1.Σ2 είπε σε προηγούμενη ερώτηση, «Ας πούμε εμένα ήταν η πρώτη μου δουλειά εδώ, δεν έχω ξαναμπει σε τάξη και ήρθα αντιμέτωπη με παιδάκια τα οποία δεν ήξεραν πολύ καλά ελληνικά, και πρέπει να βάλεις λίγο αγγλικά, λίγο ελληνικά, λίγο παντομίμα για να συνεννοηθείς. Οπότε το να διδάξεις, με αυτές τις συνθήκες, είναι μια πρόκληση που είναι δύσκολο. -Κάπως έτσι.. Και νομίζω ότι δεν έχουμε και την κατάλληλη μόρφωση!(σχολίασε ο 1.Σ3) -...Δηλαδή εγώ δοκιμάζοντας πάω...»

Αλλά και ένας διάλογος μεταξύ των εκπαιδευτικών 1.Σ1, 1.Σ2 και 1.Σ3:

1.Σ2:Ναι δεν υπάρχει... επιμόρφωση...

1.Σ1: Εμείς; Μας ρίζανε..

1.Σ3: Μας ρίζανε....

1.Σ1: Ουρανοκατέβατες...

1.Σ1: Έχουν εμπιστοσύνη στα πανεπιστήμιά μας (χαριτολογώντας).

Ενώ ο 1.Σ1 λέει πως η επιλογή για την πλήρωση των θέσεων στις ΔΥΕΠ δεν ήταν συγκεκριμένη, αλλά τυχαία, «Εγώ μπορεί, ας πούμε, έχω δουλέψει πάρα πολλά χρόνια με.. Τσιγγανάκια, με Αλβανάκια, με γενικά την ελληνική σαν δεύτερη γλώσσα, αλλά η επιλογή μου ήταν τυχαία. Θα μπορούσε να είχε τύχει να μην έχω ξαναδουλέψει με παιδάκια που έχουν την ελληνική σαν δεύτερη ξένη γλώσσα». Ο 3.Σ επισημαίνει πως η μόνη ενημέρωση σε τυπικά πλαίσια έγινε από το υπόλοιπό εκπαιδευτικό προσωπικό, «Με είχαν προειδοποιήσει κιόλας λίγο πολύ τι έχουν κάνει να μην πάω στα γκαβά... Πέρα από το να «ξέρεις είναι δύσκολα και θα δυσκολευτείς στο να συνεννοείστε»... Αυτή ήταν η ενημέρωσή μου.». Οι μόνοι που φαίνεται να είχαν επαφή με τους εκπαιδευτικούς των Δομών ήταν οι αντίστοιχοι συντονιστές που διαμεσολαβούσαν μεταξύ ΔΥΕΠ και camp, όπως περιέγραψε ο 2.Σ1, «Οι συντονιστές εντάξει, είχαμε καλή επαφή. », ενώ στην σχετική ερώτηση συμπλήρωσε πως η συμμετοχή του συμβούλου των Δομών ήταν πολύ χαμηλή και δεν βοήθησε, «Ο σύμβουλος που ήτανε 2-3 φορές, εντάξει.... Είδα, κατέγραψε ας πούμε ποιες ελλείψεις έχουμε... Εντάξει, δεν μπορώ να πω ότι με βοήθησε και πάρα πολύ.»

Επιπλέον σε αυτήν την θεματική ενότητα συζητήθηκαν και καταγράφηκαν οι ελλείψεις και ανάγκες που δυσκολεύουν την εκπαιδευτική διαδικασία σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς. Αρχικά πολύ σημαντικές ελλείψεις για το υλικότεχνικό κομμάτι ανέφεραν οι ειδικότητες με εργαστηριακά μαθήματα. Ο 2.Σ3 για το θέμα σχολίασε *«Όπου υπήρχε εργαστήριο πληροφορικής καθόταν τα παιδιά, όπου δεν υπήρχε... Είχαμε τον προτζέκτορα και προσπαθούσαμε με αυτό να δουλέψουμε και πίνακα και τον πίνακα. Αυτό όσων αφορά την πληροφορική.»*, αλλά και ο 3.Σ *«Θα μπορούσα να έχω περισσότερα υλικά, αλλά εντάξει δεν μπορείς να τα 'χεις κ' όλα... Θα θελα πάρα πολύ να 'χα πηλό ας πούμε... Εντάξει δεν μπορούν να μου φέρουνε, εδώ τους 'λείπαν άλλα βασικά.... Με το ζόρι είχαν μολύβια κλπ Αλλά ήταν τέτοια τα δεδομένα που δεν νομίζω να μπορούσα να ζητήσω και πολλά..»*.

Καταληκτικά συζητήθηκε το θέμα των αναγκών και των ελλείψεων που παρατήρησαν κατά την σχολική χρονιά οι εκπαιδευτικοί που υπηρέτησαν στις ΔΥΕΠ. Για αρχή υπογράμμισαν την έλλειψη ειδικού εκπαιδευτικού υλικού και βιβλίων για όλες τις τάξεις και τα πιθανά γνωστικά επίπεδα και σε διαφορετικές γλώσσες. Ακόμα, η υλική υποστήριξη όπως προτζέκτορες, υπολογιστές, εργαστήριο πληροφορικής με σύγχρονο εξοπλισμό, παρακώλυαν την διαδικασία. Πολύ σημαντικό κομμάτι στο τροχοπέδη της γραφειοκρατίας που απαιτούνταν για κάποια δράση, ήταν και η συνεργασία των εκπαιδευτικών της πρωινής ζώνης ως κομμάτι του συλλόγου διδασκόντων που αποφάσιζε από κοινού. Όπως ανέφερε ο 2.Σ1, *«Και από εκεί και πέρα πιστεύω ότι χρειάζεται συνεργασία όλων, δηλαδή των δασκάλων του σχολείου της πρωινής ζώνης, των δασκάλων, των εκπαιδευτικών όλων μεταξύ τους στις ΔΥΕΠ»*. Κάτι ακόμα για την κατανόηση στην εκπαιδευτική διαδικασία χρήσιμη θα μπορούσε να φανεί και η κατοχυρωμένη παρουσία διερμηνέα, ειδικά στις συναντήσεις με τους γονείς. Για το θέμα σχολίασαν ο 2.Σ1, *«Αυτό λίγο με τους γονείς, συγγνώμη Σ3, με τους γονείς, να εδραιωθεί μια καλύτερη επικοινωνία με κάποιο τρόπο. Να υπάρχει ένας διαθέσιμος μεταφραστής, πόσο δύσκολο είναι ρε παιδί μου, δεν ξέρω... Αυτό..»* καθώς και ο 3.Σ, *«Θα έλεγα ότι να υπήρχε απλά στο σχολείο και ας μην χρειαστεί, θα ήταν καλό. Και ίσως μες τα μαθήματα ώστε να ξέρεις ότι θα σε καταλαβαίνουν πιο καλά, αλλά θα ήταν ιδανικό να μπει τώρα ένας στην κάθε τάξη.... Αλλά ένας να υπάρχει τουλάχιστον στο σχολείο για κάθε ενδεχόμενο.»*. Σημαντική θέση στην συζήτηση είχε και το θέμα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών από το πώς να προσεγγίσουν τα παιδιά μέχρι το πώς να τα διδάξουν (μέθοδοι, υλικό κλπ). Μια ακόμα έλλειψη ήταν και αυτή του ξεκάθਾਰου προσδιορισμού στόχου των Δομών, που μπέρδευε τους

δασκάλους σχετικά με τους διδακτικούς στόχους που έπρεπε να θέσουν. Οι ασκήσεις σχολικής ετοιμότητας επίσης ήταν μια ανάγκη που ήθελε παραπάνω εξέταση, ώστε τα παιδιά να προετοιμαστούν ψυχολογικά για το πρωινό σχολείο, όπως λέει ο 2.Σ1 «*Αυτό, ασκήσεις σχολικής ετοιμότητας που λένε. Αυτό να γίνει. Να γίνει έτοιμο το παιδί ώστε να μπορεί να σταθεί σε ένα πρωινό σχολείο.*»

4) Προτάσεις εκπαιδευτικών για την υποστήριξη, ενδυνάμωση και βελτίωση της εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων.

Στο τελευταίο μέρος της συνέντευξης οι συνεντευξιαζόμενοι εκπαιδευτικοί των ΔΥΕΠ, κατέθεσαν τις δικές τους προτάσεις για την βελτίωση της διδακτικής διαδικασίας και της ένταξης των προσφύγων. Μέσα από την εμπειρία τους αναδύθηκαν ανάγκες και πρότειναν μια σειρά θεμάτων. Το ενδιαφέρον είναι πως οι ερευνώμενους και των τριών Δομών τους απασχόλησαν τα ίδια θέματα, άρα και οι προτάσεις τους είναι κοινές. Πρώτα παρατηρήθηκε η ανάγκη για ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό υλικό. Βιβλία από το Υπουργείο Παιδείας που να είναι σε περισσότερες γλώσσες, με πολλές εικόνες για την κάθε ηλικιακή ομάδα, αλλά και το αντίστοιχο γνωστικό επίπεδο και για όλα τα μαθήματα. Επίσης, χώροι που να μπορούν όχι μόνο να εξυπηρετήσουν στην διεξαγωγή του μαθήματος, αλλά να είναι κατάλληλα διαμορφωμένοι ώστε να μπορεί να αναρτάται υλικό. Σχετικά με αυτό αναδύθηκε και η ανάγκη για τον προσδιορισμό του γενικότερου στόχου και ρόλου των ΔΥΕΠ, μέσα από τον καθορισμό των διδακτικών, γνωστικών, συμπεριφορικών και ενταξιακών στόχων. Ο 2.Σ3 ανέφερε, «*Αυτό ακόμα δεν έχει ξεκαθαριστεί ούτε μπορεί πιθανόν το Υπουργείο ή κάποιοι ιθύνοντες του Υπουργείου να το έχουν ξεκαθαρισμένο στο μυαλό τους, αλλά δεν έχει περάσει μέχρι κάτω είτε με ειδικά φυλλάδια, είτε με σεμινάριο στους εκπαιδευτικούς που εκείνοι είναι που θα τραβήξουν το ζόρι. Τι θέλουμε από τα ΔΥΕΠ, πως το θέλουμε και με ποιόν τρόπο και με ποιό βάθος το θέλουμε; Πάμε ανάλογα πως το έχει νιώσει ο καθένας και τι θέλει να δώσει.*». Σαν βασική πρόταση πολλές φορές μέσα στην συνέντευξη, υπογραμμίστηκε η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Η τυχαία επιλογή τους και η μηδενική εμπειρία τους στην εκπαίδευση προσφύγων δεν φαίνεται να τους έδωσε την απαραίτητη αυτοπεποίθηση, για την διεξαγωγή των μαθημάτων. Ο 3.Σ ορμώμενος από αυτό, εξιστόρησε το παρακάτω γεγονός, «*Οκ, ίσως κάποια σεμινάρια πάνω να μάθουμε και εμείς την κουλτούρα τους, το πώς ζούνε αυτοί. Οκ ήταν διαφορετικό... Τον Ιούνιο είχαν*

το ραμαζάνι και μέχρι να συνειδητοποιήσω εγώ ότι τα παιδάκια ήταν εξουθενωμένα και κουρασμένα και μέχρι να συνειδητοποιήσω ότι δεν τρώνε το πρωί και λέω «ωπ, για αυτό! Αφού μας έρχονται το απόγευμα και από τις 6 η ώρα το πρωί δεν έχουν φάει τίποτα,»... Λογικό να νυστάζουν και να θέλουν να κοιμηθούνε. Οπότε εντάξει, εγώ ήθελα λίγο χρόνο να συνειδητοποιήσω τι γίνεται...». Και ο 1.Σ1, «Ε δεν λειτουργεί και ότι δεν έχουμε ενημέρωση. Ας πούμε, ξεκινήσατε όλες και εγώ ας πούμε ξεκίνησα με το ‘π’, γιατί και στην πρώτη δημοτικού ξεκινάμε με το γράμμα ‘π’. Αυτά τα παιδάκια όμως μετά που έκατσα να μάθω το αλφάβητο το δικό τους δεν έχουν τον φθόγγο ‘π’. Δεν είχαν ακούσει ποτέ ‘π’... Δεν, δεν το ‘χουν στην γλώσσα τους, καμία λέξη και όλες εμείς εκεί... να τους μάθουμε το ‘π’». Ο 2.Σ3 επίσης σχολίασε, «Καλή προσωπική ενημέρωση είναι σαφώς καλύτερη των εκπαιδευτικών που θα ξεκινήσουν. Γιατί εμείς είμαστε αναπληρωτές. Του χρόνου μπορεί να μην είμαστε, Ο καινούριος που θα ‘ρθει δεν θα ξέρει, κάποιος πρέπει να τον ενημερώσει, να υπάρχει μια οργάνωση που να ξεκινάει τους εκπαιδευτικούς ξανά τα ίδια. Και με διαφοροποιήσεις.» Από τον διάλογο δυο εκπαιδευτικών αναδύεται η ανάγκη για επιμόρφωση και προετοιμασία του προσωπικού, «1.Σ1: Εκτός από το ότι το κάθε παιδί κουβαλάει και τα δικά του βιώματα, δυσκολίες, μαθησιακές δυσκολίες από περιβαλλοντικούς παράγοντες, από εκεί που ήρθε που είναι... ήρθαν από πόλεμο ουσιαστικά δεν ε...

1.Σ2: Ναι, δηλαδή όταν ο Ρ. σου λέει, του λες στο διάλειμμα «Πρόσεχε, μην το κάνεις αυτό» και σου λέει «Κυρία εγώ Συρία μπουσούλαγα και σφαίρες αριστερά, πάνω, δεξιά καταλαβαίνεις τι έχει περάσει αυτό το παιδί.»

Επιπλέον προτάθηκε και η αξιολόγηση του γνωστικού επιπέδου των μαθητών μέσω διαγνωστικών τεστ, με σκοπό την ενημέρωση του εκπαιδευτικού για αποτελεσματικότερη προσέγγιση στην διδασκαλία. Ο 1.Σ2 λέει, «γιατί στα τμήματα μπορεί ηλικιακά... τα έχουν χωρίσει ηλικιακά, τα μικρά, τα μεσαία, τα μεγάλα, αλλά ακόμα και στα τμήματα αυτά υπάρχουν παιδιά που είναι δυο ταχυτήτων, υπάρχουν δηλαδή κάποια που είναι λίγο πιο γρήγορα υπάρχουν και από ην άλλη..». Οι υπό έρευνα εκπαιδευτικοί της δεύτερης Δομής αναφέρουν:

2.Σ1: Μια αξιολόγηση...

2.Σ2: Ή διαγνωστικά τεστ.

2.Σ3: Ναι, ένα διαγνωστικό τεστ. Το οποίο να είναι..

2.Σ1: Να υπάρξει στην γλώσσα του θέλουμε κάτι. Κάποιος να το αξιολογήσει. Να μας πει ότι ξέρει αυτά κι αυτά. Γιατί τα μαθηματικά δεν έχει γλώσσα. Το παιδί ας πούμε ξέρει αυτά που εγώ δεν ήξερα. Έψαχνα τι ξέρουν.

2.Σ3: *Α μπράβο! Απλή αριθμητική που να ξέρεις πόσο, τι έχει αυτό και συγκεκριμένες γνωστικά, μπορεί να ξέρει αγγλικά, δεν ξέρει, μπορεί να ξέρει γερμανικά ξέρω γω... Να πήγαινε σε καμιά....*

2.Σ1: *Ναι, ναι, για καταγραφή..*

2.Σ3: *....σε ιδιωτικό σχολείο στην χώρα του ας πούμε.*

2.Σ2: *Ναι έχω παιδί που ξέρει γερμανικά και δεν ξέρει... δεν ήξερε αγγλικά. Ναι, είχε μια βάση τέλος πάντων στα γερμανικά.*

Ο 3.Σ πρότεινε και την αξιολόγηση και έλεγχο των εκπαιδευτικών επίσης, γιατί όπως ειπώθηκε από τον ίδιο, «*Ίσως κάποιος έλεγχος του εκπαιδευτικού προσωπικού. Και αυτό το λέω ώστε να αποχωρίσουν οι σκάρτοι, γιατί είχαμε κάνα δυο που ήταν απλά στην τάξη και μιλούσαν στο κινητό. Γιατί δεν γουστάραν την δουλειά και αυτοί ήτανε και υπεύθυνοι...*».

Η συνδιδασκαλία είναι ακόμα ένα θέμα που προτάθηκε από όλους τους εκπαιδευτικούς ως λύση στην εκπαίδευση των πολλών ταυτόχρονων και διαφορετικών γνωστικών επιπέδων των μαθητών. Λόγω των μετακινήσεων των οικογενειών, ο μαθητικός πληθυσμός της τάξης αλλάζει. Αυτό συνεπάγεται την αλλαγή στα γνωστικά επίπεδα και την ανάγκη περισσότερων τρόπων προσέγγισης στην εκπαίδευση των παιδιών. Όπως επισημάνθηκε από τον 2.Σ2, «*Οι συνδιδασκαλίες περισσότερες ώρες να υπάρχουνε όπου υπάρχει ανάγκη. Δηλαδή έτσι όταν είναι αρκετά μεγάλο το τμήμα πιστεύω ότι χρειάζονται περισσότεροι εκπαιδευτικοί μέσα.*», αλλά και από τον 1.Σ2, «*Δυο δασκάλες την ίδια ώρα μέσα στην τάξη. Και ας πούμε η μια ασχολείται με μια ομάδα, γιατί στα τμήματα μπορεί ηλικιακά... τα έχουν χωρίσει ηλικιακά, τα μικρά, τα μεσαία, τα μεγάλα, αλλά ακόμα και στα τμήματα αυτά υπάρχουν παιδιά που είναι δυο ταχυτήτων, υπάρχουν δηλαδή κάποια που είναι λίγο πιο γρήγορα υπάρχουν και από ην άλλη..*» και συμπλήρωσε ο 1.Σ3, «*Πόσο μάλλον που ξεκινάς με τα παιδιά τον Οκτώβριο και ξαφνικά τον Δεκέμβριο έρχονται τρία παιδάκια που ήρθανε μόλις από την Συρία. Οπότε πρέπει να ασχοληθείς ξεχωριστά...*», ενώ σε άλλη ερώτηση είχε πει, «*Θεωρώ ότι αυτό που βοηθάει πάρα πολύ είναι η συνδιδασκαλία. Μπορεί να είναι λίγα, ολιγομελή τα τμήματα, αλλά το γεγονός ότι είναι διατμηματικά είναι τόσο δύσκολο, γιατί εδώ στα ελληνόπουλα δεν μπορείς να κρατήσεις την προσοχή τους αμείωτη και θα κάνουνε φασαρία, φαντάσου να μην καταλαβαίνουνε κιόλας πολλά πράγματα από αυτά που τους λες, δηλαδή θεωρώ ότι γενικότερα θα ήταν πολύ πολύ πιο εύκολο και πολύ πιο αποδοτικό και θα έχουν και μεγαλύτερα αποτελέσματα τα παιδιά αν μούνε συνδιδασκαλίες*».

Ακόμα μια πρόταση από τον 2.Σ2 ήταν η επαφή με τους δασκάλους του πρωινού τμήματος εντός των camp, για την ενημέρωση των εκπαιδευτικών των ΔΥΕΠ, «Και ίσως επειδή τα περισσότερα παιδιά, εντάξει όλα δεν πηγαίνουν, τα περισσότερα παιδιά πηγαίνουν και στο πρωινό που είναι μέσα στα camp από τις ΜΚΟ κτλ και εκεί ίσως θα μπορούσε μια επαφή... ίσως στην αρχή, ξέρουν πολύ περισσότερα, τους ζούνε εκεί μέσα, έχουν και κάποια επαφή με τους γονείς τους εκεί, οπότε ίσως αν υπάρχει ένα feedback από πριν από αυτούς σε εμάς για να ξέρουμε τι γίνεται με τα παιδιά, γιατί μπορεί ο συντονιστής να μην ξέρει τα πάντα...». Οι εκπαιδευτικοί των ΔΥΕΠ έκριναν πολύτιμη και την συνεργασία και στήριξη του συλλόγου διδασκόντων και των μελών του από την πρωινή ζώνη, σύμφωνα με τον 2.Σ1, «...πιστεύω ότι χρειάζεται συνεργασία όλων, δηλαδή των δασκάλων του σχολείου της πρωινής ζώνης, των δασκάλων, των εκπαιδευτικών όλων μεταξύ τους στις ΔΥΕΠ. Άλλων ειδικών που ίσως θα μπορούσαν να βοηθήσουν. Το κλειδί νομίζω είναι αυτό, συνεργασία. α επαφή, συνεργασία, αλληλοβοήθεια, αλληλοκατανόηση». Κάτι ακόμα που απασχόλησε το εκπαιδευτικό προσωπικό ήταν η απουσία διερμηνέα για την διευκόλυνση της επικοινωνίας. Όπως ανέφερε ο 3.Σ, «Και ίσως μες τα μαθήματα ώστε να ξέρεις ότι θα σε καταλαβαίνουν πιο καλά, αλλά θα ήταν ιδανικό να μπει τώρα ένας στην κάθε τάξη» και ο 2.Σ1, «Να υπάρχει ένας διαθέσιμος μεταφραστής, πόσο δύσκολο είναι ρε παιδί μου, δεν ξέρω». Σε ένα ζήτημα ακόμα που θα βοηθούσε η παρουσία διερμηνέα θα μπορούσε να είναι και η επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους γονείς με στόχο την καλύτερη συνεργασία μεταξύ τους. Όπως πρότειναν και οι συνεντευξιαζόμενοι για την καλύτερη υποστήριξη των μαθητών, «με τους γονείς, να εδραιωθεί μια καλύτερη επικοινωνία με κάποιο τρόπο.». Τέλος πρότεινα και την δημιουργία ενός προπαρασκευαστικού σταδίου, για την προετοιμασία του παιδιού για το δημοτικό μέσω σχολικών ασκήσεων ετοιμότητας. Ο 2.Σ1 ανέφερε το παρακάτω, «Αυτό, ασκήσεις σχολικής ετοιμότητας που λένε. Αυτό να γίνει. Να γίνει έτοιμο το παιδί ώστε να μπορεί να σταθεί σε ένα πρωινό σχολείο Σκέψου τα περισσότερα δεν μπορούν να κάτσουνε. Δηλαδή αυτό που λέγαμε, αυτό με τους κανόνες, το να πηγαίνουν την ώρα που χτυπάει το κουδούνι, να... Γιατί κάποια δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο».

2.6 Συζήτηση – Συμπεράσματα.

Από την ανάλυση των συνεντεύξεων με εκπαιδευτικούς που εργάστηκαν στις ΔΥΕΠ, προέκυψαν ενδιαφέροντα συμπεράσματα που επιβεβαιώνουν την ανάγκη για αλλαγή στην εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων. Μέσα τα δεδομένα των Ομάδων Εστιασμένης Συζήτησης αναδύθηκαν τα ζητήματα που απασχόλησαν τους εκπαιδευτικούς των Δομών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και την βελτίωσή της. Ένα τέτοιο ζήτημα, αποτελεί η σοβαρή έλλειψη για ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό υλικό. Το Υπουργείο Παιδεία προμήθευσε τις Δομές με βιβλία που δεν συμπεριλαμβάνουν ηλικιακά και γνωστικά όλα τα επίπεδα των μαθητών που φοιτούν σε αυτές. Οι εκπαιδευτικοί τα σχολίασαν σαν «προχωρημένα» και τα δούλεψαν μόνο με τις μεγαλύτερες τάξεις. Αλλά και μια προσπάθεια εμπλουτισμού του υλικού από την ελληνική Οργάνωση της Κοινωνίας των Πολιτών, ΜΕΤΑδραση σε συγκεκριμένες ΔΥΕΠ, δεν φάνηκε χρήσιμη για τον ίδιο λόγο. Επίσης το υλικό δεν ήταν προσαρμοσμένο σε περισσότερες γλώσσες, πλην των επικρατέστερων ενδιαφέροντος όπως τα ελληνικά, τα αγγλικά και σε ελάχιστες περιπτώσεις τα αραβικά και φαρσί. Δεν υπήρχαν βιβλία που να εξυπηρετούν το γνωστικό αντικείμενο όλων των μαθημάτων και ειδικοτήτων. Όσον αφορά το υλικοτεχνικό κομμάτι, ο χώρος των αιθουσών δεν φαίνεται να εξυπηρετούσε πάντα στην διεξαγωγή των μαθημάτων, αφού δεν υπήρχαν σε όλες τις σχολικές μονάδες εργαστήρια πληροφορικής, ή αίθουσες εξοπλισμένες με προτζέκτορα και υπολογιστή. Το οπτικό υλικό αποτέλεσε λύση στο πρόβλημα της επικοινωνίας που αντιμετώπιζαν οι δάσκαλοι με τους μαθητές και λόγω των ελλείψεων δεν μπόρεσαν να διευκολύνουν την εκπαιδευτική διαδικασία. Η χρήση των τεχνολογικών μέσων σε αυτήν την περίπτωση, δύναται να κάνει πιο ενδιαφέρον το μάθημα μέσα από τις εικόνες και λύνοντας το πρόβλημα της κοινής γλώσσας επικοινωνίας. Επίσης λόγω διαμόρφωσης των αιθουσών, αλλά και της κακής συνεργασίας με τους υπεύθυνους της πρωινής ζώνης, οι δάσκαλοι δεν μπορούσαν σε όλες τις περιπτώσεις να αναρτούν οπτικό υλικό στους τοίχους. Κάτι που θα εξυπηρετούσε στην ενδυνάμωση στο γνωστικό αντικείμενο, αφού ο μαθητής χρειάζεται πολλά περισσότερα ερεθίσματα από μια στείρα παρουσίαση, για να απομνημονεύσει μια πληροφορία. Σε κάτι ακόμα που θα βοηθούσε η ανάρτηση οπτικού υλικού έγκειται στο ότι ο μαθητής σε πολλές περιπτώσεις, μπορεί να χάσει σημαντικές πληροφορίες επειδή δεν μπορεί να κατανοήσει μέρος αυτών αφού του μεταδίδεται σε άλλη γλώσσα που δεν κατέχει

καλά ή και καθόλου (Cummins, 2005). Τέλος μπορεί να παίζει σημαίνον ρόλο και στην ενδυνάμωση της ταυτότητας των παιδιών, αφού το βρήκαν σαν τρόπο επαφής και επικοινωνίας με τους μαθητές του πρωινού.

Ένα ακόμα ζήτημα που αντιμετώπισαν οι συνεντευξιαζόμενοι, ήταν η ελευθερία στο πρόγραμμα σπουδών που κάποιοι το βρήκαν λειτουργικό, όμως δεν βοήθησε όσους δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία στην εκπαίδευση και πόσο μάλιστα των προσφύγων. Το Υπουργείο φαίνεται να επέλεξε κάτι τέτοιο, γιατί δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές ή ο προγραμματισμός διδακτέας ύλης που να μπορέσει να στηρίξει την εκπαίδευση των προσφύγων. Αλλά δεν φαίνεται να μερίμνησε και για την επιμόρφωση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών που εργάστηκαν στις Δομές. Όπως αναδύθηκε, δεν ήταν προετοιμασμένοι για την υποδοχή και εκπαίδευση των προσφυγόπουλων και ειδικά στην αρχή της σχολικής χρονιάς δεν μπορούσαν να τα κατανοήσουν, να επέμβουν σε ζητήματα μεταξύ τους και ένοιωθαν αμηχανία απέναντι τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την δυσκολία στην οργάνωση των μαθημάτων, στερώντας από τα παιδιά προσφύγων την ευκαιρία για ένα ισότιμο με το πρωινό, εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα τα εφοδιάσει με τα απαραίτητα εργαλεία μέσω της μάθησης.

Η αξιολόγηση του γνωστικού επιπέδου των μαθητών των Δομών στην αρχή της σχολικής χρονιάς, κρίθηκε αναγκαία. Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες να αναπτύξουν τις δεξιότητες που είχαν ήδη αποκτήσει και να ενταχθούν πιο γρήγορα στο πρωινό πρόγραμμα. Ακόμα οι εκπαιδευτικοί θα έχουν την δυνατότητα να ενημερωθούν για τις γνωστικές ανάγκες των παιδιών και να εφαρμόσουν πιο στοχευμένα και αποτελεσματικά μεθόδους διδασκαλίας.

Ένα άλλο ζήτημα που προέκυψε από την συζήτηση είναι η πρόσληψη αναπληρωτών με μειωμένο ωράριο στις ΔΥΕΠ. Οι αναπληρωτές μειωμένου ωραρίου με την αίτηση βελτίωσης θέσης, αναβαθμίστηκαν. Προκειμένου να συμπληρώσουν τις 24 ώρες/εβδομάδα της σύμβασης, τοποθετήθηκαν στο πρωινό πρόγραμμα με αποτέλεσμα οι τάξεις των ΔΥΕΠ να έχουν αλλάξει πολλές φορές η κάθε μια εκπαιδευτικό προσωπικό. Αυτό συνεπάγεται και την αλλαγή κάθε φορά, στην συνοχή παράδοσης της διδακτέας ύλης της εκάστοτε τάξης των Δομών.

Οι σχέσεις των παιδιών με του εκπαιδευτικούς επηρεάστηκε από την έλλειψη επικοινωνίας. Παρόλα αυτά οι μαθητές επιχείρησαν την τριβή και αλληλεπίδραση μαζί τους, κυρίως μέσω του παιχνιδιού. Οι συνεντευξιαζόμενοι θεώρησαν πως η παρουσία διερμηνέα θα μπορούσε να γεφυρώσει αυτήν την απόσταση, ενώ δεν

φάνηκε να αντιλαμβάνονται όλοι, τα συμπεριφορικά μηνύματα των παιδιών για δημιουργία κοινών γλωσσικών συμβόλων. Οι μαθητές φαίνεται να αποζητούσαν την αποδοχή μέσα από την πρόθυμη και φιλική στάση τους, στα ασφαλή περιβάλλοντα και στα άτομα που τους το πρόσφεραν.

Η κοινότητα και ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων δεν φάνηκε να εμπλέκονται με κάποιο τρόπο. Επίσης, η συμμετοχή και η στήριξη από τα μέλη του συλλόγου διδασκόντων της πρωινής ζώνης δεν ήταν ενεργές. Τέτοιες καταστάσεις *συμπεριφορών αρνητικής διάκρισης* δυσχεραίνουν την ένταξη των παιδιών προσφύγων στην κοινωνία υποδοχής και συνεπάγεται την εγκαθίδρυση της ξενοφοβικών αντιλήψεων και στάσεων που προβάλλουν επίσης τις αξίες και τους κανόνες της κοινωνίας (Χτούρης, Ζήση, Ρόντος, 2011). Αλλά και κάποιες περιπτώσεις των εκπαιδευτικών των ΔΥΕΠ φαίνεται με την στάση τους να αναπαράγουν την έννοια του «ξένου» σε σχέση με την ελληνική κουλτούρα, ειδικά στα θέματα πειθάρχησης των πολιτισμικά διαφέροντων οικογενειών των προσφύγων. Αναφέρθηκαν στους πρόσφυγες προβάλλοντάς τους ως άτομα με διαφορετική κουλτούρα που θυμίζουν οι τακτικές τους βγαλμένες από άλλο κόσμο με τάσεις έντονης βίας, που σοκάρουν και τώρα δύνεται η ευκαιρία εκπολιτιστούν (Τοπάλη, 2012). Για αυτόν τον σκοπό αναφέρθηκαν στις ασκήσεις σχολικής ετοιμότητας, προκειμένου τα παιδιά να προετοιμαστούν για την ζωή στο δημοτικό και στον δυτικό τρόπο ζωής. Αλλά θέλησαν να εκφράσουν και την ανάγκη για επαφή και επικοινωνία με την οικογένεια. Όχι μόνο για να στηρίξουν οι κηδεμόνες τα παιδιά στην εκπαιδευτική διαδικασία και να συμβάλουν στην ενδυνάμωση της ταυτότητα τους, αλλά και για να στηρίξουν την διαδικασία *δυτικοποίηση* τους (όπως αναφέρει ένας από τους εκπαιδευτικούς).

Καταληκτικά, απογοητευτικά είναι τα αποτελέσματα των απόψεων των εκπαιδευτικών της έρευνας για την ένταξη των παιδιών προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Εξέφρασαν την ανησυχία τους για τα ζητήματα σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα που αποκόμισαν από την εμπειρία τους. Φαίνεται το βάρος της εκπαίδευσης στις ΔΥΕΠ να το έχουν αναλάβει, χωρίς το Υπουργείο να δίνει κατευθυντήριες και στήριξη, μαχόμενοι τα καθημερινά εμπόδια της αντιστεκόμενης κοινωνίας.

2.7 Αντί επιλόγου.

Σημαντική συμβολή στην έρευνα των ζητημάτων της ένταξης των παιδιών προσφύγων από το πρίσμα του εκπαιδευτικού ήταν η χρήση της έννοιας της ταυτότητας του ατόμου και του ρόλου του δασκάλου. Όπως προκύπτει από την παρούσα μελέτη, η προσωπική και κοινωνική ταυτότητα του ατόμου αναπτύσσεται, μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Κατ' αυτήν, ο δάσκαλος επιλέγει την μέθοδο και τα εργαλεία με τα οποία θα εφοδιάσει το άτομο. Παράλληλα το σχολείο αποτελεί ένα περιβάλλον ανάπτυξης και πειραματισμού πάνω στις διαδικασίες κοινωνικοποίησης. Αυτές επηρεάζονται, όπως και ο ρόλος που θα επιλέξει ο δάσκαλος, από τις στάσεις και αντιλήψεις της κοινωνίας.

Όπως αναδείχθηκε από την έρευνα, το εκπαιδευτικό σύστημα δεν δύναται να εντάξει αποτελεσματικά τα παιδιά προσφύγων, προσφέροντάς τους τα απαραίτητα γνωστικά εφόδια. Οι ρόλοι και η αλληλεπίδραση στο σχολικό περιβάλλον είναι βαθιά επηρεασμένα από τις κοινωνικές αναπαραστάσεις της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Αυτό συνεπάγεται την αποτυχία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά και την απογοήτευση των εκπαιδευτικών των ΔΥΕΠ που φαίνεται να μην έχουν στήριξη.

Η προσπάθεια αντιμετώπισης των ζητημάτων όπως παρουσιάστηκαν από την εμπειρία των συνεντευξιαζόμενων, προϋποθέτει την συμμετοχή του κράτους αλλά και της κοινωνίας. Κρίνεται απαραίτητη η εκδήλωσή των φαινομένων και η αλληλοϋποστήριξη των μελών της σχολικής κοινότητας, καθώς επίσης και ο σχεδιασμός εκπαιδευτικών πρακτικών που θα είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες του κάθε μαθητή, από αρμόδιους.

~

3. *Εικαστική παρέμβαση στο πεδίο δράσης*

3.1 *Animation και παρουσίαση αποτελεσμάτων.*

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων των συνεντεύξεων των εστιασμένων ομάδων συζήτησης, καθώς και η τέταρτη έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες με τίτλο «Ανεβάζοντας Ταχύτητα: Η Εκπαίδευση των Προσφύγων σε Κρίση»³, έγινε η αφορμή για την δημιουργία της εικαστικής παρέμβασης. Η παρέμβαση πρόκειται για ένα animation μικρού μήκους των 92 δευτερολέπτων. Σκοπός είναι να λειτουργήσει σαν παρουσίαση των αποτελεσμάτων την έκθεσης της Ύπατης Αρμοστείας για τις ευκαιρίες των προσφύγων στην εκπαίδευση. Προορίζεται για πρόγραμμα αγωγής υγείας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, έχοντας σαν στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών και μαθητών.

Το animation (από το λατινικό «anima» που σημαίνει ψυχή) διαφέρει από μια κινηματογραφική ταινία, αφού η πρώτη ύλη είναι τελείως διαφορετική. Είναι το αποτέλεσμα κινούμενων εικόνων που τοποθετούνται με τέτοια σειρά ώστε να δημιουργούν μια οφθαλμαπάτη, μια *τεχνητή υποκειμενική υπόσταση* (Σηφιανός, 2006). Βασίζεται στην δημιουργία διάρκειας τεχνητού χρόνου που μιμείται αυτήν του πραγματικού, χωρίς να είναι πιστό αποτύπωμά του. Στην συγκεκριμένη παρέμβαση, δημιουργήθηκαν 2332 ψηφιακά σχέδια/καρέ. Στην συνέχεια επεξεργάστηκαν και συντέθηκαν σε ένα βίντεο, στο οποίο χρησιμοποιήθηκαν ήχοι και μουσική μαγνητοφωνημένα ζωντανά, με βάση την εικόνα.

Το κινηματογραφικό animation μικρού μήκους, έχει τίτλο «*Let's change it!*» και πραγματεύεται τα πιθανά στάδια της μετακίνησης ενός ανήλικου ατόμου. Όλο είναι σχεδιασμένο μέσα από τα μάτια του παιδιού (first person) ώστε ο θεατής να μπορέσει να ταυτιστεί περισσότερο με τα συναισθήματα και τις εικόνες. Πρωταγωνιστής του έργου είναι το χέρι του. Οι σκηνές που προβάλλονται είναι επικεντρωμένες εκεί, σαν σημείο έκφρασης των συναισθημάτων. Προβάλλεται το παρελθόν με τον λόγο που πυροδότησε την αρχή της μετακίνησης. Το παιδί φαίνεται

³ UNHCR, (2018). *Stepping Up: Refugee Education in Crisis*. https://www.unhcr.org/steppingup/?fbclid=IwAR1X0OlfH_8aP3qo5pH9Iwwu7X4G_pkxJ7d2OstBu_VeVVjGLQy0I46FXHg. (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 25/1/2020).

να βρίσκεται στο σχολείο, όταν μια βόμβα σκάει. Ανοίγοντας τα μάτια του, όλα γύρω γίνονται μαύρα ενώ παρατηρεί τα τραυματισμένα, ματωμένα χέρια του από τα συντρίμμια. Στην συνέχεια ένα χέρι ενήλικου φαίνεται να το αρπάζει για να διαφύγουν όσο το παιδί είναι σε κατάσταση σοκ. Τρέχουν μαζί μέχρι που χωρίζονται λόγω συμπλοκών. Ένα σωσίβιο βρίσκεται στο χέρι του και μαζί με αυτό πέφτουν στην θάλασσα. Το παιδί όμως όντας αδύναμο, βλέπει να χάνει το σωσίβιο, καθώς χάνει τις αισθήσεις του μέσα στην ηρεμία της θάλασσας. Ένα άλλο χέρι ενήλικου κάνει την εμφάνισή του. Ο ενήλικας τραβάει το παιδί από την θάλασσα και το ανασύρει. Αυτό, λιποθυμεί. Στην συνέχεια φαίνεται να ξυπνάει στο κρεβάτι του νοσοκομείου. Είναι μόνο. Τότε, ένα τρίτο χέρι ενήλικου, εμφανίζεται και πάλι, το κρατάει με αγάπη, του ανοίγει την παλάμη και του τοποθετεί ένα νέο βιβλίο, σαν σύμβολο για μια νέα αρχή στη ζωής του.

Το animation στόχο έχει να προβάλλει το βάρος που πρέπει να δοθεί για την εκπαίδευση των προσφύγων, σαν ανθρώπινο δικαίωμα και σαν συμβολή στην αλλαγή της κοινωνίας. Σύμφωνα με την διεθνή έκθεση του 2019 της ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, τα παιδιά προσφύγων δεν έχουν την ευκαιρία να συνεχίσουν την εκπαίδευση τους στις χώρες υποδοχής ενώ μόλις το 3% εγγράφεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παρατηρείται παράλληλα βαθμιαία μείωση από την μια βαθμίδα στην άλλη παγκοσμίως στον πληθυσμό των 2.9 εκατομμυρίων παιδιών προσφύγων. Οι εγγραφές ξεκινάνε με 63% στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και συνεχίζουν με 24% στην δευτεροβάθμια (UNHCR, 2018), όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα. Με άλλα λόγια, τα παιδιά παγκοσμίως ξεκινάνε με υψηλά ποσοστά εγγραφών στην πρωτοβάθμια και συνεχίζει κάτι λιγότερο από τα μισά από αυτά στην τριτοβάθμια. Από την άλλη, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εγγράφονται περίπου τα μισά από τα παιδιά προσφύγων, για να εγκαταλείψει ο μισός πληθυσμός από αυτά, την εκπαίδευση στην δευτεροβάθμια και τελικά να συνεχίσει μια πάρα πολύ μικρή μερίδα στην τριτοβάθμια.

Εγγραφές παιδιών στην εκπαίδευση		
Εκπ. βαθμίδα	Παιδιά παγκοσμίως	Παιδιά προσφύγων
Πρωτοβάθμια	91%	63%
Δευτεροβάθμια	84%	24%
Τριτοβάθμια	37%	3%

Πίνακας 2

Στο τέλος του animation προβάλλεται επίσης και το κείμενο «This is not the end. The story has just begun», ενώ συνεχίζει με την προβολή των ποσοστών από την τέταρτη διεθνή έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ που προαναφέρθηκαν, καταλήγοντας με την φράση «Let's change it!».

Για την παρέμβαση δημιουργήθηκε μια αφίσα για την ενημέρωση των πολιτών των διάφορων κοινοτήτων υποδοχής και πιο συγκεκριμένα των περιοχών στις οποίες στεγάζονται κέντρα φιλοξενίας και ΔΥΕΠ. Η αφίσα έχει σαν τίτλο «Έχετε ένα λεπτό να σας μιλήσουμε για την εκπαίδευση προσφύγων;» ενημερώνει σχετικά με το ζήτημα της εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων με το εξής σύντομο κείμενο:

Οι πρόσφυγες είναι άτομα βίαια εκτοπισμένα από την πατρίδα τους. Η χώρα τους δεν μπορεί να τους προστατεύσει και η επιστροφή σε αυτήν αποτελεί μέγιστο κίνδυνο για την ζωή, την ελευθερία και την αξιοπρέπεια τους.

Ένας τρόπος για να συμβάλουν στους τόπους υποδοχής και να ζαναχτίσουν τις ζωές τους είναι η εκπαίδευση..

Στην συνέχεια ακολουθεί ένας qr κωδικός, ο οποίος όταν σαρωθεί οδηγεί στην προβολή του animation «Let's change it» στο youtube (<https://www.youtube.com/watch?v=WThL8dCq8lw>), για την ανάγνωση των στατιστικών και των ποσοστών εγγραφής στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης. Η αφίσα, κολλήθηκε κυρίως έξω από τα σχολεία που στεγάζονται ΔΥΕΠ, αλλά και σε κεντρικά σημεία των χωριών που βρίσκονται αυτά τα σχολεία. Με αυτόν τον τρόπο οι εκπαιδευτικοί του πρωινού προγράμματος, οι μαθητές και οι γονείς τους, αλλά και οι κοινότητες υποδοχής είχαν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν μια σύντομη ενημέρωση. Η δράση αυτή είχε σαν απώτερο σκοπό να ενεργοποιήσει αυτούς τους μη φαινομενικά εμπλεκόμενους. Να τους παροτρύνει μέσα από την δημιουργία

αισθήματος περιέργειας και προβληματισμού να γνωρίσουν την κατάσταση που επικρατεί και να συνομιλήσουν με τους εκπαιδευτικούς των ΔΥΕΠ. Ίσως να έρθουν σε επαφή και με τα παιδιά του σχολείου που φοιτούν στο απογευματινό πρόγραμμα.

Η παρέμβαση σχεδιάστηκε ουσιαστικά με στόχο την επιδίωξη της αλληλεπίδρασης του πλαισίου των Δομών Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων με το μακρο-περιβάλλον της κοινότητας. Μέσα από την γνωριμία των κατοίκων των περιοχών υποδοχής με τα παιδιά των Δομών και την κατανόηση της εκπαίδευσης σαν δικαίωμα και ευκαιρία, μπορεί να επιτευχθεί η εξομάλυνση των δυστικών σχημάτων που ενδυναμώνουν το αίσθημα ξενοφοβίας που διέπει τις κοινότητες στις οποίες πραγματοποιήθηκε η δράση. Η παρέμβαση αφορά κυρίως άτομα τα οποία είναι εξοικειωμένα με την τεχνολογία και τα τεχνολογικά μέσα, αφού απαιτούνται γνώσεις χειρισμού smartphone με σαρωτή για qr code. Η χρήση του qr code επιλέχθηκε για να αποκρύψει την οποιαδήποτε περαιτέρω πληροφορία ώστε να παροτρύνει τον αναγνώστη να εμπλακεί μέσα από το αίσθημα περιέργειας για την συνέχεια και τον τρόπο εξέλιξης του μηνύματος της αφίσας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η αφίσα να απευθύνεται σε ένα κατά κύριο λόγο νεαρό ηλικιακά κοινό που γνωρίζει πώς να σαρώνει αντίστοιχους κωδικούς με τα κατάλληλα τεχνολογικά μέσα.

Η αφίσα επιλέχθηκε να εκτυπωθεί σε χρωματιστό χαρτί και να κολληθεί σε ουδέτερο χρωματικά μέρος ώστε να μπορέσει να τραβήξει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Οι αφίσες όπως προαναφέρθηκε, κολλήθηκαν σε δημόσιο μέρος, σε κεντρικά σημεία τριών τόπων υποδοχής και έξω από κτήρια που στεγάζονται ΔΥΕΠ. Για την παρέμβαση κολλήθηκαν 200 αντίτυπα στο διάστημα τριών ημερών, στις 9, 10 και 11 Φεβρουαρίου 2020 τις βραδινές ώρες. Μέχρι και τις 14 Φεβρουαρίου σχεδόν όλες οι αφίσες είχαν καταστραφεί λόγω καιρικών συνθηκών, ενώ κάποιες φαίνεται να είχαν σκιστεί έπειτα από ανθρώπινη επέμβαση. Στο τέλος του παραρτήματος παρατίθενται και φωτογραφικό υλικό από την αφισοκόλληση.

~

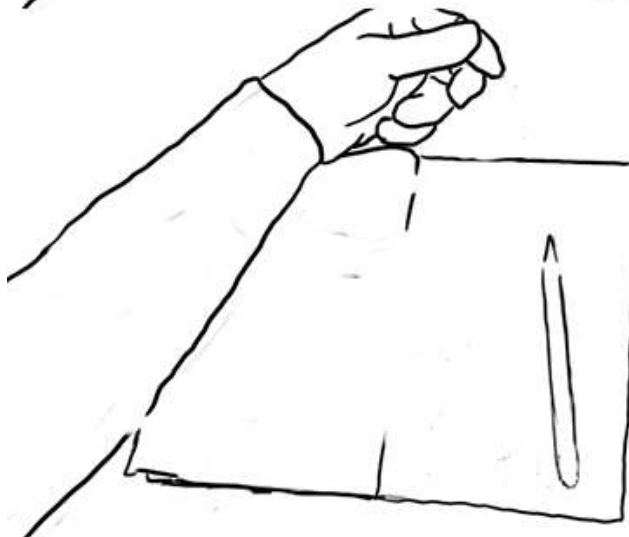
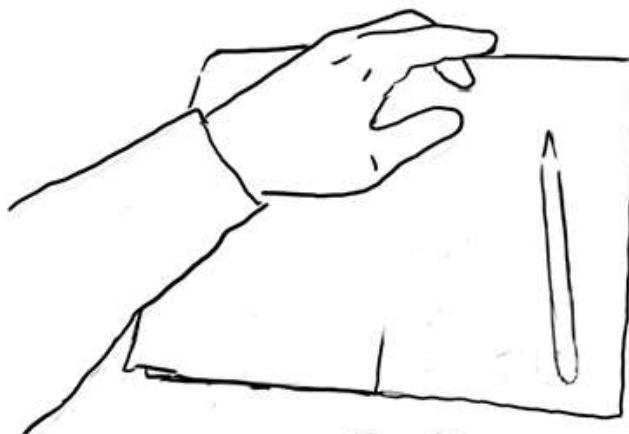
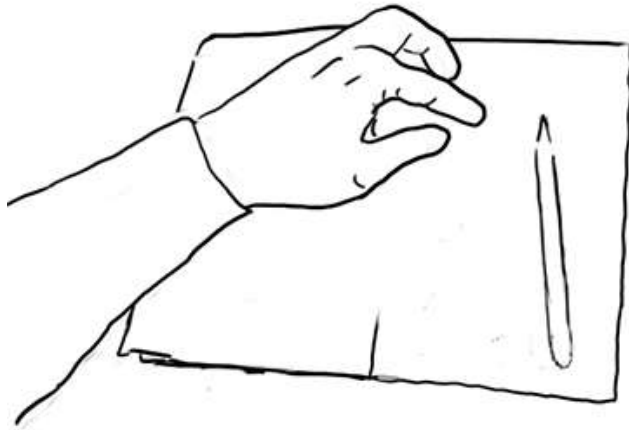

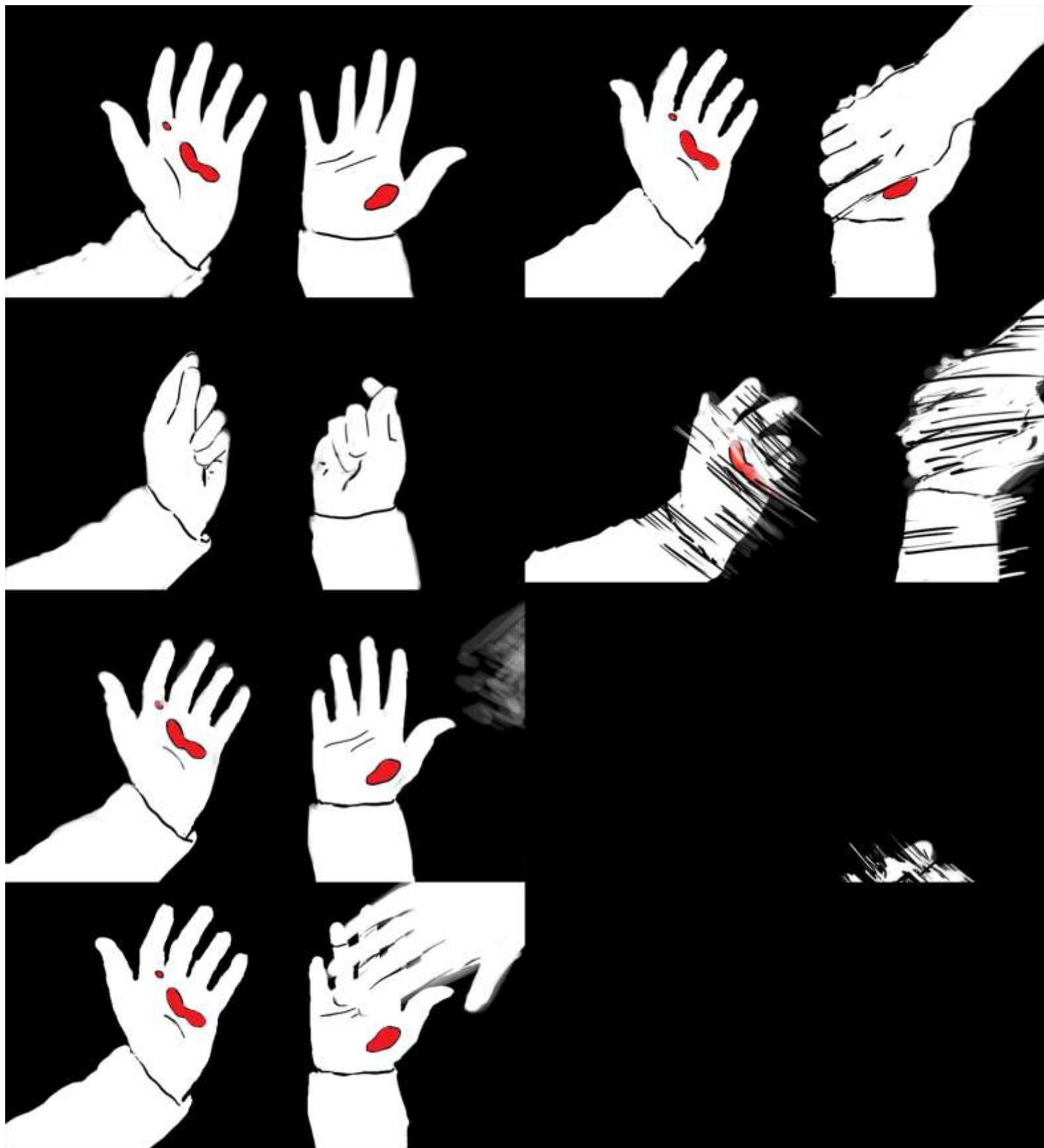
Εικόνα 1 Η αφίσα με τον QR κωδικό.

Εικόνα 2 Η αφίσα σε βιτρίνα μαγαζιού.

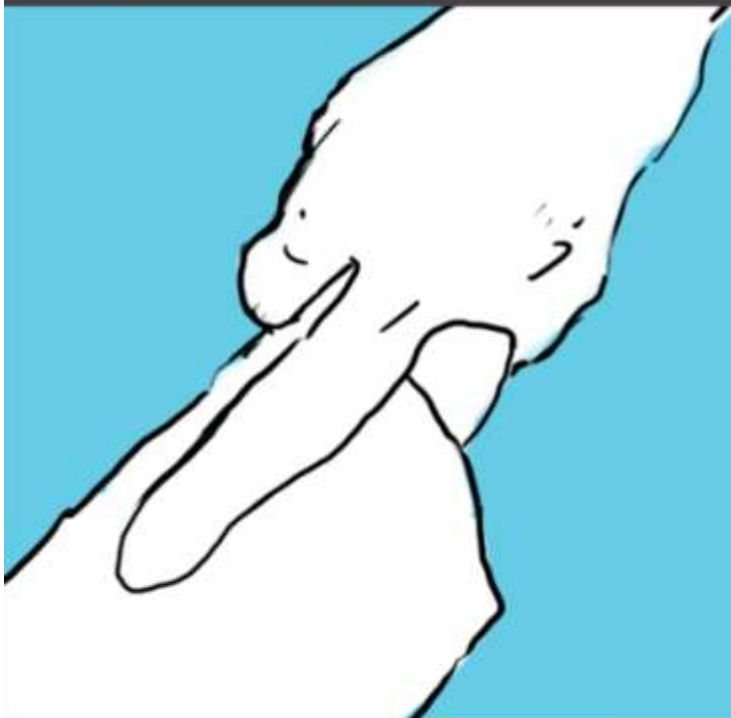
Στιγμιότυπα από το animation.

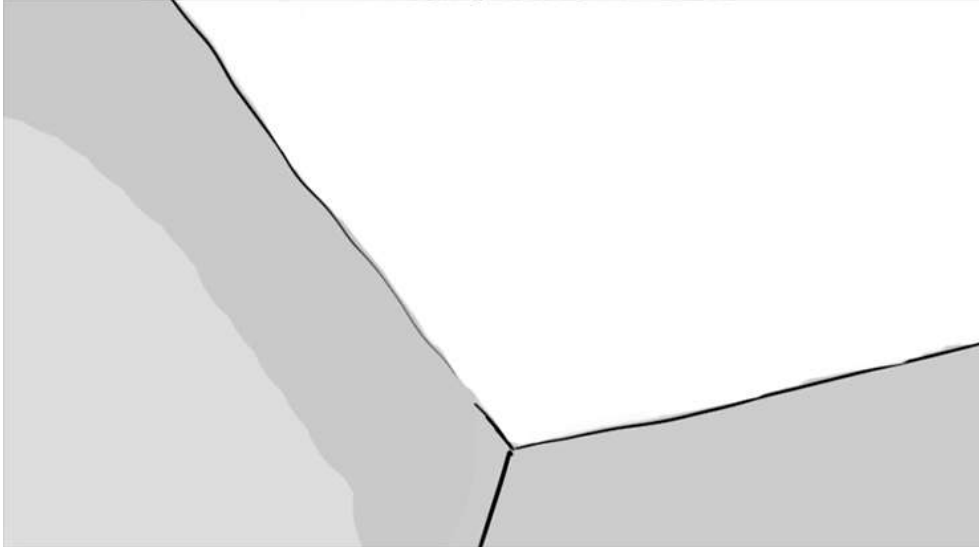
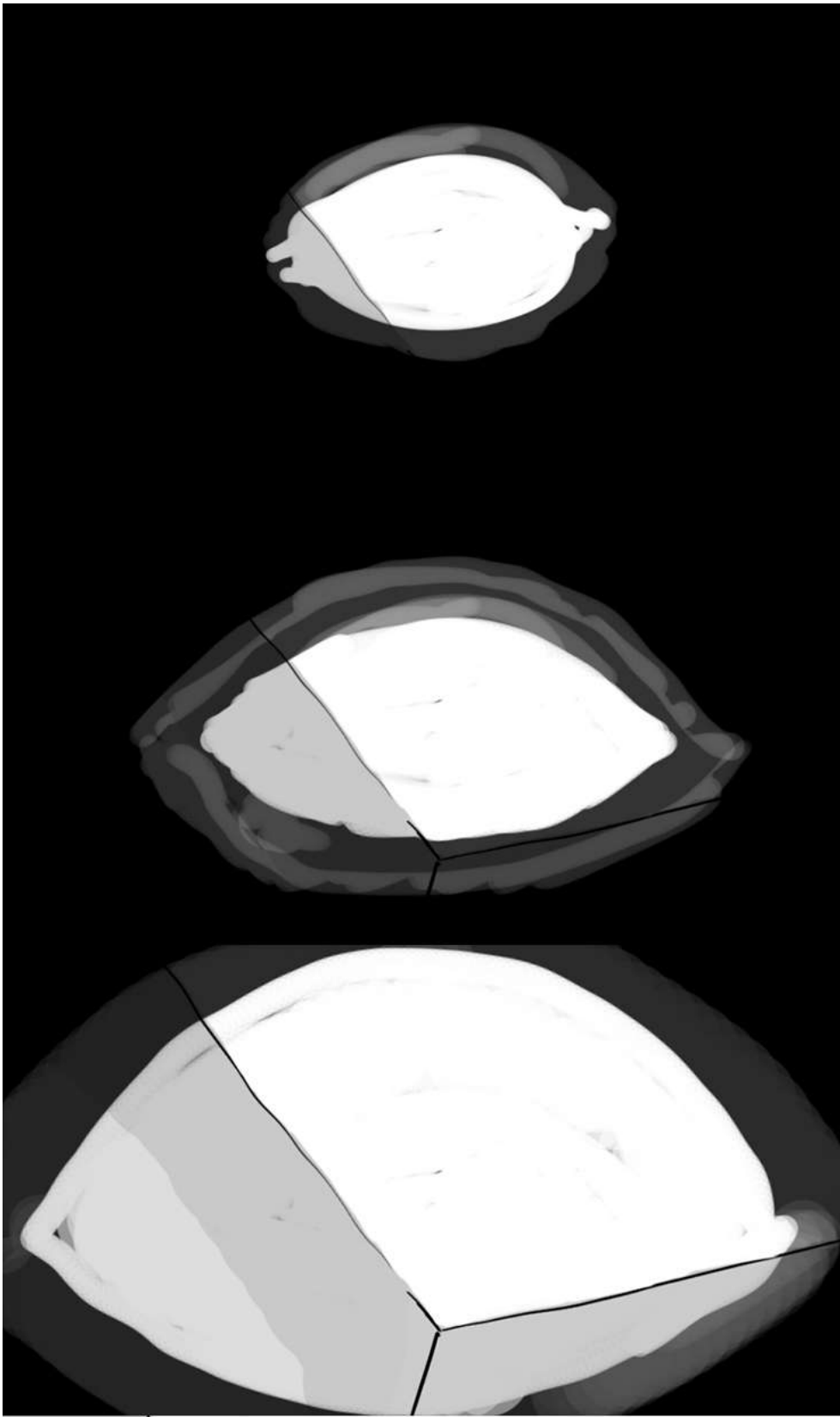

This is not

THE END

Let's Change
it!

Animation: ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ANNA

Πηγή: UNHCR (2018)

Αντί Επιλόγου και προτάσεις.

Η εκπαίδευση και ένταξη των παιδιών προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα φαίνεται δυστυχώς να αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες, μειώνοντας σημαντικά τις ευκαιρίες για ισότιμη αντιμετώπιση και ευκαιρίες. Είναι ένα ζήτημα που ενώ οι εκπαιδευτικοί μοιάζουν να προσπαθούν με πολύ μικρή στήριξη από το περιβάλλον, αφορά ολόκληρη την κοινωνία και προϋποθέτει την πραγματοποίηση κοινωνικών παρεμβάσεων.

Η παρούσα μελέτη, ασχολήθηκε σχετικά με την εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη των παιδιών προσφύγων μέσα από την ανάπτυξη και ενδυνάμωση της ταυτότητας τους στο σχολικό περιβάλλον. Ως εφαλτήριο για την ένταξη τους, εξετάστηκε το αποτέλεσμα του δικτύου αλληλεπίδρασης μεταξύ των παιδιών, των εκπαιδευτικών, των γονέων και της κοινότητας, όπως το περιέγραψαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα, εκπαιδευτικοί. Έτσι, μελετήθηκε ο θεσμός του σχολείου ως περιβάλλον ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων αλλά και ο ρόλος του δασκάλου ως διαμεσολαβητής των κοινωνικών αντιλήψεων και στάσεων της κοινωνίας υποδοχής. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα και ειδικά σε συνδυασμό με τα ποσοστά της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ σχετικά με τις εγγραφές των παιδιών προσφύγων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, είναι απογοητευτικά.

Με αφορμή την ανάλυση των συνεντεύξεων, οι πιο σημαντικές προτάσεις που προέκυψαν για την βελτίωση και διευκόλυνση της εκπαιδευτικής διαδικασίας βασίστηκαν σε τέσσερα πολύ βασικά ζητήματα :

- Έλλειψη ειδικά σχεδιασμένου εκπαιδευτικού υλικού.
- Έλλειψη επιμόρφωσης εκπαιδευτικών.
- Δημιουργία ενός σταθερού εκπαιδευτικού πλαισίου.
- Ανάγκη για συνεργασία και στήριξη από: τους δασκάλους του πρωινού προγράμματος καθώς και των camp, με επαγγελματίες ψυχικής υγείας και διερμηνείς.

Σε αυτό το σημείο πρόκειται να προταθούν εναλλακτικές μόνο για τα πιο βασικά ζητήματα, που παρακωλύουν σημαντικά την εκπαιδευτική διαδικασία στις ΔΥΕΠ κυρίως της πρωτοβάθμιας, σε πλαίσια εφικτά, χωρίς να περιγράφεται ιδανικά το τι θα έπρεπε να ακολουθείται και να συμβαίνει.

Αρχικά, αυτό που προτείνεται είναι η δημιουργία ενός πιο εύχρηστου και εύκολα προσβάσιμου εκπαιδευτικού υλικού. Βιβλία και διαδραστικό ψηφιακό υλικό

βασισμένα κυρίως στην εικόνα, πρέπει να προσφέρουν την δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές που δεν έχουν κοινή γλώσσα επικοινωνίας να αναπτύξουν έναν κώδικα ώστε να διευκολυνθεί και να γίνει αποτελεσματικότερη η εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης το υλικό θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένο για τις διάφορες ηλικιακές ομάδες μαθητών, στις διάφορες ειδικότητες, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τον γλωσσικό πλουραλισμό σε μια τάξη ΔΥΕΠ.

Στην συνέχεια, κρίνεται αναγκαία η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που υπηρετούν στις συγκεκριμένες Δομές, με ειδικά σεμινάρια, workshops, ημερίδες κ.α. Οι συνεντευξιαζόμενοι δήλωσαν την αμηχανία τους τόσο στην διδασκαλία όσο και στην επαφή με τα παιδιά και υπογράμμισαν την ανάγκη τους για κατάρτιση και ενημέρωση σε αυτόν τον τομέα.

Πολύ σημαντικό κομμάτι αποτελεί και η δημιουργία ενός σταθερού εκπαιδευτικού πλαισίου με ξεκάθαρους στόχους για την εκπαίδευση των προσφύγων στις ΔΥΕΠ, αλλά και του προγράμματος διδασκαλίας. Σε αυτό το πλαίσιο συμπεριλαμβάνεται φυσικά και αποφόρτιση από τις συνεχόμενες αλλαγές του εκπαιδευτικού προσωπικού που φαίνεται να ανανεώνεται πολλές φορές μέσα στην σχολική χρονιά, καθώς και η υποστήριξη των δασκάλων αντιστοίχως στις αλλαγές του μαθητικού πληθυσμού λόγω μετακίνησης των προσφύγων από και προς τα κέντρα φιλοξενίας.

Καταληκτικά, αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός της συνεργασίας μεταξύ ενός συλλόγου διδασκόντων με εκπαιδευτικούς από το πρωινό και το απογευματινό πρόγραμμα μαζί. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την δυσκολία σε λειτουργικά θέματα που αφορούν τις ΔΥΕΠ, αφού οι εκπαιδευτικοί του πρωινού προγράμματος, φαίνεται να μην έχουν κάποια επαφή με αυτούς του απογευματινού, να αγνοούν τις ανάγκες λειτουργίας της Δομής και τα ζητήματα που τους απασχολούν και σε πολλές περιπτώσεις να επηρεάζουν αποφάσεις και δραστηριότητες τους. Οι συμμετέχοντες πρότειναν την δημιουργία διαφορετικού συλλόγου διδασκόντων των απογευματινών προγραμμάτων, από αυτούς του πρωινού ωρολόγιου προγράμματος, ώστε να μπορούν να έχουν καλύτερο έλεγχο των ζητημάτων, αλλά και διευκόλυνση στα θέματα που αφορούν την Δομή τους καθώς είναι οι καταλληλότεροι στο να πάρουν αποφάσεις. Φυσικά έκριναν αναγκαία την επαφή και συνεργασία με επαγγελματίες ψυχικής υγείας, που να είναι οποιαδήποτε στιγμή προσβάσιμοι, όπως επίσης και με διερμηνείς τόσο για την καλύτερη επικοινωνία με τα παιδιά, ειδικά σε δύσκολες και απαιτητικές καταστάσεις, όσο και με τους κηδεμόνες τους.

Τέλος, με αφορμή την παραπάνω πρόταση για καλύτερη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών πρωινού και απογευματινού προγράμματος που στεγάζονται ΔΥΕΠ και έχοντας σαν στόχο την ευαισθητοποίηση όλων των συμμετεχόντων στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, δημιουργήθηκε το animation με τίτλο «*Let's change it!*». Η ταινία κινουμένων σχεδίων μικρού μήκους, άντλησε έμπνευση, τόσο από τα αποτελέσματα της έρευνας όσο και από την παρουσίαση των ποσοτών της τέταρτης διεθνούς έκθεσης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Το *Let's change it* αφηγείται το ταξίδι μετακίνησης με τους κινδύνους και τις κακουχίες από την πατρίδα, σε χώρες υποδοχής μέσα από τα μάτια ενός μικρού παιδιού. Δίνει τα ποσοστά ευκαιριών και εγγραφών των παιδιών προσφύγων στην εκπαίδευση και σκοπός της δημιουργίας του είναι η διάρρευση του στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στα πλαίσια προγράμματος αγωγής υγείας. Για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη διάδοσή του εικαστικού έργου «*Let's change it!*», δημιουργήθηκε αφίσα ενημέρωσης των πολιτών, η οποία κολλήθηκε σε κεντρικά σημεία περιοχών που βρίσκονται κοντά σε κέντρα φιλοξενίας και στις οποίες στεγάζονται ΔΥΕΠ. Στην αφίσα αναγράφονται πέρα από μια σύντομη περιγραφή της έννοιας του πρόσφυγα και ένας QR κωδικός ο οποίος παραπέμπει σε ένα διαδικτυακό σύνδεσμο σε γνωστή πλατφόρμα, που προβάλλεται το animation.

Φωτογραφικό υλικό από την αφισοκόλληση.

10' ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Έτσι θα λάβει η συλλογή να τη συνδέσει τη συλλογή

Οι πληροφορίες που είναι θέλω να μοιραστώ με
από τον παλιό μου, το γράφω στον χώρο
αυτού, συλλογίζονται με το κείμενο ή με τη
συλλογή ερωτήσεων ή απαντήσεων που θα δώω, να
αλλάξω με τη συλλογή μου.
Είμαι, γράφω, και οι συλλογές μου, πάντα
αλλάζω, να οι συλλογές με τους, να οι
αλλάζω.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΑΚΗ

Έτσι θα λάβει η συλλογή να τη συνδέσει τη συλλογή

Οι πληροφορίες που είναι θέλω να μοιραστώ με
από τον παλιό μου, το γράφω στον χώρο
αυτού, συλλογίζονται με το κείμενο ή με τη
συλλογή ερωτήσεων ή απαντήσεων που θα δώω, να
αλλάξω με τη συλλογή μου.
Είμαι, γράφω, και οι συλλογές μου, πάντα
αλλάζω, να οι συλλογές με τους, να οι
αλλάζω.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΑΚΗ

Βιβλιογραφία

Βιβλία

Αζίζη-Καλατζή Α., Ζώνιου-Σιδέρη Α. & Βλάχου, Α. (1996). *Προκαταλήψεις και στερεότυπα. Δημιουργία και αντιμετώπιση*. Αθήνα, ΥΠΕΠΘ/Γ. Γ. Λ.Ε.

Βακάλιος, Θ., Κανακίδου, Ε., Παναγιωτίδη, Ν., Παπαγιάννη, Β. (1997). *Το Πρόβλημα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στην Δυτική Θράκη*. Αθήνα: Gutenberg.

Βασιλιάδης, Γ. (2006). *Animation. Ιστορία και αισθητική του κινούμενου σχεδίου*. Αθήνα: Αιγόκερως.

Banks, O. (2007). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*, (μτφ. Τάσος Δαρβέρης). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Blackledge, D. & Hunt, B. (2000). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*, (μτφ. Μαρία Δεληγιάνη). Αθήνα: Μεταίχμιο Επιστήμες.

Γεωργογιάννης, Π. (2004). *Θεωρίες της κοινωνικής ψυχολογίας: 1^{ος} τόμος*. Αθήνα: Gutenberg.

Γκόβαρης, Χ. (2011). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Διάδραση.

Γκότοβος, Α. (1996). *Ρατσισμός κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής*. Αθήνα: ΓΓΛΕ.

Cohen, L. Manion, L. (2000). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, (μτφ. Μητσοπούλου Χρυσούλα & Φιλοπούλου Μάνια). Αθήνα: Μεταίχμιο επιστήμες.

Cummins, J. (2005). *Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την Ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της Ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg.

Ζιώγας, Γ. & Ξεπαπαδάκου, Α. (2012). *Γραμματισμός: Πολιτισμική και Αισθητική Αγωγή*. Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: ΥΠΕΠΘ.

Fisher, L. (2003). *Κοινωνιολογία του σχολείου*, (μτφ. Μαρία Σπυριδοπούλου & Μαρία Οικονομίδου). Αθήνα: Μεταίχμιο Επιστήμες.

Flowers N. (Επιμ.). (2012). *Μικρή Πυξίδα, Compasito, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά*, (μτφ. Στέφανος Αγγελίδης). Λευκωσία: Κέντρο Στήριξης μη Κυβερνητικών Οργανισμών.

Fountain, S. (1994). *Δικαίωμά μου. Δραστηριότητες Στηριγμένες σε Εκπαιδευτικές Προτάσεις της UNICEF*, Αθήνα.

Freire, P. (2005) *Pedagogy of the Oppressed*. Translation Myra Bergman Ramos. New York: Continuum.

Κουτσού, Σ. (Επιμ.). (2014). *Δραστηριότητες βιωματικής μάθησης στα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες. Συμβίωση: Σχέδιο Δράσης για την προώθηση της ανεκτικότητας και την πρόληψη του ρατσισμού στο σχολείο*. Αθήνα: Ύπατη Αρμοστία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Λυδάκη, Α. (2001). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Μανιάτης, Π. (2006). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κριτική παιδαγωγική*. Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης, 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Θέμα: «Κριτική, Δημιουργική, Διαλεκτική Σκέψη στην Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη», Αθήνα.

Μάρκου, Γ., Παρθένης, Χ., Παπακωνσταντίνου, Γ., Παυλή-Κορρέ, Μ. (2018). *Η ένταξη των Ρομά στην ελληνική κοινωνία. Ετερότητα και δομικός αποκλεισμός*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Μπαλούρδος, Δ., Χρυσάκης, Μ. (Επιμ.). (2012). *Καταπολέμηση των Διακρίσεων: Τάσεις, Προκλήσεις, Πολιτικές*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών Αθήνα: Παπαζήση.

Μπέργκερ, Λ., Λούκμαν, Τ. (2003). *Η Κοινωνική Κατασκευή της Πραγματικότητας*, (μτφ. Αθανασίου Κώστας). Αθήνα: νήσος.

Μπίμπου- Νάκου, Ι., Στογιαννίδου, Α. (Επιμ.). (2006). *Πλαίσια συνεργασίας ψυχολόγων και εκπαιδευτικών για την οικογένεια και το σχολείο*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Μπουζάκης, Σ. (1986). *Παιδαγωγικοί και κοινωνικοπολιτικοί προβληματισμοί*. Αθήνα: Σμυρنيωτάκη.

Μπουζάκης, Σ. (1989). *Σύγχρονα εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά προβλήματα*. Αθήνα: Gutenberg.

Νάνου, Σ. & Κουτσού, Σ. (Επιμ.). (2009). *«Δεν είναι μόνο αριθμοί» Εκπαιδευτικό Υλικό για τη Μετανάστευση και το Άσυλο στην Ευρώπη.*, Αθήνα: Ύπατη Αρμοστία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Νικολάου, Σ.-Μ., Ελευθεράκης, Θ., Καλεράντε, Ε., Γιαβρίμης, Π., Κουστουράκης, Γ. (Επιμ.). (2018). *Νέες Προκλήσεις στην Εκπαίδευση και τη Δημοκρατία: Κοινωνιολογικές και Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις της Δημοκρατικής Εκπαίδευσης.*, Αθήνα: Gutenberg.

Νομικού, Μ. (2013). *Μαθητές Χωρία Σύνορα, Connecting Classrooms*. Αθήνα: British Council.

Παλαιολόγου, Ν., Ευαγγέλου, Ο. (2003). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική: εκπαιδευτικές, διδακτικές και ψυχολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ατραπός.

Παλαιολόγου, Ν., Ευαγγέλου, Ο. (2011). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική: εκπαιδευτική πολιτική για παιδιά μεταναστών*. Αθήνα: Πεδίο.

Παλαιολόγου, Ν. (Επιμ.). (2012). *Διαπολιτισμική Ευρώπη: διαφορετικότητα και κοινωνική πολιτική*. Αθήνα: Πεδίο.

Παπαστάμου Σ. (2008). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία (β' τόμος). Η παράδοση*. Αθήνα: Πεδίο.

Παπαχρήστος, Κ. (2011). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση στο ελληνικό σχολείο*. Αθήνα: Ταξιδευτής.

Πούρκος, Α. Μ. (Επιμ.). (2015). *Βίωμα και βασισμένες στην τέχνη ποιοτικές μέθοδοι έρευνας. Επιστημολογικά –μεθοδολογικά ζητήματα και νέες προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Νησίδες.

Robson, C. (2010). *Η έρευνα του Πραγματικού Κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.

Συλλαίου, Σ. και Ζιώγας, Γ. (2015). *Τοπίο: Ιστορίες, πολιτικές αναπαραστάσεις*. Πρακτικά Συνεδρίου, Τόμος 1. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Τριανταφύλλου, Σ. (2014). *Πλουραλισμός, Πολυπολιτισμικότητα, Ενσωμάτωση, Αφομοίωση. Σημειώσεις για τη σύγχρονη ανοιχτή κοινωνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη

Willig, C. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία*. Αθήνα: Gutenberg.

Φραγκουδάκη, Α. (1985). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης: Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο*. Αθήνα: Παπαζήση.

Φραγκουδάκη, Α. & Δραγώνα, Θ. (Επιμ.). (1997). *«Τι είναι η πατρίδα μας;» Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Χατζησωτηρίου, Χ., Ξενοφώντος, Κ. (Επιμ.). (2014). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Προκλήσεις, παιδαγωγικές θεωρήσεις και εισηγήσεις*. Καβάλα: Σαΐτα.

Χτούρης, Σ., Ζήση, Α., Ρόντος, Κ. & Ρενταρή, Μ. (Επιμ.). (2012) *Πρακτικά Ημερίδας. Κοινωνικές ομάδες με ξενοφοβικές τάσεις*. Μυτιλήνη: Πανεπιστήμιο Αιγαίου-Τμήμα Κοινωνιολογίας- Εργαστήριο Κοινωνικής και Πολιτισμικής Ψηφιακής Τεκμηρίωσης.

Άρθρα

Attride- Stirling, J. (2001). *Thematic networks: an analytic tool for qualitative research*. SAGE Publications, 1 (3): 385-405.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2016). *Εκπαίδευση & κατάρτιση στην Ευρώπη: οι επενδύσεις ανακάμπτουν αλλά η ένταξη εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση.*, Νοέμβριος 2016: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_16_3577 (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 10/2/2020).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2017). *Εκπαίδευση & κατάρτιση στην Ευρώπη: πρόκληση ή ανισότητα.*, Νοέμβριος 2017: https://ec.europa.eu/greece/news/20171011_ekpaideysi_katartisi_el (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 10/2/2020).

Ζήση, Α. (2006) *Μετανάστευση και ψυχική υγεία: Ανασκόπηση εμπειρικών ευρημάτων*. Ψυχολογία, 13 (3): 95-108.

Ζήση, Α., Χτούρης, Σ., Ρόντος, Κ., Σταλίδης, Γ. (2013) *Η εμπειρική μελέτη της ξενοφοβίας στην Ελλάδα σήμερα: Κοινωνικο-δημογραφικοί και κοινωνιο-ψυχολογικοί προσδιοριστικοί παράγοντες*. Ψυχολογία, 20 (2): 176-193.

Ζήση, Α., Χτούρης, Σ., Χίου, Β., Ρενταρή, Μ. (2013) *Η ανάδυση του ξενοφοβικού εαυτού στην τρέχουσα ελληνική κοινωνική εμπειρία: Ευρήματα από ομάδες εστίασης*. Ψυχολογία, 20 (1): 68-81.

Ζήση, Α., Χίου, Β. (2015) *Υλικές συνθήκες, κοινωνικό κεφάλαιο και ψυχική υγεία των παιδιών και των εφήβων: Μια σύντομη επισκόπηση*. Ψυχολογία, 22 (1): 30-34.

Ζήση, Α. (2017) *Μαθήματα κοινής ζωής*. Ψυχολογία, Ανεξάρτητη Συνεταιριστική Εφημερίδα [efsyn.gr](http://www.efsyn.gr), Μάρτιος 2017: https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/102597_mathimata-koinis-zois (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 24/2/2019).

Ρήγα, Α. Β. (1991) *Από τις στάσεις στις κοινωνικές αναπαραστάσεις: μια ανασκόπηση της πρόσφατης βιβλιογραφίας*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 80 (80): 156-165.

Συμβούλιο της Ευρώπης, (2005). *Σύσταση 1720: Εκπαίδευση και Θρησκεία. Κείμενο της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Οκτώβριος 2005: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17373> (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 9/1/2020).

Συμβούλιο της Ευρώπης, (2019). *Κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα όσον αφορά την απαγόρευση των διακρίσεων στην εξωτερική δράση*, Μάρτιος 2019: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6337-2019-INIT/el/pdf> (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 9/1/2020).

Χτούρης, Σ., Ζήση, Α., Σταλίδης, Γ., Ρόντος, Κ. (2014). *Understanding Xenophobia in Greece: A Correspondence Analysis*. *European Journal of Sociology*, 55 (01): 107- 133.

Χτούρης, Σ., Ζήση, Α., Ρενταρή, Μ. (2015). *Μια πρόταση για τη διαλεκτική μεθοδολογία εμπειρικής έρευνας: Το παράδειγμα των εστιασμένων ομάδων για την κοινωνική και εργασιακή ένταξη των νέων*. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 145,1-25.

Χτούρης, Σ. (2009) *Η χωρική διάσταση του κοινωνικού – πολιτισμικού κεφαλαίου*, Απρίλιος 2009: <https://studentweb.aegean.gr/uploadFiles/198-%CE%95%CE%A40402-2/%CE%97%20%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D%20%CE%9A%CE%B5%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%853.pdf> (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 29/10/2019).

Edwards, A. (2016) *‘Πρόσφυγας’ ή ‘μετανάστης’- Ποιος όρος είναι σωστός;* UNHCR, Ιούλιος: 2016: https://www.unhcr.org/gr/12771-prosfygas_i_metanastis.html?fbclid=IwAR22q55N2_xP8EU2wkTdpY6U73tEG7h-oYQak9wiZRS2IwRkqYqtapCy8dU (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 5/11/2019).

UNESCO, (1961). *Σύμβαση κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευση*: <http://unescochair.uom.gr/?p=84> (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 15/1/2020).

UNHCR, (2018). *Stepping Up: Refugee Education in Crisis*. https://www.unhcr.org/steppingup/?fbclid=IwAR1X00lfH_8aP3qo5pH9Iwwu7X4GpkxJ7d2OstBu_VeVVjGLQy0I46FXHg. (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 25/1/2020).

UNHCR, (2019). *Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΕ ΚΡΙΣΗ: χωρίς εκπαίδευση περισσότερα από τα μισά παιδιά πρόσφυγες σχολικής ηλικίας στον κόσμο*: <https://www.unhcr.org/gr/12724-i-ekpaideusi-twn-prosfigwn-se-krisi.html?fbclid=IwAR0P4aNOAENEP4agwYtzn>

[F5xjWKp9rlK2V3bgCSvYW6mLpTpNRYPZhvR4JQ](#) (Τελευταία ημερομηνία ανάκτησης 25/1/2020).

Παράρτημα

Έντυπα ενημέρωσης – συγκατάθεσης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας
Σχολή Καλών Τεχνών
Τμήμα Εικαστικών & Εφαρμοσμένων Τεχνών

Η εκπαίδευση των προσφύγων και η ένταξή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από την οπτική του εκπαιδευτικού.

Έντυπο ενημέρωσης

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια : Καραγιάννη Άννα

Επιβλέπων: Χτούρης Σωτήριος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη της εκπαιδευτικής πολιτικής και η καταγραφή των ελλείψεων από το πρίσμα των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων. Μέσα από την διαδικασία της συνομιλίας σε ομάδες, στόχος είναι να αναδυθούν τα ζητήματα που απασχολούν το εκπαιδευτικό προσωπικό και λειτουργούν σαν εμπόδιο για την λειτουργία του σχολείου ως βέλτιστο πλαίσιο εκπαίδευσης και ενδυνάμωσης των παιδιών προσφύγων.

Δεοντολογικές εγγυήσεις

Θα διασφαλισθεί η προστασία των προσωπικών δεδομένων, η εχεμύθεια των λεγομένων καθώς και η ανωνυμία των συμμετεχόντων/ουσών. Πληροφορίες που μπορεί να ταυτοποιούν τους συμμετέχοντες/ουσες, θα αποκαλυφθούν μόνο με την άδειά τους ή όπως προβλέπεται από τον νόμο. Οι πληροφορίες ταυτοποίησης, θα διατηρηθούν ξεχωριστά από τα υπόλοιπα δεδομένα και θα φυλάσσονται με ευθύνη του ερευνητή.

Δίνεται το δικαίωμα στους συμμετέχοντες να αρνηθούν τη συμμετοχή τους στην έρευνα ή/και να αποσυρθούν από αυτή σε οποιοδήποτε στάδιο της χωρίς καμία κύρωση. Επίσης μπορούν να αρνηθούν να απαντήσουν οποιαδήποτε ερώτηση και να παραμείνουν στην έρευνα.

Η συζήτηση πρόκειται να ηχογραφηθεί ώστε να μεταγραφεί και να μπορέσει να μελετηθεί και να αναλυθεί χωρίς διαστρεβλώσεις ή παρερμηνεύσεις. Οι

συμμετέχοντες/ουσες δύναται να έχουν ένα αντίγραφο του απομαγνητοφωνημένου
κειμένου κατόπιν αιτήσεως στην ερευνήτρια.

Προτάσεις των συμμετεχόντων τις οποίες έχουν ζητήσει από την ερευνήτρια να
παραληφθούν δεν θα χρησιμοποιηθούν και θα σβηστούν από τα αντίστοιχα αρχεία.

Η φοιτήτρια/ ερευνήτρια

Καραγιάννη Άννα

**Δηλώνω υπεύθυνα ότι διάβασα τα παραπάνω και αποδέχομαι τη συμμετοχή μου
στην έρευνα.**

Ονοματεπώνυμο συμμετέχοντα στην έρευνα

Υπογραφή

/05/2019

.....

.....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνιολογίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας
Σχολή Καλών Τεχνών
Τμήμα Εικαστικών & Εφαρμοσμένων Τεχνών

Η εκπαίδευση των προσφύγων και η ένταξη τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από την οπτική του εκπαιδευτικού.

Έντυπο συγκατάθεσης

Δηλώνω τη συγκατάθεσή μου για τη συμμετοχή μου στην ερευνητική διπλωματική εργασία της Καραγιάννη Άννας, στα πλαίσια του διατμηματικού/ δι-ιδρυματικού μεταπτυχιακού προγράμματος **Εφαρμοσμένη -Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη** του Πανεπιστημίου Αιγαίου & Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας με θέμα "*Η εκπαίδευση των προσφύγων και η ένταξη τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από την οπτική του εκπαιδευτικού*", με επιβλέποντα τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αιγαίου, κ. Χτούρη Σωτήριο.

Έχω λάβει το έντυπο ενημέρωσης, στο οποίο περιγράφεται ο σκοπός της υλοποίησης της ομάδας εστιασμένης συζήτησης και οι δεοντολογικές εγγυήσεις που δίνει η μεταπτυχιακή φοιτήτρια -ερευνήτρια προς τους συμμετέχοντες. Έχω κατανοήσει τον λόγο που θα ηχογραφηθεί η συγκεκριμένη ομάδα εστιασμένης συζήτησης. Κατανοώ ότι η φοιτήτρια -ερευνήτρια έχει υποχρέωση να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η εχεμύθεια όσων θα πω κατά τη διάρκεια της συνάντησης και η ανωνυμία μου. Κατανοώ επίσης ότι μπορώ να αποχωρήσω από την ομάδα οποιαδήποτε στιγμή, να αποσύρω τη συμμετοχή μου, και να έχω πρόσβαση στο κείμενο της αφήγησής μου και σε ό,τι κείμενο χρησιμοποιηθεί ή δημοσιευθεί μετά την ανάλυση από τα λεγόμενά μου.

Με βάση τα παραπάνω συναινώ να συμμετάσχω στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης.

Ο συμμετέχων/ Η συμμετέχουσα.....

Υπογραφή

Οδηγός θεμάτων Ομάδων Εστιασμένης Συζήτησης.

«Η εκπαίδευση των προσφύγων και η ένταξη τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από την οπτική του εκπαιδευτικού».

Θεματικοί άξονες

- 1. Κοινωνικοί δεσμοί των παιδιών προσφύγων που φοιτούν στις ΔΥΕΠ.**
 - Συμπεριφορά των παιδιών στην τάξη και το σχολείο.
 - Κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των παιδιών.
 - Κοινωνικές σχέσεις μεταξύ δασκάλων και παιδιών.
 - Σχέσεις επαφής και συνεργασίας μεταξύ των δασκάλων και των γονέων.

- 2. Απόψεις του εκπαιδευτικού προσωπικού των ΔΥΕΠ για την επίδοση των παιδιών που φοιτούν σε αυτές.**
 - Επίδοση των μαθητών.
 - Δυσκολίες παρακολούθησης.
 - Συχνότητα παρακολούθησης.

- 3. Τομείς της εκπαιδευτικής πολιτικής στις ΔΥΕΠ όπου πιθανόν υπάρχουν ελλείψεις ή κρίνουν βελτίωσης.**
 - Υλικοτεχνικές υποδομές και εξοπλισμός.
 - Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών.
 - Ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων.
 - Μέριμνα για υποστήριξη/ ενίσχυση μαθήματος και ειδικά προγράμματα.
 - Εμπειρία και ειδική εκπαίδευση του εκπαιδευτικού προσωπικού.

- 4. Προτάσεις εκπαιδευτικών για την υποστήριξη, ενδυνάμωση και βελτίωση της εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων.**

Μετεγγραμμένα κείμενα Ομάδων Εστιασμένης Συζήτησης.

1^η Συνέντευξη.

Ε: Καταρχάς θα ήθελα να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ για τον χρόνο σας. Είμαι η Άννα Καραγιάννη. Είμαι φοιτήτρια του ΠΜΣ Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας των τμημάτων Κοινωνιολογίας και της Καλών Τεχνών αντίστοιχα. Είμαστε σήμερα εδώ για να συζητήσουμε από την οπτική του εκπαιδευτικού την ένταξη και την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων. Για να ξεκινήσουμε θέλετε να μου πείτε κάποια πράγματα για εσάς.

Σ3: ...

Σ2: ...

Σ1: ...

Ε: Για αρχή θέλω να μάθω πως είναι οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών στη ΔΥΕΠ.

Σ2: Να μιλάει η Σ1 λέω πρώτα, που είναι και η υπεύθυνη και...

Ε: Όπως θέλετε.. Μια- μια όπως θέλετε.

Σ1: Καλές είναι. Γενικά δεν έχουνε και μεταξύ τους δηλαδή και που είναι από διαφορετικές χώρες, διαφορετικές γλώσσες δεν έχουνε, δεν έχουμε παρατηρήσει να έχουν προστριβές, να ναι χωρισμένοι σε στρατόπεδα σε... Είναι... καλά... δεν ε...

Σ2: Ε σίγουρα υπάρχουν συμπάθειες και αντιπάθειες... (διορθώνει) αντιπάθειες όχι, σίγουρα όμως υπάρχουν και... όχι κλίκες, οι παρέες, οι φιλίες...

Σ1: Οι παρεούλες υπάρχουνε ναι....

Σ3: Οι παρέες, ναι κάπως έτσι... Φιλίες..

Σ2: Φιλίες ας πούμε όπως είναι η Ν. και η Σ. και ο Λ. και ο...

Σ2: Ναι, συνήθως αυτό το παρατηρούμε σε παιδιά που μιλάν την ίδια γλώσσα. Ας πούμε ένα παιδί που θα μιλάει φαρσί, θα πάει με το αντίστοιχο παιδί που μιλάει και αυτό στην ίδια γλώσσα. Αυτό.

(συμφωνούν μεταξύ τους)

Σ1: Αλλά πέρα και από τις παρεούλες τους που κάνουν και φιλίες έχουμε ας πούμε και παιδάκια τα οποία είναι φίλες-φίλες κολλητές, δεν έχουν με τα υπόλοιπα, δεν έχουν να χωρίσουν κάτι ότι εμείς η παρέα μας, εσείς η παρέα σας..

(συμφωνούν μεταξύ τους)

Και σε δραστηριότητες που κάνουμε όλοι μαζί, ή όταν παίζουμε ας πούμε μήλα όλοι μαζί, κόκκινο φως όλοι μαζί δεν έχουνε... (συμπληρώνει η Σ2: Θέματα...)Τους αρέσει να.

(συμφωνούν μεταξύ τους)

Τα κορίτσια έχουν πιο δυνατούς δεσμούς μεταξύ τους

Σ3: Αυτό ίσως να οφείλεται κιάλας επειδή ζουν στο ίδιο camp, στο ίδιο μέρος ας πούμε και το έχουν αναπτύξει αυτό, δηλαδή να συναναστρέφονται μεταξύ τους, να κάνουνε παρέες, άσχετα αν δεν μιλάνε την ίδια γλώσσα, ή δεν είναι απ' την ίδια χώρα, γιατί κάποιιοι δεν είναι από την ίδια χώρα. Δηλαδή δεν είναι όλοι από την Συρία..

Σ1: Είναι όμως όλοι... Δεν είναι από την Συρία είναι όμως όλοι Κούρδοι οπότε έχουνε αυτό.... (Σ3: α- οι περισσότεροι, ναι)... όλοι είναι Κούρδοι.

Σ3: Όλοι; Γιατί νομίζω μια κοπέλα μου είπε ότι μιλάει φαρσί και δεν είναι... Είναι απ' το.... Αφγανιστάν... ναι... μια κοπέλα, μια κοπέλα.

Σ1:Ναι δεν είναι... Δεν υπάρχει Κουρδιστάν, είναι από Συρία, από Αραβία, από Ιράκ και μιλάνε διάφορες Παστούρ, Ντουρ, Φαρσί, μιλάνε καμιά δεκαριά γλώσσες, αλλά είναι όλοι... αμα τους ρωτήσεις τι είσαι, σου λένε ‘Είμαι Κούρδος’.

Σ3: Α κατάλαβα ναι, ε εγώ δεν... Τώρα και εγώ, σιγά- σιγά τα μαθαίνω. Εγώ δεν....

Ε: Θα θέλατε λίγο να μου περιγράψετε τις σχέσεις μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών; Μεταξύ σας.

Σ1: Τη σχέση τη δική μας με τους μαθητές;

Ε: Ναι...

Σ1: Εμ... νομίζω όπως είμαστε σε όλα τα σχολεία.. ίσως και επειδή είναι και πιο λίγα παιδιά, ας πούμε στο σχολείο έχεις την τάξη σου 20- 25 παιδιά, εδώ επειδή είναι πιο λίγοι, το τμήμα μπορεί να έχει ας πούμε 12- 10 παιδιά, ίσως είναι πιο κοντινές οι σχέσεις.

Σ2: Πέρα από αυτό, εγώ αυτό που θα ‘θελα να πω είναι ότι έχουνε φιλότιμο, πολύ μεγάλο φιλότιμο και έχουν και... τουλάχιστον εγώ ειδικά από τις αδερφές N.-N. (...)

Σ1: Ευγνωμοσύνη....

Σ2: Ευγνωμοσύνη ναι! Δηλαδή ας πούμε πολλές φορές που εγώ δεν τις έχω σαν μαθήτριες, είναι ... δηλαδή μπορεί να κάνουν μια δραστηριότητα που να τους αρέσει και στο τέλος θα σε αγκαλιάσουν και θα σου πούνε ‘Ευχαριστώ πάρα πολύ, πέρασα πολύ όμορφα σήμερα’.

Μιλάνε όλοι μαζί και συμφωνούνε

Σ1: Ναι και αυτό, το ότι λένε ευχαριστώ δεν μας έχει τύχει αλλού... Ό,τι και να κάνουμε “Κυρία ευχαριστώ –Κυρία ευχαριστώ”.

Σ2: Πολλή μεγάλη ευγνωμοσύνη, δηλαδή τον δάσκαλο, ο ρόλος του δασκάλου είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό σε σύγκριση με το πώς έχει γίνει πλέον νομίζω στο ελληνικό σχολείο.

Σ3: Ναι, η αλήθεια είναι ότι εγώ όταν πρωτοήρθα και είπε η Σ1, νομίζω εσύ ήσουνα και είπε η καινούρια, ή όχι, όχι, η Ν. ήτανε, και λέει η καινούρια σας δασκάλα, ας πούμε, τρέξανε με αγκαλιάσανε, δηλαδή.... μου έκανε εντύπωση, ναι... και ακόμα αν το είδες τώρα...

Σ2: Με το που έρχονται κατευθείαν μας αγκαλιάζουν, δεν ξέρω βέβαια, η Σ1 το ξέρει αυτό, αν και στο ελληνικό σχολείο έτσι λέμε που τα παιδιά σε αγκαλιάζουν κάθε μέρα.

Σ1: Ναι είναι, είναι κάποια... Απλά έχουνε και το άλλο αυτοί... επειδή έχουν συνηθίσει όλο, είναι οικείο, τους δίνουν, τους δίνουν, δώσε φαγητό, δώσε σχολικά, supplies, τέτοια, προμήθειες, έχουνε και το ότι περιμένουνε... Δεν είναι στις υποχρεώσεις τους δηλαδή εντάξει... Έχουν παράδειγμα τώρα, κόλλα, ψαλίδι στο σπίτι, δεν το φέρνουνε και περιμένουνε, είναι “κυρία δώσε- κυρία κόλλα κυρία ψαλίδι, επειδή έχουν συνηθίσει μόνο στο δώσε-δώσε-δώσε. Δεν έχουν συνηθίσει στην ανταπόδοση, ότι δίνουμε αλλά παίρνουμε κιόλας... Στα πάντα, αφού φαγητό τους δίνουνε, ρούχα τους δίνουνε, ακόμα και παπούτσια, ρούχα όταν δεν έχουνε το ζητάνε, το απαιτούνε κάπως, ότι κυρία δες μου τρύπησε το παπούτσι..

Σ3: Ναι ναι και εμένα μου το κάνουν αυτό..

Σ2: Ακόμη και στο σχολείο, στην αρχή της σχολικής χρονιάς η Σ1 και με κάποια.. είχανε μαζέψει πολλά ρούχα και τέτοια και παπούτσια..

Σ1: Είχαμε ένα απόθεμα ναι, γιατί ας πούμε και τον χειμώνα που ήταν χωρίς παπούτσια σωστά για την βροχή και για το κρύο, χωρίς μπουφάν, οπότε είχαμε πάντα κάποια για να δίνουμε, αλλά είναι αυτό... Είναι από την μια ευγνωμοσύνη αλλά σε αυτά τα θέματα... στο δώσε.....

Σ2: Ναι το έχουν ψιλοδεδομένο ότι..

Σ1:Στο δώσε δεν βλέπεις ευγνωμοσύνη, βλέπεις ότι θα πάρει μπουφάν, μπορεί να το πετάξει την επόμενη μέρα και θα έρθει να σου πει “Κυρία μπουφάν”.

Σ2: Ναι, ναι.

Σ3: Ναι..

Ε: Οι γονείς των παιδιών εμπλέκονται κάπως; Εμφανίζονται ή...

Σ1: Έχουμε την συντονίστρια που κάνει την διασύνδεση μεταξύ ημών και του camp, οπότε εμείς κανονικά με τους γονείς δεν έχουμε κάποια επαφή... Εγώ επειδή πηγαίνω συχνά-πυκνά στο camp γιατί νιώθω ότι και σε θέματα πειθαρχίας και τα σχετικά άμα βλέπουν τα παιδιά ότι μιλάω με τους γονείς, μιλάω με τους συντονιστές, ότι είμαι εκεί ότι βλέπω, υπάρχει επικοινωνία, είναι και αυτά πιο πειθαρχημένα γιατί ξέρουν ότι ό, τι συμβεί εδώ, υπάρχει επικοινωνία, το μεταφέρουμε στους γονείς τους.. Τους γονείς τους, τους έχουνε και τον φόβο, γιατί είναι και η νοοτροπία τους με ξύλο και τα σχετικά, οπότε... ναι, είναι οι γονείς γενικά οικογένειες και οικογένειες, άλλοι ενδιαφέρονται, άλλοι δεν ενδιαφέρονται καν, τους παρακαλός να τα στείλουν τα παιδιά σχολείο...

Σ2: Νομίζω ξέχασες να πεις ένα σκηνικό που στην αρχή της χρονιάς, μου το έχεις μεταφέρει εσύ, δεν ήμουν εγώ στην αρχή της χρονιάς..

Σ1: Ποιο σκηνικό;

Σ2:...στη γνωριμία που σου είχαν πει τα δέρνετε;

Σ1: Α ότι....

Σ3: Ναι, ναι, ναι!

Σ1:όταν τους είχαμε πει ότι δεν τα ακουμπάμε τους γονείς τους κακοφάνηκε ναι!

Σ2: Ότι δεν θα τα δέρνουμε...

Σ1: Ακόμη και εγώ ας πούμε αν έχω έναν χάρακα για να δείχνω κάτι στον χάρτη, κάτι ψηλά, κάτι που δεν φτάνω, στην αρχή τους έβλεπα με το που έβγαζα τον χάρακα από την κασετίνα, κάναν όλοι... ταραζότανε, κοιτιότανε , σου λέει για ποιόν είναι ο χάρακας;

(Γελάνε)

Σ1:...Μετά λέω “τι ρε παιδιά” και μου εξήγησαν ότι...

Σ3:... Έτσι κάνουν εκεί πέρα...

Σ2: Και ότι η Β., η μαμά της Ν. και της Ν., αυτές οι κοπέλες που σου είπα ότι έχουν ευγνωμοσύνη, νομίζω και η μαμά τους σε είχε ευχαριστήσει και σου είχε πει “Σε ευχαριστούμε που δεν δέρνεις τα παιδιά” με ελληνικά; Και ότι ίσως αυτή η ευγνωμοσύνη προέκυπτε από τους γονείς... Γιατί και οι γονείς των συγκεκριμένων παιδιών...

Σ1: Ναι, ναι! Τους λένε, είναι κάποιοι γονείς που τους λένε ότι θα πηγαίνετε σχολείο, πρέπει, πρέπει να πηγαίνετε να μάθετε ελληνικά, η Ελλάδα είναι ωραία και τα σχετικά... Είναι και άλλη, η οικογένεια Ζ. που τους παρακαλάμε να στείλει τα παιδιά

σχολείο. Και δεν τα στέλνουν γιατί έχουνε μικρά μωρά να βοηθάνε με τα μωρά, να βοηθάνε στο μαγείρεμα, να βοηθάνε σε... Είναι μεγάλες οι κοπέλες, 12 χρονών...

Σ2: Και σε αυτήν την οικογένεια στην Ζ., υπάρχει, είναι ας πούμε τρεις αδερφές νομίζω και ένα αγόρι και έχουν και άλλα μωρά να προσέχουν στο σπίτι, δεν ξέρω...

Σ1: Και έχουν και μωρά, ναι.

Σ2: Και το αγόρι ας πούμε, δηλαδή βλέπεις λίγο τη διάθεση, το αγόρι πρέπει να πάει σχολείο, τα κορίτσια δεν πάνε... Ας πούμε είχε γίνει ένα σκηνικό στο λύκειο ήταν ή στο γυμνάσιο που είχε χαθεί μια κοπέλα... Είχανε κλεφτεί βασικά.

Σ1: Αυτό κυρίως δεν ήταν για το... Όχι για να μάθουνε, όσο για την ασφάλεια ότι τα κορίτσια τα έχουμε στο σπίτι, δεν βγαίνουν...

Σ2: Δηλαδή στις εκδρομές που κάνανε δεν έρχονται...

Σ1: Στις εκδρομές στέλνουν μόνο το αγόρι, στέλναν το αγόρι μόνο γιατί φοβότανε, ναι...

Εντάξει, η κάθε οικογένεια κουβαλάει και τα δικά της ήθη, ναι... Αλλά είναι και οικογένειες πολύ ανοιχτές, ας πούμε μου λένε οι αδερφές οι δυο ότι η μαμά είπε ότι αυτό στα μαλλιά που φοράνε το μαντήλι, δεν είναι καλό.

Σ2: Που η μαμά τους είναι μορφωμένη όμως, δεν είναι;

Σ1: Η μαμά του είναι οδοντίατρος, ναι...

Ε: Γενικά πως θα κρίνατε το ενδιαφέρον των μαθητών, κατά την διάρκεια της παράδοσης; Την επίδοσή τους γενικά στα μαθήματα;

Σ2: Εγώ... Συγγνώμη

Σ1: Πες πες εσύ ναι.

Σ2: Εγώ αυτό που έχω αντιληφθεί, στα δικά μου, εγώ έχω το μικρό τμήμα τα μικρά-μικρά, αλλά αυτό που έχω αντιληφθεί είναι ότι έχουν έφεση.. δεν είναι ότι έχουν έφεση... αλλά τα πάνε πολύ καλύτερα στα ελληνικά, στα ελληνικά-συγγνώμη, στα μαθηματικά. Ίσως επειδή τα μαθηματικά είναι παγκόσμια γλώσσα; Δεν ξέρω.. δηλαδή τα αντιλαμβάνονται πολύ καλύτερα και έχουνε πολύ μεγαλύτερη πρόοδο και επίδοση. Στα ελληνικά επειδή εμ... Εμείς έχουμε και το εξής πρόβλημα, ας πούμε εγώ είμαι δασκάλα αναπληρώτρια μειωμένου ωραρίου και που κατά την διάρκεια της χρονιάς παίρνουμε αναβάθμιση δηλαδή από το σχολείο πόσες δασκάλες μειωμένου ωραρίου έχουν περάσει; Πέντε;

Σ1: Πέντε-έξι-εφτά;

Σ2: Ναι, έχουν έρθει πολλές. Οπότε κάθε δασκάλα που ερχότανε το ψιλοέπιανε το τμήμα από την αρχή να τους μάθει το 'κ', το 'π', το 'τα', το 'σ', όπου αυτά,

εγώ δηλαδή ας πούμε και τώρα αν μπεις το ‘π’ και το ‘τ’ τα μπερδεύουνε, κατάλαβες τι εννοώ; Δηλαδή αυτό το να το ξεκινήσω όπως τα ξεκινάνε τα ελληνόπουλα ας πούμε στην πρώτη δημοτικού να μάθουνε τα γραμματάκια και μετά τις λεξούλες και όλα τα σχετικά νομίζω δεν λειτουργεί... Τουλάχιστον εγώ αυτό έχω αντιληφθεί ότι δεν λειτουργεί, δηλαδή περισσότερο λειτουργεί το να τους μαθαίνεις θεματολογίες. Δηλαδή σήμερα να μάθουν τα μέλη της οικογένειας, σήμερα να μάθουμε τα ρούχα...

Σ1: Προφορικά!

Σ2: Προφορικά...

Σ1: Ε δεν λειτουργεί και ότι δεν έχουμε ενημέρωση. Ας πούμε, ξεκινήσατε όλες και εγώ ας πούμε ξεκίνησα με το ‘π’, γιατί και στην πρώτη δημοτικού ξεκινάμε με το γράμμα ‘π’. Αυτά τα παιδάκια όμως μετά που έκατσα να μάθω το αλφάβητο το δικό τους δεν έχουν τον φθόγγο ‘π’. Δεν είχανε ακούσει ποτέ ‘π’... Δεν, δεν το ‘χουν στην γλώσσα τους, καμία λέξη και όλες εμείς εκεί... να τους μάθουμε το ‘π’.

Σ2 κ Σ3: Ναι, ναι....

Σ1: Δεν το ξέραμε, ναι....

Σ2: Και το άλλο πρόβλημα.. ‘Πρόβλημα’... Είναι ότι γράφουν απ’ την ανάποδη μεριά, οπότε.. Είναι λίγο και αυτό... Ας πούμε το ‘3’ με το ‘ε’, το ‘9’ με το ‘6’, τα κάνουν πάρα πού από την άλλη μεριά. Τώρα δεν ξέρω.. μήπως ξεφύγαμε από την ερώτηση;

Ε: όχι, όχι, καθόλου.

Σ2: Αυτά ξέρω γώ... Για την επίδοση των μαθητών, ας πούμε το τμήμα της Σ1 που είναι μεγάλο, νομίζω είναι αστέρια.

Σ3: Ναι, ναι, συγκριτικά με τα δικά μας...

Σ1: Η ερώτηση ήταν για την επίδοση; Ναι... Ε όχι, το μεγάλο τμήμα είναι οι πιο... Δεν είναι όλοι αστέρια... Η οικογένεια που λέγαμε, ούτε μια λέξη δεν μιλάνε ελληνικά.. Δεν... Είναι αυτοί που ενδιαφέρονται που είναι πάρα πολύ καλοί. Ε... γενικά οι μεγάλοι επειδή και στο camp η ζωή τους δεν είναι κανένα περιβάλλον ωραίο να μεγαλώνουμε παιδιά, το σχολείο το έχουν και σαν διέξοδο. Τους αρέσει γιατί έρχονται εδωπέρα, κάνουν ευχάριστα πράγματα, τα περνάνε ωραία, οπότε δείχνουν ενδιαφέρον για το σχολείο. Όταν λέμε ότι θα είμαστε αύριο κλειστά γιατί έχουμε εκλογές (Σ2: Ξενερώνουν), το πρώτο που θα κάνουν δεν είναι να πούνε «ΩΩΩΩ ΝΑΙ», στενοχωριούνται, ρωτάνε μετά, «Μεθαύριο, θα έχει;». Δηλαδή

χαίρονται να έρχονται γιατί του αρέσει και στο camp δεν έχει κάτι να απασχοληθούνε, να...

Σ2: Στρατόπεδο είναι στην ουσία που...

Σ1: Είναι ένα στρατόπεδο, ναι... Κάτω χώμα και βλέπεις όλο... όχι ... πως τα λένε αυτά... σαν ε... Container, container. Δεν είναι, οπότε δείχνουν ενδιαφέρον για το σχολείο. Κάποιοι ζητάνε και μαθήματα για το σπίτι. Δεν τους βάζουμε γενικά. Κάποιοι ζητάνε ότι θέλουν να έχουν και στο σπίτι μαθήματα, αυτούς τους βάζουμε όντως. Βιβλία ας πούμε αν τους δανείσεις βιβλία, αυτοί που ξέρουν να διαβάζουν το εκτιμάνε, τα διαβάζουν, τα γυρνάνε, τα επιστρέφουνε...

E: Διαρροές υπάρχουνε;

Σ1: Συγγνώμη τι εννοείς;

Σ2: Διαρροές τι εννοείς;

E: Να έρχονται και να φεύγουν ή να μην έρχονται οι μαθητές...

Σ3: Α... Ναι, ναι! Ναι υπάρχουνε ναι.

Σ2: Τέτοια υπάρχουν..

Σ1: Δεν υπάρχει παιδί που δεν έρχεται...

Σ2: Προηγουμένως ας πούμε ο T. ε έρχεται ας πούμε, ε είναι τουρίστας

Σ3: Τώρα τελευταία..... Γενικά έρχονται, ζούνε στο camp για κάποιο χρονικό διάστημα, και όσο ζούνε στο camp μπαίνουν σε προγράμματα με τις ΜΚΟ να τακτοποιηθούν σε σπίτια σε πόλεις . Αυτοί που τακτοποιούνται, φεύγουνε και πηγαίνουν στο πρωινό σχολείο, Θεσσαλονίκη, Κατερίνη σε διάφορες πόλεις σε διαμερίσματα. Αυτοί φυσικά φεύγουνε... Από την αρχή της χρονιάς έχουμε αλλάξει το μαθητικό δυναμικό πάρα πολλές φορές και υπάρχουν και κύματα με νέα παιδιά που έρχονται στο camp που έρχονται τώρα από την Συρία ή από τα hotspots στα νησιά και έρχονται. Αλλά παιδιά που να μην έρχονται στο σχολείο, είναι μεμονωμένες οι περιπτώσεις. Τώρα εντάξει, λόγω ραμαζανιού, δεν ερχότανε..

Σ3: Ναι αυτό ήθελα να πω...

Σ1: Αλλά αυτός που λες ο T. ήτανε.. σίγουρος πελάτης μονίμως..

Σ2: Α ναι;

Σ1: Τώρα τελευταία δεν έρχεται και....

(Γέλια)

Σ3: Μου έκανε την χάρη... Δεν ήταν ζωηρός;

Σ1: Πάρα πολύ.

E: Ήταν στο τμήμα σου λογικά;

Σ3: Ε, όχι, απλά μου λέγανε τα κορίτσια..

Σ1: Ήταν ένα παιδί πάρα πάρα πολύ ζωηρό, το οποίο και αυτό εντάξει, από την οικογένεια του ήταν. Ήταν οικογένεια που πάρα πολύ βία υπήρχε... και είχε μάθει έτσι κι αυτός. Αν τον έπαιρνες με το καλό, ήταν καλός, ήταν γλυκούλης.

Σ2: Πολύ φιλότιμος. Δηλαδή άμα του έδινες ρόλο να μοιράσει φυλλάδια ή τέτοια, ο πρώτος, να έρθει να σε βοηθήσει, να σε κάνει, να σε ράνει..

Σ1: Αλλά τώρα έχει από τον... Τώρα τελευταία δεν έρχεται από όταν άνοιξε ο καιρός.

Σ3: Εγώ μια φορά τον είδα, στον διάλλειμα και... εντάξει... σκαρφάλωνε κάπου, δεν θυμάμαι... στα παγκάκια και του έλεγα «Έλα, πρέπει να μπούμε μέσα», δεν καταλάβαινε... Δεν... Ναι..

Σ1: Αν του έλεγες δεν μπορώ να κάνω μάθημα μόνη μου, πρέπει να είσαι ο βοηθός μου ερχόταν τρέχοντας... Και μετά άλλη μια διαρροή, ένα κοριτσάκι το οποίο έτσι όπως φεύγουν και τακτοποιούνται, τακτοποιήθηκε και η κολλητή της φίλη, οι άλλες κολλητές της φίλες τις γράψαν εξ αρχής σε άλλο σχολείο, στο άλλο, οπότε και αυτή είτε δεν ξαναέρχομαι σχολείο γιατί δεν έχει την φίλη. Αυτά τα δυο περιστατικά. Γενικά διαρροή... όποιος είναι στο camp έρχεται σχολείο κανονικά.

Σ2: Και αν δεν έρχεται, τύχει δυο-τρεις μέρες και δεν έρθει λέει ο Π. και η Μ. που είναι και τους ψάχνουνε και έρχονται.

Σ1: Τους ψάχνουμε... Ακόμα και εκείνη την στιγμή στο λεωφορείο πάνε και λένε «Που είναι; Πάντε πείτε του να 'ρθει. Να πάρει τσάντα και να έρθει». Αλλά δεν έχουμε, συνήθως θέλουμε. Δηλαδή αυτό που δεν θέλει, η Τ. ας πούμε αυτό το κοριτσάκι που δεν θέλει, δεν έρχεται ή και αυτός ο Τ. δεν θέλει, δεν έρχεται ότι και να του πεις. Αλλά οι υπόλοιποι θέλουν και έρχονται.

Ε: Οι χώροι που κάνετε μάθημα είναι λογικά οι χώροι που χρησιμοποιούνται και από το πρωινό, έτσι; Πως είναι περίπου διαμορφωμένες; Εκθέτετε υλικό πάνω στην τάξη ας πούμε από τη ΔΥΕΠ;

Σ1: Ναι, και στην τάξη και εδώ, αυτές όλες τις εργασίες τις έχουμε βάλει εμείς, γιατί τα παιδάκια χαίρονται πάρα πολύ. Κάνουμε ας πούμε μια εργασία και λένε, θα την δούνε τα ελληνάκια; Χαίρονται πάρα πολύ και τις βάζουμε και εδώ για να τις βλέπουν όλοι, αλλά και στις τάξεις μέσα ό,τι κάνουμε, το βάζουμε το κρεμάμε.

Σ2: Και ζωγραφίες τους και απ' τα μικρούλια. Ο Ν. ας πούμε που είναι και λίγο πιο ζωηρός, παίρνει βάζει κόλλα και τις κολλάει και μόνος του μη χαλάσει τους πίνακες.

Ε: Ωραία... γενικά με ποια μέσα, με ποιον τρόπο διδάσκετε; Θέλω να πω, χρησιμοποιείτε βιβλία, χρησιμοποιείτε προτζέκτορες; Πως...

Σ1: Ανάλογα την κάθε τώρα αυτό..

E: Προβλέπει βασικά κάτι ο νόμος; Γιατί δεν έχω διαβάσει στην νομοθεσία, στην εφημερίδα της κυβερνήσεως δεν έλεγε κάτι.

Σ3: Εντάξει εμένα δεν έχουν κατακτήσει... εγώ έχω τα μεσαία παιδάκια... δεν έχουν κατακτήσει τον γραπτό λόγο η αλήθεια είναι. Έχω παρατηρήσει ότι ας πούμε λέμε κάτι, το ξαναλέμε, θα το ξεχάσουνε, θα το ξαναπούμε και εντάξει, πάει λέγοντας, αλλά επειδή θέλω ας πούμε, ίσως μπορεί να πάρω διάφορες εικόνες και μέσα από τις εικόνες να ονομάσουμε τι είναι το κάθε ένα. Αυτό, δηλαδή κάπως έτσι κάνω το μάθημα μου, με εικόνες κυρίως.. Και γραπτό και προφορικό λόγο. Δηλαδή λέμε τι δείχνει η εικόνα ή τι είναι.... Ναι...

E: Δεν σας έχουν δώσει δηλαδή κάποιο βιβλίο...;

Σ2: Αυτό θα έλεγα..

Σ3: E υπάρχει βιβλίο. Απλά...

Σ2: Ποιο βιβλίο; Το ‘Γεια σας’;

Σ3: Ναι, είναι όμως για τα μεγαλύτερα παιδιά.

Σ2: Αυτό είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα, ότι δεν υπάρχει αναλυτικό πρόγραμμα που να σου λέει σαφείς οδηγίες και να σου λέει μια συγκεκριμένη ύλη που πρέπει να βγάλεις, ούτε οδηγίες ούτε... πώς να στο πω... δεν ξέρω πώς να το πω, συμβουλές... Ας πούμε εμένα ήταν η πρώτη μου δουλειά εδώ, δεν έχω ξαναμπει σε τάξη και ήρθα αντιμέτωπη με παιδάκια τα οποία δεν ήξεραν πολύ καλά ελληνικά, και πρέπει να βάλεις λίγο αγγλικά, λίγο ελληνικά, λίγο παντομίμα για να συνεννοηθείς. Οπότε το να διδάξεις, με αυτές τις συνθήκες, είναι μια πρόκληση που είναι δύσκολο.

Σ3: Κάπως έτσι.. Και νομίζω ότι δεν έχουμε και την κατάλληλη μόρφωση!

Σ2: Δηλαδή εγώ δοκιμάζοντας πάω...

Σ2: Συγνώμη, συγγνώμη!

Σ2: ...Εγώ δοκιμάζοντας πήγα. Είδα τα γραμματάκια, είδα ότι δεν λειτούργησε. Αν όχι την επόμενη μερα, τις επόμενες δυο μέρες τα είχαν ξεχάσει. Δηλαδή εμένα με βοήθησε αυτό, με καρτελίτσες, με εικόνες, να.... Ας πούμε «Τι είναι αυτό;», «Ζώνη.», «Τι είναι αυτό;», «Αυτό είναι παπούτσια.». Δηλαδή έτσι, με εικόνες και προφορικά περισσότερο. Αυτό.

Σ1: Εγώ είπα; Δεν είπα... Λέμε για την διδασκαλία;

E: Ναι με ποια μέσα χρησιμοποιείτε βασικά...

Σ1: Εμένα να σου πω την αλήθεια αυτό το ότι δεν υπάρχει πρόγραμμα συγκεκριμένο με διευκόλυνε, γιατί θεωρώ ότι κάθε ομάδα παιδιών έχει διαφορετικές ανάγκες, οπότε

ανάλογα με τις ανάγκες βλέπεις τι κουμπώνει. Στην αρχή ξεκίνησα γράμματα, γραφή, ανάγνωση και βασικές προφορικές οδηγίες, σήκω κάτσε, έλα μέσα, έξω και τα σχετικά. Με το που το κατέκτησαν αυτό πήραμε βιβλίο. Βιβλία έχουμε τα οποία είναι ειδικά για αυτές τις ομάδες. Το βιβλίο ‘Γειά σας’ κάνουμε. Και ξεκινούσαμε κάθε μέρα βιβλίο, απαραίτητως διαδραστικό πίνακα, εμ όχι, προτζέκτορα, για να φαίνεται το βιβλίο, γιατί θα χαθούμε με το σε ποια σελίδα είμαστε...

Σ2: Δεν έχουν όμως όλες οι αίθουσες..

Σ3: Ναι, δεν έχουν όλες..

Σ2: Μόνο η αίθουσα με τα μεγάλα έχει...

Σ3: Μόνο η μια....

Σ1: Έχουν και οι δυο...

Σ3: Όχι...

Σ2: Δεν έχουν υπολογιστές όμως!

Σ3: Δεν έχουν υπολογιστές, ναι..

Σ1: Ε υπάρχει υπολογιστής εδώ, τον παίρνεις και τον ανοίγεις... Θα σας τον δείξω...

Σ3: Καλά, τώρα άστο...

(γέλια)

Σ1: Νομίζω σας στο είχα πει στην αρχή ότι είναι....

Σ3: Ε μάλλον... και μείς δεν ε....

Σ2: Εγώ δεν ... δεν το γνώριζα...

Σ3: Εγώ εντάξει, όπως ήμουν σαν ψάρι λέω... σκεφτόμουν τα δικά μου τι θα κάνω....

Γι αυτό μην ε....

Σ1: Αυτή η αίθουσα νομίζω δεν είχε προτζέκτορα και βάλανε μετά;

Σ2: Δεν ξέρω! Δεν ξέρω... Εγώ όταν ήρθα... νομίζω έχει προτζέκτορα, έχουν και οι τρεις, αλλά υπολογιστή έχει μόνο η δικιά σου η μεγάλη (προς την Σ1).

Σ1: Νομίζω υπάρχει και το λαπτοπ που το βάζουμε και εδώ και εκεί.

Σ2: Ναι..

Σ1: Τέλος πάντων... Βιβλία, προτζέκτορα απαραίτητως γιατί θα χαθούμε σε ποια σελίδα είμαστε. Κάθε μέρα πολύ βασικό λεξιλόγιο με εικονίτσα πάντα για να το μαθαίνουνε και λεξιλόγιο με θεματικές, νομίζω αυτό είπατε και ‘σεις. Ασχολείσαι μια μέρα με τα ρούχα, τα σχολικά αντικείμενα, την άλλη μέρα τις εποχές...

Σ2: Τα χρώματα!

Σ1: Τα χρώματα... Όπως τα μαθαίνει το δικό μου το παιδί που είναι ένα χρονών ας πούμε. Και μαθηματικά εντάξει, φυλλάδια κυρίως.. Γιατί στα μαθηματικά....

Σ2: Στα μαθηματικά εγώ... Πολύ καλοί! Δηλαδή όλα, όλα, όλα τα παιδάκια πολύ καλά στα μαθηματικά, τουλάχιστον τα... και στα...

E: Είσαστε με βιβλίο με βιβλίο πάλι ή με...

Σ2: Όχι, όχι με φυλλάδια.

Σ3: Με φυλλάδια...

E: Μόνο ουσιαστικά το βιβλίο αυτό το ‘Γειά σας’, να φανταστώ είναι του Υπουργείου Παιδείας και ότι είναι μόνο για ελληνικά;

Σ3: Ναι, γλώσσα, μόνο για γλώσσα.

E:... Όλα τα άλλα....

Σ1: Είναι για γλώσσα, αλλά είναι διαπολιτισμικό... Είναι ας πούμε, οι ήρωες είναι μέσα από... Ναι είναι για γλώσσα..

E: Δεν έχει δηλαδή βιβλία για μαθηματικά, βιβλία για αγγλικά;

Σ1: Όχι, όχι, όχι. Αλλά το χρησιμοποιούν μόνο οι μεγάλοι. Για τους μικρούς, εσείς δεν το χρησιμοποιείτε, έτσι;

Σ3: Όοοχι!

Σ1: Και εγώ όταν είχα τα μικρά τμήματα δεν με βόλεψε τόσο πολύ γιατί νομίζω είναι αρκετά προχωρημένο.

Σ2: Είναι προχωρημένο! Έχουνε δώσει στην Αγ. Βαρβάρα, το έχει μοιράσει η ΜετάΔραση νομίζω, ένα βιβλίο... Δηλαδή η ΜΚΟ έχει δώσει ένα βιβλίο το οποίο πρέπει να είναι πού καλό γιατί, είναι μεταφρασμένο στα αραβικά και αν δεν κάνω λάθος και στα φαρσί. Δηλαδή έχει ελληνικά, αραβικά φαρσί, οπότε... Καλά κυρίως και τα μεγαλύτερα, δηλαδή βλέπουν τα ελληνικά και βλέπουν και από δίπλα ακριβώς τα ίδια και στην γλώσσα τους, οπότε ίσως είναι λίγο καλύτερο. Απλά ακόμα και ένα λεξικό, θυμάσαι και συ ρε Σ1, με την Α. παίζει να ήμουν; Το λεξικό επειδή αυτό που είπαμε πριν, ότι τα παιδιά δεν μιλάνε την ίδια γλώσσα, δηλαδή έχουν δέκα διαλέκτους ή ξέρω ‘γώ ή δέκα διαφορετικές γλώσσες, ακόμα και το λεξικό που είναι μεταφρασμένο στα αραβικά, ελάχιστα το καταλαβαίνουν αν όχι κανένα.

Σ1: Και δεν είναι, εμένα ακόμα και αυτοί που το καταλάβαιναν, ήταν ας πούμε αραβική λέξη γραμμένη με ελληνικούς χαρακτήρες για να την διαβάσουμε εμείς, αλλά είναι η προφορά τους έτσι, οπότε τους την διάβαζα την λέξη, δεν την καταλάβαιναν, όταν του έδειχνα την εικόνα και το λέγανε μόνοι τους, το ‘λέγαν κάπως παρόμοια αλλά με άλλη προφορά, οπότε δεν βοήθησε νομίζω...

Σ2: Δεν βοήθησε και πολύ αυτό το λεξικό, ναι...

Σ1: Εμένα πιο πολύ με βοήθησε google translate το οποίο δεν έχει στα κούρδικα ηχητικό, αλλά κατέβασα μια άλλη εφαρμογή η οποία έχει ηχητικό και στα κούρδικα και σε άλλες γλώσσες σε κουρμάτζι, σοράνι, ουρτνού που μιλάνε αυτοί, γιατί στην αρχή δεν συνεννοούμασταν αλλιώς. Και με βοήθησε και πάρα πολύ οι google εικόνες. Λένε ας πούμε ότι δεν μπορείς να τα εξηγήσεις όλα, σου λέει ξέρω 'γω τι είναι 'νοσοκομείο'. Ε από το να το εξηγήσεις τι είναι 'νοσοκομείο', google εικόνες και το καταλάβαιναν, το βλέπανε, ναι...

Ε: Γενικά πιστεύετε ότι λειτουργεί ο τρόπος με τον οποίο είναι διαμορφωμένο το ωρολόγιο πρόγραμμα;

Σ2: Τι εννοείς; Το γεγονός ότι είναι απόγευμα ας πούμε;

Ε: Ναι, το ότι είναι διαφορετικά ας πούμε από τα πρωινά.. Τα μαθήματα που κάνουν, γιατί γράφει ας πούμε το πρόγραμμα μέσα ότι κάνουν ελληνικά, αγγλικά, μαθηματικά, τίποτα στην δικιά τους γλώσσα ενώ δεν κάνουν μαθήματα, δεν είναι διαπολιτισμικό το πρόγραμμα ουσιαστικά και ότι έχουν μετά νομίζω δυο ώρες την εβδομάδα αισθητική αγωγή.

Σ2: Και γυμναστική κάνουνε... Ναι, θεωρώ ότι ναι, μια χαρά είναι... Εννοώ τα μαθήματα που κάνουν. Τι άλλο κάνουν; Δηλαδή...

Σ1: Όχι, και εγώ θεωρώ ότι ναι και μόνο που κάνουν γλώσσα, μαθηματικά και έχουν αγγλικά εννοείται...

Σ2: Και υπολογιστές έχουνε. Και πληροφορική.

Σ1: Και πληροφορική ναι. Νομίζω τα αντικείμενα είναι ακριβώς αυτά που τους χρειάζονται. Τώρα τα άλλα, φυσική, χημεία, εμείς και ο κόσμος, ιστορία δεν μπορείς να τα διδάξεις.

Σ2: Να μάθουν πρώτα να συνεννοούνται και μετά. Και επίσης αυτή η χρονιά είναι η μεταβατική. Στην ουσία του χρόνου τα δικά μας μπαίνουν στο πρωινό σε τμήμα ένταξης ή κανονικά εντάσσονται στην τάξη, δεν ξέρω.

Σ1: Κανονικά στην τάξη και πηγαίνουν και σε τάξη υποδοχής κάποιες ώρες την εβδομάδα θα είναι λίγες.

Σ3: Εγώ ας πούμε το μόνο που θα μπορούσαμε έτσι να αλλάξουμε, όχι εμείς, γιατί εντάξει αυτά βγαίνουν από το Υπουργείο και αυτά, ίσως θα ήταν ότι επειδή αυτά θα ενταχθούν κάποια στιγμή μαζί με τα υπόλοιπα παιδιά που είναι ελληνάκια και αυτά, να κάνουμε περισσότερες δραστηριότητες μαζί τους. Ίσως αυτό θα βοηθούσε περισσότερο.

E: Θέλω να ρωτήσω μετά το τι δραστηριότητες πραγματοποιείτε στο σχολείο και αν τα παιδιά έχουνε κάποια επαφή με αυτά που είναι στο πρωινό πρόγραμμα.

Σ2: Σε γιορτές. Ας πούμε την Τσικνοπέμπτη που κάνουν αθλοπαιδείες και τέτοια, ήταν πολύ όμορφα.

Σ1: Και πάλι με το ζόρι έτσι;

Σ2: Ναι με το ζόρι στην αρχή..

E: Από ποια πλευρά με το ζόρι;

Σ2: Τα ελληνόπουλα.... Δηλαδή ας πούμε ο διευθυντής σε εμάς είχε πει στο μικρόφωνο να καλωσορίσουμε τα παιδιά που είναι το απόγευμα ε και από κάποια παιδιά άκουσες ‘ουουου’. Βέβαια οι δασκάλες τους κατευθείαν τα μάζεψαν, αλλά νομίζω στο παιχνίδι μετά ήταν μια χαρά.

Σ1: Και δεν ‘θέλαν. Και από τους γονείς υπήρχαν αντιδράσεις, να μην πάμε...

Σ2: Και την Τετάρτη ας πούμε...

Σ1: Και την Τετάρτη έχουν πάλι μια γιορτούλα, δεν θα πάμε. Είναι ας πούμε για να κάνουμε δράσεις ταυτόχρονες... Εντάξει ίσως θα πρέπει να είναι θεσμοθετημένες ότι...

Σ2: Είναι υποχρεωτικό ας πούμε να είσαι.

Σ1:... Ότι πρέπει να γίνουν, ναι. Ας πούμε καταφέραμε και κάναμε μια δράση επειδή την είχαμε εντάξει σε πρόγραμμα e twinning, ένα πρόγραμμα το οποίο το κάναμε ταυτόχρονα, εμείς εδώ, το πρωινό σχολείο, μια τάξη, μια τάξη από την Πορτογαλία, μια από την Ιταλία και είπαμε ότι στο τέλος του προγράμματος να κάνουμε μια κοινή δράση. Ήθελε, αφού η δασκάλα έκανε το πρόγραμμα, ήταν θετική. Αλλά έπρεπε να υπάρχει και η διάθεση από την άλλη την δασκάλα.

Σ2: Ναι όμως στο παιχνίδι πάνω, δεν υπήρχαν αντιδράσεις από τα παιδιά, στο παιχνίδι πάνω μια χαρά παίζαν. Δηλαδή εγώ έχω στο μυαλό μου την Τσικνοπέμπτη που γινόντουσαν πόσα παιχνίδια, δηλαδή μια χαρά δεν ήταν

Σ1: Δεν νομίζω τα παιδάκια έχουν πρόβλημα, εντάξει και αυτοί που κάνουν ‘ου’ μετά...

Σ2: Μετά αυτό λέω, αυτοί που κάνουν ‘ου’, μετά μια χαρά συνεργαστήκαν.

Σ1: Ε το κάναν για να το κάνουνε, προφανώς... ναι... Μετά είχαν αθλητικές δραστηριότητες αυτά τα παιχνίδια που σκάνε μπαλόνια που κουβαλάνε λουκούμια, αυτά τα κλασσικά, τα κάναν... ναι με το τσουβαλοδρομίες; Ναι τα κάναν μαζί. Ας πούμε στην Τρίτη δημοτικού, βάλαμε και αυτά που ήταν η ηλικία τους τα δικά μας τα προσφυγάκια που είναι τριτάκια, που είναι...

Σ2: 8-9 σε εκείνη την ηλικία...

Σ1: Ναι μπράβο... Και εντάξει, νομίζω δεν είχανε θέμα.

Ε: Ουσιαστικά στις εκδηλώσεις τώρα που περιγράφετε που συμμετείχανε είχε γίνει σύνδεση και με την τοπική κοινότητα ή τοπική κοινότητα είναι τελείως απόμακρη από αυτό;

Σ1: Ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων ήτανε...

Σ2: Αλλά δεν έγινε για να συμμετέχουν τα προσφυγόπουλα με τα ελληνόπουλα. Θα γινόταν έτσι κ αλλιώς και απλά αντί εμείς να έρθουμε το απόγευμα, ήρθαμε το πρωί και συμμετείχαμε στην εκδήλωση. Αυτό.

Σ1: Ή δεν έγινε και κάποια δράση... εεε... εγώ πιστεύω ότι θα ήταν απαραίτητο να γίνει τώρα μια δράση, να έρθουν σαν ξενάγηση ας πούμε, να έρθουν τα παιδάκια αυτά το πρωί και να τους πούμε ότι είναι έτσι το σχολείο, είναι χωρισμένο η πρώτη και η Δευτέρα τάξη, θα είστε εδώ, ερχόμαστε το πρωί, κάνουμε αυτά. Κάτι σαν σχολικό αλφαριθμητισμό, ακαδημαϊκό ας πούμε.

Ε: Όπως κάνουν και στο νηπιαγωγείο, έτσι;

Σ1: Ναι ναι ναι! Αλλά αυτό απαιτεί οργάνωση εκτός από εμάς και συνεργασία και με τους δασκάλους του πρωινού...

Σ2: Αλλά να πω κάτι;

Ε: Ναι, βεβαίως!

Σ2: Αλλά ας πούμε ακόμα και αυτή η μικρή η μικρή επαφή που υπήρχε με τα ελληνόπουλα τα δικά μας πολύ το χαίρονται. Δηλαδή τα ελληνόπουλα τα έχουν σαν τους Θεούς. Και ρωτάνε ας πούμε και τα ελληνόπουλα... θα είναι και τα ελληνόπουλα... τα ελληνάκια

Σ1: Τα ελληνάκια και τα Κουρδικάκια.

Σ3: Ναι, ναι!

Σ2: Ας πούμε για να φανταστείς, χθες κιόλας, χθες προχθές, η Ν. λέει, στο πρωινό εγώ θέλω να κάθομαι στο θρανίο με Ελληνάκι, όχι με Κουρδάκι.

Σ1: Με Κουρδικάκι!

Σ2:.. Δηλαδή το έχουνε πάρα πολύ ψηλά μες στο κεφάλι τους.

Σ1: Και ξες τι άλλο μου είπανε, ότι από την Τσικνοπέμπτη που είχανε κάνει κάτι, που γνωριστήκανε...

Σ2: Ναι, η Μαργαρίτα και η Σοφία...

Σ1: Η Μαργαρίτα και η Σοφία, δυο Ελληνάκια, τους έλεγαν σε ποια τάξη θα πάει ο καθένας. Ότι εσείς θα είστε στην πέμπτη, εσείς θα είστε στην τετάρτη και τα σχετικά

και μου λέει ένα κοριτσάκι «Θα είμαι με την Σοφία και την Μαργαρίτα;», που τις είδανε μια φορά την Τσικνοπέμπτη και εγώ δε είχα στον νου μου, λέω «Ποια είναι η Σοφία και η Μαργαρίτα;» και τα θυμόταν ακόμη, ναι.

E: Γενικά μια τυπική ημέρα πως είναι; Δηλαδή τι κάνετε, έρχονται τα παιδιά, τα υποδέχεστε, πως πάει το πρόγραμμα;

Σ1: Έρχονται, κάνουμε γραμμούλες, μετριόμαστε, ότι ήρθαν αυτοί που... στέλνουμε παρουσίες, μπαίνει το κάθε τμήμα στο μάθημα που έχει, μια ώρα μάθημα, ένα τέταρτο διάλειμμα, μια ώρα μάθημα, τέταρτο διάλειμμα και πάει έτσι τέσσερις ώρες μάθημα. Και μετά σχολάνε, γραμμούλες και παίρνουν ένας- ένας το λεωφορείο.

E: Το προσωπικό είναι ειδικά εκπαιδευμένο;

Σ2, Σ3: Όχι, όχι!

Σ2:Ναι δεν υπάρχει... επιμόρφωση...

Σ1: Εμείς; Μας ρίξανε..

Σ3: Μας ρίξανε....

Σ1: Ουρανοκατέβατες...

Σ3: Ναι! Λοιπόν...

E: Εσύ Σ1 που είσαι υπεύθυνη...

Σ1: Εντάξει... Εγώ μπορεί, ας πούμε, έχω δουλέψει πάρα πολλά χρόνια με.. τσιγγανάκια, με Αλβανάκια, με γενικά την ελληνική σαν δεύτερη γλώσσα, αλλά η επιλογή μου ήταν τυχαία. Θα μπορούσε να είχε τύχει να μην έχω ξαναδουλέψει με παιδάκια που έχουν την ελληνική σαν δεύτερη ξένη γλώσσα.

E: Παρόλα αυτά δεν σας κάναν κάποια επιμόρφωση;

Σ1: Όχι!

Σ3: Όχι!

Σ1: Έχουν εμπιστοσύνη στα πανεπιστήμιά μας (χαριτολογώντας).

(γέλια)

E: Γενικά τι ελλείψεις παρατηρείτε, τι πιστεύετε ότι έχετε ανάγκη και με την...

Σ2: Να πω λίγο τι πιστεύω..; Εγώ πιστεύω ας πούμε.. Τον Φεβρουάριο όταν με πήρανε ήμασταν περισσότερες δασκάλες και στο άλλο χωριό όταν πάω κάποιες ώρες είναι συνδιδασκαλία. Θεωρώ ότι αυτό που βοηθάει πάρα πολύ είναι η συνδιδασκαλία. Μπορεί να είναι λίγα, ολιγομελή τα τμήματα, αλλά το γεγονός ότι είναι διατμηματικά είναι τόσο δύσκολο, γιατί εδώ στα ελληνόπουλα δεν μπορείς να κρατήσεις την προσοχή τους αμείωτη και θα κάνουνε φασαρία, φαντάσου να μην καταλαβαίνουνε κιάλας πολλά πράγματα από αυτά που τους λες, δηλαδή θεωρώ ότι γενικότερα θα

ήταν πολύ, πολύ πιο εύκολο και πολύ πιο αποδοτικό και θα έχουν και μεγαλύτερα αποτελέσματα τα παιδιά αν μούνε συνδιδασκαλίες. Δηλαδή...

Σ1: Και εκτός από όλα αυτά που είπε εμ... να μουν και τα σχετικά... είναι και η κουλτούρα τους λίγο πιο διαφορετική από την δική μας, δεν έχουν συνηθίσει και στην σχολιοποίηση. Είναι παιδάκια που δεν έχουν πάει κάποια από αυτά καθόλου σχολείο στην ζωή τους, οπότε είναι ακόμα πιο δύσκολη η...

Σ2: Δηλαδή απ' το πιο απλό, πάμε τουαλέτα - πλένουμε τα χέρια μας, δηλαδή έχουμε...

Σ1: Πάμε τουαλέτα- σκουπιζόμαστε!

Σ2: Ναι... Μια προσπάθεια δυτικοποίησης όπως μου είχες πει την πρώτη φορά που είχα έρθει..

Σ1: Ναι... Είχα πει δυτικοποίηση και σχολιοποίηση, αυτό κυρίως!

Ε: Όταν λες συνδιδασκαλία;

Σ2: Δυο δασκάλες την ίδια ώρα μέσα στην τάξη. Και ας πούμε η μια ασχολείται με μια ομάδα, γιατί στα τμήματα μπορεί ηλικιακά... τα έχουν χωρίσει ηλικιακά, τα μικρά, τα μεσαία, τα μεγάλα, αλλά ακόμα και στα τμήματα αυτά υπάρχουν παιδιά που είναι δυο ταχυτήτων, υπάρχουν δηλαδή κάποια που είναι λίγο πιο γρήγορα υπάρχουν και από ην άλλη..

Σ1: Πόσο μάλλον που ξεκινάς με τα παιδιά τον Οκτώβριο και ξαφνικά τον Δεκέμβριο έρχονται τρία παιδάκια που ήρθανε μόλις από την Συρία. Οπότε πρέπει να ασχοληθείς ξεχωριστά...

Σ2: Ναι αυτό!

Σ1: Εκτός από το ότι το κάθε παιδί κουβαλάει και τα δικά του βιώματα, δυσκολίες, μαθησιακές δυσκολίες από περιβαντολλογικούς παράγοντες, από εκεί που ήρθε που είναι... ήρθαν από πόλεμο ουσιαστικά δεν ε...

Σ2: Ναι, δηλαδή όταν ο Ρ. σου λέει, του λες στο διάλειμμα «Πρόσεχε, μην το κάνεις αυτό» και σου λέει «Κυρία εγώ Συρία μπουσούλαγα και σφαίρες αριστερά, πάνω, δεξιά καταλαβαίνεις τι έχει περάσει αυτό το παιδί.

Σ1: Ναι...

Ε: Διερμηνείς είχατε καθόλου;

Σ1, Σ2, Σ3: Όχι, όχι!

Ε: Οπότε γινόταν ακόμα πιο δύσκολο, ή τα παιδιά γνώριζαν..

Σ2: Παντομίμα! Δηλαδή η Σ1 δεν ξέρω τι τράβηξε στην αρχή που ήταν.

Σ1: Ναι, στην αρχή δεν μιλούσαν καθόλου.

Σ2: Να πω μια διαφορά που έχω εντοπίσει όμως;

Σ1: Να πεις.

Σ2: Θα πω με το άλλο σχολείο, ξέρεις τι θα πω... ότι, ας πούμε εγώ είμαι σε 2 σχολεία. Είμαι στην (και λέει το όνομα του χωριού) και εδωπέρα. Εδωπέρα που είπε η Σ1 ότι τους μιλούσαν και λίγο αγγλικά για να συνεννοηθούν, ενώ στο άλλο χωριό, τους μιλούσανε μόνο ελληνικά. Μπορεί να μην καταλάβαιναν αλλά αποκλειστικά μόνο ελληνικά. Και στο πως μιλάνε, είναι σε καλύτερο επίπεδο τα παιδιά του άλλου χωριού στον τρόπο που συνεννοούνται, γιατί άκουγαν μόνο ελληνικά..

Σ3: Και αναγκάστηκαν...

Σ1: Από τότε που μου το είπε το άλλο σχολείο, έκοψα και εγώ τελείως τα αγγλικά, γιατί , αυτά τα παιδάκια στην αρχή μιλούσαν καλά αγγλικά. Δηλαδή έβγαζες συνεννόηση, έκανες κανονικά συζήτηση στα αγγλικά. Από τότε όμως που μου το είπε το άλλο σχολείο ότι η δασκάλα τους, τους μιλάει μόνο ελληνικά και λέω ας το κάνω και εγώ, γιατί της λέω τι τους έκανες και τους έμαθες ελληνικά τόσο γρήγορα, είδα και εγώ μεγάλη διαφορά σ' αυτά. Δηλαδή μπορεί να λες ότι ας μιλήσουμε αγγλικά για να συνεννοηθούμε, να τους εξηγήσεις, να βγάλουμε άκρη τι έγινε, ποιος χτύπησε ποιόν, ποιος φταίει, ποιος δεν φταίει και τα σχετικά...

Σ2: Τι θέλει εκείνη την στιγμή, μπορεί ένα παιδί να κλαίει και να μην μπορείς να καταλάβεις τι θέλει, τι έπαθε ή το οτιδήποτε...

Σ1: Και να του πεις ας πούμε στα αγγλικά τι έχεις. Αλλά μετά που κόψαμε τα αγγλικά, η αλήθεια είναι ότι πιο γρήγορα, πολύ γρήγορα... Γιατί ήξεραν και αυτοί ότι όταν μου μιλούσαν αγγλικά, μετά τους έλεγα, δεν καταλαβαίνω αγγλικά. Ενώ στην αρχή μου λέγαν κάτι στα αγγλικά και... Εγώ δεν τους μιλούσα τόσο αγγλικά, πιο πολύ μου μιλούσαν αυτοί αγγλικά και εγώ το καταλάβαινα και μιλούσα. Όταν άρχισα να τους λέω ότι μιλάτε μόνο ελληνικά, πλέον πέρασε καιρός μπορείτε ελληνικά, άρχισαν και αυτοί να ζορίζονται και να μπορούν, να βγάζουν, να παράγουν λόγο στα ελληνικά.

Ε: Γενικά ξέρετε τις προθέσεις των οικογενειών. Εννοώ ότι αν σκέφτονται να μείνουνε Ελλάδα, αν σκέφτονται να φύγουνε...

Σ1: Οι περισσότεροι αρχικά ήτανε για να φύγουνε στο εξωτερικό, αφού βλέπουνε όμως ότι δεν γίνεται, κάποιες οικογένειες τώρα έχουν αλλάξει και θέλουν να τακτοποιηθούν εδώ. Μου λένε ας πούμε χαρακτηριστικά, θα το πω στα ελληνικά τώρα, ότι στην Ελλάδα είναι καλά, έχουμε φαγητό, έχουμε σχολείο, έχουμε χρήματα, είναι καλά εδώ, θα μείνουμε εδώ. Κάποιοι οι οποίοι εξακολουθούν να θέλουν να

φύγουν στο εξωτερικό, έχουν συγγενείς, μέλη της οικογένειας εκεί και κάνουν ενέργειες μέσω επανένωσης οικογενειών να φύγουν. Αλλά γενικά ψάχνονται πολύ, ψάχνονται τι μπορούν να κάνουν με ΜΚΟ, με τέτοια, με γνωστούς, με... Είναι δηλαδή στο camp οι γονείς σε μια κατάσταση που ψάχνονται.

E: Και τέλος θέλω να σας ρωτήσω, πως πιστεύετε, τι ευκαιρίες έχουν αυτά τα παιδιά στην εκπαίδευση αργότερα;

Σ3,2: E.....

E: Μελλοντικά, στο να σπουδάσουν... Πέρα από τα δεδομένα που μαθαίνουμε από την Υπάτη Αρμοστέια και άλλες έρευνες... Εσείς πως το βλέπετε;

Σ3: Αλήθεια... Εγώ προσωπικά, εγώ έχω τα μικρά. Δεν ξέρω πως θα εξελιχθούν... Για τα μεγάλα βλέπω, είναι σε καλύτερη κατάσταση... Αλλά δεν νομίζω ότι... θα φτάσουν ας πούμε...

Σ1: Εγώ θα έλεγα ακριβώς το αντίθετο..

Σ3: Ναι; Εγώ φοβάμαι ότι... η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν... θα τους καταπιεί.. Έχω αυτήν την εντύπωση.

Σ1: Εγώ πιστεύω ακριβώς το αντίθετο ότι τα μικρά, μπορεί τώρα να βλέπεις ότι αυτοί οι μεγάλοι διαβάζουν νεράκι το κείμενο και γράφουν, αλλά αυτό δεν αρκεί. Ενώ οι μικροί μπορείς να πεις ότι, μπορείς να πεις ότι ο μικρός που είναι 7 χρονών φέτος έμαθε ελάχιστα πράγματα, δεν έμαθε να γράφει και να διαβάζει, αλλά έχει μπροστά του άλλα 6 χρόνια στο δημοτικό, αυτοί οι μεγάλοι...

Σ2: Και εγώ αυτό πιστεύω!

Σ3: Πως θα εξελιχθούν όμως όλα αυτά τα 6 χρόνια; Αρχαία θα μπορεί να κάνει; Λογοτεχνία θα μπορεί ας πούμε να την κατανοεί και να...

Σ2: E δεν είναι μόνο αυτά, είναι και ο τεχνολογικός ή ιδιωτικός κλάδος.

Σ3: E ναι, αλλά νομίζω ότι και τα μαθηματικά είναι αλληλένδετα και με την γλώσσα μας, μην βλέπεις τώρα που κάνουν προπαίδια και πρόσθεση και αφαίρεση... Δεν ξέρω... Νομίζω ότι θα πρέπει να αλλάξει ο τρόπος εκπαίδευσης γενικώς. Και από την πλευρά του πως εκπαιδεύουν τα δικά μας τα παιδιά και απ' την άλλη. Κάπως έτσι, δεν ξέρω, έτσι το χω οραματιστεί.

Σ1: Εγώ για τους μεγάλους ανησυχώ, γιατί είναι παιδιά 12-13 χρονών, ξέρουν να γράφουν, να διαβάζουν και να μιλάνε λίγο. Αυτά τα παιδιά όσα ήταν να τα στείλουμε στο γυμνάσιο, είπαμε να μην πάνε γυμνάσιο, να μείνουν ας πούμε τουλάχιστον άλλη μια χρονιά στο δημοτικό, γιατί στο γυμνάσιο θα το χάσουν το παιδί... Αλλά ακόμη και να μείνει και να πάει μετά γυμνάσιο τρία χρόνια πολύ δύσκολα να ανταπεξέλθει.

Στο γυμνάσιο δεν υπάρχουνε, δεν υπάρχει ας πούμε παράλληλη εκπαίδευση, αντισταθμιστική αγωγή, τάξεις υποδοχής, όλα αυτά να στηρίζουνε. Όπως εδώ και τα Ρομά..

Σ2: Τσιγγανάκια.

Σ1: ... τα βλέπεις ότι... Στο γυμνάσιο τα χάνεις...

Σ3: Να αυτό! Να εκεί, εκεί θέλω να καταλήξω..

Σ1:... Στο γυμνάσιο χάνονται παιδιά. Ενώ τώρα λες, το Συριάκι το οποίο είναι εδώ από την πρώτη δημοτικού, έξι χρόνια στο γυμνάσιο, μπορεί να μην είναι τοπ μαθητής ο καλύτερος, αλλά θα είναι σε μια κατάσταση καλύτερη από ότι είναι τώρα αυτοί οι δωδεκάχρονοι...

Ε: Πιο προετοιμασμένο ουσιαστικά... Ναι, θα είναι πολλά τα μαθήματα στο γυμνάσιο..

Σ2: Θα έχει στην τελική έξι χρόνια να μάθει πολύ καλά τα ελληνικά.

Σ1: Ακόμη και αυτό που βλέπουμε ότι οι μεγάλοι μάθαν να γράφουν και να διαβάζουνε στην ουσία είναι και λίγο πλαστό, γιατί οι μεγάλοι επειδή ξέρανε να γράφουν και να διαβάζουν στην γλώσσα τους, ξέραν ότι είναι μηχανισμός. Ξέραν ας πούμε φωνολογικά ότι βάζουμε γράμματα στην σειρά, τα διαβάζουμε, είναι αυτά. Οι μικροί δεν έχουν μάθει ακόμα τα γράμματα , έχουνε και να πιάσουν τον μηχανισμό πως το κάνουμε, δηλαδή μέσα στον λόγο..

Σ2: Ακόμα και το μολύβι, πως το πιάνουν. Τουλάχιστον στο άλλο σχολείο έχουμε τέτοια παιδάκια. Που τους δίνουν δραστηριότητες, γιατί δεν έχουν... είναι από νηπιαγωγείο ας πούμε δεν ξέρουν καν πώς να πιάσουμε το μολύβι, πώς να τραβήξουμε ευθεία γραμμές...

Ε: Ωραία λοιπόν, τελειώσαμε. Ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας!

Σ1, Σ2, Σ3: Ευχαριστούμε!

2^η Συνέντευξη.

E: Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ που είστε εδώ και με βοηθάτε με την έρευνα μου. Είμαι η Άννα Καραγιάννη. Είμαι φοιτήτρια του ΠΜΣ Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας των τμημάτων Κοινωνιολογίας και της Καλών Τεχνών αντίστοιχα. Είμαστε σήμερα εδώ για να συζητήσουμε από την οπτική του εκπαιδευτικού την ένταξη και την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων. Για να ξεκινήσουμε θέλετε να μου πείτε κάποια πράγματα για εσάς. Ξεκινάτε όπως θέλετε.

Σ3:...

Σ2:...

Σ1:...

E: Ας ξεκινήσουμε με τις ερωτήσεις. Θέλω να σας ρωτήσω στο σχολείο σας πως είναι οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών. Μεταξύ τους, οι μαθητές δηλαδή. Γιατί φαντάζομαι ότι έχετε από διαφορετικές εθνικότητες ή που μιλάνε διαφορετική γλώσσα ή διάλεκτο,

Σ1: Να μιλήσουμε τώρα μόνο για το σχολείο μας που είμαστε και οι τρεις; Γιατί οι συνάδελφοι πηγαίνουν και σε άλλα σχολεία. Οπότε θες μόνο για αυτό το σχολείο που είμαστε και οι τρεις;

E: Θα χει ενδιαφέρον γενικά η εμπειρία σας.

Σ3: Ας ξεκινήσει η Σ1 για το συγκεκριμένο και ότι δεν πει, το λέμε εμείς.

Σ1: Μπράβο, ναι, ναι! Καταρχήν από την αρχή της χρονιάς μέχρι τώρα έχει αλλάξει, άλλαξε αρκετές φορές ο μαθητικός πληθυσμός, οπότε όταν πρωτοήρθαν τα παιδιά, μπορώ να πω ότι ήδη γνωρίζονταν μεταξύ τους, είχαν καλές σχέσεις. Δηλαδή είχαμε κάποιες υποομάδες..

Σ2: Ναι σίγουρα, λόγω ή εθνικότητας ή καταγωγής πιο πολύ...

Σ1: Ναι, στην αρχή δεν θέλαν ούτε να καθίσουν και στο ίδιο θρανίο και λόγω κουλτούρας ας πούμε, αγόρια-κορίτσια. Στην πορεία λίγο ε..

Σ2: άλλαξε αυτό..

Σ1: Άλλαξε, ναι. Είχανε καλές σχέσεις σε γενικές γραμμές. Βέβαια όταν συνέβαινε κάτι εύκολα αρπάζονταν στα χέρια ή μιλούσαν άσχημα στην γλώσσα τους και πολλές φορές δεν μπορούσαμε και μεις να καταλάβουμε τι συνέβαινε για να βοηθήσουμε. Στην πορεία όταν κατά καιρούς ερχόταν καινούριοι μαθητές, ήταν λίγο απομονωμένοι στην αρχή μπορώ να πω...

Σ2: Ναι, ναι, ναι!

Σ1:... Δηλαδή άρχισαν σιγά- σιγά να μπαίνουν και κάποια παιδιά όπως ας πούμε η Α. δεν μπήκε, δεν εγκλιματίστηκε, μέχρι το τέλος της χρονιάς.

Σ2: Ναι, ναι, κάποια δεν εγκλιματίστηκαν καθόλου μέχρι το τέλος.

Σ1: Οπότε... Σε γενικές γραμμές όμως δεν είχαμε σοβαρά περιστατικά, μεταξύ τους δηλαδή πολλούς διαπληκτισμούς, εντάξει νομίζω κύλησε καλά.

Σ2: Ναι, και κάποια ας πούμε έντονα σκηνικά που είχαμε με ξύλο μεταξύ τους, πιο πολύ ήταν λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν στο camp, δηλαδή μεταφέρονταν προβλήματα που είχαν οι γονείς τους, αντιδικίες που υπήρχαν στους γονείς, μεταφέρονταν εκεί και μεταφέρονταν από την άποψη ότι αν γινότανε μια οποιαδήποτε διάνοιξη μεταξύ των μαθητών για καθημερινά πράγματα του τύπου μου πήρες το μολύβι μου ή τέτοιο πράγμα, μετά παίρνανε, ομαδοποιούνταν, ανάλογα με το ποια οικογένεια στήριζε η μια παρέα και η άλλη. Δηλαδή ο διαχωρισμός φαινόταν εκεί όταν γινόταν κάτι απλό καθημερινό, ο διαχωρισμός γινόταν εκεί.

Σ1: Έχεις δίκιο!

Σ2: Την μια φορά μπορεί να παίζανε, να ήταν στο ίδιο θρανίο, να ανταλλάσανε και να κάνανε, μόλις θα γινόταν κάτι στο διάλειμμα, θα μεταφέρονταν η ένταση που υπήρχε στο camp. Δεν ξέρω αν κατάλαβες τι εννοώ, αν έγινα σαφής.

Σ1: Να συμπληρώσω τώρα που το είπε η Σ2... Είχαμε και περίπτωση μαθητή, τον Τ., ο οποίος για αρκετό διάστημα μέχρι πριν το Πάσχα δεν ερχόταν και δεν ήρθε μέχρι και το τέλος της χρονιάς στο σχολείο ακριβώς γιατί η οικογένεια δεν είχε καλές σχέσεις με μια άλλη οικογένεια και δεν ήθελαν το παιδί τους να έχει επαφές με...

Σ2: ...Επαφή με το παιδί της άλλης οικογένειας..

Σ1: ...και γενικά δεν είχε καλές σχέσεις με το... Οι μαθητές αυτοί δεν είχαν καλές σχέσεις μεταξύ τους λόγω όμως των οικογενειών τους. Οι γονείς δεν τα πήγαιναν καλά οπότε αυτό έβγαινε και στα παιδιά.

Σ2: Εγώ να μεταφέρω μια άλλη εμπειρία από το σχολείο... συμφωνώ με όσα είπε η Σ1... θέλω να μεταφέρω από άλλο σχολείο που ήμουν και κει από την αρχή, που ήταν αρκετά μεγάλος ο πληθυσμός των παιδιών σε σχέση με της άλλης περιοχής το camp, όπου εκεί χωριστήκαν αμέσως τα παιδιά σε δυο τμήματα των 15 παιδιών. Εκεί είχαμε θέματα που παιδιά δεν θέλαν να είναι στο τμήμα το μεν, γιατί οι περισσότεροι ήταν Ιρακινοί ενώ οι Σύριοι ήταν στο άλλο τμήμα, πάλι και εκεί με θέμα φύλου, αγόρι-κορίτσι. Και με το που θα γινόταν κάτι, που κάποιος θα έλεγε μια άσχημη κουβέντα στον άλλον, στην γλώσσα τους, γιατί στην αρχή δεν καταλαβαίναμε

τίποτα, πάλι έβλεπες ότι ο συντοπίτης του, θα έπαιρνε το μέρος του και μπορεί να μην είχε κάνει κάτι έντονο και θα πλακώνονταν οι άλλοι που απλά τους υποστήριζαν. Και επίσης ήταν πάρα πολύ έντονο το θέμα της οικογένειας. Δηλαδή ο μεγαλύτερος αδερφός ένιωθε την ανάγκη να προστατέψει την μικρότερη αδερφή, τον μικρότερο αδερφό...

Σ1: Ναι, ναι, ισχύει!

Σ2:... Δηλαδή θα πείραζε, θα γινόταν κάτι μηδαμινό, μηδαμινής αξίας μεταξύ τους και ο αδερφός ο μεγάλος θα πήγαινε να πλακώσει στο ξύλο το μικρότερο παιδάκι, γιατί πείραξε τον αδερφό του και μετά θα καταλήγανε να είναι μαλωμένα τα δυο μεγάλα αδέρφια, γιατί... Μα δηλαδή ήταν πολύ έντονο αυτό το αίσθημα.. Αυτό έτσι σαν..

Σ1: Γενικά τα μεγάλα αδέρφια υπερασπίζονταν όντως τα μικρά. Αν συνέβαινε κάτι δηλαδή.. Και άδικο να είχε το αδερφάκι τους έπαιρναν το μέρος...

Σ2: Ναι, και ήτανε... Δεν, δεν λογοφέρανε μόνο. Δηλαδή δεν το είχανε σε τίποτα στην αρχή να σηκωθούν και να απλώσουν χέρι. Αυτό. Και το μαλλιοτράβηγμα ήταν πολύ έντονο, δηλαδή αυτό που βλέπουμε στα τούρκικα σίριαλ που πιάνονται οι γυναίκες απ' την ρίζα το μαλλί και τραβιούνται έτσι, ισχυε! Δεν πίστευα ότι θα το δω, αλλά ισχυε.

Σ3: Τα ξεσπάσματα είναι πιο βίαια απ' ότι στα παιδιά, στα Ελληνόπουλα. Αυτό είναι δυστυχώς το μόνο αρνητικό. Είναι θέμα κουλτούρας τους, έτσι όπως...

Σ1: Οι γονείς τους.

Σ3:...οι γονείς τους κτλ και οι γειτονιές τους εκεί πέρα πως συμπεριφέρονταν..

Σ1: Και οι γονείς έχουν αυτή την κουλτούρα, συγγνώμη που σε διακόπτω Σ3, κάποια στιγμή που ήρθαμε σε επαφή με τους γονείς το έθεταν σαν μέσω... δηλαδή χτύπα τον, για να συνέλθει.

Σ2: Αν δεν ακούει, χτύπα τον!

Σ1: Οπότε στην οικογένεια γενικά το έχουν.

Σ2: Την ίδια συζήτηση είχα με ένα παιδί που είναι μέσα στο camp, σε ΜΚΟ, και είναι ας το πούμε βοηθός εκεί πέρα, ο οποίος τους κάνει δραστηριότητες κτλ και αυτό που προσπαθούμε να το περάσουμε σαν συνέχεια και στους ίδιους τους γονείς είναι αυτό, η αποφυγή της βίας και το ξύλο μεταξύ τους. Και από την άλλη φοβόμαστε να καλέσουμε κάποιες φορές τους γονείς να τους πούμε ότι ο μικρός δεν ακολουθεί ή δεν κάνει αυτό που του λέω, γιατί με το που θα ξεστομίσουμε κάτι μικρό κατευθείαν έχει σηκωθεί το χέρι και έχει πέσει καρπαζιά χωρίς να έχουμε ολοκληρώσει τον λόγο

για τον οποίο θέλουμε να κάνουμε την παρατήρηση. Αυτό εμάς μας έχει μεταφέρει τέλος πάντων...

E: Πολύ ενδιαφέρον.. Και θα γυρίσουμε κάπως σε αυτήν την ερώτηση. Θέλω τώρα λίγο να μου περιγράψετε την επικοινωνία και τις σχέσεις των μαθητών με εσάς, με το εκπαιδευτικό δηλαδή προσωπικό.

Σ3: Δεν έχουν διαφορές σε σχέση με τα Ελληνόπουλα να το πω έτσι. Υπάρχει μια δυσκολία στην επικοινωνία, αλλά από εκεί και μετά είναι το ίδιο πράγμα. Τα ίδια ενδιαφέροντα, για παιχνίδι, για προσοχή στο μάθημα ή να μην προσέχουν στο μάθημα, να κάνουν τίποτα άλλο, την ίδια ζοηρότητα μέσα, δεν έχει διαφορές. Εγώ αυτό αποκόμισα. Αυτοί που είχαν κάποιο εκπαιδευτικό υπόβαθρο καλύτερο, προσέχουν καλύτερα, έχουν και απαιτήσεις και το καταλαβαίνεις. Δεν υπάρχουν διαφορές. Τώρα, εκτός της αίθουσας είναι ότι προαναφέραμε για τις σχέσεις μεταξύ τους, εμ... αυτά εν ολίγοις. Τώρα στους δυο-τρεις μήνες, πόσο είμαι στις δομές αυτές τώρα, στα ΔΥΕΠ.

E: Δηλαδή στο διάλειμμα δεν αλληλεπιδράτε με τους μαθητές;

Σ3: Ναι, εκεί κυρίως παίζουμε, όχι τόσο μεγάλη αλληλεπίδραση. Πολλές φορές στο παιχνίδι συμμετέχουμε και μείς, λίγο με την μπάλα κυρίως που τους αρέσει, μπάσκετ κ αυτά. Αλλά περισσότερες κουβέντες και κάτι που θα μπορούσες να πεις σε ένα παιδί, σε έναν Έλληνα, ας πούμε επαγγελματικής κατάρτισης, να το πω έτσι, προσανατολισμό, δεν μπορείς να το κάνεις, δεν ξέρεις τι θα κάνει αυτό το παιδί, που θα πάει. Ε λίγο, μια συνάδελφος ασχολήθηκε με τον χορό, δείξε ποιος ή ποιοι είναι οι δικοί σας οι χοροί, κάτι Κούρδους που είχε εκεί πέρα, αυτοί είναι οι δικοί μας, αυτοί είναι οι δικοί σας, κάναν μια ψιλό-εκδήλωση τέτοια. Υπάρχει διστακτικότητα. Αυτό ειπώθηκε και στο σεμινάριο, γιατί δεν ξέρεις τι να ρωτήσεις το παιδί. Τι κάνει ο μπαμπάς σου; Ο μπαμπάς του μπορεί να τον σκότωσαν μπροστά του, ή να μην είναι εδώ ή να μην γνώρισε μπαμπά, δεν ξέρουμε, είναι λίγο... Περιμένουμε από αυτούς να πούνε και στην κουβέντα να εμφανιστεί κάτι, παρά να μπούμε εμείς και να πάρουμε πρωτοβουλία.

E: Σε ποια γλώσσα μιλούσατε;

Σ1: Του σώματος...(γέλια)

Σ2: Του σώματος αρχικά! (γέλια)

Σ3: Είναι κάποια που ξέρουν λίγο αγγλικά και μου λέγαν και τα υπόλοιπα και τώρα που μαθαίνουν τα ελληνικά. Δυο τρεις κουβεντούλες, αυτά, οκ, ναι, teacher-teacher. Αυτό το teacher το ακούγαμε πολλές φορές.

Σ1: Ναι... Εντάξει σε γενικές γραμμές θέλαν, αποζητούσαν την προσοχή του εκπαιδευτικού. Χαιρόντουσαν πάρα πολύ όταν πηγαίναμε στο camp, που πηγαίναμε εκδρομές, να λένε πράγματα για τον τόπο τους όταν τους ρωτούσαμε είτε για φαγητά δικά τους ή συνήθειες, όσες φορές τους ρωτούσα έδειχναν μεγάλο ενδιαφέρον να σου εξηγήσουν, να πουν πράγματα για τον πολιτισμό τους, το τι κάνουν. Εντάξει, η γλώσσα είναι όμως ένα εμπόδιο. Δεν μπορούσαμε πάντα να συνεννοηθούμε. Αλλά σαν όλα τα παιδιά. Δηλαδή θέλανε να παίξουμε, ζητούσανε να παίξουμε μαζί... Είχαμε καλές σχέσεις γενικά.

Σ2: Ναι σίγουρα, σε σένα ας πούμε έβλεπα, με την Σ1, τώρα στα πιο μικρά, έβλεπα ότι λίγο την βλέπαν, είχαν και περισσότερη ώρα μαζί της, ήταν λίγο πιο μητρική έτσι φηγούρα πολλές φορές, δηλαδή έβλεπα ότι θέλανε την αγκαλιά, θέλαν το..

Σ1: Τα πιο μικρά ναι..

Σ2: Τα πιο μικρά... Τώρα στα μεγάλα, αυτό που είπε ο Σ3 ήταν, ότι όντως ό,τι μπορούσαμε να βγάλουμε μέσα από το μάθημα ενώ μιλούσαμε για πράγματα, ενώ ας πούμε, εγώ τώρα με την γλώσσα σίγουρα με τα αγγλικά ήταν ένα πλεονέκτημα, κάνοντας, μιλώντας ή για διατροφή ή για δραστηριότητες ή για το 'να ή για τα' άλλο μέσα από εκεί λίγο κάποια πράγματα ανοίγονταν σιγά- σιγά και τα λέγανε, αλλά από την άλλη, στο διάλειμμα θα προτιμούσαν να καθίσουν, να βάλουν τα δικά τους τραγούδια στον υπολογιστή να ακούσουν ή μετά να βγούν έξω να χορέψουν, να μιλήσουν, να κάνουνε... Τον χορό τον έχουνε...

Σ1: Ναι, ναι!

Σ2:...σε πάρα πολύ μεγάλη... Όλη την ώρα θέλουν να χορέψουν. Μου έκανε πάρα πολύ μεγάλη εντύπωση στους Κούρδους σε παιδιά, στα μεγάλα βάζαν πάρα πολύ να δούνε γλέντια από γάμους και πως χόρευαν και να μας δείξουν. Θέλαν να μας... αν τους έδειχνες το ενδιαφέρον, αν ρωτούσες, ήταν... θέλαν πάρα πολύ να μας εξηγήσουν τι κάνουν πως παντρεύονται, τι κάνουν, τι φοράνε, όλα, τα κουμπιά, τα χρυσά τους, όλες τις διαδικασίες. Από την άλλη δεν είχανε, δεν ξέρω ίσως και εμείς να μην τους το δίναμε, γιατί προσπαθούσαμε να τους δώσουμε αγάπη, δεν είχανε και πάλι 100% αυτόν τον σεβασμό στον δάσκαλο και το «Ω, μίλησε η δασκάλα τώρα, ησυχία, δεν μιλάμε, δεν κάνουμε». Ίσως λίγο στην αρχή, αλλά μετά έφυγε...

Σ1: Έπαιρναν εύκολα τον αέρα...

Σ2: Ναι, μας βλέπαν πιο πολύ σαν παρέα τους, παρά σαν τον δάσκαλο και προσπαθούσαν σιγά, σιγά έτσι να μας καλοπιιάσει, «Ελάτε κυρία ας ζωγραφίσουμε, ή

ας κάνουμε εκείνο ή ας κάνουμε το άλλο και όχι εκείνο ή ας μιλήσουμε στα αγγλικά μεν αλλά για κάτι άλλο όχι για γραμματική, όχι για λεξιλόγιο». Αυτό!

Σ3: Είναι ένας τρόπος για να ξεφύγουν από την πραγματικότητα του camp.

Σ1: Ναι, ναι! Ισχύει αυτό βέβαια!

Σ3: Και ίσως και οι δομές με αυτήν την φιλοσοφία γίνανε. Περισσότερο να ηρεμήσουν λίγο τα παιδιά, πριν πάνε στο επόμενο βήμα το οποίο είναι ένταξη στο πρωινό σχολείο.

Σ1: Σαν προετοιμασία....

Σ3: Μαθαίνουν λίγο και την ελληνική πραγματικότητα και τα λοιπά, τις συμπεριφοράς και των δασκάλων..

Σ2: Ναι, του τι πάει να πει είναι κουδούνι, χτυπάμε, μπαίνουμε μέσα, γιατί κάποια από αυτά δεν έχουν πάει καν σχολείο.

Σ1: Σαν νηπιαγωγείο κάπως. (γέλια) Ε να μάθουν δηλαδή βασικούς κανόνες λειτουργίας του σχολείου.

Ε: Θα θέλατε να μου πείτε λίγο αν οι γονείς συμμετέχουν καθόλου με κάποιον τρόπο στην εκπαίδευση και γενικά στο σχολείο, στον θεσμό του σχολείου... Οι γονείς των παιδιών..

Σ1: Όχι, δεν συμμετέχουν. Βασικά δεν έχουμε επαφή με τους γονείς, έχουμε μόνο μέσω της συντονίστριας. Δηλαδή αν συμβεί κάτι το επικοινωνούμε μέσω της συντονίστριας, η συντονίστρια το μεταφέρει.. Τώρα ακριβώς πως μεταφέρεται όταν δεν έχεις προσωπική επαφή είναι λίγο δύσκολο. Το τι φτάνει στους γονείς, το τι, πώς μεταφέρονται αυτά, γιατί και η κοπέλα η συντονίστρια δεν έχει πάντα μεταφραστή για να συνεννοηθεί. Πρέπει να είναι διαθέσιμος κάποιος ώστε αν μπορέσει να συζητήσει. Ήρθαν κάποια στιγμή πριν το Πάσχα, ήρθαν οι γονείς...

Σ2: Ναι, ναι, ναι!!!

Σ1: Και μου έκανε εντύπωση ότι έδειξαν μεγάλο, ήρθαν βασικά σχεδόν όλοι. Και έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τα παιδιά τους για το, ρωτούσαν για την συμπεριφορά τους. Δηλαδή τους μίλησα εγώ γενικά και μετά ήρθα και ο καθένας ατομικά να με ρωτήσει για το παιδί τους, για το πώς πηγαίνει και στα μαθήματα και σε θέματα συμπεριφοράς. Έδειξαν δηλαδή ενδιαφέρον. Εντάξει, σε εκείνη την συνάντηση τους είπα ότι καλό είναι να τους ρωτάνε το τι κάνουν στο σχολείο, να δείξουν λίγο ενδιαφέρον ώστε να τα παρακινούνε να κάνουν κάποια πράγματα. Γιατί όσα πράγματα γίνονται, γίνονται στο σχολείο και από εκεί και πέρα όσες φορές έτυχε να βάλω εργασία στο σπίτι σπάνια τις πραγματοποιούσαν τα παιδιά. Οπότε αυτό

προσπάθησα, να μην τους προβληματίζει το ότι δεν ξέρουν την γλώσσα, να δείξουν ενδιαφέρον. Έβαζα ας πούμε ένα σπιτάκι σήμα ότι έχουμε εργασία για το σπίτι. Να δείχνουν, να τους ρωτήσουν «τι έχετε για το σπίτι;». Τους είπα, ότι «ξέρω, πολλοί δεν θέλετε να μείνετε στην Ελλάδα αλλά τα παιδιά θα βγουν μόνο κερδισμένα στο να παρακολουθούν το σχολείο και να προσπαθούν». Γιατί όντως δεν προσπαθούν μπορώ να πω πάρα πολύ...

Σ2: (Συμφωνώντας) Όχι...

Σ1: Δηλαδή για να μάθουνε... Λίγα παιδιά είναι που ζητάνε να μάθουν και να γράφουν και να μιλάνε ελληνικά. Τα περισσότερα θέλαν να παίξουν, να...

Σ2: Και να φύγουν απ' την ρουτίνα του camp. Όταν τους λέγαμε ότι δεν έχουμε σχολείο...

Σ1: Ναι, ναι, ναι τους κόστιζε!

Σ2: Πάρα πολύ! Και όταν δεν είχαν μόνο διδασκαλία, όταν είχαν, ήταν μέρα που χάναν κάποια ειδικότητα, εκεί νομίζω δυο φορές. Όταν είπαμε «ξέρετε κάτι, σε δυο βδομάδες σταματάμε και τελειώνουμε» τα παιδιά του γυμνασίου «όχι και τι θα κάνουμε τώρα και πως; Και μόνο το σχολείο στο camp δεν μας φτάνει, δεν είναι το ίδιο» δεν, δεν, δεν... Και εντάξει, όσων αφορά τους γονείς δεν ε.. Αυτό που μου χει μεταφερθεί εμένα, είναι ότι στην ουσία τα παιδιά κάνουν πολύ περισσότερα πράγματα εκεί που βρίσκονται από ότι κάνουν οι γονείς. Δηλαδή οι γονείς μπορεί να κοιμούνται όλη την μέρα, αυτό και μετά τα παιδιά, κάποια από αυτά θα ξυπνήσουν για να πάνε στο πρωινό σχολείο που είναι μέσα στο camp και τα περισσότερα επειδή θα έχουν ήδη ξενυχτήσει όλο το βράδυ, θα ξυπνήσουν γύρω στις 12μση, 1 παρά ίσα-ίσα να προλάβουν να πάρουν το λεωφορείο για να 'ρθουνε στο σχολείο και να ξεκινήσει από εκεί μετά η μέρα τους.

Σ1: Για αυτό ίσως και πολλά είδες που είπαν και στο σεμινάριο ότι δεν πηγαίνουνε στην πρωινή ζώνη, είχαν απουσίες πολλά. Δεν ξυπνάνε.

Σ2: Ναι, ναι, ναι δεν ξυπνάνε, γιατί δεν ξυπνάνε οι γονείς. Ε δηλαδή όταν πήγαμε για να, τώρα που πήγαμε...

Σ1: Εκδρομή;

Σ2: Ναι, στην εκδρομή που υποτίθεται ότι θα είχαμε 12 η ώρα αναχώρηση, πήγαμε γύρω στις 11:30 μέσα στο camp και επικρατούσε ησυχία. Ήταν ελάχιστα τα σπίτια/δωμάτια τέλος πάντων που φαινόταν ότι υπήρχε μια κινητικότητα σε σχέση μ' αυτά που είδαμε όταν γυρίσαμε το μεσημέρι. Οπότε... Ναι σίγουρα... Είναι για αυτό το... Οι γονείς δεν ξέρουν τι να κάνουνε. Δηλαδή δεν ξέρω τι δυνατότητα έχουν σε εύρεση

εργασίας για να τους παρακινήσει όλο αυτό να κάνουν κάτι.. Δεν αντέχουν και την ζέστη και τον πρωινό ήλιο... δεν ξέρω...

E: Παρόλα αυτά δεν έρχονται στο σχολείο... Την ημέρα που είχαν έρθει, είχαν κάποια προγραμματισμένη συνάντηση;

Σ1: Ναι, ναι ήταν προγραμματισμένη, εννοείται! Και είχαμε βρει και διερμηνέα διαθέσιμο... Δεν είναι εύκολη υπόθεση το να έρθουν. Βασικά πρέπει να υπάρχει μεταφραστής, για να συνεννοηθούμε.

E: Θέλετε να συμπληρώσετε κάτι;

Σ3: Όχι δεν έχω, εγώ δεν έχω τόση πολλή επαφή και με τους γονείς, γιατί είναι σε περιορισμένο ωράριο.

E: Πως θα κρίνατε το ενδιαφέρον των παιδιών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, στο μάθημα; Την συμμετοχή τους γενικά.

Σ1: Κάποια παρούσαζαν μπορώ να πω ενδιαφέρον και χαιρόντουσαν και με την πρόοδο τους, κάποια ήταν αδιάφορα... Δεν υπήρχε μια κοινή, δεν μπορώ να πω ότι όλα τα παιδιά θέλαν ή προσπαθούσαν να μάθουν. Υπήρχαν και κάποια που δεν τους ενδιέφερε καθόλου το να μάθουν να γράφουν, να διαβάζουν και ότι έχει να κάνει με γνωστικά αντικείμενα. Αλλά ήταν και κάποια που ζητούσαν και επιπλέον. Δηλαδή σε περιόδους που δεν κάναμε, κάναμε κάποιες δράσεις κλπ «κυρία να κάτσουμε να κάνουμε, να μάθουμε, να γράψουμε», υπήρχαν και κάποια που το ζητούσαν. Θέλανε. Όπως και ο M. που..

Σ2: Ναι, ναι, ναι, ναι!

Σ1:... αυτός ήθελε συνέχεια... Ήθελε να εξελίσσεται. Εντάξει, αυτό νομίζω είναι θέμα και απ' το σπίτι, από πίσω, το τι υπάρχει και τι στόχους έχει το ίδιο το παιδί... Παίζουν πολλά ρόλο..

Σ2: Και από το προηγούμενο περιβάλλον, έτσι; Δηλαδή πως ήταν το σχολείο που πηγαίνανε, αν πηγαίνανε σχολείο, αν είχαν προλάβει να πάνε σχολείο... Δεν ξέρω τι ίσχυε στην χώρα και στην περιοχή του καθενός. Αλλά ήταν ξεκάθαρο, τα παιδιά το οποία είχαν πάει σχολείο μέχρι και την τελευταία στιγμή πριν να φύγουν, φαινόταν ότι ξέραν την εκπαιδευτική διαδικασία ας το πούμε. Και οπότε αυτό σε συνδυασμό με το ότι βλέπαν ότι καλλιεργούνταν κάτι και ότι είχαν πρόοδο, σίγουρα ζητούσαν πολύ περισσότερο για να μάθουν.

Σ1: Ένα διάστημα μόνο, να συμπληρώσω, πριν τα Χριστούγεννα στείλαμε κάποια... Πριν τα Χριστούγεννα τους στείλαμε ή μετά;

Σ2: Ναι, μετά.

Σ1: Μετά... Στείλαμε κάποιου μαθητές από την ΔΥΕΠ στο τμήμα ένταξης σε άλλο σχολείο, επειδή είχαν προχωρήσει αρκετά και επειδή είχαν έρθει και καινούρια παιδιά σε εμάς και ήταν πολλά τα παιδιά, δεν μπορούσαμε να τα διαχειριστούμε, προτάθηκε η συντονίστρια να τα στείλουμε αυτά που έχουν προχωρήσει στην γλώσσα, να τα στείλουμε στο άλλο σχολείο. Με το που είδαν αυτήν την κίνηση, κάποια παιδάκια, εκεί για ένα μικρό διάστημα, ήταν σαν κίνητρο αυτό και προσπαθούσαν «και εγώ κυρία να μάθω να γράφω, να διαβάζω να...». Ε ίσως θέλαν και περισσότερο κίνητρο, δεν ξέρω.. Δεν ξέρω τι να πω... Εκεί για ένα μικρό διάστημα, είχανε σχεδόν όλα θέληση για μάθηση.

Σ2: Ναι, ναι, ναι!

Ε: Στην πληροφορική πως είναι;

Σ3: Στην πληροφορική υπάρχει...

Σ1: Το αγαπημένο τους μάθημα εγώ μπορώ να πω! Το εγγυούμαι! (γέλια)

Σ2: Ναι! (γέλια)

Σ3: Αν το δούμε απ' την άποψη ότι είναι ευχάριστο να μπαίνουν στον υπολογιστή και να βλέπουν ότι θέλουν, είναι το αγαπημένο τους μάθημα. Αλλά για να μάθουν κάποιες τεχνικές στον υπολογιστή κλπ εκεί υπάρχουν δυσκολίες γιατί όλο το λογισμικό είναι είτε στα ελληνικά είτε στα αγγλικά. Δεν μπορείς να τους μάθεις ας πούμε το word ή ακόμα και την ζωγραφική, βέβαια έχει τα εικονίδια αλλά πώς να τους πεις να ανοίξουν το αρχείο, να το σώσεις, να κάνουν τροποποίηση, αυτά όλα θέλουν... είναι δύσκολο να μπορέσεις να το μεταδώσεις. Παραμένεις σε απλά λογισμικά παρόλο που το παιδί μπορεί να είναι μεγάλο. Και υπήρχε και στο γυμνάσιο το οποίο δεν υπήρχε καν εργαστήριο και ήμασταν μέσα στην τάξη... με προτζέκτορα... ότι προσπαθούσα να εφεύρω κάτι ενδιαφέρον για να δούνε... να τους παρουσιάσω... Ότι δεν έχουν την κοινή γλώσσα να κατανοήσουν κάτι, αυτό φαινόταν, βρίσκαμε ταινία στα αραβικά, τρία άτομα από τα οκτώ...

Σ1: Ναι, ναι, αυτό ισχύει! Έτσι!

Σ3:... Άντε στα αγγλικά, δεν το καταλαβαίνανε. Αυτά που βλέπαν τούρκικα «τι είναι αυτά που βλέπουν, δεν τα θέλουμε ούτε να τα ακούσουμε». Και αναγκαστικά είτε βλέπαμε κάποια βίντεο ή ταινίες που δεν έχουν διάλογο πολύ ή προσπαθούσα μέσα από κάποιες άλλες τεχνικές να τους, του γυμνασίου ειδικά, να τους δώσω κάποιο κίνητρο στο μέλλον κάτι να κάνουν σε σχέση με την πληροφορική. Δεν ήθελα να επεκταθώ σε ιστορικά θέματα, γιατί αυτά τα κάνει... η συνάδελφος που είναι... που τους κάνει ελληνικά ας πούμε. Ότι μπορούσα σε θέματα πληροφορικής, τεχνικής.

Π.χ. τους έδειξα βίντεο κλπ σε σχέση με τους τρισδιάστατους εκτυπωτές, με το animation τι μπορούν να κάνουν...

E: Η συμμετοχή τους παρόλαυτά με τις προσπάθειες;

Σ3: Απ' την στιγμή που ήρθαν και άλλα παιδιά, εκεί κάπου χάθηκα και 'γω.... Δεν μπορούσα να συνεννοηθώ...

Σ1: Έτσι είναι...

Σ3: Κάπου εκεί έσπασε όλη... η εκπαιδευτική και η διάθεση η δική μου και... γινότανε χαμός.

Σ1: Να πω και κάτι άλλο, επειδή αλλάξαμε και πολλούς εκπαιδευτικούς στην πορεία και η δασκάλα μειωμένου ωραρίου που ήτανε... νομίζω τρις αλλάξαμε ή τέσσερις; Γιατί ανά διαστήματα αναβαθμιζόταν, έφευγε στην πρωινή ζώνη, ερχόταν άλλη... Δηλαδή και αυτό δεν βοήθησε την όλη ροή. Δηλαδή και ο Σ3 αν είχε έρθει από την αρχή της χρονιάς, θα μπορούσαμε να συνεργαστούμε και να κάνουμε κάποια πράγματα.. και να... ας πούμε θα μπορούσε τα παιδιά στον υπολογιστή να αρχίσουν να γράφουν στα ελληνικά κάτι, κάποια που είχαν μάθει τα γραμματάκια. Σε συνεργασία μεν από την αρχή θα μπορούσαμε να κάνουμε περισσότερα πράγματα... Αλλά ήτανε πολύ λίγο...

Σ3: Υπάρχουν κάποια λογισμικά που... βοηθούν..

Σ1: Και έχει ναι και αυτά του υπουργείου που ούτως ή άλλως τα δουλεύω και γώ.

Σ3: ...του... υπουργείου... το τάξης work πως το λένε...

E: Γενικά τα παιδιά ερχόντουσαν σταθερά; Παρακολουθούσαν σταθερά ή υπήρχε διαρροή;

Σ1: Δεν είχαμε, δεν είχαμε διαρροή ιδιαίτερα.

E: Ήταν όλα...;;

Σ1: Ναι, ναι! Είχαμε τακτική φοίτηση.

Σ3: Μόνο σε περιόδους γιορτών. Κάτι δικά τους έθιμα που έχουνε εκεί.... Στο Ραμαζάνι... Δεν ερχόταν.

E: Ναι, ναι αυτό μου το είπαν και σε άλλο σχολείο.

Σ1: Ναι, ναι. Στο σχολείο μας όχι είχαμε τακτική φοίτηση. Τώρα δεν ξέρω τα μεγαλύτερα, στο γυμνάσιο πως ήταν...

Σ2: Όχι, το ίδιο ήταν, απλά κάποιοι φεύγανε. Φεύγανε από το camp, οπότε....

Σ3: Στο (λέει όνομα χωριού) ήταν οι μεγαλύτερες διαρροές. Στην (λέει όνομα χωριού) ήταν όλα τα παιδιά.

Σ2: Ναι, ναι, έγινε το ανάποδο. Στο πρώτο ενώ ξεκινήσαμε με δυο τμήματα καταλήξαμε να κάνουμε ένα τμήμα και αυτό γιατί φύγανε τα παιδιά και κάποια μετά στο τέλος δεν ερχόντουσαν. Αλλά στο άλλο σχολείο ήρθαν καινούρια παιδιά. Φεβρουάριο, Μάρτιο προσθέτονταν και ξεκινήσαμε... ήταν μέρες που έκανα μάθημα με μια μαθήτρια με δυο μαθητές, με τρεις και φτάσαμε να έχουμε 13 στο τέλος. Αλλά με το που εμφανίστηκαν οι 13, ήταν 13 από την αρχή μέχρι το τέλος. Εκεί ήταν φοβερό, δεν το πίστευα.

E: Γενικά σε ποιες αίθουσες επιλέγατε να κάνετε μάθημα; Και πως ήταν αυτές διαμορφωμένες; Μπορούσατε να εκθέσετε υλικό από την ΔΥΕΠ ή...;

Σ1: Πονεμένη ιστορία είναι αυτή. Δεν είχαμε επιλογές αίθουσας. Εντάξει, τώρα και το δημοτικό το συγκεκριμένο είναι ένα ιδιαίτερο σχολείο, δεν ξέρω αν το ξέρεις, είναι σε τρία κτήρια, σε τρία χωριά. Οπότε εκεί που πηγαίναμε εμείς είναι τρεις τάξεις στην πρωινή ζώνη. Η τετάρτη, η πέμπτη και η έκτη. Η έκτη ήταν το εργαστήριο πληροφορικής, οπότε είχαμε διαθέσιμες τις άλλες δυο αίθουσες αφού είχαμε δυο τμήματα, τα μικρά και τα μεγάλα. Αυτό τώρα, το να αναρτήσουμε υλικό ήταν πολύ δύσκολο, γιατί ο δάσκαλος της πρωινής ζώνης είχε ήδη... πρώτων της τετάρτης ειδικά η δασκάλα είχε πάρα πολύ υλικό, που να το βάλω εγώ το δικό μου; Γινότανε χαμός, οπότε βάλε- βγάλε, πονεμένη ιστορία γενικά, θα βοηθούσε πάρα πολύ να έχουμε έναν δικό μας χώρο. Να έχουμε γιατί θέλει πολύ εικόνα το παιδί για να μάθει κάποια πράγματα και στα αγγλικά σε όλες τις ξένες γλώσσες, έτσι; Νομίζω...

Σ2: Ναι, ναι, ναι, ναι εννοείται!

Σ1: Οπότε θα ήταν καλό να είχαμε την δικιά μας αίθουσα να έχουν και τα παιδιά τον χώρο τους. Εντάξει μας δώσαν κάποια ντουλάπια να βάζουν τα πράγματά τους τα παιδιά, γιατί αφήνανε πολλά βιβλία στο σχολείο. Πολλές φορές δεν τα έφερναν πίσω, οπότε επιλέξαμε να τα έχουν εκεί τα αναγνωστικά, τα μαθηματικά... εμ... αυτό... εντάξει, δύσκολο...

E: Γενικά είχατε ζητήσει καθόλου να χωρίσετε την αίθουσα με την δασκάλα του πρωινού;

Σ2: Ήταν δύσκολο. Δύσκολο... Γιατί και έτσι όπως ήταν η αίθουσα δεν βοηθούσε...

Σ1: Οι μεγάλοι πήραν μια γωνία, αλλά ήταν πίσω, που πρέπει να γυρίσεις να κοιτάξεις...

E: Ναι... δεν γίνεται..

Σ1: Μπροστά είναι ο χώρος περιορισμένος που έχουν αναρτήσεις και οι εκπαιδευτικοί για την τάξη τους χίλια δυο πράγματα, δηλαδή.... Δεν... Δεν βόλεψε να κάνουμε κάτι τέτοιο.

Σ2: Στο γυμνάσιο μας είχαν παραχωρήσει αίθουσα η οποία είχε μέσα τον προτζέκτορα, οπότε για εμένα στην αρχή ήταν πολύ βοηθητικό αυτό, γιατί οτιδήποτε και αν έκανα, οποιαδήποτε εργασία, γραμματική, παρουσίαζα ήμασταν μέσω του προτζέκτορα και οτιδήποτε τους έδινα ήταν ασκήσεις τις οποίες τις είχα και γω, οπότε γράφαμε στην ουσία... όπως λειτουργεί ο προτζέκτορας. Δεν είχαμε την δυνατότητα να αναρτήσουμε εκεί πάνω εικόνες ή οτιδήποτε άλλο. Οι τοίχοι ήταν άδειοι αλλά το περιβάλλον δεν ήταν και τόσο φιλικό και τόσο δεκτικό έτσι ώστε να χρησιμοποιήσουμε κάτι και να νιώθουν τα παιδιά ότι είναι το τμήμα τους και η τάξη τους.

E: Οι πρωινοί δηλαδή αντιδρούσαν;

Σ2: Γενικότερα ναι. Οκ, κάντε ότι είναι να κάνετε, έχετε αυτήν την τάξη, μέχρι εκεί.

Σ1: Μη σας πιάνει και πολύ όμως....

Σ2: Ναι! Και αυτό ήταν ξεκάθαρο για το γεγονός ότι αν το πάρω συνδυαστικά και συγκριτικά τα παιδιά του δημοτικού πήγαν και κάνανε συνεργασίες με τα παιδιά του δημοτικού του πρωινού, ουκ ολίγες...

Σ1:

Σ2: Ενώ στο γυμνάσιο δεν έγινε ούτε μια κοινή δράση, ούτε μια κοινή εκδρομή, ένας κοινός περίπατος...

E: Α μιλάμε τώρα, στο γυμνάσιο είναι που αντιδράσανε...

Σ2: Ναι, ναι, ναι.

Σ1: Όχι σε εμάς υπήρχε φιλικό κλίμα, δεν υπήρχε δυνατότητα λόγω χώρου έτσι όπως ήταν διαμορφωμένος, δεν μπορούσαμε εύκολα να αναρτήσουμε κάτι... Είχα εγώ ένα φελοπίνακα εκεί αλλά δεν βόλεψε και εκεί που ήταν...

Σ2: Ή τουλάχιστον δεν έφτανε. Και αν ήταν, έπρεπε να γίνεται συνέχεια αντικατάσταση, όλων αυτών..

Σ1: Ναι.. Αυτό που είπε η Σ2 για τις δράσεις, αν μπορώ να προσθέσω, κάναμε πολλές εμείς με την πρωινή ζώνη χάρη στον διευθυντή και αυτός πήρε και την πρωτοβουλία, από εκεί ξεκινούσε...

Σ2: Από εκεί ξεκινάει...

Σ1: Αλλά χωρίς ενημέρωση των γονιών της πρωινής ζώνης. Δηλαδή δεν λέγαμε ότι θα γίνει μια δράση με τα προσφυγόπουλα, γιατί από ότι είπε ο διευθυντής, τα

περισσότερα δεν θα ερχόντουσαν την άλλη μέρα στο σχολείο. Δεν θα τα στέλναν οι γονείς. Οπότε το κάναμε έτσι, αθόρυβα. Ούτως ή άλλως δεν μετακινούνταν από το σχολείο... Ερχόντουσαν τα προσφυγόπουλα και τους λέγαμε εκείνη την ημέρα, το πρωί τους έλεγε ο διευθυντής στην προσευχή ότι «σήμερα θα έχουμε προσφυγόπουλα και θα κάνουμε αυτό και αυτό μαζί!». Έτσι το κάναμε. Ούτως ή άλλως δεν χρειαζόταν συγκατάθεση από τον γονέα, γιατί δεν πηγαίναμε κάπου, δεν πηγαίναμε εκδρομή. Κάναμε απλά δράσεις που ούτως ή άλλως θα τις κάναν τα ελληνόπουλα απλά συμμετείχαν και τα προσφυγόπουλα.

Σ3: Εμένα ήταν λίγο στατικό το αντικείμενο οπότε δεν είχα τέτοιου είδους προβλήματα. Όπου υπήρχε εργαστήριο πληροφορικής καθόταν τα παιδιά, όπου δεν υπήρχε όπως ήταν στο γυμνάσιο, εκεί δεν χρειαζόταν κάτι εγώ να 'χω μαζί μου. Είχαμε τον προτζέκτορα και προσπαθούσαμε με αυτό να δουλέψουμε και πίνακα και τον πίνακα. Αυτό όσων αφορά την πληροφορική. Άλλο κάτι δεν έχω εγώ...

Ε: Και τώρα μου δίνεται κιόλας πάσα για να κάνω την επόμενη ερώτηση που είναι με ποια μέσα διδάσκατε, ποια μέσα χρησιμοποιούσατε; Καταρχάς βιβλία δεν υπάρχουν...

Σ1: Θα σου πω τώρα...

Ε: Μόνο της Ύπατης Αρμοστείας και από διάφορους...

Σ1: Από το Υπουργείο Παιδείας εμάς μας προτείνανε μας στείλανε την σειρά "γεια σας", που είναι για τάξεις υποδοχής. Τώρα δεν είναι και πολύ βιβλίο.... Ε... Δεν ε.... Αυτό δούλεψα δηλαδή εγώ. Αυτό δούλεψαν και εδώ νομίζω στο χΔΣ στο τμήμα ένταξης. Αυτά στέλνει το Υπουργείο. Τώρα από εκεί και πέρα ό,τι υλικό έβρισκα ανά διαστήματα, έβγαζα, τύπωνα, με καρτούλες, με μαγνητικά γράμματα, με παιχνιδάκια... Διάφορα τέτοια δικά μου. Είχαμε όμως, σταθερά είχαμε αυτά τα βιβλία τη σειρά "γεια σας" και στα μικρά δούλεψα και τα μαθηματικά της πρώτης τάξης. Και κάποια στιγμή μας 'φέραν και αυτό ότι... της ΜΕΤΑδρασης το "εντάξει", δεν ξέρω αν το ξέρεις... Δεν με βόλεψε πού η αλήθεια είναι. Το ξεκίνησα με το μεγάλο τμήμα αλλά στην πορεία το άφησα. Δεν με βόλεψε ιδιαίτερα.

Σ2: Το συγκεκριμένο επειδή το πήρα στα χέρια μου μετά, με τα παιδιά του γυμνασίου μέχρι σε ένα σημείο, δούλεψε. Θα μπορούσα ίσως να το χρησιμοποιήσω σαν βάση από την αρχή της χρονιάς να το... έτσι είχα βάλει και εγώ βάλει στην διαδικασία. Επιπλέον υλικό. Απλά να υπάρχει σαν βάση αυτό και να συνεχίζουμε. Εγώ χρησιμοποιούσα πολύ... όσων αφορά τα μεγάλα παιδιά, βιντεάκια απ' το ίντερνετ τύπου παρουσίαση γραμματικών φαινομένων ή λεξιλογίου κλπ για να τα

ομαδοποιήσω κάπως, πάρα πολύ ο προτζέκτορας, γιατί χρησιμοποιούσα εικόνες στην αρχή για να επικοινωνήσουμε ή μετά μέσω του google για να μεταφράζω λέξεις, να ανα-μεταφράζουν αυτοί ή στα κουρδικά ή στα φαρσί ή στα σε όποια άλλα τέλος πάντων...

Σ1: Είναι βοηθητικό..

Σ2: Ναι, ναι! Μετά στα μικρά, στο μικρό τμήμα, χρησιμοποιούσα αρκετά το υλικό, το οποίο πρότεινε το Υπουργείο, το οποίο κάναμε στην πρώτη και στην Δευτέρα δημοτικού στα αγγλικά, οπότε το χρησιμοποιούσα και εκεί συν κάποια δικά μου τραγούδια τα οποία λειτουργούσαν έτσι... τέτοιο... Και στα μεγάλα εκεί είχα θέμα.. Προσπαθούσα να ακολουθήσω πάλι να κάνω το δικό μου υλικό, πρότεινε το Υπουργείο το βιβλίο της τρίτης δημοτικού το οποίο είναι ήδη προβληματικό για την τρίτη δημοτικού στο ελληνικό σχολείο, οπότε πόσο μάλλον καθόλου εύκολο να ακολουθηθεί από τα παιδιά της ΔΥΕΠ.

E: Για τα αγγλικά αυτό έτσι;

Σ2: Για τα αγγλικά, ναι.

Σ1: Ξέχασα να σου πω την σειρά “γεια σας” την χρησιμοποίησα στα μεγάλα. Το “γεια σας 1” και το “γεια σας 2”, δεν το τελειώσαμε φυσικά μέχρι το τέλος της χρονιάς. Στα μικρά είχα αυτά τα βιβλία που είναι “ο φασαρίας” νομίζω, που τα χρησιμοποιούν πάνω στην Θράκη. Πως την λένε τώρα; Είναι τέσσερα βιβλία σύνολο... “Πατημασιές”, “Που είναι ο φασαρίας;” και “Πάμε για ψώνια”; Τα τρία πρόλαβα να χρησιμοποιήσω, το τέταρτο δεν το ξεκινήσαμε τα οποία εντάξει, είχαν έτσι πολύ εικόνα για τα πιο μικρά ήταν πιο καλά και δουλεύαμε προφορικά λίγο λεξιλόγιο ας πούμε, τι ψωνίζουμε, τι τρώμε, τα ρούχα μας... Τέτοια πράγματα..

E: Ομαδούλες δηλαδή τα ομαδοποιούσατε..

Σ1:Ναι... Είχε ωραίες εικόνες και ήταν και κοντά στην κουλτούρα τους επειδή τα χρησιμοποιούνε είχε ας πούμε ονόματα Μεχμέτ ή... Που.. τέλος πάντων είναι επάνω στην Θράκη. Αυτά από υλικό και εντάξει, λογισμικά μετά του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, για την πρώτη τάξη απ’ τα ανάγνωση και γραφής. Αυτά.

Σ3: Λοιπόν, όσων αφορά την πληροφορική, όπου υπήρχαν καινούριοι υπολογιστές υπήρχε και το αντίστοιχο υλικό το οποίο είναι πάρα πολύ σε ευρύ φάσμα, αλλά είναι εξειδικευμένο και πρέπει να μπορείς να επικοινωνήσεις για να το δείξεις στα παιδιά και όσων αφορά προγραμματισμό, animation, σχεδίαση, αυτά είναι όλα πολύ καλά λογισμικά αλλά δεν μπορούσα, δεν μπορώ να τα χρησιμοποιήσω... Πώς να το μεταδώσεις τώρα, όλη η τεχνική είναι να του πω να πατήσει, τι να κάνει, τις εντολές

να γράψει, δεν, δεν γίνονται αυτά τα πράγματα. Βέβαια και η πληροφορική από μόνη της δεν είναι μια γνωστική οντότητα τόσο βασική όσο τα ελληνικά, τα μαθηματικά, ας πούμε, η αριθμητική στα παιδιά του δημοτικού. Είναι εργαλείο. Κι εκεί αναγκαστικά περιορίζομαι στο να προσπαθήσω όσα δεν ξέραν να χειριστούν υπολογιστή να τον μάθουνε, να τον ανοίγουν, να τον κλείνουν, τι βασικά προγράμματα έχουμε. Βέβαια όπως είπα και μετά κάπου το έχασα όταν ήρθαν πολλοί μαθητές, άλλαξαν, φύγαν πολλοί και εντάξει, απογοητεύτηκα και εγώ.

Σ1: Το παιχνίδι χάθηκε γενικά νομίζω..

Σ2: Ναι, σε όλους και γώ.

Σ3: Υπάρχουνε, έχουν ξεκινήσει βέβαια να αλλάζουνε στα εργαστήρια πληροφορικής υπολογιστές, αλλά για αυτόν τον συγκεκριμένο τομέα δεν μπορείς να ... Δηλαδή το υλικό είναι πολύ αλλά οι δυνατότητες για να τις εφαρμόσεις λίγες. Ό,τι μπορούμε, μέχρι να μάθουνε να επικοινωνούνε. Αυτό είναι το βασικότερο. Τώρα, αν κάποιο παιδί ενδιαφερθεί για κάτι περισσότερο, να του δείξουμε, να του κάνουμε, αυτό είναι απομονωμένο. Η πληροφορική πλέον είναι σαν μάθημα που δίνεις ευρεία γνώση από το γυμνάσιο και μετά όπου κάποιος θέλει να εξειδικευτεί, να πάει μετά σε μάθημα ειδικότητας και να ασχοληθεί μετά με την πληροφορική αργότερα. Αλλά στο δημοτικό απλώς και μόνο για...

Σ1: Εξοικείωση..

Σ3: ...για εξοικείωση και μετά τα λογισμικά που χρησιμοποιούν και οι υπόλοιποι συνάδελφοι, είναι τα ίδια δεν έχουμε διαφορές.. για την εκμάθηση της γλώσσας..

Ε: Είχατε την υποδομή την υλικοτεχνική την απαραίτητη...

Σ3: Πλην ενός του γυμνασίου στο ένα χωριό. Το εργαστήριο ήταν.. μπήκα μέσα ήταν πολύ παλιό... δεν.. Λέω, ευχαριστώ φεύγω... Και υπήρχε και μια δυσκολία, τώρα τι θες να πας, λέω άσε δεν ασχολούμαι..

Ε: Γιατί; Απ' τον διευθυντή να φανταστώ;

Σ3: Ε... και τελικά δεν άξιζε να ταραξω λιμνάζοντα νερά....

Ε: Δηλαδή σας απέτρεπαν από το να χρησιμοποιήσετε το εργαστήριο, να έχετε κάποια απαίτηση...

Σ3: Ναι, γιατί και ο προηγούμενος δεν το χρησιμοποιούσε, ε κατάλαβα γιατί δεν το χρησιμοποιούσε...

Ε: Επειδή ήταν πολύ παλιό;

Σ3: Ε δηλαδή οι υπολογιστές στην τάξη ήταν πιο καλύτεροι... κλάσης καλύτεροι από το εργαστήριο.

E: Πιστεύετε ότι λειτουργεί ο τρόπος με τον οποίο είναι διαμορφωμένο το ωρολόγιο πρόγραμμα;

Σ3: Βασικά για απόγευμα αναγκαστικά αυτό είναι το ωράριο..

E: Για όλο, εννοώ αν βολεύει το ότι τα παιδιά έρχονται απόγευμα και είναι απομονωμένα από την πρωινή ζώνη, αν τα μαθήματα έτσι όπως τα έχουν διαμορφώσει το Υπουργείο, αν λειτουργεί το πρόγραμμα, άμα δεν λειτουργεί, φαντάζομαι ότι δεν τηρείται κιόλας.. Δηλαδή αυτό που έχουν 2 ώρες την εβδομάδα φυσική αγωγή και 2 ώρες αισθητική αγωγή, πιθανότατα δεν τηρείται, γιατί μάλλον δεν βολεύει...

Σ1: Όχι, όχι τηρείται, τηρείται.

Σ2: Τηρείται, γιατί είναι διαφορετικές ειδικότητες οπότε...

Σ1: Ναι, έρχεται γυμναστής, έρχεται...

Σ2: Ναι..

Σ1: Ναι.. Αυτά ούτως ή άλλως έρχονται.. Προσλαμβάνονται ειδικότητες, οπότε τα παιδιά κάνουν τα μαθήματα που προβλέπονται.

Σ2: Και να υπάρχει ειδικότητα, αν έχει προσληφθεί ειδικότητα, θα γίνει το μάθημα.

Σ1: Εκτός αν δεν υπάρχει. Παράδειγμα: Ένα διάστημα μείναμε χωρίς της πληροφορικής, χωρίς δασκάλα επιπλέον, οπότε αναπλήρωνα εγώ εκεί, τα απασχολούσα με άλλα πράγματα. Γενικά, προσωπικά πιστεύω ότι θα μπορούσε να λειτουργεί κανονικά στην πρωινή ζώνη η ΔΥΕΠ, δεν είναι απαραίτητο... Δεν ξέρω αν το κάνουν λόγω χώρου, δεν ξέρω τι γίνεται....

Σ3: Μάλλον λόγω εγκαταστάσεων, δεν μπορεί να λειτουργεί...

Σ1: Ναι, θα μπορούσε να λειτουργεί και ίσα-ίσα θα είχανε και κοινό διάλειμμα με τα ελληνόπουλα, οπότε και εκεί μέσω αλληλεπίδρασης θα κερδίζανε πράγματα για να ενταχθούν στην πορεία... Ας ήταν χωριστά σαν τμήμα οι ΔΥΕΠ, δηλαδή να κάνανε μάθημα με την δασκάλα της ΔΥΕΠ, μόνα τους, όπως λειτουργεί τώρα σαν ένα επίπεδο προσαρμογής για να μούνε μετά στην πρωινή ζώνη, αλλά δεν είναι απαραίτητο να λειτουργεί τόσο ξεκομμένα λες και...

Σ2: Είναι μίασμα...

Σ1: Εντάξει, ναι ρε παιδί μου, έτσι λίγο... είναι λίγο.... Έτσι το βλέπω εγώ..

Σ3: Μοιράζονται στην ουσία 2 απ' ότι κατάλαβα, 2 αίθουσες...

Σ1: Ναι εντάξει τώρα για το συγκεκριμένο χωριό, έχει πρόβλημα το συγκεκριμένο σχολείο, θα μπορούσε ας πούμε να διατεθεί ένα άλλο σχολείο που έχει χώρο.

Υπάρχουν ας πούμε σχολεία μέσα στην Βέροια που....

Σ3: Έχουνε διαθεσιμότητα; Τέλος πάντων.

Σ1: Δεν υπάρχει πρόβλημα νομίζω, πλέον έχουμε και υπογεννητικότητα και δεν έχουμε πολλά ελληνόπουλα, οπότε... Υπάρχουν άδειες θέσεις πιστεύω. Δεν ξέρω..(γέλια)

Σ2: Το δύσκολο ήτανε σίγουρα όσο ερχόντουσαν οι καλοκαιρινοί μήνες, γιατί τα παιδιά δεν μπορούσαμε να τα βγάλουμε ούτε διάλειμμα, δηλαδή ήτανε... Γιατί ήτανε 2 η ώρα, 15:00, 16:00, τέταρτο. Το τέταρτο δεν φτάνει... ε... εννοώ για το διάλειμμά τους.. ίσως, 'ντάξει... Και 'μεις λίγο το παρατείναμε, αλλά από τον Απρίλιο και μετά, ήταν δύσκολα τα πράγματα εκεί. Από θέμα καιρικών συνθηκών και μόνο.

Σ1: Ε ναι, ναι βέβαια!

Σ2: ... Εντάξει τον χειμώνα... Το δύσκολο επίσης ήταν εκεί μέσα -μέσα στον χειμώνα, στα μέσα του χειμώνα, που ήταν βράδυ. Δηλαδή φεύγαν βράδυ τα παιδιά!

Σ1: Νύχτα...

Σ2: Ναι.. Αισθανόντουσαν και αυτά με το που άλλαξε και η ώρα και νύχτωνε βαριά, η τελευταία ώρα γινότανε σκοτάδι. Μάλιστα κάποια στιγμή έγινε διακοπή ρεύματος δεν μπορούσαμε να κάνουμε μάθημα.

Σ1: Ναι, ναι, ναι! Είχαμε βγει έξω ... (γελάνε)

Σ2: Κατά τ' άλλα, το συζητούσα με την Σ1 ότι δεν φτάνει όταν αρχίζουν και ειδικά όταν γίνεται και αυτή η αλλαγή του πληθυσμού που έρχονται καινούρια παιδιά η μια η δασκάλα δεν φτάνει μέσα στην τάξη..

Σ1: Μόνο αυτό;

Σ2: Χρειάζονται συνδιδασκαλίες, αν όχι ειδικότητα και δασκάλα μέσα, δυο δασκάλες μέσα οτιδήποτε κ αν υπάρχει εκεί. Και κάποιες παραπάνω ώρες να υπάρχουν. Και εμείς οι ειδικότητες όλες καλύπταμε ωράριο μειωμένου δεν καλύπταμε πλήρους ή ξέρω γω τι... Που θα μπορούσαμε να δουλεύουμε κανονικά πλήρους μέσα και να κάνουμε περισσότερες ώρες.

Σ1: Υπάρχουν ανάγκες. Ειδικά τώρα στο τέλος που ήρθανε 10 μετρημένα παιδιά χωρίς καν να ξέρουν τίποτα από ελληνικά να μην έχουν πάει σε σχολείο..

Σ1: ... ναι, είχαμε σοβαρό πρόβλημα, εκεί δηλαδή ήταν απαραίτητο να υπάρχουνε δυο δάσκαλοι μέσα σε κάθε τμήμα. Γιατί αδικήθηκαν και τα προηγούμενα που ήδη είχαν μάθει να γράφουν να διαβάζουν κάποια πράγματα, δεν μπορούσαμε να προχωρήσουμε... Δηλαδή εγώ έβγαζα φωτοτυπίες σε 4 επίπεδα δυσκολίας. Ε σε ποιο να πρωτο-τρέξω όμως να βοηθήσω...

Σ2: Πιο εξατομικευμένο, αυτό που λέμε εξατομικευμένη μάθηση για να κοιτάζουμε κάποια παιδιά που δυσκολεύονται μέσα στην τάξη, στο ελληνικό σχολείο, οπότε πρέπει να βγάλεις έξτρα υλικό για 1, 2, 3 παιδιά, τώρα ήταν για το μισό τμήμα. Και ούτε καν πάλι, γιατί και πάλι δεν, δεν, αυτό που είπε 4 επίπεδα όχι 2 ούτε 3, 4.

E: Γενικά όμως συμφωνείτε με το... και με τα μαθήματα που γίνονται και με τις ώρες που καταναλώνονται στο κάθε μάθημα... Γιατί για το κομμάτι...

Σ3: Εννοείς αν το πρόγραμμα ήταν ιδανικές οι συνθήκες, αν το πρόγραμμα θα έφτανε; Και οι ώρες δηλαδή;

E: Όχι αν ήταν ιδανικές οι συνθήκες...

Σ1: Για παραπάνω ώρες νομίζω δεν θ μπορούσαν τα παιδιά τα συγκεκριμένα. Δηλαδή σ' αυτήν την φάση. Νομίζω ότι είναι καλό το τετράωρο 14:00-18:00. Είναι αρκετό. Μετά παραπάνω νομίζω δεν θα αντέχανε..

Σ2: Όχι!

E: Και ειδικά απογευματινό...

Σ1, Σ2: Ναι!

Σ1: Εγώ νομίζω θα ήταν καλό να ενταχθεί και εικαστικός, κάτι πιο δημιουργικό. Θεατρολόγος... κάτι, κάτι να εκφραστούν και μέσω της τέχνης, αλλιώς! Θα βοηθούσε!

Σ2: Ναι, γιατί, η αλήθεια είναι ότι έχω τύχει παιδιά τα οποία ήταν πραγματικά...

Σ1: Ήταν αστέρια..

Σ2: ...οι ικανότητές τους σε εκείνον τον τομέα ήταν απίστευτες!

Σ1: Μικροί ζωγράφοι ήταν, ναι!

E: Δεν είχατε δηλαδή ειδικότητα;

Σ1: Όχι.

Σ2: Πέρσι υπήρχε; Πέρσι υπήρχε αλλά φέτος όχι.

Σ1: Θα βοηθούσε πολύ. Γιατί θα 'βγαίναν και πολλά πράγματα θα... από κει... και τους άρεζε και πολύ, τα περισσότερα παιδιά τους άρεσε να κάνουν είτε κατασκευές είτε να ζωγραφίσουνε.

E: Ευτυχώς τουλάχιστον είχαν πληροφορική. Γενικά διοργανώνονται καθόλου εκδηλώσεις και τα παιδιά συμμετέχουν με κάποιον τρόπο;

Σ1: Εκδηλώσεις κάναμε με την πρωινή ζώνη, κάναμε κοινές δράσεις κάναμε για τα Χριστούγεννα, κάναμε θεματικές δηλαδή, κάναμε τις απόκριες, τώρα ακριβώς δεν θυμάμαι.... το Πάσχα...

Σ2: Ναι αλλά και αυτό..

Σ1: Παγκόσμια μέρα του βιβλίου είχαμε κάνει... Στο τέλος της χρονιάς κάναμε αθλοπαιδείες..

Σ3: Και οι εκδρομές ήτανε..

Σ2, Σ1: Και οι εκδρομές.

Σ2: Αλλά αυτό και πάλι έχει να κάνει με την συνεργασία που υπάρχει ανάμεσα στον υπεύθυνο της ΔΥΕΠ, του απογεύματος και τον διευθυντή.

Σ1: Είναι βασικό ναί....

Σ2: Αυτό! Και κατά πόσο δεκτικός είναι στο να ενσωματώσει στο πρωινό πρόγραμμα ή και να βοηθήσει να γίνουν πράγματα στο απογευματινό. Για παράδειγμα είχαμε τροχοπέδη στην πραγματοποίηση εκδρομής στην Θεσσαλονίκη όπου είχαμε κάνει συγκεκριμένο πλάνο με μεταφραστή, όχι με μεταφραστή, με ξεναγό ας πούμε, δεν έγινε η εκδρομή για καθαρά πρακτικούς και γραφειοκρατικούς λόγους.

Ε: Δηλαδή;

Σ2: Δεν δόθηκε έγκριση να γίνει η εκδρομή ή τουλάχιστον δεν παρακάμφθηκαν κάποια πράγματα στα οποία έχω μάθει σε άλλα σχολεία παρακάμφθηκαν. Δηλαδή την ίδια εκδρομή την έκανε το ένα γυμνάσιο, αλλά το άλλο γυμνάσιο δεν την έκανε..

Ε: Οπότε πάλι έχουμε το πρόβλημα στο γυμνάσιο..

Σ2: Ναι, ναι! Δεν ξέρω στα υπόλοιπα δημοτικά, στα υπόλοιπα ΔΥΕΠ ανά τη χώρα ποια ήταν η συνεργασία και αν εδώ ήταν το συγκεκριμένο σχολείο...

Σ1:Ναι, είναι σημαντικό αυτό!

Σ3: Είναι καλό αυτό.

Σ1: Εγώ δεν μπορώ να καταλάβω το ότι είμαστε χωριστός σύλλογος... Έτσι δεν είναι υποτίθεται;

Σ2: Δεν είμαστε χωριστός σύλλογος...

Σ1: Γιατί;

Σ2: Όχι είμαστε σύλλογος, είμαστε όλοι μαζί!

Σ1: Ναι, γιατί όμως αφού υποτίθεται ότι υπογράφουμε στον σύλλογο τον πρωινό,...

Σ2: Ναι...

Σ1:... νομίζω θα θέλαμε να λειτουργεί χωριστός σύλλογος για την ΔΥΕΠ και να αποφασίζουμε εμείς. Δηλαδή... Ντάξει σε κάποια θέματα που θέλεις να κάνεις κοινή δράση, εννοείται ότι εντάξει... Εγώ έτυχα σε διευθυντή ο οποίος είχε όλη την καλή διάθεση και ήθελε να κάνουμε δράσεις.

Σ2: Και γενικότερα συμπεριλάμβανε σε ότι είχαμε σκοπό να κάνουμε με το πρωινό είτε αυτό είχε να κάνει με ένα κέρασμα, είτε αυτό ήταν το οτιδήποτε, το ΔΥΕΠ

θεωρούνταν ένα με τα παιδιά. Κάνανε, πήρανε πραγματάκια για να τους δώσουμε το Πάσχα, δωράκια. Για να τους δώσουμε τα Χριστούγεννα κάτι, ένα κέρασμα, ένα κάτι τις.. Στο γυμνάσιο είχε μεταφερθεί παράπονο ας πούμε της φιλολόγου ότι κάνανε τσικνοπέμπτη, κάνανε κάποια πράγματα και ενώ υποτίθεται ότι είχαν υπολογίσει και κάτι, κάποιο φαγητό να δώσουν στα παιδιά, δεν δόθηκε ποτέ. Αυτό δείχνει πολλά, δεν ξέρω..

Σ1: Αυτό λίγο ναι, σε θέματα πρακτικά διοικητικά λίγο πρέπει να ξεκαθαριστεί το τι θα.. βέβαια αν πρέπει να υπάρχει ξεχωριστός σύλλογος, ποιος αποφασίζει για το τι θα γίνεται στη ΔΥΕΠ, για εκδρομές, για τέτοια..

Ε: Η τοπική κοινότητα συμμετείχε καθόλου με κάποιον τρόπο ή ήταν τελείως αποκομμένο το κομμάτι της ΔΥΕΠ από την περιοχή που ήταν η ΔΥΕΠ;

Σ1: Όχι δεν..

Σ3: Νομίζω ότι υπάρχει κάτι, κάποια...

Σ1: Όχι ήταν αποκομμένο.

Σ2: Ναι!

Σ3: Ίσως και ο τρόπος λειτουργίας, δεν ε... κανείς δεν τους ειδοποίησε πιθανώς, κανείς δεν του κίνησε το ενδιαφέρον.. τώρα δεν ξέρω...

Ε: Είχαν κάνει όμως... Είχα δει ότι πέρσι που έμπαιναν τα παιδιά για πρώτη φορά τους είχαν κάνει μια μικρή γιορτή υποδοχής... Βέβαια η συμμετοχή ήταν πολύ μικρή, παρόλα αυτά όμως δεν είχατε κάτι;

Σ1: Στο camp έγινε;

Ε: Όχι, όχι στο σχολείο ήρθαν τα παιδιά, το απόγεμα..

Σ1: Στο σχολείο εντάξει, και εμείς τους καλωσορίσαμε με κέρασμα και αυτά, αλλά... το σχολείο, εμείς...

Ε: Είχαν έρθει και...

Σ2: Ντόπιοι;

Ε:.. άνθρωποι από το χωριό, ναι. Αλλά φέτος δεν...;

Σ2: Αυτό που μεταφέρθηκε σε 'μένα, είναι ότι καμία σχέση η φετινή υποδοχή με την περσινή υποδοχή. Στο γυμνάσιο ας πούμε μου είπαν ότι επειδή αρχινάμε την πρώτη μέρα που πήγανε τα παιδιά στο γυμνάσιο του χωριού, μου είπαν ότι «πέρσι είχαμε τυμπανοκρουσίες, αυτό, κέρασματα, κακό, τώρα... οκ γεια σας, καλωσήρθατε, καλή σχολική χρονιά, έναν χυμό, ένα κερασμάκι, περάστε!», αυτό. Βέβαια δεν ξέρω κατά πόσο θα χρειαζόταν κάτι μεγαλύτερο..

Σ1: Να εμπλακεί σε ουσιώδη. Εντάξει, τώρα το κέρασμα εννοείται καλό είναι και αυτό, δεν το συζητώ, να νιώσουν ότι τους καλωσορίζεις, αλλά να εμπλακούν ενεργά σε άλλα πράγματα που θα μπορούσε να εμπλακεί η κοινότητα γενικά..

Σ3: Πιθανόν να μην ζητήθηκε κιάλας, δεν ξέρουμε..

Σ2: Ναι, ναι, ναι! Σε κάποιο κάλεσμα, σε κάποια γιορτή, αλλά ναι, δεν ξέρουμε τι είναι, ποιες ήταν οι κινήσεις γενικότερα από πάνω,

Σ1: Πάντως υπάρχουν και κάποια νομικά κολλήματα, δηλαδή εμείς π.χ. για να κάνουμε κάτι, μια δράση που συνήθως θα πρέπει να γίνει πρωί, πρέπει να γίνει ολόκληρο πρακτικό, να γίνει μεταφορά ωραρίου και κανονικά το νομικό πλαίσιο καθορίζει πόσες, γιατί ο κύριος Κ, νομίζω 2 ή 3 φορές τον χρόνο να γίνει μεταφορά ωραρίου;! Βέβαια εντάξει, το ξεπεράσαμε εμείς αυτό και η Πρωτοβάθμια δεν είπε κάτι, απλά πρέπει να καθοριστεί το νομικό πλαίσιο... Νομίζω είναι λίγο ασαφές..

Ε: Μπορείτε να μου περιγράψετε μια τυπική μέρα διδασκαλίας; Το πώς λειτουργείτε το πώς είναι το πρόγραμμα; Πως ξεκινάτε, πως καταλήγετε....

Σ1: Χα χα χα στα πατώματα!

Σ2: Ξεκίνα εσύ που έχεις πιο γενικό.. που είχες όλη την εποπτεία!

Σ1: Ναι, εγώ πηγαίνω και μια ώρα πιο νωρίς από τα παιδιά, οπότε συνήθως προετοιμάζω το υλικό, το τι θα κάνω κατά την διάρκεια της μέρας, ετοιμάζω τα τετράδια τους γιατί οτιδήποτε θέλω να κάνω, 14:00 καλωσορίζω τα παιδιά, κάνουν ένα τέταρτο διάλειμμα... Πλεόν το ξέρουν και από μόνα τους, δηλαδή φαγητό, νερό και έξω, το λέμε, βγαίνουμε για διάλειμμα. Συνήθως τις πρώτες ώρες κάνουμε στην γλώσσα κάτι, ό,τι λέει το πρόγραμμα. Προσπαθούμε να το τηρήσω... Αναλόγως... Μαθηματικά.. Εντάξει, μπορεί να προκύψει στην πορεία και κάτι που να τα ανατρέψει όλα. Δηλαδή να ξεκινήσουμε, να έχω προγραμματίσει κάτι άλλο και να κάνουμε κάτι άλλο. Ή να μαλώσουν κάποια παιδιά και να αναλωθούμε εκεί, να αναλώσουμε εκεί πολύ χρόνο. Γενικά μπορώ να πω ότι σχετικά με την Σ2 όπου ήρθε από την αρχή είχαμε πολύ καλή συνεργασία, κάναμε πράγματα μαζί και με κατασκευές και δράσεις, έτσι συνεργαστήκαμε ωραία... Σαν μια κανονική μέρα σχολείου, έτσι..

Σ2: Αυτό ξέρω 'γω, εναλλάσσονταν ας πούμε οι ειδικότητες όταν υπήρχαν το ένα τμήμα, το άλλο τμήμα, κανονικά το διάλειμμά μας και τα λοιπά και στο τέλος που είπαμε πρέπει να παραδώσουμε τα παιδιά να μπουν ξανά στο λεωφορείο και να επιστρέψουν πίσω. Εκεί αναλώναμε τουλάχιστον ένα δεκάλεπτο στο ποιος θα είναι

νούμερο 1, νούμερο 2, νούμερο 3 για να μπουν μέσα στο λεωφορείο, μην τρέχετε, μην κάνετε, μην έτσι μην αλλιώς... Αυτά...

Σ1: Με τις μπάλες, κάθε παιδί ήθελε να έχει την προσωπική του μπάλα, δεν ήθελε να παίζουν ομαδικά, οπότε παίρναμε 15 μπάλες έξω και προσπαθούσαμε να τις μαζέψουμε να παίζουν με μια μπάλα μαζί...

Σ3: Αυτό ένα χαρακτηριστικό τους στο παιχνίδι, θέλανε... είναι κτητικοί να έχουνε..

Σ2: ...Τον χώρο τους, το μέρος τους, το κείμενό τους....

Σ1: Δεν έχουν μάθει να είναι πολύ ομαδικά...

Σ3:ο καθένας την μπάλα του παρόλο που δεν χρησιμοποιήσει ποτέ.... Δεν ξέρω είναι και έτσι... δική τους φιλοσοφία. Αισθάνονται...

Σ1: Ότι παίρνουν κάτι.. Ίσως ότι... ποιος ξέρει...

Σ2: Κάτι τους ανήκει!

Σ1: Αλλά τους άρεσε να παίζουν και ομαδικά, δηλαδή τα κορίτσια να παίζουν μπάλα, κουτσό τους έκανα κάτω στο πάτωμα, παίζαμε. Θέλανε να..

Σ2: Βόλει πάρα πολύ μετά..

Σ1: Ε ναι, βόλει τους άρεσε... Έπρεπε να τους παρακινήσεις να συμπαίξεις και συ για να παίζουν ομαδικά αλλιώς...

Σ2: Αν δεν συμμετείχαμε, δεν...

Σ1: Ναι, θα ξεκινούσαν θα μάλωναν, δεν θα κατέληγε καλά το παιχνίδι. Μπάλα πες εντάξει, τα αγόρια παίζαν πολύ μπάλα.

Σ2: Αλλά ήταν κ αυτό, δεν είναι όπως είναι στην πρωινή αυλή που θα είναι τα πρωτάκια με τα δευτεράκια, τα τριτάκια, δηλαδή θα έχουν ούτως ή άλλως τις ομάδες τους τις ηλικιακές που θα παίζουν μαζί, τώρα πρέπει να συνεργαστούν όλες οι ηλικίες δηλαδή από 5 μέχρι και 12 στο δημοτικό, οπότε εκεί τα μικρά, τα μεγάλα, ανακάτευαν, κάνανε- ράνανε, υπήρχε έτσι ένα, μια τριβή εκεί οπότε σίγουρα δεν διευκόλυναν τα πράγματα. Τώρα στο γυμνάσιο σίγουρα ήτανε διαφορετικά τα πράγματα. Δεν δίναν ας πούμε τόσο μεγάλη έμφαση στην υποδοχή, ερχόταν τα παιδιά, καλησπεριζόμασταν, ξεκινούσαμε το μάθημα, κάναν λίγο...

Ε: Δηλαδή πιο αυτόματα....;

Σ2: Ναι, ναι, ναι ήταν στο πιο αυτόματο. Μπορούσες να τους έχει και εμπιστοσύνη , δηλαδή από ένα σημείο και μετά μάθαμε και τα παιδιά. Και στο διάλειμμα τους αφήναμε λίγο πιο ελεύθερα, ήτανε λίγο πιο χαλαρά τα πράγματα. Στην αρχή είναι η αλήθεια ότι ήμουνα και εγώ λίγο πιο τσιτωμένη λίγο πιο... να κοιτάξω που θα πάνε, ποιούς θα μιλήσουνε, με ποιόν θα μιλήσουνε, με τα αγόρια, με τα κορίτσια, γενικά...

γιατί, να μην υπάρξουν κάποιες διαμάχες ή οτιδήποτε άλλο προκύψει γιατί ακούγαμε κατά καιρούς διάφορα... Οπότε... Έπρεπε να έχουμε λίγο στην αρχή τα μάτια μας 14. Μόλις μάθαμε τα παιδιά και πως κινούνται κτλ και ποια πράγματα να προσέξουμε, εκεί μετά χαλάρωσε λίγο το πράγματα, σαν ήμασταν σε κανονικό σχολείο στα παιδιά του γυμνασίου. Στο δημοτικό έπρεπε να ήμασταν εκεί.

Σ1: Εγώ είχα ένα άγχος με το όταν ζητούσαν να πάνε τουαλέτα, γιατί είχαμε και το επεισόδιο με την Σ., είχαμε ένα περιστατικό, ένα λιποθυμικό επεισόδιο από ένα κοριτσάκι το οποίο ζήτησε να πάει τουαλέτα την ώρα που κάναμε μάθημα και αργούσε να επιστρέψει, βγήκαμε την ψάχναμε όλοι, δεν την βρήκαμε πουθενά, ήταν και ένα παιδάκι το οποίο είχαμε μια βδομάδα μόνο που είχε έρθει στην δομή οπότε δεν το ήξερε κιόλας τι συνέβαινε εδώ. Και τελικά το βρήκαμε πίσω από το κτήριο από τις τουαλέτες λιπόθυμο το βρήκα, κάτω, χωρίς τις αισθήσεις του. Του σηκώσαμε τα πόδια, του χώσαμε δυο σφαλιάρες μετά άνοιξε ματάκια του, καλέσαμε ασθενοφόρο, τέλος πάντων ολόκληρη διαδικασία μετά αλλά εντάξει ήταν κάτι το οποίο με ταρακούνησε αρκετά και φαγώθηκα μετά. Όταν ζητούσαν δηλαδή να πάνε τουαλέτα συνήθως τους έστελνα 2-2 ή με... εντάξει... Δεν ήθελα ούτως ή άλλως μέσα στο διάλειμμα...

Ε: Ναι και είναι μακριά οι τουαλέτες από το κτήριο.... Είναι μεγάλη απόσταση, δύσκολα να τα ελέγξεις.

Σ1: Τέλος πάντων όλα καλά, συνήλθε το παιδί, δεν είχε... Την συνοδεύσαμε μετά στο σχολείο και τα λοιπά...

Ε: Το εκπαιδευτικό προσωπικό είναι καταρτισμένο; Σας έχουν κάνει ενημερώσεις ή κάποιο σεμινάριο...;

Σ1: Σήμερα, στα κοντά..

(γέλια, γιατί ήταν η εβδομάδα που έκλεισαν τα σχολεία για τις καλοκαιρινές διακοπές).

Ε: Πάνω στις ΔΥΕΠ ή γενικά όμως;

Σ2: Σχετικά με την πρόσληψη του ρατσισμού, την πρόληψη και την αντιμετώπιση του ρατσισμού και την ξеноφοβία. Αυτό.

Σ3: Στις ΔΥΕΠ, ιδιαιτερότητες κτλ. Καμία.

Σ2: Όχι, τίποτα!

Σ1: Ε θα έπρεπε! Να γίνει εισαγωγικά.

Σ2: Αυτό συζητούσαμε προηγουμένως ότι πως το λένε... Καλωσορίσαμε τα παιδιά και δεν ξέραμε τίποτα για αυτά. Τίποτα γι' αυτά, για τις συνήθειές τους, για την

καθημερινότητά τους, για ποια χώρα είναι, πόσο καιρό είναι εδώ, ποια είναι η οικογενειακή τους κατάσταση η τωρινή. Δεν μπορείς να ρωτήσεις, δεν μπορείς να επικοινωνήσεις και με κάποια, οπότε όλο αυτό ήταν ένα μάγκωμα, ένα...

E: Ούτε να φανταστώ, υπήρχε ενημέρωση πώς μπορείτε να διδάξετε το υλικό, τι υλικό...;

Σ1,Σ2: Όχι, όχι!

Σ1: Το πηγαίναμε ενστικτικά!

Σ3: Υπήρχε μια γενική κατευθυντήρια σαν να είσαι ας πούμε στα Ελληνόπουλα... Δεν είχε κάποια...

Σ2: Ναι! Δεν είχε κάποια....

Σ3:.. Διδακτέα ύλη να το πω έτσι..;

Σ1: Εντωμεταξύ έγινε η πρόσληψη 4 Οκτωβρίου και μετά από μια εβδομάδα ήρθαν τα παιδιά. Οπότε εκείνη η εβδομάδα θα μπορούσαν να αξιοποιηθεί..

Σ2: Ναι, ναι..

Σ1: ...καθημερινά να γίνει ένα εβδομαδιαίο καθημερινά σε σεμινάρια. Και στην διάρκεια της χρονιάς θα έπρεπε να έχουμε επικοινωνία και με ειδικούς. Γιατί είχαμε ας πούμε αυτό το κοριτσάκι που σου ανέφερα, ήταν ιδιαίτερη κατάσταση, ήταν μόνο του εδωπέρα, χωρίς μαμά, χωρίς μπαμπά, ήταν σε μια ιδιαίτερη περίπτωση. Θα μπορούσαμε να έχουμε μια επαφή, να έρθει ένας ψυχολόγος να πει «Ξέρεις είμαι εδώ, αν χρειαστείς κάτι πάρτο το τηλέφωνό μου».

E: Α δεν είχατε ούτε ψυχολόγο δηλαδή...

Σ1: Τίποτα δεν είχαμε, όχι. Εντάξει, νομίζω αν ψάξεις, κάποιον θα έβρισκες, αλλά... εννοώ ότι νιώθεις μεγαλύτερη ασφάλεια.

Σ2: Κάτι άμεσο.

Σ1: Το να έρθει κάποιος και να σου πει ότι «ξες, εγώ είμαι εδώ». Να έρθει να σε γνωρίσει ότι είσαι η δασκάλα στην ΔΥΕΠ, να δει τα παιδιά, να υπάρχει μια επαφή.

E: Οι συντονιστές έστω; Του σχολείου...;

Σ1: Οι συντονιστές εντάξει, είχαμε καλή επαφή.

E: Είχανε έρθει;

Σ1, Σ2: Ναι, ναι ,ναι!

Σ1:Ναι συνέχεια, συνέχεια ερχότανε....

E: Οι σύμβουλοι που πλέον έχουνε γίνει... θεωρούνται συντονιστές.

Σ1: Α! Όχι, όχι. Λέω για την συντονίστρια, την κοπέλα που ήτανε...

Σ2: Ναι, ναι,ναι

E: Α! Όχι, εννοούσα του σχολείου που..

Σ1: Ο σύμβουλος που ήτανε 2-3 φορές, εντάξει.... Είδε, κατέγραψε ας πούμε ποιες ελλείψεις έχουμε... Εντάξει, δεν μπορώ να πω ότι με βοήθησε και πάρα πολύ.

E: Και τέλος, πάμε στην τελευταία μας ερώτηση, που είναι διπλή. Θέλω να μου πείτε, να μου περιγράψετε έτσι, αν και μου έχετε πει ήδη πάρα πολλά ήδη, τις ανάγκες που έχετε και αν έχετε και κάποια πρόταση για την βελτίωση της κατάστασης.

Σ1: Εντάξει, καταρχήν μια καλή επιμόρφωση όσων αφορά την εκπαίδευση των προσφύγων. Και από εκεί και πέρα πιστεύω ότι χρειάζεται συνεργασία όλων, δηλαδή των δασκάλων του σχολείου της πρωινής ζώνης, των δασκάλων, των εκπαιδευτικών όλων μεταξύ τους στις ΔΥΕΠ. Άλλων ειδικών που ίσως θα μπορούσαν να βοηθήσουν. Το κλειδί νομίζω είναι αυτό, συνεργασία. α επαφή, συνεργασία, αλληλοβοήθεια, αλληλοκατανόηση... δεν ξέρω...

Σ2: Ναι, ναι, ναι! Και ίσως επειδή τα περισσότερα παιδιά, εντάξει όλα δεν πηγαίνουν, τα περισσότερα παιδιά πηγαίνουν και στο πρωινό που είναι μέσα στα camp από τις ΜΚΟ κτλ και εκεί ίσως θα μπορούσε μια επαφή... ίσως στην αρχή, ξέρουν πολύ περισσότερα, τους ζούνε εκεί μέσα, έχουν και κάποια επαφή με τους γονείς τους εκεί, οπότε ίσως αν υπάρχει ένα feedback από πριν από αυτούς σε εμάς για να ξέρουμε τι γίνεται με τα παιδιά, γιατί μπορεί ο συντονιστής να μην ξέρει τα πάντα...

Σ1: Α μπράβο έχεις δίκιο!

Σ2:... Ο δάσκαλος όμως επειδή το ζει το παιδί καθημερινά, είναι διαφορετικά. Οπότε αν δώσει κάποιες κατευθυντήριες, ίσως η πρώτη-πρώτη άμεση επαφή να ήταν αυτό.

Σ1: Ναι, ναι! Αυτό!

Σ2: Κακώς δεν τα μαθαίναμε και στο σεμινάριο σήμερα..

Σ1: Ναι, ναι το σκέφτηκα κάποια στιγμή αλλά μετά κάποιος μίλησε και το ξέχασα.

Σ2: Ε... Αυτό... Οι συνδιδασκαλίες περισσότερες ώρες να υπάρχουνε όπου υπάρχει ανάγκη. Δηλαδή έτσι όταν είναι αρκετά μεγάλο το τμήμα πιστεύω ότι χρειάζονται περισσότεροι εκπαιδευτικοί μέσα. Σίγουρα η συνεργασία με το πρωινό..

Σ3: Εεε..

Σ1: Αυτό λίγο με τους γονείς, συγγνώμη Σ3, με τους γονείς, να εδραιωθεί μια καλύτερη επικοινωνία με κάποιο τρόπο. Να υπάρχει ένας διαθέσιμος μεταφραστής, πόσο δύσκολο είναι ρε παιδί μου, δεν ξέρω... Αυτό..

Σ3: Αυτό είναι ένα ερώτημα, όταν πάνε στο πρωινό σχολείο, πως μπορεί ο δάσκαλος ή η πρωινή δομή που είναι κανονικό σχολείο πλέον δεν είναι ΔΥΕΠ...

Σ1: Να επικοινωνήσει με τους γονείς;

Σ3: Ναι.

Σ1: Ε πάλι μέσω της συντονίστριας νομίζω γίνεται και αν είναι κάτι σημαντικό έρχονται οι γονείς αλλά πρέπει να είναι διαθέσιμος και μεταφραστής. Η ίδια διαδικασία είναι, απλά...

Σ2: Απλά είναι πιο άμεσο, γιατί είναι εκεί. Δεν υπάρχει μετακίνηση.

Σ3: Το πρόβλημα είναι αυτό σαν ιδέα, τι είναι η δομή τι είναι τα ΔΥΕΠ, τι θέλουμε απ' αυτήνα. Θέλουμε απλώς μια πρώτη ένταξη του παιδιού στο σχολείο ή θέλουμε να μάθει οπωσδήποτε για να μπορεί πιο εύκολα να πάει στο άλλο;

Σ2: Ναι σωστά!

Σ1: Αυτό, ασκήσεις σχολικής ετοιμότητας που λένε. Αυτό να γίνει. Να γίνει έτοιμο το παιδί ώστε να μπορεί να σταθεί σε ένα πρωινό σχολείο.

Σ3: Αυτό ακόμα δεν έχει ξεκαθαριστεί ούτε μπορεί πιθανόν το Υπουργείο ή κάποιοι ιθύνοντες του Υπουργείου να το έχουν ξεκαθαρισμένο στο μυαλό τους, αλλά δεν έχει περάσει μέχρι κάτω είτε με ειδικά φυλλάδια, είτε με σεμινάριο στους εκπαιδευτικούς που εκείνοι είναι που θα τραβήξουν το ζόρι. Τι θέλουμε από τα ΔΥΕΠ, πως το θέλουμε και με ποιόν τρόπο και με ποιό βάθος το θέλουμε; Πάμε ανάλογα πως το έχει νιώσει ο καθένας και τι θέλει να δώσει. Οπότε εκεί θα πρέπει να γίνει συγκεκριμένη καταγραφή του τι θέλουμε να κάνουμε και εκπαιδευτικά βοηθήματα; Όπως θέλετε πες τε το είτε σε λογισμικό, είτε σε συγκεκριμένα συγγράμματα γιατί υπάρχει και η ιδιαιτερότητα στα μεγάλα παιδιά να μην θέλουν και να ενταχθούν στο ελληνικό γίνεσθαι και θέλουν να φύγουν στο εξωτερικό και δεν τους ενδιαφέρει. Αλλά τα μικρά επειδή δεν ξέρουν και είναι και μικρά, προσωπικά πιστεύω μέχρι και μια ηλικιακά αντιστοίχιση μέχρι και πρώτη- Δευτέρα δημοτικού να πάνε και κατευθείαν στην..

Σ1: Πρωινή ζώνη..

Σ3: Στην πρωινή ζώνη.

Σ1: Δεν έχεις άδικο σε αυτό, ναι. Ίσως:

Σ3: Γιατί όπως πιστεύω και στο εξωτερικό δεν έχει αυτήν την ιδιαιτερότητα ΔΥΕΠ κτλ κατευθείαν μέσα. Τώρα ένα παιδί...

Σ1: Σκέψου τα περισσότερα δεν μπορούν να κάτσουνε. Δηλαδή αυτό που λέγαμε, αυτό με τους κανόνες, το να πηγαίνουν την ώρα που χτυπάει το κουδούνι, να... Γιατί κάποια δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο...

Σ3: Ίσως να υπάρχει ένα καλύτερο φιλτράρισμα του τι γνώσεις έχει ένα παιδί πέρα από την γλώσσα που μπορεί να μην ξέρει, μπορεί να ξέρει αριθμητική, τα μαθηματικά αν είναι γυμνάσιο να ξέρει... Εμείς δεν ξέρουμε τι ξέρει ρε παιδί μου...

Σ1: Δεν ξέρουμε, ναι, έτσι...

Σ3: Και ανάλογα να πάει αν θα πάει στην πρώτη γυμνασίου..

Σ1: Μια αξιολόγηση...

Σ2: Ή διαγνωστικά τεστ.

Σ3: Ναι, ένα διαγνωστικό τεστ. Το οποίο να είναι..

Σ1: Να υπάρξει στην γλώσσα του θέλουμε κάτι. Κάποιος να το αξιολογήσει. Να μας πει ότι ξέρει αυτά κι αυτά. Γιατί τα μαθηματικά δεν έχει γλώσσα. Το παιδί ας πούμε ξέρει αυτά που εγώ δεν ήξερα. Έψαχνα τι ξέρουν.

Σ3: Α μπράβο! Απλή αριθμητική που να ξέρεις πόσο, τι έχει αυτό και συγκεκριμένες γνωστικά, μπορεί να ξέρει αγγλικά, δεν ξέρει, μπορεί να ξέρει γερμανικά ξέρω γω... Να πήγαινε σε καμιά....

Σ1: Ναι, ναι, για καταγραφή..

Σ3:σε ιδιωτικό σχολείο στην χώρα του ας πούμε.

Σ2: Ναι έχω παιδί που ξέρει γερμανικά και δεν ξέρει... δεν ήξερε αγγλικά. Ναι, είχε μια βάση τέλος πάντων στα γερμανικά.\

Σ3: Αυτά που μπορούν να γίνουνε... Και φυσικά καλύτερη ενημέρωση έστω και με σύγγραμμα, με φυλλάδιο... Καλή προσωπική ενημέρωση είναι σαφώς καλύτερη των εκπαιδευτικών που θα ξεκινήσουν. Γιατί εμείς είμαστε αναπληρωτές. Του χρόνου μπορεί να μην είμαστε, Ο καινούριος που θα έρθει δεν θα ξέρει, κάποιος πρέπει να τον ενημερώσει, να υπάρχει μια..

Σ1: Έτσι είναι, ναι...

Σ3: ...να υπάρχει μια οργάνωση που να ξεκινάει τους εκπαιδευτικούς ξανά τα ίδια. Και με διαφοροποιήσεις. Δεν ξέρουμε και τι πολιτική θέλει. Είναι και θέμα καθαρά πολιτικής, να τους κρατήσουμε εδώ; Πως θα τους κρατήσουμε; Και να διοχετευθούν αυτά καταλλήλως μέχρι κάτω, μέχρι τους δασκάλους και τους καθηγητές. Αυτό.

Ε: Θέλετε να προσθέστε κάτι, να πείτε κάτι...;

Σ2: Αυτό που είπε ο Σ3 τώρα, μου μεταφέρθηκε μια έτσι, εμπειρία ενός παιδιού το οποίο είχε έρθει στο camp η διάθεσή του να μάθει ήταν απίστευτη. Κατάφερε η κοπέλα να μάθει αγγλικά μόνο από τα μαθήματα που έκανε μέσα στο camp πριν να ξεκινήσει στο σχολείο και από ότι διάβασε μόνη της. Κατάφερε να φύγουν από το camp και να πάρουν το σπίτι, το πολυπόθητο. Τους βρήκε μετά ένας από τους

συνοδούς των λεωφορείων στην Θεσσαλονίκη και λέει «δεν είναι καμία σχέση με αυτό που περιμέναμε.. Δεν θέλω να πάω στο σχολείο το πρωινό, δεν με δέχτηκαν, δεν, δεν, δεν...»...

Σ1: Είναι κοινωνικό το ζήτημα...

Σ2: ...και... ναι... «νιώθουμε πολύ απομονωμένοι εδώ που είμαστε, δεν έχουμε κάποιους άλλους έστω και δικούς μας κοντά.. Οπότε ναι μεν πήραμε το σπίτι, φύγαμε από το camp αλλά τώρα νιώθουμε περισσότερο αβέβαιοι απ' ότι πριν.»

Σ1: Καλά εντάξει είναι λογικό γιατί ξαφνικά από το πιο προστατευμένο... πιο προστατευμένο (αναθεωρώντας), τέλος πάντων, περιβάλλον που είναι πιο οικείο σ' αυτούς, γιατί εντάξει το έχουνε...

Σ2: Ναι, ναι, ναι, ναι, ναι...

Σ1: Πέρασαν τα ίδια πράγματα, πήγανε...

Σ2: Ναι απλώς όσων αφορά το σχολείο, δυσκολεύτηκε πάρα πολύ και δεν ήθελε να πάει..

Σ1: Και ήταν και παιδί που ήθελε...

Σ2: Και ήταν και παιδί που ήθελε να μάθει, για αυτό ξεκίνησα απ' αυτό.

Σ1: Ε ναι, είναι κοινωνικό ζήτημα. Δηλαδή αν δεν ενταχθούν οι γονείς, δεν ενταχθεί η οικογένεια, δεν ενταχθούν... πως θα ενταχθεί το παιδί; Δεν γίνεται... Αυτά είναι αλληλένδετα. Έτσι δεν είναι...;

Ε: Πολύ καλά, σας ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σας.. τελειώσαμε κάπου εδώ..

Σ1, Σ2, Σ3: Ευχαριστούμε, καλή συνέχεια!

3^η Συνέντευξη.

E: Καλησπέρα, ονομάζομαι Άννα Καραγιάννη, είμαι φοιτήτρια του ΠΜΣ Εφαρμοσμένη Κλινική Κοινωνιολογία και Τέχνη του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας των τμημάτων Κοινωνιολογίας και της Καλών Τεχνών αντίστοιχα. Είμαστε σήμερα εδώ για να συζητήσουμε από την οπτική του εκπαιδευτικού την ένταξη και την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων. Για να ξεκινήσουμε θέλετε να μου πείτε κάποια πράγματα για εσάς.

Σ:.....

E: Θέλω να σε ρωτήσω αν θυμάσαι πως ήταν οι σχέσεις μεταξύ των παιδιών.

Σ: Μεταξύ τους;

E: Ναι.

Σ: Υπήρχε μια διαμάχη, γιατί ήταν παιδιά Κουρδάκια, άλλα από Αφγανιστάν και λοιπά. Αυτά μεταξύ τους έχουν μια έχθρα. Εντάξει, δεν τσακώνονταν ή πλακωνόντουσαν. Μου είπαν στις αρχές πριν πάω εγώ υπήρχαν και αυτά τα περιστατικά αλλά την περίοδο που πήγα εγώ ήταν σχετικά καλά μαζί, μεταξύ τους. Δεν μιλιώντουσαν αλλά δεν τσακώνοντουσαν τουλάχιστον.

E: Ωραία, δεν υπήρχε δηλαδή συνεργασία....;

Σ: Ήταν σαν ομαδούλες μικρές.

E: Οκ, θα ήθελες να μου περιγράψεις πως ήταν οι σχέσεις και η επικοινωνία των μαθητών και των δασκάλων;

Σ: Δύσκολη... Καταρχήν εντάξει δεν υπήρχε η ας πούμε η ευκολία στο να συνεννοηθούμε. Δεν μιλούσαν ούτε αγγλικά ούτε ελληνικά προφανώς, εμείς δεν μιλούσαμε την δικιά τους γλώσσα, οπότε με σπαστά αγγλικά και λίγο παντομίμα... κάπως έτσι μιλούσαμε. Και αυτά δεν μας παίρνανε και πάρα πολύ στα σοβαρά, γιατί τα περισσότερα παιδιά μας βλέπαν απλά σαν ένα μεταβατικό στάδιο, γιατί τα θέλαν να φύγουν εκτός Ελλάδας, οπότε και που ήταν στο σχολείο το έκαναν γιατί τα στέλναν με το ζόρι ή απλά για να περάσουν τον χρόνο τους. Καθαρά! Γενικότερα υπήρχε μια τεράστια κινητοποίηση στην τάξη. Πότε ερχόντουσαν, πότε δεν ερχόντουσαν δεν είχανε την αίσθηση δηλαδή του σχολείου όπως την έχουμε εμείς. Η απουσία για αυτού δεν υπήρχε. «Έχω όρεξη να πάω, θα πάω. Δεν έχω όρεξη, δεν πηγαίνω, τέλος».

E: Γινόντουσαν καθόλου ενέργειες από τους άλλους καθηγητές ας πούμε να πούνε να έρθουν τα παιδιά στο σχολείο;

Σ: Ναι εννοείται! Παίρνανε κάθε μέρα τηλέφωνο «Και γιατί δεν ήρθανε; Και να τα στείλετε», γινόταν αυτό. Αλλά και οι γονείς των παιδιών από εκείνη την μεριά δεν το βλέπανε τόσο σοβαρά. Ενέργειες γινόντουσαν από το εκπαιδευτικό προσωπικό αλλά τα παιδιά γενικότερα δεν το βλέπανε.. Δεν είχανε δηλαδή.. Η απάντηση τους ήταν «ε γιατί να μάθω να γράφω ελληνικά τώρα, αφού θα φύγω θα πάω εξωτερικό» οπότε δεν τους ενδιέφερε πολύ.

E: Και τώρα μου δίνεις πάσα αυτό που είπες με τους γονείς για να σε ρωτήσω αν οι γονείς των παιδιών που φοιτούσαν στο σχολείο συμμετείχαν με κάποιο τρόπο;

Σ: Δεν θα το 'λεγα... Εγώ τουλάχιστον όσο ήμουν εκεί δεν είδα ποτέ κανέναν γονιό. Πέρα από μια φορά που κάναμε εμείς επίσκεψη στο camp που ζούσανε, που εκεί πέρα δεν μας μιλούσανε και πάρα πολύ. Εντάξει, ήταν λίγοι που θα ερχόντουσαν και θα χαν κάποια ερώτηση, αλλά οι πιο πολλοί ήταν τίποτα.. Δεν ασχολιόντουσαν καθόλου θα 'λεγα.

E: Δεν ξέρεις αν ρωτούσαν για τα παιδιά, πως πάνε...

Σ: Αυτό δεν το γνωρίζω.. Εμένα σίγουρα δεν με ρώτησαν, τώρα τους άλλους δασκάλους ίσως.. δεν... Αλλά εμένα σαν ειδικότητα δεν υπάρχει λόγος να με ρωτήσουν, έτσι;

E: Γενικά το ενδιαφέρον των παιδιών στα μαθήματα πως θα το έκρινες; Την συμμετοχή τους;

Σ: Εντάξει, νομίζω υπήρχαν και τα παιδιά που θα ασχολιόντουσαν και θα τους άρεσε, αλλά υπήρχαν και τα παιδιά που βαριόντουσαν άπειρα και δεν θέλαν να ασχοληθούν καν. Όπως μια κλασσική τάξη θα 'λεγα... δεν ε... Υπήρχε ενδιαφέρον τις περισσότερες μέρες αλλά ήταν και οι μέρες που δεν είχαν απλά όρεξη.

E: Παρακολουθούσαν όμως.. μάλλον, δεν παρακολουθούσαν όλα σταθερά;

Σ: Εννοείς το μάθημα ή συγκεκριμένα τα παιδάκια αν ήτανε...

E: Γενικά στο σχολείο.. Άμα ερχόντουσαν στο σχολείο φαντάζομαι μπαίνουν υποχρεωτικά και στο μάθημα των εικαστικών..

Σ: Άμα ήταν σχολείο, θα μπαίναν, φυσικά! Αλλά το θέμα είναι όπως σου είπα ήταν ότι πότε ερχόντουσαν πότε δεν ερχόντουσαν. Γενικά υπήρχε μια κινητοποίηση για να καταλάβεις, αν είχαμε σε μια τάξη 16 άτομα, μπορεί σήμερα να είχαμε τα 8 και την επόμενη μέρα να είχαμε τα άλλα 8 και να μην έρχονταν τα προηγούμενα, οπότε μπαίναμε στην διαδικασία πολλές φορές να επαναλάβουμε μαθήματα, γιατί έλειπαν

τα προηγούμενα και ήταν εντελώς καινούριο το τμήμα. Η κινητοποίηση ήταν τεράστια!

E: Το σχολείο σας είχε αρχίσει από τότε; Δεν είχε ξεκινήσει...

Σ: Νομίζω από την αρχή της χρονιάς, Σεπτέμβρη.

E: Α ναι;

Σ: Και από ότι μου είπαν και οι δάσκαλοι που ήταν εκεί πέρα, είχαν ξεκινήσει με εντελώς άλλα παιδιά από την στιγμή που πήγα εγώ. Όταν πήγα εγώ ήταν καινούρια. Γιατί ανά 2 με 3 μήνες έρχονταν καινούρια παιδιά. Αλλά και προηγούμενα έλειπαν εντελώς από το camp. Οπότε γινόντουσαν όλο αυτό, όλη την χρονιά γινόταν πάλι το μάθημα σε λούπα. Μετά, έρχόντουσαν καινούριοι, οπότε ήταν πολύ δύσκολο να διδάξεις και να πεις ότι όντως κάνω μάθημα τώρα. Και άντε τώρα σε εμάς την ειδικότητα, οι άλλοι που κάναν γλώσσα δεν γινόταν να προχωρήσουν κανονικά... Τι άλλο;

E: Θέλω επίσης να μάθω σε ποιες αίθουσες επιλέγατε να κάνετε μάθημα και αν αυτές τις αίθουσες μπορούσατε να εκθέτετε υλικό στους τοίχους ή αν ήταν αυστηρή η χρήση για το πρωινό...

Σ: Λοιπόν, ωραία ερώτηση... Καταρχήν να ξεκινήσουμε ότι τα μαθήματα που κάναμε εμείς ήταν απογευματινά. Ωραία; Γιατί υπήρχε μεγάλη αντίδραση και από γονείς και από προσωπικό του πρωινού σχολείου ότι δεν θέλουν καμία σχέση με αυτά τα παιδιά. Οπότε το ανεβάσεις στον τοίχο έργο παιδιών που δεν τα θέλουν στο σχολείο, δεν υπήρχε περίπτωση. Τις τάξεις που μας είχαν δώσει ήταν συγκεκριμένες, «θα μπαίνετε σε αυτές τι τρις και μόνο». Σκέψου υπήρχαν και περιστατικά πχ στο διάλειμμα που παίζαμε μπάλα έξω με τα παιδιά και είχε βγει η μπάλα εκτός σχολείου και βγήκε μια μάνα και φώναζε απ' το μπαλκόνι γιατί βγήκε το παιδάκι να μαζέψει την μπάλα. Λέει να μην βγαίνει απ' το σχολείο. Μιλάμε μεγάλη έχθρα και ρατσισμός, Ναι!

E: Με τι τρόπους διδάσκατε το υλικό σας; Εννοώ με βιβλία, με προτζέκτορες με...;

Σ: Κοίτα, τουλάχιστον στην αίθουσα εγώ που ήμουνα δεν είχαμε προτζέκτορα, οπότε έφερνα το tablet και τους έδειχνα υλικό μέσω του tablet. Το καλό για αυτό ήταν ότι τα τμήματα ήταν ολιγομελή και είχαν μέχρι 10 το πολύ 16 άτομα ήταν το μέγιστο που θα έφτανε. Υπήρχαν και τάξεις που είχαν μόνο 2 παιδάκια μέσα που ήταν τα πολύ μικρά. Οπότε βοηθούσε αυτό σε λίγα τμήματα μόνο το tablet, μπορούσαμε να κάνουμε δουλειά. Οι άλλοι καθηγητές δεν ξέρω...

E: Ναι, όχι για εσένα λέμε τώρα για την δικιά σου εμπειρία.

Σ: Εγώ με το tablet, δικά μου υλικά πάντα...

Ε: Από μπλοκ και τέτοια τα παιδιά;

Σ: Τους είχαν στο σχολείο μπλοκ και γενικότερα άμα ζητούσα κάτι θα μου το φέρναν αλλά θα καθυστερούσε λίγο γιατί απ' ότι λέγανε τα κονδύλια ήταν λίγα και... Αλλά θα μου τα φέρνανε. Θα υπήρχε μια καθυστέρηση αλλά θα ερχόντουσαν. Δηλαδή χαρτιά, γκοφρέ, ιστορίες, τέτοια, χάρακες και λοιπά...

Ε: Γενικά πιστεύεις το πώς πως ήταν και πως είναι ακόμα το ωρολόγιο πρόγραμμα, είναι λειτουργικό; Και για τις ώρες και για τα μαθήματα έτσι όπως γίνονται...

Σ: Αχ δεν ξέρω άμα ήταν αυτό το θέμα. Γενικότερα θεωρώ σαν πρόγραμμα ήταν σωστό, τουλάχιστον για τα δικά μας δεδομένα έτσι; Τώρα δεν ξέρω αυτοί στην χώρα τους πως τα 'μαθαν αλλά σου 'πα από την στιγμή που δεν υπάρχει το ενδιαφέρον από τα ίδια τα παιδιά, ότι και να κάνουμε νομίζω δεν έχει και μεγάλη ουσία. Έτσι; Αλλά το πρόγραμμα εγώ το θεωρούσα πολύ σωστά δομημένο. Εντάξει αν εξαιρέσεις ότι θα προτιμούσα να κάναν μάθημα πρωινές ώρες μαζί με δικά μας παιδιά, νομίζω θα ήταν και πιο φυσιολογικό και ίσως να έκανε και τα παιδιά να θέλουν να έρχονται όντως στο σχολείο. Γιατί, γιατί να μπουν στην διαδικασία να υπάρχει τόσο διαχωρισμός; Σαν να τους λέμε «οκ, ελάτε σχολείο αλλά δεν σας θέλουμε. Σας έχουμε χωρίσει από τα δικά μας τα παιδιά». Είναι πολύ κακό και φαινόντουσαν επειδή τους πήγαμε και πάρα πολλές εκδρομές, γιατί εντάξει, μαθήματα βλέπαμε ότι δεν μπορείς να το κάνεις, κάναμε πάρα πολλές εκπαιδευτικές εκδρομές, μουσεία, να μάθουν λίγο την κουλτούρα και γενικά. Και τα έβλεπες τώρα, σχεδόν καλοκαίρι να είναι με φούτερ, κουκούλες κλπ. Είχα πιάσει ένα παιδάκι από το γυμνάσιο που μιλούσε καλά αγγλικά και του λέω «Καλά ρε συ δεν ζεσταίνεστε ξέρω γω; Βγάλτε τα ξέρω γω, με κουκούλες κλπ» και το κάνανε γιατί ντρεπόντουσαν για το πώς τους κοιτούσαν οι δικοί μας έξω, οι ντόπιοι! Γυρνάει και μου λέει «Καλά, δεν βλέπεις πως κοιτάνε;». Και λέω... «Τι να του πω τώρα», με αποστόμωσε, απλά. Και όντως φαινόταν, δηλαδή κάθε φορά που βγαίναμε, όλοι γυρνούσαν και απλά μας κοιτούσαν σαν λες και ήμασταν περίεργοι ή κάτι.

Ε: Γενικά οκ κάνατε τις εκδρομές, κάνατε κάποιου άλλου είδους εκδήλωση που τα παιδιά να μπορούν να συμμετέχουν με την κοινότητα, στο κοινωνικό κομμάτι ή η κοινότητα είχε επαφή;

Σ: Φυσικά κάναμε τέτοια δρώμενα είχανε πάει και με την πληροφορική σε ένα φεστιβάλ αυτοματισμού που είχαν κάνει κάτι ρομποτάκια και κάτι τέτοια και είχαν πάει σε διαγωνισμό και νομίζω βγήκαν και σε καλή θέση. Μετά σε ένα μουσείο

τέχνης τα οποία μπήκαμε μέσα και κάνανε με μια δημιουργική ομάδα μάθημα και την συνδυάσαμε με την δική μου ώρα και γενικά μετά δεν ξέρω τι άλλο, αλλά γενικότερα μου είχαν πει ότι και πιο παλιά κάνανε συνέχεια τέτοια πράγματα. Ντάξει εγώ πήγα σχετικά στο τέλος δηλαδή τα παιδιά είχαν ήδη μπει ήδη σε μια σειρά αλλά υπήρχαν αυτά.

Ε: Συμμετείχαν γενικά τα παιδιά σε τέτοιες εκδηλώσεις;

Σ: Για αυτές ζούσανε νομίζω... Όταν ερχόντουσαν σε επαφή με δικό μας κόσμο και έβλεπαν ότι και αυτοί τους αποδέχονται ήταν πολύ καλοί και το γουστάρανε! Ε τώρα να κλείνονται σε ένα σχολείο μεταξύ τους, ντάξει, ούτε σε μας δεν θ' άρεσε, έτσι; Αφού ζητούσανε και αυτά, στο γυμνάσιο κιόλας ήταν η κόρη μιας... της διευθύντριας νομίζω, που είχαμε, που ερχόταν εθελοντικά και παρακολουθούσε κ' αυτή μάθημα, έτσι να τους κάνει παρέα. Και το γουστάρανε και τα παιδιά που ήταν και έναν ελληνακι μαζί τους και τους έβλεπες με το χαμόγελο ότι ξέρεις έχουμε και εδώ έναν ξένο που μας αποδέχεται κλπ. Ήταν καλό, αυτό αποζητούσανε στην ουσία! Για αυτό πιστεύω ότι θα τους ήταν πάρα καλό να ενσωματωθούνε με τα πρωινά σχολεία.

Ε: Ναι, εσείς κάνατε κάποιο κάτι ρε παιδί μου για να συνδέσετε κάπως τα προσφυγόπουλα με τα ελληνόπουλα και γενικά με την κοινότητα; Ξέρω ότι, φαντάζομαι ότι όπως το λες υπήρχαν αντιδράσεις. Παρόλα αυτά είχε γίνει κάτι για...

Σ: Είχε πάρα πολλές αντιδράσεις μωρέ.. Ένα που είχε γίνει ενώ ήμουν εγώ εκεί, πιο πριν δεν ξέρω, ήταν που είχαμε πάει σε κάτι σχολικούς αγώνες που ήταν νομίζω η ημέρα παγκόσμιου αθλητισμού...; Και πήγαμε πρωί να κάνουμε μάθημα και παίζανε τα παιδιά βόλεϊ μαζί με το πρωινό σχολείο και ήρθαν σε επαφή. Αλλά εντάξει ήτανε αυτό. Παίζαν βόλεϊ, τέλος, φύγαν. Δεν ήταν κάτι, αλλά 'ντάξει, ήρθαν λίγο σε επαφή, κάποια το αποζητούσανε... Α, είχαμε πάει και σε μια εκδρομή στο μουσικό σχολείο που μας παίζανε μουσική και τραγουδήσαμε και ένα δικό τους τραγούδι. Αυτά, εμείς δεν μπορούσαμε... Οπότε ερχόταν σε επαφή και με άλλα σχολεία και με ελληνόπουλα αλλά ήταν σαν εκδρομές στην ουσία. Τώρα να γίνουν τα μαθήματα μαζί δεν γινόταν γιατί είχε πρόβλημα και η διεύθυνση η πρωινή που είχε γυρίσει τουλάχιστον στο ένα σχολείο ο διευθυντής και είχε πει από την αρχή ότι [Εγώ δεν θέλω καμία σχέση...]. Και μετά ήταν οι γονείς το πρόβλημα. Το μεγαλύτερο πρόβλημα νομίζω ήταν αυτοί που δεν θέλαν τα παιδιά τους να είναι στο ίδιο σχολείο με αυτά, Οπότε δεν γινότανε, τώρα από την στιγμή που αρνιούνται και η διεύθυνση και οι γονείς, δεν μπορείς να τα βάλεις με το έτσι θέλω...

E: Περίμενε όμως, ο διευθυντής του πρωινού, δεν είναι και ο διευθυντής της ΔΥΕΠ;

Σ: Όχι, όχι είναι άλλος.

E: Εγώ ξέρω ότι είναι ένας ο διευθυντής και ότι έχουν απλά συντονιστή...

Σ: Τουλάχιστον σε εκείνο το σχολείο είχαμε άλλο προϊστάμενο εκεί. Ο προϊστάμενος είπε μας παραχώρησε τις αίθουσες, μας είπε «μπορείτε να μπειτε, αλλά δεν θέλω καμία σχέση». Ή είχαμε κάποια άτομα από την ΔΥΕΠ δεν ξέρω τι ακριβώς, πως λειτουργεί η ΔΥΕΠ να σου πω την αλήθεια, αλλά εγώ τον διευθυντή εκείνου του σχολείου δεν τον γνώρισα ποτέ. Δεν ξέρω. Στο γυμνάσιο πχ ήταν ο ίδιος, οκ, τον γνώρισα εκείνον. Αλλά αυτός γούσταρε κιόλας, το 'δειχνε. Αλλά ο άλλος στο σχολείο που δεν ήθελε, δεν τον είδα ποτέ. Δεν ξέρω τι φάση. Το πε και το 'κανε! Τουλάχιστον ήταν ειλικρινής, αυτό το σέβομαι. Αλλά μέχρι εκεί.

E: Πως ήταν μια τυπική μέρα διδασκαλίας;

Σ: Εντάξει δεν είχε κάτι περίεργο μπορώ να πω. Θα μπαίναμε κανονικά, θα κάναμε τις ώρες μας, είχαμε χωρισμένα πχ τα τμήματα, συνήθως ήταν Α'-Β' μαζί, Γ' με Δ', τέλος πάντων ήτανε μαζί οι τάξεις περίπου και κάποιες εξαιρέσεις που είχαν ζητήσει οι γονείς πχ ήταν ένα εκτάκι νομίζω που είχε ένα αδερφάκι που ήταν στην Α', εκεί ήθελε να είναι μαζί. Γιατί είναι αδελφάκια, γιατί δεν θα πήγαινε αλλιώς το μικρό. Υπήρχε αυτή η εξαίρεση. Εντάξει, κάναμε το μάθημα μας όπως τα χαμε χωρίσει, εναλλάσσαμε τα τμήματα όταν έπρεπε και μετά διάλειμμα, στα ενδιάμεσα, δεν είχε κάτι άλλο. Κυλούσε ομαλά, δεν είχε κάτι, εκτός από τις εκδρομές που πηγαίναμε πιο νωρίς και γυρνούσαμε το βράδυ, ας πούμε 7ηώρα.. Κυλούσε ομαλά θα 'λεγα.

E: Το προσωπικό ήταν ειδικά καταρτισμένο που δούλευε στην ΔΥΕΠ;

Σ: Θεωρώ πως ναι. Σε όλα τα σχολεία δηλαδή έβλεπα και πολύ καλή δουλειά και εξαιρετική. Με ένα συγκεκριμένο άτομο είχα θέμα... Βασικά μάλλον δεν ήθελε να κάνει αυτήν την δουλειά...

E: Όχι, όχι, εννοώ άμα είχατε κάποια ενημέρωση και κάποια εκπαίδευση πάνω στο πώς να προσεγγίσετε το όλο θέμα...

Σ: Όχι, καμία! Εγώ τουλάχιστον δεν είχα, δεν ξέρω άμα δέχτηκαν στην αρχή κάτι...

Αλλά όταν έφτασα εγώ, τίποτα...

E: Οπότε πορευόσουν με το δικό σου αίσθημα... Το πώς εσύ...

Σ: Ε ναι. Με είχαν προειδοποιήσει κιόλας λίγο πολύ τι έχουν κάνει να μην πάω στα γκαβά... Πέρα από το να «ξέρεις είναι δύσκολα και θα δυσκολευτείς στο να συνεννοείστε»... Αυτή ήταν η ενημέρωσή μου.

E: Που αυτό να φανταστώ ήταν μεταξύ των δασκάλων. Οι δάσκαλοι σε προειδοποίησαν;

Σ: Προφανώς! Ναι, ναι.

E: Θέλεις να μου πεις τις ελλείψεις που παρατήρησες, τι σε δυσκόλεψε;

Σ: Υλικοτεχνικά μιλάς;

E: Όλα!

Σ: Όλα; Αχ... Ελλείψεις.. OK! Θα μπορούσα να έχω περισσότερα υλικά, αλλά εντάξει δεν μπορείς να τα ‘χεις κ’ όλα... Θα θελα πάρα πολύ να ‘χα πηλό ας πούμε... Εντάξει δεν μπορούν να μου φέρουνε, εδώ τους ‘λείπαν άλλα βασικά... Με το ζόρι είχαν μολύβια κλπ Αλλά ήταν τέτοια τα δεδομένα που δεν νομίζω να μπορούσα να ζητήσω και πολλά.. ‘Ντάξει, θα ‘θελα παραπάνω υλικά, διάφορα, αλλά μέχρι εκεί. Κάτι άλλο δεν νομίζω να μου έλλειπε. Τώρα εντάξει, αν το πάμε ονειρικά, θα μπορούσαμε να είχαμε υπολογιστές μέσα για το κάθε παιδάκι... Άστο! Θα ταν αλλού! Ούτε τα πρωινά δεν το ‘χουν αυτό. Ε... Αυτό... Αλλά και αυτά που μου φέρνανε όταν τα ζητούσα μου αρκούσαν, την κάνανε την δουλειά, αλλά θα ήθελα παραπάνω σίγουρα.

E: Παρόλα αυτά το σχολείο ρε παιδί μου, λειτουργούσε ομαλά με τις ελλείψεις που είχα;

Σ: Ναι, ναι, ναι! Μιλάω για ελλείψεις στο δικό μου μάθημα, τώρα οι άλλοι..

E: Ναι, για το πώς κυλούσε το δικό σου μάθημα. Τι προτάσεις θα ήθελες να κάνεις για να βελτιωθεί η κατάσταση και να ανατραπούν οι δυσκολίες;

Σ: Τι να πω τώρα.. Καλά, πέρα από το ότι το θεωρώ σημαντικότερο έως και υποχρεωτικό να ενσωματωθεί με το πρωινό, ένα είναι αυτό. Ίσως κάποιος έλεγχος του εκπαιδευτικού προσωπικού. Και αυτό το λέω ώστε να αποχωρίσουν οι σκάρτοι, γιατί είχαμε κάνα δυο που ήταν απλά στην τάξη και μιλούσαν στο κινητό. Γιατί δεν γουστάραν την δουλειά και αυτοί ήτανε και υπεύθυνοι... Ο ένας. Οπότε κάποιος τέτοιος που δεν υπάρχει λόγος να υπάρχουν εκεί μέσα να φύγουν, να μούνε άλλοι πιο κατάλληλοι.

Ok, ίσως κάποια σεμινάρια πάνω να μάθουμε και εμείς την κουλτούρα τους, το πώς ζούνε αυτοί. Ok ήταν διαφορετικό... Τον Ιούνιο είχαν το ραμαζάνι και μέχρι να συνειδητοποιήσω εγώ ότι τα παιδάκια ήταν εξουθενωμένα και κουρασμένα και μέχρι να συνειδητοποιήσω ότι δεν τρώνε το πρωί και λέω «ωπ, για αυτό! Αφού μας έρχονται το απόγευμα και από τις 6 η ώρα το πρωί δεν έχουν φάει τίποτα...»... Λογικό να νυστάζουν και να θέλουν να κοιμηθούνε. Οπότε εντάξει, εγώ ήθελα λίγο χρόνο να

συνειδητοποιήσω τι γίνεται... Αλλά γενικότερα νομίζω αυτά. Σίγουρα θα ναι κ άλλα, αλλά...

E: E, μεταφραστές...

Σ: Θα έρπε να υπήρχαν, ναι! Υπήρχε μόνο στο κέντρο, στο σχολείο δεν ήρθε ποτέ εκτός άμα υπάρξει κάνα πρόβλημα θα ερχότανε, που δεν υπήρξε όσο ήμουν εγώ. Μου είχαν πει πιο παλιά ότι άμα γίνει κάποιο περιστατικό, χτυπήσει κάνα παιδάκι τότε στις αρχές, μου είχαν πει ότι θα ερχόταν μεταφραστής για να δούνε τι έγινε κλπ Θα έλεγα ότι να υπήρχε απλά στο σχολείο και ας μην χρειαστεί, θα ήταν καλό. Και ίσως μες τα μαθήματα ώστε να ξέρεις ότι θα σε καταλαβαίνουν πιο καλά, αλλά θα ήταν ιδανικό να μπει τώρα ένας στην κάθε τάξη... Αλλά ένας να υπάρχει τουλάχιστον στο σχολείο για κάθε ενδεχόμενο.

E: Ναι, και μια τελευταία λοιπόν... Πιστεύεις ότι τα παιδιά των προσφύγων θα έχουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση;

Σ: Βάση του προγράμματος αυτού λες τώρα;

E: Ναι, αν θα μπορέσουν να συνεχίσουν, αν θα μπορέσουν να εξελιχθούν πάν σ' αυτό... Να σου πω ότι προβλέπεται ότι οι ΔΥΕΠ θα λειτουργήσουν μόνο κάποια χρόνια και ότι ουσιαστικά τα παιδιά αργότερα, θα ενταχθούν κανονικά στο πρωινό σχολείο, αλλά επειδή ήσουν και σε γυμνάσιο και σε λύκειο, φαντάζομαι ότι ξέρεις πάνω κάτω ανάλογα με την συμμετοχή που υπήρχε, με τις ευκαιρίες... Πως πάει το πράγμα... θα μπορέσουν να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό σύστημα;

Σ: Κοίτα... Κρίνοντας κυρίως από το γυμνάσιο, γιατί το λέω αυτό, γιατί εκεί παρατήρησα ότι δεν υπήρχε η κινητοποίηση που σου έλεγα πριν, δεν ήταν τόσο μεγάλη τουλάχιστον και τα παιδιά ήταν λίγο πιο δεκτά, συγκαταβατικά να το πούμε να δεχτούν να μάθουν πράγματα... Οπότε θα μπορούσα να πω ότι θα είχανε αν όχι ίσες, πάρα πολύ καλές ευκαιρίες για δουλειά αργότερα. Δεδομένου των δυσκολιών έτσι; Της συνεννόησης. Αλλά και αυτά να ασχολιόντουσαν τα πήγαιναν πάρα πολύ καλά! Τώρα στο δημοτικό δεν μπορώ να σου πω. Άμα κυλούσαν όλη την χρονιά όπως τα έζησα εγώ, όχι θα σου έλεγα ξεκάθαρα. Γιατί πότε πατούσαν, το είχαν σαν κάτι εντελώς, σαν να απασχολούνται, σαν χόμπι. Ούτε μαθαίνανε κάτι στην ουσία. Αλλά στο γυμνάσιο που γινόταν και πιο σωστά η δουλειά και τα παιδιά τα ίδια εννοώ, ήθελαν... επίσης βοηθούσε που σου είπα και το ελληνάκι που ερχόταν στο σχολείο. Γιατί πολλές φορές μπορεί να ερχόντουσαν και να έλεγαν «Αχ δεν θα 'ρθει σήμερα;» και τα έβλεπες ξενέρωναν. Ντάξει ο ένας ήταν ερωτευμένος μαζί της, δεν τον μετράω, οκ, αλλά έρχονταν όλα, γιατί ήταν και ένα παιδάκι από μας. Εντάξει, ήταν

άλλο αλλά μπορώ να πω ότι θα είχανε πάρα πολύ καλές ευκαιρίες, ναι. Αρκεί να ασχολούνται και αυτοί, έτσι; Όπως είδα τα γυμνασιόπαιδα να ασχολούνται.

Ε: Πιστεύεις ότι μπορούν να φτάσουν και πανεπιστήμιο και να σπουδάσουν κάτι που να το θέλουνε, για εδώ στην Ελλάδα μιλώντας.

Σ: Πιστεύω πως ναι, αλλά θέλει δουλειά, έτσι; Άμα δηλαδή μάθουν έστω τα βασικά της γλώσσας, ντάξει γιατί και από τα λίγα που κάναν τα έβλεπες προς το τέλος μιλούσαν ελληνικά. Σπαστά αλλά μιλούσαν. Καλά τα γυμνασιόπαιδα δεν το συζητώ, τα πήγαν πάρα πολύ καλά. Και κάνα τραγουδάκι θα μας έλεγαν καμιά φορά. Αλλά ναι μπορούνε, γιατί όχι; Αρκεί να τα αποδεχτούνε και ξέρεις τώρα είναι θέλουν και άλλα... το παιχνίδι.

Ε: Ναι, μιλάμε με αυτές τις προϋποθέσεις, με τις ευκαιρίες που τους δίνονται μέσα από την εκπαίδευση και από την...

Σ: Ναι μπορούνε, ναι! Θα μπορούσανε. Αρκεί να καλυφθούνε και αυτά που είπα, να μπει κάποιος μεταφραστής, να γίνουν λίγο πιο σωστά τα μαθήματα....

Ε: Ωραία, αυτό ήτανε! Σε ευχαριστώ πάρα πολύ για την συμμετοχή σου και την συμβολή σου στην έρευνα!

Σ: Και εγώ σε ευχαριστώ, ελπίζω όντως να βοήθησα! Καλή συνέχεια.